

F. SCOTT **FITZGERALD**
BLÂNDEȚEA
NOPTII

Traducere din engleză
de MIRCEA IVĂNESCU

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

F. SCOTT FITZGERALD

Blândețea nopții

Traducere din engleză și note de
MIRCEA IVĂNESCU

Postfață de
MIHAELA ANGHELESCU IRIMIA

HUMANITAS
fiction

Redactor: Andreea Răsuceanu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Emilia Ionașcu, Carmen Petrescu

F. SCOTT FITZGERALD
TENDER IS THE NIGHT

© HUMANITAS FICTION, 2013 (ediția print)
© HUMANITAS FICTION, 2014 (ediția digitală)

ISBN 978-973-689-681-1 (pdf)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

*Cu tine mă-nsoțesc în blânda noapte;
[...] S-au stins aici ale luminii șoapte,
Ci doar din rai adie, parcă, o briză,
Frunzișul străbătând și triste văi.*

John Keats, *Odă unei privighetori*
(Traducere de Mihaela Anghelescu Irimia)

*Lui Gerald și Sarei,
multe sărbători*

CARTEA ÎNTÂI

I

Pe fermecătorul țărm al Rivierei franceze, cam la jumătatea drumului între Marsilia și granița italiană, se afla un hotel mare, superb, de culoare trandafirie. Palmieri plini de deferență îi răco-reau fațada congestionată și în fața lui se întindea o plajă scurtă, orbitoare. Acum locul a ajuns o stațiune de vară pentru lumea importantă și la modă; în 1925 rămânea aproape pustiu după ce clientela sa engleză pleca spre nord, în aprilie; numai cupolele unei duzini de vile vechi mai putrezeau ca nuferii printre pinii masați între Hôtel des Etrangères al lui Gausse și Cannes, la cinci mile depărtare.

Hotelul și covorașul de rugăciune arămiu al plajei sale erau una. Dimineața, devreme, imaginea îndepărtată a orașului Cannes, străvechile fortificații trandafirii și albicioase, Alpii vineții care străjuiau Italia se răsfrângeau în apă și tremurau acolo în unduire și cercuri urcate prin ierburile marine din limpezimile-i nu prea adânci, înainte de ceasurile opt, un bărbat coborâse pe plajă înfășurat într-un halat albastru și, după ce în prealabil se stropise de mai multe ori cu apă rece, peste tot trupul, după multe găfâieli și grohăituri, se bălăci un minut în mare. Când dispăru, plaja și golful rămaseră liniștite o oră. În zare se vedeau neguțători târându-se către soare-apune; comisionarii țipau prin curtea hotelului; roua se usca prin pini. Peste încă o oră claxoanele automobilelor începură să se audă dinspre drumul întortocheat de-a lungul crestelor scunde ale Maurilor, care desparte litoralul de adevărata Franță provençală.

La o milă depărtare de mare, unde pinii lasă locul unor plopi prăfuiți, se află o gară izolată, de unde în această dimineață de iunie a anului 1925 o trăsură le aducea pe o doamnă și pe fiica

ei către hotelul lui Gausse. Fața mamei era de o drăgălășenie ușor ofilită, iar curând avea să fie pătată de vinișoare sparte; expresia îi era liniștită dar și atentă într-un chip plăcut. Totuși, ochii i se întorceau mereu grăbiți către fiica ei, care avea ceva fermecător în palmele roz și în obraji ce i se aprindeau cu o flacără de splendoare, ca roșeața tremurătoare a trupurilor copiilor după o baie rece, seara. Fruntea ei frumoasă, înaltă, se arcuia blând până la locul unde părul, mărginind-o asemenea unui scut armorial, izbucnea în cârlionți și în valuri, și în bucle de blond cenușiu și aur. Ochii îi erau strălucitori, mari, limpezi, umezi și luminoși, culoarea din obraji era firească, răzbătând direct pe epidermă din pulsația puternică, tânără, a inimii. Trupul îi tremura delicat pe ultima frunțarie a copilăriei – avea aproape optsprezece ani, era aproape împlinită, însă roua mai scânteia încă peste întreaga ei făptură.

Când marea și cerul apărură sub ele într-o linie subțire, fierbinte, mama zise:

— Ceva îmi spune că n-are să ne placă aici.

— Eu vreau să mă întorc acasă oricum, răspuse fata.

Vorbeau amândouă cu bună dispoziție, dar era limpede că nu știau spre ce să-și îndrepte atenția și că asta le plictisea – mai mult decât atât, nu orice subiect le-ar fi interesat pe moment. Doreau distracții intense, nu pentru că ar fi fost necesar să-și stimuleze nervii tociți, ci cu aviditatea unor copii de școală care au câștigat premii și care simt că-și merită vacanța.

— Stăm și noi trei zile și pe urmă mergem acasă. Am să telegrafiez de pe acum pentru biletele de vapor.

La hotel fata reținu camerele într-o franceză fluentă însă cam inexpresivă, ca o limbă învățată mai demult și pe care acum începea să și-o reamintească. Când se instalaseră la parter, ea păși în lucirea orbitoare a ușilor-ferestre și încercă doi sau trei pași pe veranda de piatră care se întindea pe toată fațada hotelului. Avea un mers de balerină, cu pașii pornindu-i apăsați, nu din șolduri, ci din ritmul trupului întreg. Acolo, afară, soarele fierbinte îi mulă îndeaproape umbra și ea se trase înapoi – era prea multă lumină ca să vadă ceva. Cincizeci de metri mai încolo Mediterana își dăruia pigmentii, clipă după clipă, soarelui acesta brutal; în josul balustradei, un Buick decolorat se cocea pe aleea hotelului.

Într-adevăr, din întreaga regiune numai plaja mai vădea semne de viață. Trei guvernante englezoaice ședeau împletind modelele lente ale Angliei victoriene, tiparul anilor patruzeci, cel al anilor șazeci și cel al anilor optzeci, dându-le forme de jachețele și ciorapi, după melodiile bârfelor turnate în formule stricte ca niște incantații; mai aproape de mare, cam o duzină de oameni se adăposteau sub umbrele dungate, în vreme ce duzina lor de copii deloc timizi vânau peștii prin apa puțin adâncă de lângă țârm sau zăceau, goi și lucind de la uleiul de cocos, la soare.

Când Rosemary ieși pe plajă, un băiețuș de vreo doisprezece ani alergă pe lângă ea și țâșni în mare cu strigăte pline de exaltare. Simțindu-și pe trup scrutările convergente ale unor chipuri străine, ea își dezbracă halatul de baie și îl urmă. Pluti cu fața în jos câțiva metri și constatând că apa e mică, se ridică, nesigură, și păși mai departe, trăgându-și picioarele zvelte ca pe niște greutateți prin apa care-i opunea rezistență. Când apa i se ridică până aproape de sâni, aruncă o privire îndărăt spre țârm; un bărbat chel cu monoclu și o pereche de pantaloni strâmți de baie, cu pieptul păros ieșit în afară, cu ombilicul fragil supt înăuntru, o privea cu atenție. Când Rosemary îi întoarse privirea, bărbatul își dislocă monoclul care i se ascunse în tufele de păr ștremgărești de pe piept și își turnă în pahar ceva dintr-o sticlă pe care o ținea în mână.

Rosemary își culcă fața pe apă și înotă în craul sacadat spre plută. Apa se înalță s-o cuprindă, îi atrase cu tandrețe spre ea fața mângâiată blând de căldura de afară, i se îmbibă în păr și-i acoperi ascunzișurile trupului. Ea se rostogolea acum în apă, îmbrățișând-o cu o adevărată voluptate. Când ajunse la plută își pierduse răsuflarea, însă o femeie bronzată, cu dinți foarte albi, o privea de acolo de sus, și Rosemary, conștientă deodată de albeața mată a propriului ei trup, se întoarse pe spate și se lăsă să plutească spre țârm. Bărbatul cel păros, ținându-și încă sticla în mână, îi adresă cuvântul în clipa când ieși din apă.

— Să știi – sunt rechini pe acolo, dincolo de plută. Era de o naționalitate nedeterminată, însă vorbea englezește cu accentul târâgănat oxfordian. Ieri au mâncat doi marinari englezi din flota de la Golfe Juan.

— Dumnezeu! exclamă Rosemary.

— Vin după gunoaiele pe care le aruncă vasele din flotă.

Sticlindu-și ochii ca să-i arate că-i vorbise doar ca s-o avertizeze, el se îndepărtă cu doi pași mărunți și-și turnă încă un pahar.

Conștientă, dar nu în chip neplăcut, de faptul că avea trup de femeie, mai ales că atenția tuturor se întorsese iarăși către ea în timpul conversației, Rosemary își căută din ochi un loc să se așeze. Era evident că fiecare familie stăpânea fâșia de nisip din fața propriei umbrelor; dar în afară de asta întrețineau și un schimb animat de vizite și conversații susținute în dreapta și-n stânga – atmosfera unei comunități în care a încerca să pătrunzi ar fi însemnat o lipsă de politețe. Mai departe, pe unde plaja era presărată cu pietriș și ierburi moarte de mare, ședea un grup de oameni cu trupurile tot atât de albe ca și al ei. Erau întinși sub umbreluțe mici de mână, în locul celor greoaie de plajă și erau în mod limpede într-o mai mică măsură asimilabili statutului de indigeni ai plajei. Între oamenii aceștia bronzăți și cei albi își găsi un loc și Rosemary și își întinse halatul pe nisip.

Stând astfel întinsă, întâi le auzi vocile și le simți picioarele ocolindu-i trupul și umbrele trecând între ea și soare. Sufierea unui câine curios îi trecu caldă și nervoasă pe ceafă; își simțea pielea fierbându-i nițel în arșiță și auzea lătratul mărunț, istovit al valurilor expirând pe țărniș. Curând urechea ajunsese să distingă glasurile fiecăruia dintre ei și prinse fără să vrea faptul că cineva denumit cu oarecare dispreț „North ăla“ răpise un chelner de la o cafenea din Cannes, în noaptea trecută, ca să-l taie în două cu ferăstrăul. Cea care acredita această versiune a întâmplării era o femeie cu părul alb, în rochie lungă de seară, evident o relicvă din seara precedentă, căci o tiară îi mai era încă agățată pe vârful capului și o orhidee descurajată i se ofilea pe umăr. Rosemary, alimentându-și o vagă antipatie față de ea și de companionii ei, întoarse capul.

Cea mai aproape de ea, de cealaltă parte, era o femeie tânără, lungită sub un acoperiș de umbrele, transcriind o listă oarecare de obiecte dintr-o carte deschisă în fața ei, pe nisip. Costumul de baie îi era tras în jos de pe umeri, și spinarea, de un cafeniu cu nuanțe sănătoase, portocalii, scos în evidență de un șirag de

perle albicioase, îi strălucea în soare. Fața îi era aspră, frumoasă și înduioșătoare. Ochii ei îi întâlneau pe ai lui Rosemary, dar fără s-o vadă. Dincolo de ea era un bărbat frumos, cu o caschetă de jocheu și cu pantaloni de baie strâmți, cu dungi roșii; apoi femeia pe care Rosemary o văzuse pe plută și care îi răspunse privirii, văzând-o; apoi un bărbat cu o față prelungă și cap auriu, leonin, cu chiloți albaștri, fără pălărie, vorbind foarte serios cu un tânăr, fără îndoială latin, în chiloți negri, amândoi în vremea asta ciugulind cu degetele bucați de ierburi de mare din nisip. Ea îi aprecie ca fiind mai degrabă americani, însă aveau ceva foarte deosebit de americanii pe care-i cunoscuse în vremea din urmă.

După un timp îi atrase atenția bărbatul cu caschetă de jocheu care, fără ostentație, dădea o mică reprezentație pentru grupul său: se mișca de colo până colo cu gravitate manevrând o greblă cu care ar fi urmat să strângă pietrișul și în vremea asta executa o pantomimă burlescă, însă cu un anume înțeles, ascuns sub seriozitatea feței. Cele mai mărunte trăsături ale chipului său exprimau ceva comic, fiecare cuvânt pe care-l spunea dezlănțuia hohote de râs. Chiar și cei care, asemenea ei, se aflau prea departe ca să-l audă, își îndreptau antenele atenției într-acolo; singura persoană de pe plajă care nu se prinsese în jocul acesta era tânăra femeie cu șiragul de perle. Cu modestia posesorului poate, ea răspundea la fiecare salvă de amuzamente aplecându-se tot mai mult asupra listei ei.

Bărbatul cu monoclu și sticlă vorbi deodată din cer deasupra lui Rosemary.

— Sunteți o înotătoare pe cinste.

Ea își amână răspunsul.

— Foarte bună. Numele meu este Campion. E aici o doamnă care spune că v-a văzut la Sorrento săptămâna trecută și știe cine sunteți și care vrea mult să vă cunoască.

Întorcându-și privirile într-acolo, cu o plictiseală ascunsă, Rosemary constată că grupul celor nebronzăți o aștepta. Fără entuziasm se ridică și se îndreptă către ei.

— Doamna Abrams, doamna McKisco, domnul McKisco — domnul Dumphy.

— Știm cine sunteți, vorbi femeia în rochie de seară. Sunteți Rosemary Hoyt și eu v-am recunoscut la Sorrento și l-am întrebat

și pe funcționarul de la recepție, la hotel, și cu toții am căzut de acord că sunteți într-adevăr minunată și vrem să știm acum de ce nu vă întoarceți în America să mai jucați încă într-un film din astea minunate.

Făcură cu toții gestul superfluu de a se da la o parte să-i facă loc. Femeia care o recunoscuse nu era evreică, în ciuda numelui. Era una dintre acele „fete de viață“, mai bătrânoare, conservate de gradul de opacitate față de experiență și de o bună digestie și trecută astfel în generația următoare.

— Voiam să-ți atragem atenția să nu te prăjești prea tare din prima zi, continuă ea jovială, pentru că pielea *dumitale* e importantă; însă pe plaja asta e atâta formalism blestemat că nu știam dacă n-ai să te superi.

II

— Credeam că poate și dumneata ești în complot, spuse doamna McKisco. Era o femeie tânără, drăguță, cu ochii obosiți, de o onestitate dezarmantă. Nu știm exact cine e în complot și cine nu e. Un om cu care soțul meu s-a purtat deosebit de amabil s-a dovedit a fi unul dintre organizatori – practic, adjutantul celui care pune totul la cale.

— Complot? întrebă Rosemary înțelegând numai pe jumătate. Există vreun complot?

— Draga mea, nu *știm*, spuse doamna Abrams cu un chicotit convulsiv, de femeie voinică. Noi nu facem parte din el. Noi formăm galeria.

Domnul Dumphry, un tânăr efeminat, cu un cap ascuțit ca o poră, remarcă: „Mama Abrams numai ea singură reprezintă un complot“; și Campion își clătină monoculul spre el spunându-i: „Haide, Royal, nu fi mai nesuferit decât e cazul“. Rosemary îi privea, unul după altul, cu un sentiment de stânjeneală, și-și dorea ca mama ei s-o fi însoțit aici. Nu-i plăceau oamenii aceștia, mai ales acum când îi compara nemijlocit cu cei care o interesaseră cu adevărat la capătul celălalt al plajei. Înzestrările modeste, însă solide din punct de vedere social, ale mamei sale le scosese ră pe ele două, până acum, repede și cu fermitate, din situații nedo-

rite. Însă Rosemary era o celebritate numai de șase luni și uneori se întâmpla ca manierele franțuzești ale adolescenței ei timpurii și cele democratice ale Americii – acestea din urmă suprapuse mai târziu – să creeze o anumită confuzie și s-o vâre în exact asemenea situații.

Domnul McKisco, un bărbat de vreo treizeci de ani, pistruiat și roșu la față, cu trupul numai tendoane, nu găsea subiectul de discuție al „complotului” deosebit de amuzant. Privise până atunci în largul mării; acum, după ce aruncase o privire către nevastă-sa, se întoarse către Rosemary și o întrebă agresiv:

— De mult pe-aici?

— Numai de o zi.

— Aha.

Evident, simțind că subiectul fusese acum schimbat, așa cum avea neapărată nevoie, îi privi pe ceilalți, pe fiecare pe rând.

— Și stai toată vara? întrebă inocentă doamna McKisco. Dacă stai, ai să poți vedea cum evoluează complotul.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Violet, lasă dracului gluma asta, explodă soțul ei. Mai găsește și alt subiect de bancuri!

Doamna McKisco se legănă spre doamna Abrams și suflă sonor:

— E nervos.

— Nu sunt nervos, dezaprobă McKisco. Tocmai că nu sunt nervos deloc.

Ardea tot, în chip vizibil – o roșeață cenușie i se răspândise pe toată fața, dizolvându-i orice expresie într-una de vastă ineficiență. Deodată cețos, conștient de starea în care se afla, se ridică în picioare ca să se îndrepte spre apă. Fu urmat de soția sa, și profitând de acest prilej Rosemary porni după ei.

Domnul McKisco inspiră adânc, se aruncă în apele prea puțin adânci de lângă țărm și începu o luptă încordată, cu brațele țepene, în mod evident menită să sugereze un craul, împotriva Mediteranei. Cu respirația istovită, se ridică și privi în jur parcă surprins că mai era încă în raza de vedere a țărmului.

— N-am învățat încă să respir. N-am înțeles niciodată cum fac aștia să respire. O privi întrebător pe Rosemary.

— Cred că trebuie să dai drumul la aer sub apă, explică ea. Și la fiecare a patra bătaie din brațe îți ridici capul pentru aer.

— Respirația e partea cea mai grea în ce mă privește. Să mergem până la plută?

Bărbatul cu capul leonin zăcea întins pe pluta care pendula înainte și înapoi după mișcările valurilor. Când doamna McKisco își ridică mâna spre plută, o zvâcnire neașteptată îi smuci brutal brațul, la care bărbatul tresări și o trase pe plută.

— Mi-a fost teamă că te-a izbit. Vocea îi era înceată și timidă; avea una dintre cele mai triste fețe pe care le văzuse vreodată Rosemary, cu pomeți malți de indian, buza superioară prelungă și ochii auriu-întunecați, enormi, adânciți în orbite. Pronunța cuvintele deschizându-și gura doar într-o parte, ca și cum ar fi nădăjduit că vorbele lui aveau să-i parvină doamnei McKisco pe o cale ocolită și neostentativă; după o clipă se și lăsase să cadă în apă și trupul său lung zăcea întins, nemișcat, pe valuri, îndreptat către țârm.

Rosemary și doamna McKisco îl priveau. Când avântul cu care se aruncase i se stinse, își frânse dintr-odată trupul, coapsele subțiri i se ridicară deasupra apei și dispăru cu totul, lăsând doar o dâră de spumă în urma lui.

— E un înotător bun, spuse Rosemary.

Răspunsul doamnei McKisco veni cu o violență surprinzătoare.

— În orice caz, ca muzician e detestabil. Se întoarse către soțul ei care, după două încercări ratate, izbutise să se cațere pe plută și, căpătându-și echilibrul, se străduia acum să facă o reverență drept compensație, reușind doar o împleticeală în plus: Spuneam tocmai că Abe North ar putea să fie un înotător bun, dar e un muzician detestabil.

— Da, aprobă McKisco scurt. Era limpede că el crease lumea nevestei sale și îi permitea prea puține libertăți.

— Antheil e omul meu. Doamna McKisco se întoarse provocator către Rosemary: Antheil și Joyce. Nu-mi închipui că auziți prea multe despre oameni de felul acesta, acolo, la Hollywood, însă soțul meu a scris prima critică a lui *Ulise* care a apărut vreodată în America.

— Ce n-aș da să am o țigară, spuse McKisco calm. Asta ar fi mai important pentru mine acum.

— Are ceva pe dinăuntru, nu crezi? Albert?

Vocea i se stinse deodată. Femeia cu perlele intrase și ea în apă după cei doi copii ai ei, și acum Abe North ieșise de sub unul din ei ca o insulă vulcanică, ridicându-și-l pe umeri. Copilul țipa de spaimă și de plăcere și femeia îi urmărea cu o liniște frumoasă, fără surâs.

— Ea e nevasta lui? întrebă Rosemary

— Nu, asta e doamna Diver. Ei nu stau la hotel. Ochii ei, fotografiind, nu se mișcau de pe fața celeilalte femei. După o clipă se întoarse cu vehemență către Rosemary:

— Ai mai fost în străinătate până acum?

— Da, am făcut școala la Paris.

— O! Ei, atunci probabil știi că, dacă vrei să te distrezi aici, lucrul important e să ajungi să cunoști unele dintre familiile de francezi. Ce ajung să înțeleagă oamenii ăștia din toată chestia asta? Își zvâcnî umărul stâng către țarm. Se țin unii de alții în tot felul de clici mărunte. Bineînțeles, noi am avut scrisori de prezentare și i-am cunoscut pe cei mai buni artiști și scriitori francezi la Paris. A fost foarte drăguț.

— Îmi închipui.

— Soțul meu tocmai își termină primul roman, știi.

— A, da? spuse Rosemary. Nu se gândea la nimic special, doar se întreba cum avea să facă mama ei să poată dormi pe căldura asta.

— Se bazează pe ideea din *Ulise*, continuă doamna McKisco. Numai că acțiunea, la el, în loc să se consume în douăzeci și patru de ore, se consumă într-o sută de ani. Ia un aristocrat francez, bătrân și decrepit, și-l pune în contrast cu lumea noastră mecanică...

— O, pentru numele lui Dumnezeu, Violet, nu te mai apuca să le povestești tuturor ideea, protestă McKisco. Nu vreau să se vânture până nu e publicată cartea.

Rosemary înotă îndărăt, până la țarm, unde își aruncă halatul peste umerii care începuseră s-o usture și se întinse din nou la soare. Bărbatul cu cascheta de jocheu trecea acum de la o umbrelă la alta, ținând în mâini o sticlă și mai multe păhărele; curând el și prietenii lui se animară de-a binelea și se strânsă laolaltă, acum erau adunați toți sub o singură umbrelă – se părea că pleca

cineva și mai luau un ultim pahar împreună pe plajă. Chiar și copiii simțeau că acolo se petrece ceva fascinant, sub umbrela aceea uriașă, și se întorseseră spre ea, și lui Rosemary i se părea că totul pornește de la bărbatul acela cu cascheta de jocheu.

Amiaza stăpânea marea și cerul – chiar și linia albă a orașului Cannes, la cinci mile mai departe, se topise într-un miraj proaspăt și răcoros; o barcă cu pânze, cu prora roșie ca pieptul măcăleandrului, trăgea după sine o dâră, dinspre largul mai întunecos al mării. Părea că n-ar mai fi fost viață nicăieri, pe toată întinderea coastei, decât aici sub soarele filtrat prin umbrele, unde mai dăinuia ceva din miezul culorilor și murmurilor.

Campion trecu pe lângă ea, se opri la câțiva pași și Rosemary închise ochii prefăcându-se adormită; pe urmă îi întredeschise și pândi două coloane tulburi, încețoșate, care erau de fapt o pereche de picioare. Bărbatul părea că-și face drum printr-un nor de culoarea nisipului, însă norul pluti mai departe în cerul vast, fierbinte, și Rosemary adormi într-adevăr.

Se trezi scaldată în sudoare găsind plaja pustie, în afară de bărbatul cu caschetă de jocheu, care tocmai strângea o ultimă umbră. Rosemary era încă întinsă pe nisip, clipind ca să se dezmeticească, și el se apropie spunându-i:

— Tocmai voiam să vă trezesc înainte de a pleca și eu. Nu e bine să vă bronzați prea tare din prima zi.

— Mulțumesc. Rosemary își privi picioarele stacojii. Dumnezeu!

Râse înveselită, invitându-l astfel să mai spună ceva, însă Dick Diver își și strânsese cortul și umbrela de plajă ca să le ducă spre automobilul care aștepta mai departe, astfel că ea intră în apă să se spele de transpirație. El se mai întoarse și ridicând de jos o greblă, o lopată și o sită, le depozită într-o crăpătură dintr-o stâncă. Mai privi în sus și în jos pe plajă să vadă dacă nu uitase ceva.

— Știți cumva cât e ceasul? întrebă Rosemary.

— Cam unu și jumătate.

Rămaseră o clipă alături, privind marea.

— Nu e o oră chiar urâtă, spuse Dick Diver. Nu e chiar timpul cel mai neplăcut al zilei.

O privi, și o clipă ea simți că trăiește în luminile strălucitoare, albastre ale ochilor lui, stăpânită de impulsul să i se dăruie cu toată ființa. Pe urmă el ridică ultimul lucru pe care-l mai avea de luat și se îndreptă spre automobilul lui, iar Rosemary ieși din apă, își scutură halatul și se îndreptă și ea spre hotel.

III

Se făcuse aproape ora două când intrară în sufrageria hotelului. O alcătuire greoaie de raze și umbre unduia în sus și în jos pe deasupra meselor pustii odată cu legănarea înceată a pinilor de afară. Doi chelneri, strângând farfuriile și vorbind între ei o italienească foarte sonoră, amuțiră când se apropiară ele și le prezentară o versiune obosită a dejunului *table d'hôte*.

— M-am îndrăgostit adineauri pe plajă, spuse Rosemary.

— De cine?

— Întâi de o grămadă de oameni care arătau draguț de tot. Pe urmă de un bărbat.

— Ai stat de vorbă cu el?

— Numai puțin. E foarte frumos. Cu părul roșu. Mânca cu mare poftă. E însurat însă, așa se întâmplă de obicei.

Maică-sa era prietena ei cea mai bună și își investise toată ființa în opera care consta în a o crește și a o pregăti pentru viață; așa ceva nu era un lucru prea rar în profesia actricească, reprezenta totuși ceva deosebit pentru că doamna Elsie Speers nu încerca să-și compenseze astfel vreo înfrângere proprie. Nu avea motive de amărăciune și nici resentimente personale față de viață – de două ori căsătorită satisfăcător și de două ori văduvă, stoicismul ei jovial se intensificase de fiecare dată. Primul ei soț, tatăl lui Rosemary, fusese medic militar, iar cel de-al doilea, ofițer de cavalerie, și amândoi îi lăsasera câte ceva, iar ea voia să păstreze patrimoniul acesta intact pentru Rosemary. Necruțând-o deloc, o făcuse pe Rosemary o ființă tare – necruțându-și nici propria ei muncă și devotamentul, cultivase în Rosemary un idealism care în momentul de față se îndrepta spre ea însăși și vedea acum lumea prin ochii ei. Astfel că Rosemary Hoyt, rămânând un copil „simplu“, era protejată de un scut dublu – armura mamei

sale și a ei proprie – și căpătase o neîncredere matură față de tot ce era mărunț, facil și vulgar. Cu toate acestea, odată cu succesul brusc pe care-l cunoscuse Rosemary în lumea filmului, doamna Speers simți că venise vremea să fie înțărcată și din punct de vedere spiritual; ar fi fost pentru ea mai degrabă un prilej de plăcere decât de suferință dacă acest idealism dezlănțuit, plin de avânt și de exigență, s-ar fi concentrat asupra altcuiva decât asupra ei.

— Atunci, îți place aici? întrebă.

— Ar fi distractiv dacă am ajunge să-i cunoaștem pe oamenii aceștia. Mai erau și alții, însă nu prea drăguți. M-au recunoscut – oriunde am merge, toată lumea a văzut *Fetița tatii*.

Doamna Speers așteptă ca această licărire de egoism să se stingă; pe urmă spuse pe un ton neglijent:

— Asta-mi aduce aminte să te întreb când te duci să-l vezi pe Earl Brady?

— Mă gândeam să mergem astăzi după-masă, dacă te-ai odihnit.

— Du-te singură, eu nu merg.

— Mai așteptăm până mâine atunci.

— Vreau să te duci tu singură. E foarte aproape, n-ai să-mi spui acum că nu știi franțuzește.

— Mamă, nu există și lucruri pe care să nu trebuiască să le fac?

— Uf, foarte bine, atunci, du-te mai târziu, însă oricum găsește o zi până nu plecăm.

— Bine, mamă.

După dejun, amândouă fură covârșite de o apatie bruscă, de felul celei care pogoară asupra americanilor în călătorie, prin locuri mai liniștite din străinătate. Nu mai simțeau nici un fel de impulsuri, nu se mai chemau glasuri de afară, și nici frânturi din propriile gânduri nu se mai iveau pe neașteptate din mințile altora; și, lipsindu-le brusc vacarmul de la marile hoteluri de tipul *Empire*, de acasă, aveau dintr-odată impresia că aici viața se oprise locului.

— Haide să stăm numai trei zile, mamă, spuse Rosemary când se întorseseră în camerele lor. Afară, un vânt ușor împingea căldura de colo până colo, strecurând-o printre arbori și suflând pale mărunte prin deschizăturile obloanelor.

— Și ce faci cu bărbatul de care te-ai îndrăgostit pe plajă?

— Nu iubesc pe nimeni, în afară de tine, mamă dragă.

Rosemary ieși în hol și conversă cu Gausse-père despre trenuri. Portarul, în livrea lui kaki, sprijinit într-o rână de masa de lângă recepție, o privea bățos, apoi își aminti deodată de bunele maniere ale *métier*-ului său. Ea luă autobuzul și făcu, împreună cu doi chelneri servili, drumul până la gară, încurcată de tăcerea lor deferentă, simțind tot timpul îndemnul să-i încurajeze.

— Dați-i drumul, vorbiți, râdeți. Pe mine nu mă supără.

Compartimentul de clasa întâi era înăbușitor; reclamele în culori vii ale companiilor feroviare – Pont du Gard la Arles, Amphithéâtre la Orange, sporturi de iarnă la Chamonix – erau mai proaspete decât marea nemișcată de afară. Spre deosebire de trenurile americane absorbite într-un destin intens, numai al lor, și pline de dispreț față de cei dintr-o altă lume mai puțin rapidă și cu respirația mai domoală, aici trenul era o parte a peisajului prin care treceau. Respirația lui sufla praful de pe frunzele palmierilor, funinginea se amesteca în bălegarul uscat de prin grădini. Rosemary era sigură că n-ar fi avut decât să se aplece puțin pe fereastra-ușă a vagonului ca să culeagă florile cu mâna.

O duzină de birjari dormeau pe caprele trăsurilor în fața gării Cannes. Dincolo, pe promenada Cazinoului, prăvăliile de lux și marile hoteluri își îndreptau măștile inexpressive ale fațadelor către marea estivală. Era de necrezut că ar fi existat vreodată un „sezon“ și Rosemary, care era, prin profesia ei, într-o măsură influențată de modă, se simți deodată timidă, ca și cum ar fi fost pe moarte și și-ar fi dat seama că are niște dorințe nelalocul lor; ca și cum toată lumea din jur s-ar fi întrebat de ce venise și ea exact în momentul acesta, între clipele de veselie din iarna trecută și cele din iarna viitoare, în vreme ce sus, în nord, lumea adevărată își continua zgomotoasă viața.

Pe când ieșea dintr-un magazin cu o sticlă de ulei de cocos în mână, o femeie pe care o recunosc ca fiind doamna Diver, îi tăie calea cu brațele încărcate de perne de sofa, îndreptându-se către un automobil parcat mai în josul străzii. Un câine lung, scund și negru lătră spre ea, un șofer ațipit se trezi tresărind. Ea se așează în mașină, și fața frumoasă îi era împietrită, controlată, ochii gravi

și pânditori, privind drept înainte fără să vadă ceva anume. Rochia îi era de un roșu strălucitor și picioarele cafenii, goale. Avea părul des, auriu-întunecat, ca blana unui câine *chow-chow*.

Pentru că trebuia să-și aștepte trenul o jumătate de oră, Rosemary se așeză la o masă în Café de Alliés, pe Croisette, unde copacii închipuiau un crepuscul verde pe deasupra meselor și orchestra logodea un public imaginar de cosmopoliți cu cântecele carnava-lului de la Nisa și cu melodii americane de anul trecut. Cumpă-rase pentru mama sa *Le Temps* și *Saturday Evening Post*, și pe când își sorbea citronada deschise revista la memoriile unei prințese rusoaice și constată că demodatele convenții ale anilor nouăzeci erau mai reale și mai aproape de ea decât titlurile unui ziar fran-cez. Era același simțământ care i se păruse apăsător și la hotel – obiș-nuită să vadă cum cele mai brutale manifestări grotești ale unui continent întreg sunt luate fie drept comedii, fie drept tragedii; neobișnuită să distingă singură neesențialul de esențial, începuse acum să creadă că viața franțuzească era goală de semnificație și searbădă. Simțământul acesta îi era sporit de melodiile triste ale orchestrei, care aminteau de muzica melancolică a fanfarelor de circ la numerele de acrobație. Îi părea bine că se întorcea la hotelul lui Gausse.

A doua zi umerii îi erau prea arși de soare ca să mai poată înota, așa că ea și cu mama ei închiriară un automobil – după multe târguieli, căci Rosemary își făcuse ideile ei despre valoarea banilor în Franța – și ieșiră la plimbare pe Riviera, această deltă a multor fluvii. Șoferul, un țar rus din perioada lui Ivan cel Groaz-nic, se comporta ca un ghid numit cu de la sine putere, și denu-mirile acelea strălucitoare – Cannes, Nisa, Monte Carlo – începură să-și arate scânteierile prin obloanele ațipite, povestind în șoaptă despre regii de demult care veneau aici să dejuneze sau să moară, despre maharajahii care aruncau ochii de rubin ai lui Buddha în brațele balerinelor englezoaice, despre prinții ruși care dădeau săptămâni de crepuscul baltic pe zilele pierdute ale caviarului risipit aici.

Cel mai mult dăinuia aroma risipelor rusești, aici, pe coastă – chiar dacă librăriile și băcăniile lor erau închise acum. Cu unspre-zece ani mai înainte, când sezonul se termina în aprilie, porțile bisericii ortodoxe se încuiaseră și șampaniile dulcele pe care le

îndrăgiseră ei fuseseră puse deoparte, la păstrare, până la întoarcerea lor. „Ne întoarcem în sezonul viitor“, spusese ei, însă fusese o promisiune prematură, pentru că nu aveau să mai revină vreodată.

Era plăcut să se întoarcă acum la hotel, după-amiaza târziu, privind de sus marea la fel de tainic colorată ca agatele și cornalinele copilăriei, verzuie ca laptele verzui, albastră ca sineala sau întunecată ca vinul. Era plăcut să treci prin fața oamenilor ieșiți să ia cina în praguri și să auzi melodiile pianelor mecanice înverșunându-se în spatele fațadelor acoperite de viță ale cârciumilor. Când cotiră pe Corniche d'Or și spre hotelul lui Gausse, prin malul întunecos al copacilor, așezați în șiruri asemenea valurilor urmând unul altuia, soarele plutea peste ruinele apeductului...

Undeva, pe colinele din spatele hotelului, începuse o petrecere, și Rosemary asculta muzica prin clarul de lună fantomatic agățat în plasa de țânțari de la ferestrele ei, spunându-și că bucuriile continuau dincolo și gândindu-se la oamenii aceia simpatici de pe plajă. Socotea că poate avea să-i mai întâlnească a doua zi dimineață, era însă limpede că ei constituiau un grup care-și era suficient sieși, și odată ce aveau să-și aranjeze, la locurile lor, umbrelele, covorașele de bambus, căței și copiii, partea din plajă ocupată de ei devenea rezervată și închisă pentru restul lumii. Se hotărî, în orice caz, să nu-și mai petreacă ultimele două dimineți laolaltă cu ceilalți.

IV

Problema se rezolvă de la sine. Grupul soților McKisco nu era acolo, și de-abia își întinsese ea halatul când doi bărbați – cel cu casceta de jocheu și tânărul blond care își manifesta înclinațiile de a tăia chelnerii în două cu ferăstrăul – își părăsiră grupul și se îndreptară spre ea.

— Bună dimineața, spuse Dick Diver. Se întrerupse schimbând tonul: Uite ce, te-a ars sau nu te-a ars prea tare soarele, dar de ce nu te-ai arătat deloc ieri? Am fost îngrijorați de soarta dumitale...

Ea se ridică și le salută cu un râs mic, fericit, intrarea în lumea ei.

— Ne întrebam, spuse Dick Diver, dacă ai să te lași văzută în dimineața asta, aici, cu noi. Noi avem grijă de toate, avem mâncare și băutură, așa că este o invitație clară.

Părea să fie cât se poate de amabil și fermecător – vocea lui constituia o promisiune că el personal urma să aibă grijă de ea și că puțin mai târziu avea să deschidă, numai pentru ea, lumi întregi, necunoscute, să desfășoare în fața ei succesiuni de posibilități magnifice. Reuși să facă prezentările astfel încât numele ei nici nu fu menționat și apoi lăsa cu ușurință să se înțeleagă că toată lumea știa perfect cine era ea, dar că-i respecta întru totul integritatea vieții particulare – o curtoazie pe care Rosemary nu o mai întâlnise, de când devenise celebră, decât la oamenii din propria ei profesie.

Nicole Diver, cu spinarea cafenie pornindu-i de la șiragul de perle, citea o carte de bucate cu rețete de pui Maryland. Avea aproximativ douăzeci și patru de ani, aprecie Rosemary – fața ei ar fi putut fi descrisă ca fiind de o frumusețe convențională, însă făcea impresia că ar fi fost sculptată la început pentru niște proporții eroice, atât erau de puternice oasele și trăsăturile, ca și cum vioiciunea frunții și tenului, tot ceea ce suntem obișnuiți să asociem cu însemnele temperamentului și caracterului, ar fi fost plămădite de un Rodin, și apoi cizelate, în dimensiuni reduse, ca pentru o frumusețe delicată, și cu atâta minuțiozitate încât o singură alunecare a liniilor i-ar fi știrbit ireparabil forța și calitatea întregului. La gură, mai ales, s-ar fi zis că sculptorul își concentrase migala, riscând totul – era asemenea arcului lui Cupidon de pe copertele revistelor, și cu toate acestea se împărțea din distincția chipului întreg.

— Stați aici mai multă vreme? întrebă Nicole. Vocea ei era scăzută, aproape aspră.

Dintr-odată Rosemary lăsa să i se strecoare în minte posibilitatea că ar mai fi putut sta încă o săptămână.

— Nu chiar foarte mult, răspunse vag. Am stat mult în străinătate – am debarcat în Sicilia, în martie și ne-am făcut drum, încet-încet, spre nord. Am avut o pneumonie pe când lucram la un film, în ianuarie, și de atunci mă tot refac.

— Doamne! Dar cum s-a întâmplat așa ceva?

— De fapt, a început de la o partidă de înot. Rosemary nu se angaja cu prea mult entuziasm în povestirea unor detalii personale. Într-o zi se întâmplă să am gripă și nu știam că sunt bolnavă, și se filma o scenă în care trebuia să înot printr-un canal la Veneția. Era o secvență într-o montare foarte costisitoare, așa că a trebuit să intru iar și iar în apă, toată dimineața. Mama a adus imediat un doctor, dar nu mai avea atunci nici un rost – făcusem pneumonie. Schimbă subiectul cu toată hotărârea înainte ca vreunul dintre ei să apuce să mai spună ceva în legătură cu asta: Vă place aici – în locul acesta?

— Lor trebuie să le placă, spuse Abe North încet. Ei l-au inventat. Își întoarse lent capul leonin astfel încât ochii se opriră, cu tandrețe și afecțiune, asupra celor doi Diver.

— Adevărat?

— E abia al doilea an de când e deschis hotelul vara, explică Nicole. Noi l-am convins pe Gausse să țină un bucătar și un chelner și un portar – la început și-a scos doar cheltuielile, anul acesta a început să-i meargă mai bine.

— Dar dumneavoastră nu stați la hotel.

— Noi ne-am făcut o casă, sus la Tarmes.

— Teoria este, spuse Dick aranjând o umbrelă astfel încât să înlătore o pată de soare de pe umărul lui Rosemary, că toate locurile mai dinspre nord, cum ar fi Deauville, au fost alese de ruși și de englezi, cărora nici nu le pasă de frig, în vreme ce noi, americanii, venim dintr-un climat tropical – din cauza asta am început să poposim aici.

Tânărul cu aspect latin întorcea absent paginile ediției pariziene din *New York Herald*.

— Dar ia spuneți, de ce naționalitate sunt oamenii ăștia? Întrebă deodată, și citi cu o ușoară intonație franceză: „La Hotel Palace la Vevey s-au înregistrat domnul Pandely Vlasco, doamna Bonneasse“ – și nu exagerez deloc – „Corinna Medonca, doamna Pasche, Seraphim Tullio, Maria Amalia Roto Mais, Moises Teubel, doamna Paragoris, Apostle Alexandre, Yolanda Yosfuglu și Geneveva de Momus!“ Asta mă atrage cel mai mult – Geneveva de Momus? Aproape că face să dai o fugă până la Vevey să arunci o privire asupra Genevevei de Momus.

Se ridică în picioare cu o nervozitate subită, întinzându-și tot trupul, cât era de lung, cu aceeași mișcare. Era cu câțiva ani mai tânăr decât Diver sau North, înalt, asprit la trup însă slab, în afară de forța care i se strânsese vizibil în umeri și în antebrățe. La prima vedere părea numai convențional prezentabil, însă pe fața lui întârzia toată vremea o expresie vagă de dezgust care dăuna luciului amplu, concentrat, al ochilor săi căprui. Cu toate acestea, îi ținea minte mai târziu, chiar și după ce i-ai fi uitat gura incapabilă să mai suporte plictiseala și fruntea tânără cu ridurile ei de suferință neliniștită și inutilă.

— Am găsit unii mai buni în știrile despre americani de săptămâna trecută, spuse Nicole. Doamna Evelyn Oyster¹ și – cine mai erau ceilalți?

— Era un domn S. Flesh², spuse Diver, ridicându-se de asemenea în picioare. Își luă grebla și începu cu toată seriozitatea să curețe nisipul plajei de pietricele.

— A, da – S. Flesh – nu-ți face pielea ca de găină?

Simțea o senzație de liniște alături de Nicole – Rosemary constată că era mai liniștitor chiar decât să stea cu propria ei mamă. Abe North și Barban, francezul, vorbeau despre situația din Maroc și Nicole, care-și terminase de copiat rețeta, își luă lucrul de mână. Rosemary le examinează posesiunile – patru umbrele mari de soare care alcătuiau un adevărat adăpost de umbră, o cabină portabilă pentru dezbrăcat, un cal de cauciuc care se putea umfla, lucruri noi pe care Rosemary nu le mai văzuse până atunci, ținând de prima expoziție a manufacturii de lux imediat după război și ajunse probabil în mâinile primilor cumpărători. Înțelesese dinainte că erau oameni la modă, dar – deși maică-sa o învățase să se ferească de parveniți – nu simțea că ar fi vorba de așa ceva în cazul de față. Chiar și în imobilitatea lor absolută, desăvârșită din dimineța aceasta simțea un scop, o intensitate îndreptată către ceva, o direcție, un act de creație deosebit de oricare altul cunoscut până atunci. Mîntea ei nematură nu făcea nici o speculație cu privire la relațiile lor față de ea însăși – însășă percepea

1 Stridie (engl.).

2 Carne (engl.).

o plasă de legături plăcute pe care și-o exprimă prin gândul că păreau să se distreze de minune.

Îi privi pe rând pe cei trei bărbați, izolându-i pentru moment din scenă. Toți trei erau prezentabili în feluri diferite: toți aveau o anumită blândețe pe care ea o simțea ca făcând parte din viețile lor, trecute și viitoare, necircumscrisă de evenimente, neșănând deloc cu felul de a se comporta al unor actori, și simțea de asemenea o delicatețe susținută, consecventă, cu totul deosebită de camaraderia brutală și jovială a regizorilor care până atunci reprezentaseră elementul intelectual în viața ei. Actorii și regizorii – aceștia fuseseră singurii bărbați pe care îi cunoscuse ea, aceștia și masa eterogenă, indistinctă a studenților din colegii, interesați doar de dragostea la prima vedere, pe care-i întâlnise la o serbare la Yale toamna trecută.

Aceștia trei erau deosebiți. Barban, cel mai puțin stilat, era mai sceptic și mai ironic; manierele lui erau formale, chiar neglijente. Abe North ascundea, sub timiditatea lui, un umor lipsit de speranță, care o amuza, dar o și punea în încurcătură. Firea ei serioasă își suspecta propria capacitate de a produce eventual o impresie definitivă asupra lui.

Dick Diver însă – el era, cu totul, desăvârșit, aici. Tăcută, îl examina cu toată admirația. Tenul îi era roșcat și ars de soare, ca și părul, tuns scurt; un puf ușor de aceeași nuanță îi cobora pe brațe și pe mâini. Ochii îi erau de un albastru strălucitor, dur. Nasul îi era parcă ascuțit și nu rămânea niciodată nici un fel de îndoială asupra persoanei pe care o privea sau căreia îi adresa cuvântul – și aceasta este o dovadă flatantă de atenție, căci cine se uită direct la noi când ne vorbește? – sunt doar niște priviri care cad asupra noastră, curioase sau neinteresate, și nimic mai mult. Vocea lui, prin care trecea o melodie stinsă, irlandeză, era ca un cântec îndreptat spre cucerirea lumii, și totuși ea simțea un strat de duritate ascuns în el, un autocontrol și o autodisciplină, propriile ei virtuți. O, da, ea îl alesese, și Nicole ridicându-și tocmai atunci privirile o văzu alegându-l, îi auzi suspinul mic care pecetluia faptul că el era luat în stăpânire.

Către amiază soții McKisco, doamna Abrams, domnul Dumphy și Señor Champion sosiră și ei pe plajă. Aduseseră o umbrelă nouă pe care o instalară, aruncând priviri dintr-o parte grupului soților

Diver, și se strecurară sub ea cu expresii pline de satisfacție – toți în afară de domnul McKisco, rămas afară dintr-un fel de sfidare plină de deriziune. În operația sa de greblare Dick trecuse pe lângă ei și acum se reîntorsese spre umbrelele grupului său.

— Cei doi bărbați mai tineri citesc împreună *Cartea bunei-cuviințe*, spuse cu vocea scăzută.

— Își pun și ei în gând să se amestece cu lumea bună, spuse Abe.

Mary North, femeia cea tânără, foarte bronzată, pe care Rosemary o întâlnise în prima zi pe plută, se întoarse de la înot și spuse cu un surâs care era în realitate o scânteiere ironică a ochilor:

— Au sosit așadar domnul și doamna Nu-Tremură-Niciodată.

— Sunt prietenii domnului de aici, îi aminti Nicole arătându-l pe Abe. De ce nu se duce pur și simplu să stea de vorbă cu ei? Nu crezi că sunt simpatici?

— Cred că sunt foarte simpatici, aprobă Abe. Doar că nu cred că sunt simpatici, asta e tot.

— Ei, *eu* personal am constatat, că sunt prea mulți oameni pe plajă în vara asta, recunosc Nicole. Plaja *noastră* pe care a creat-o Dick dintr-o grămadă de pietriș și gunoaie... Stătu puțin pe gânduri, apoi își coborî vocea inaudabilă pentru trioul de fete bătrâne așezate mai încolo, sub o altă umbrelă: Și totuși, aceștia sunt preferabili englezilor din vara trecută care tot strigau de la unul la altul – „Nu-i albastră marea? Nu-i o minune cerul ăsta alb? Uite ce i s-a roșit nasul micuței Nell!”

Rosemary se gândi că nu era deloc de dorit s-o aibă dușmancă pe Nicole.

— Dar n-ai văzut bătaia, continuă Nicole. În ziua dinainte de a veni dumneata, bărbatul acela căsătorit, cu numele care sună ca un surogat de unt sau de benzină...

— McKisco?

— Da – ei, se aprinsese o discuție și ea i-a aruncat cu nisip în față. Așa că, firește, el s-a așezat peste ea și i-a frecat fața în nisip. Noi am fost, pur și simplu, electrizați. Îi tot spuneam lui Dick să intervină s-o apere.

— Cred, spuse Dick Diver privind absent rogojina de paie de sub el, că am să mă duc să-i invit la cină.

— Nu, n-ai s-o faci, spuse Nicole repede.

— Cred c-ar fi un lucru foarte bun – la urma urmei, sunt și ei aici, să ne adaptăm situației.

— Suntem foarte bine adaptați și așa, insistă ea râzând. Eu n-am de gând să mă văd cu nasul frecat în nisip. Eu sunt o femeie meschină, înrăită, îi explică ea lui Rosemary, apoi, ridicând glasul: Copii, puneți-vă costumele de baie!

Rosemary fu deodată sigură că momentele aveam pe care avea să și le petreacă înotând după ce intra acum în apă aveau să rămână unice în toată viața ei, clipe care aveau să-i răsară întotdeauna în amintire ori de câte ori ar mai fi venit vorba de înot în prezența ei. Cu toții, deodată, se îndreptară spre apă, pregătiți în toată ființa lor de inactivitatea prelungită, forțată, de până atunci, trecând de la căldură la răcoare cu pofta unor gurmanzi care, după o mâncare foarte condimentată, sorb îndelung din vinul alb la gheață. Ziua pentru Diveri era organizată ca pentru cei din civilizațiile străvechi, astfel încât să smulgă tot ce se putea smulge din posibilitățile la îndemână și să dea oricăror momente de tranziție întreaga lor valoare; și Rosemary nu știa dacă avea să mai urmeze vreun moment de tranziție de la dăruirea totală a clipelor de înot până la locvacitatea ceasului de amiază, la masă, în hotelul provensal. Însă iarăși trăi simțământul că Dick o luase în grija lui și se dăruie cu toată bucuria, ca răspuns la gestul acesta ipotetic, ca și cum ar fi dat ascultare unei porunci.

Nicole îi întinse soțului ei veșmântul ciudat la care lucrase. El intră în cortul de schimb și-i lăsă pe toți cu gura căscată reapărând după o clipă îmbrăcat în pantaloni de baie transparenți, de dantelă neagră. O cercetare mai atentă dezvăluie că erau căpușiți cu o stofă de culoarea pielii.

— Ia te uită, dacă ăsta nu-i un truc de invertit! exclamă domnul McKisco cu dispreț – apoi, întorcându-se repede spre domniile Dumphrey și Champion, adăugă: O, vă rog să mă iertați!

Rosemary înflori de bucurie la ideea acestui veșmânt. Naivitatea ei răspundea din toată inima simplității costisitoare a soților Diver, nesesizându-i complexitatea sau lipsa de inocență, neștiind că aici era vorba de o selectare a calității, mai degrabă, decât a cantității din vitrinele bazarului lumii; și că până și

simplitatea aceasta de comportament, pacea aceasta și bunăvoința aidoma celei care domnește într-o cameră de copii, accentul așezat pe virtuțile simple erau o parte dintr-un târg disperat încheiat cu zeii și fuseseră obținute prin lupte despre care ea n-ar fi putut ști nimic niciodată. În clipa aceea Diverii reprezentau, priviți din afară, exact punctul de maximă evoluție al unei clase, astfel că majoritatea celorlalți oameni păreau stângaci în comparație cu ei – în realitate, începuse deja o schimbare calitativă în felul lui Rosemary de a percepe lumea.

Rămase mai departe cu ei, în vreme ce sorbeau *sherry* și mâncau crochete. Dick Diver o privea cu ochi albaștri, reci; gura lui blândă, puternică spuse pe un ton meditativ și cu o intenție deliberată:

— De multă vreme n-am mai văzut o fată ca tine care să arate într-adevăr ca și cum ar înflori.

Cu capul în poala mamei sale, Rosemary plânse îndelung.

— Îl iubesc, mamă. Sunt groaznic de îndrăgostită de el – nu mi-am închipuit niciodată c-aș putea să simt așa ceva pentru vreo ființă. Și e însurat, și îmi place și ea – o, e ceva fără nici o speranță. O, cât de mult îl iubesc!

— Sunt curioasă să-l cunosc și eu.

— Ne-a invitat la masă vineri.

— Dacă te-ai îndrăgostit cu adevărat, lucrul acesta ar trebui să te facă fericită. Ar trebui să râzi și să zburzi acuma.

Rosemary își ridică ochii, un mic fior îi traversă chipul și râse. Mama ei avusese întotdeauna o mare influență asupra ei.

V

Rosemary se îndreptă spre Monte Carlo simțindu-se cât se poate de posomorâtă și de prost-dispusă. Ajunse cu mașina pe dealul plin de hârtoape spre La Turbie până la un platou vechi al studiourilor Gaumont, pe cale de instalare pentru filmări și, pe când aștepta la grilajul de la intrare să i se răspundă la mesajul trimis printr-o carte de vizită, avea impresia că se regăsește în priveliștile obișnuite ale Hollywoodului: rămășițe bizare ale vre-

unui film recent, decorul unei străzi decrepite, din India, o balenă uriașă de carton, un pom monstruos purtând în crengi cireșe mari cât mingile de baschet, înflorit acolo printr-o dispensă exotică, la fel de autohton ca și amarantul palid, mimozele, arborii de plută sau pinii pitici. Era și un chioșc servind drept bufet expres și două platforme de filmare asemănătoare unor șoproane, și, pretutindeni, grupuri de siluete cu chipurile fardate, pline de speranță, obosite de așteptare.

După zece minute, un tânăr cu părul de culoarea penelor de canar se grăbi spre poartă:

— Intrați, domnișoară Hoyt. Domnul Brady filmează, însă e foarte dornic să vă vadă. Îmi pare rău că a trebuit să așteptați, dar, știți și dumneavoastră, doamnele astea franțuzoace sunt mai rele decât...

Regizorul de platou deschise o ușiță în zidul orb al unei clădiri de carton și, cu un sentiment de bruscă, bucuroasă familiaritate, Rosemary îl urmă în penumbrele dinăuntru. Ici și colo, niște siluete mai punctau semiîntunericul, întorcându-și fețele de cenușă spre ea, asemenea unor suflete din purgatoriu pândind trecerea vreunui muritor. Se auzeau șoapte și glasuri scăzute și, după toate aparențele, de foarte departe tremoloul unui armoniu. Dând colțul după niște clădiri mărunte, ajunseră în lucirea albă, zgomotoasă a unei scene, unde un actor francez – cu plastronul cămășii, gulerul și manșetele suflă într-un trandafiriu scânteietor – și o actriță americană stăteau nemișcați față în față. Se priveau unul pe altul cu ochii încăpățânați, ca și cum ar fi stat în aceeași poziție de ceasuri întregi; multă vreme nu se petrecu nimic, nu se mișcă nimeni. O baterie întregă de lumini se stinse cu un fâșâit sălbatic, apoi se aprinse iarăși; bătaia plângăreată a unui ciocan se străduia să obțină intrarea în nimicnicie, de undeva de departe; un chip albăstrui apăru printre luminile orbitoare de deasupra, strigă ceva neinteligibil în întunericul de mai sus. Apoi tăcerea fu întreruptă de o voce în fața lui Rosemary.

— Baby, dacă nu-ți scoți ciorapii, poți să-ți mai deșiri încă zece perechi. Și rochia asta costă cincisprezece lire.

Dându-se înapoi, cel care vorbise se ciocni de Rosemary, la care regizorul de platou spuse: „Hei, Earl – domnișoara Hoyt!“

Se întâlneau pentru prima dată. Brady era un om cu mișcări rapide și energice. Pe când îi strângea mâna îl văzu examinând-o din cap până în picioare, un gest pe care-l recunoștea și o făcea să se simtă în largul ei, dar care îi dădea întotdeauna un sentiment de ușoară superioritate față de oricine ar fi fost cel care îl schița. Dacă persoana ei constituia o proprietate, atunci ea era liberă să se folosească de orice avantaje ar fi fost inerente în stăpânirea acestei proprietăți.

— Tocmai mă gândeam că trebuie să apari de la o zi la alta, spuse Brady cu o voce care era doar o idee prea stăruitoare, prea intimă, și care aducea cu ea un vag însă sfidător accent *cockney*. A fost un voiaj frumos?

— Da, dar ne pare bine că o să ne întoarcem acasă.

— N-u-u, protestă el. Mai amână nițel – vreau să stau ca lumea de vorbă cu dumneata. Lasă-mă să-ți spun că am văzut un film de-al duminică – *Fetița aia a tatii*. L-am văzut la Paris. Am și telegrafiat imediat în California să aflu dacă ai mai semnat vreun contract.

— Tocmai semnasem unul – îmi pare rău.

— Dumnezeule, ce film!

Nevrând să-i răspundă cu un surâs prostesc de aprobare, Rosemary se încruntă.

— Nimănu-i nu-i convine să fie judecat numai după un singur film, spuse.

— Sigur – ai dreptate. Și ce planuri mai ai?

— Mama crede că ar trebui să mă mai odihnesc. Când ne întoarcem, probabil că o să semnăm cu *First National* sau o să continuăm la *Famous*.

— Cine noi?

— Mama. Ea decide în chestiunile de afaceri. Nu m-aș descurca niciodată fără ea.

El o privi iarăși de sus până jos și, văzându-l cum face asta, ceva în Rosemary trecu necondiționat de partea lui. Nu era vorba de simpatie, și nici atât de admirația spontană pe care o simțise pentru bărbatul de pe plajă de dimineață. Era ca un declic. El o dorea și, în măsura în care lucrul acesta privea emoțiile ei virginală, se gândea la capitulare cu un calm desăvârșit. Și cu toate

acestea, știa că avea să-l uite total la o jumătate de ceas după ce se despărțeau – ca pe un actor pe care l-ar fi sărutat într-un film.

— Unde stai acum? întrebă Brady. A, da, la Gausse. Mda, și planurile mele sunt gata pentru anul acesta, dar scrisoarea aceea pe care ți-am trimis-o atunci rămâne valabilă. Nu mi-am dorit atâta să fac un film cu cineva anume de când era Connie Talmadge copil.

— Și eu simt la fel. De ce nu te întorci și dumneata la Hollywood?

— Nu pot să sufăr locurile acelea blestemate. Mă simt perfect aici. Mai stai puțin să termin scena asta și am să-ți arăt studioul.

Îndreptându-se spre platoul de filmare, începu să discute cu o voce joasă, calmă, cu actorul francez.

Trecură cinci minute – Brady vorbea mai departe, în vreme ce, din când în când, francezul se foia pe picioare și dădea din cap. Dintr-odată, Brady se întrerupse, strigând ceva spre reflectoarele care-i scaldară pe neașteptate, făcându-i să tresară, într-o izbucnire zumzăitoare de lumină, întregul Los Angeles vuia acum în jurul lui Rosemary. Calmă, trecea acum iarăși prin orașul cu pereții subțiri, ireali, așteptând să se reîntoarcă într-adevăr acolo. Însă nu voia să-l vadă pe Brady în dispoziția în care simțea că avea să fie după ce-și va fi terminat scena și părăsi astfel platurile, farmecul lor încă învăluind-o. Lumea Mediteranei era mai puțin tăcută acum, de când știa că existau aici studiourile de filmare. Simțea că-i iubește pe oamenii de pe stradă și, în drum spre tren, își cumpără o pereche de sandale de plajă.

Maică-sa fu încântată că ea îndeplinise cu atâta docilitate ce i se spusese să facă, însă dorea în continuare să o ia de aici, să o îmbarce teafără, în drum spre casă. Doamna Speers își păstrase în aparență prospețimea, însă era obosită; agoniile pe patul de moarte îi obolesc mult pe cei care adastă alături și ea veghease două asemenea agonii.

VI

Simțind încă efectele plăcute ale vinului *rosé* de la prânz, Nicole Diver își încrucișă brațele de ajuns de sus, pe piept, ca să-și simtă cum camelia artificială de pe umăr cum îi mângâie obrazul,

și ieși în frumoasa ei grădină unde nu era nici un fir de iarbă. Grădina era mărginită pe o parte de casă, dinspre care se revărsa și în care și pătrundea, și din două părți de satul cel vechi, iar în fund de stâncile care coborau în trepte către mare.

De-a lungul zidurilor dinspre sat totul era acoperit de praf, vițele și iederele legănătoare, lămâii și eucaliptii, roaba sprijinită la întâmplare, parcă doar cu un moment înainte, dar îngropată în cărare, totul avea un aer atrofiat și amenințat de putreziciune. Nicole se simțea întotdeauna surprinsă când, întorcându-se în direcția cealaltă, pe lângă un răsad de bujori, pătrundea într-un ținut atât de proaspăt și de verde, încât frunzele și petalele se crispuau într-o umezeală tandră.

Purta la gât un fișiu liliachiu care, chiar și în lumina aceea incoloră de soare, își răsfrângea nuanțele spre fața ei, apoi în jos, înconjurându-i picioarele în mișcare cu o umbră violetă. Fața îi era nemișcată, aproape aspră, în afară de licărirea molatică de îndoială înfricoșată care-i răsărea din ochii verzi. Părul ei, odinioară blond, se întunecase la culoare, însă era mai frumoasă acum, la douăzeci și patru de ani, decât fusese la optsprezece, când părul îi fusese mai strălucitor decât chipul.

Urmând o cărare străjuită de o ceață intangibilă de flori care se strecurau, pe lângă pietrele albe, la marginile aleii, ieși într-un spațiu deschis, cu vederea spre mare, unde atârnavă lanterne adormite printre crengile smochinilor și unde se vedea o masă mare cu scaune de răchită și o umbrelă mare, de piață, din Siena, toate grupate în jurul unui pin enorm, arborele cel mai mare din grădină. Se opri acolo o clipă privind absentă un hățuș de nasturții și iriși care se împleteau la picioarele arborelui ca și cum răsăriseră din semințe aruncate la nimereală, ascultând plânsetele și acuzațiile care răzbăteau dintr-o ceartă din camera copiilor, dincolo, în casă. Când se stinseră în aerul verii, merse mai departe, printre bujorii caleidoscopici adunați în nori rozalii, printre tulipele întunecate și cafenii și printre trandafirii fragili cu tulpinele mov, transparente ca niște flori de zahăr într-o vitrină – până când, ca și cum scherzoul culorilor n-ar mai fi putut depăși o asemenea intensitate, acesta explodă deodată în aer, și trepte umede o conduseră apoi spre terasa cu aproape doi metri mai jos.

Aici era un puț cu ghizdurile de piatră umede și alunecoase chiar și în zilele cele mai luminoase. Coborî treptele până dincolo, în grădina de legume; acum mergea repede; îi plăcea să fie activă, deși uneori dădea impresia de somnolență, care era și evocatoare, și statică. Aceasta pentru că ea cunoștea prea puține cuvinte și nu credea în nici unul, și când era lume în jur era mai degrabă tăcută, manifestând doar un umor politicos, cu o precizie care se apropia de uscăciune. Însă în clipa când străinii încetau să se mai simtă în largul lor în prezența unei asemenea economii de cuvinte și gesturi, ea relua subiectul discuției și-l împingea înainte într-un vârtej, cu o surpriză febrilă pentru ea însăși – apoi îl readucea de unde-l ridicase și-l părăsea brusc, aproape cu timiditate, ca un câine ascultător la comanda aport.

Pe când se oprise astfel în picioare, în lumina verzuie, tremurată, din grădina de legume, Dick traversă aleea, prin fața ei, îndreptându-se spre camera sa de lucru. Nicole așteptă tăcută până ce el trecu; apoi își continuă și ea drumul printre straturile de viitoare salată spre o mică menajerie unde porumbeii și iepurii de casă și un papagal stârniră un amestec de sunete insolente în onoarea ei. Coborând la un alt nivel al grădinii, ajunse la un zid scund, arcuit și privi în jos, peste Marea Mediterană, care se întindea la două sute și ceva de metri sub ea.

Era acum în străvechiul sat de pe colina Tarmes. Vila și proprietatea erau așezate pe locul unui șir de locuințe țărănești care se ridicaseră peste o buză de stâncă – cinci căsuțe fuseseră combinate ca să alcătuiască actuala casă și alte patru dărâmate ca să se deschidă grădina. Zidurile exterioare fuseseră lăsate neatinsse, astfel că văzute de jos, dinspre drumul de departe, din masa cenușie-violetă a orașului, se înfățișau doar ca o grămadă indistinctă de pietre.

O clipă, Nicole rămase nemișcată privind Mediterana, dar acolo nu era nimic de făcut oricum, nici chiar pentru mâinile ei neobosite. Curând Dick ieși din atelierul său de lucru, alcătuit dintr-o singură încăpere, ducând cu el un telescop și începu să privească spre răsărit, către Cannes. După o clipă Nicole intră în câmpul lui vizual, la care el dispăru în casă și ieși din nou cu un megafon. Avea o mulțime de astfel de aparate mecanice.

— Nicole, strigă el, am uitat să spun că drept ultim gest apostolic am invitat-o pe doamna Abrams, femeia cu părul alb.

— Am bănuț eu. E rușinos.

Ușurința cu care răspunsul ei îi parveni părea să-i discrediteze megafonul, așa că ea își ridică glasul și strigă:

— Mă auzi?

— Da. El își coborî megafonul, însă îl ridică iarăși la gură, cu încăpățănare. Mai am de gând să mai invit niște oameni. Vreau să-i chem și pe cei doi tineri.

— Foarte bine, se învoui ea placidă.

— Vreau să dau o petrecere grandioasă, de tip rău famat. Să știi că vorbesc serios. Vreau să dau o petrecere la care să se adauge strigăte și să se pună la cale seduceri în lege, bărbații să se întoarcă acasă jigniți și femeile să leșine în cabinetele de toaletă. Așteaptă numai și ai să vezi.

Reintră în casuță și Nicole înțelese că era într-una din dispozițiile lui cele mai caracteristice, o stare de excitație care mătura totul și care era inevitabil urmată de propria lui formă de melancolie, pe care n-o lăsa niciodată să se vadă, dar pe care ea i-o ghicea întotdeauna. Însuflețirea asta față de toate lucrurile din jur atingea o intensitate disproporționată față de importanța lor, imprimându-i o virtuoziitate cu adevărat extraordinară în mânuirea celor din preajmă. În afară de câțiva, cei mai duri și prin firea lor veșnic suspicioși, avea puterea de a trezi în toate ființele de lângă el o iubire fascinată și cu totul lipsită de capacitatea de a mai critica. Reacția se instala când își înțelegea deodată risipa și extravaganțele implicate de o asemenea atitudine. Uneori privea îndărăt, cu o adevărată spaimă, la carnavalurile de afecțiune pe care le dezlănțuiseră, așa cum un general poate privi un masacru pe care l-a ordonat pentru a-și satisface o poftă de sânge cu totul impersonală.

Era însă o experiență cu totul remarcabilă să fii inclus o vreme în lumea lui Dick Diver; oamenii își închipuiau că rezerva, pentru fiecare, situații speciale, că le recunoștea, fiecărui, unicitatea superbă a propriilor destine. Câștiga pe oricine, de îndată, cu o considerație și o politețe desăvârșite, care se manifestau atât de repede și de intuitiv încât nu puteau fi constatate decât după efectele lor. Și atunci, fără nici un fel de precauție, pentru a nu lăsa

prima înflorire a afecțiunii să piară, își deschidea porțile lumii sale încântătoare. Atâta vreme cât ei credeau cu totul în ea, fericirea lor constituia singura lui preocupare, însă la prima licărire de îndoială că toată desfășurarea asta n-ar fi fost atotecuprinzătoare, el pierrea dintr-odată din fața ochilor celorlalți, nemai-lăsând decât amintiri palide, fără putere, despre ce spusese sau făcuse.

La opt și treizeci de minute în seara aceea, ieși în întâmpinarea primilor săi oaspeți, purtându-și, ceremonios, promițător, haina pe braț, ca pe o capă de toreador. După ce le salută pe Rosemary și pe mama acesteia, așteptă ca ele să spună întâi ceva, ca și cum ar fi vrut să le dea prilejul să-și regăsească singure, auzindu-se vorbind, încrederea în ele însele în acest mediu nou.

Încă fascinate de urcușul spre Tarmes și de aerul mai proaspăt de aici, Rosemary și mama ei priveau încântate în jur. La fel cum calitățile personale ale unor oameni extraordinari pot să se arate mai limpede printr-o schimbare neobișnuită a expresiei, tot astfel perfecțiunea intens calculată a Vilei Diana se compromitea dintr-odată prin niște defecte minuscule, cum ar fi fost apariția întâmplătoare a vreunei slujnice, în fundal, sau conturul pervertit al vreunui arbore strâmb, de plută. Pe când soseau primii oaspeți, cu aerul că de-abia așteaptă distracțiile de peste noapte, tot ceea ce constituise ocupațiile domestice de peste zi se îndepărta încet, lăsând doar imaginea copiilor Diver și a guvernantei lor, așezați încă la masa de seară pe terasă.

— Ce grădină minunată! exclamă doamna Speers.

— E grădina lui Nicole, spuse Dick. N-o lasă deloc în legea ei – toată vremea mai aranjează câte ceva, își face griji cu bolile florilor. Mă aștept de la o zi la alta s-o văd și pe ea atinsă de fâinare sau mâncată de păduchii de frunze sau de cine știe ce omizi. Își întinse cu hotărâre arătătorul spre Rosemary, spunând cu o frivolitate care părea să ascundă un interes patern: Am să-ți salvez integritatea mintală – am să-ți dau o pălărie s-o porți la soare pe plajă.

Le conduse din grădină spre terasă, unde turnă cocteilurile. Sosi și Earl Brady, care o descoperi, surprins, pe Rosemary. Felul lui de a se purta era mai liniștit aici decât la studio, ca și cum

cea ce constituia calitatea lui distinctivă ar fi fost lăsat la poartă, și Rosemary, comparându-l de îndată cu Dick Diver, se întoarse cu un gest viu spre acesta din urmă. Prin comparație, Earl Brady părea ușor grosolan, vag prost-crescut; dar și de data asta simți o vibrație parcă electrică de răspuns la prezența lui fizică.

Le vorbea cu familiaritate copiilor, care tocmai își terminaseră cina.

— Hei, Lanier, ce-ai zice de-un cântecel? N-ai vrea, tu și cu Topsy, să-mi cântați ceva?

— Ce să cântăm? se învoi băiețelul, cu accentul ciudat, cântător pe care-l aveau copiii americani în Franța.

— Cântecul acela despre *Mon ami Pierrot*.

Fratele și sora se opriseră unul lângă altul, fără nici un fel de timiditate și vocile le pluteau dulci și ascuțite prin aerul serii.

„Au clair de la lune
Mon ami Pierrot,
Prête-moi ta plume
Pour écrire un mot.
Ma chandelle est morte,
Je n'ai plus de feu,
Ouvre-moi ta porte
Pour l'amour de Dieu.“¹

Cântecul se stinse, și copiii, cu chipurile licărindu-le în lumina soarelui târziu, își primeau, surâzând liniștiți, aplauzele. Rosemary se gândea că Vila Diana era centrul lumii. Pe o astfel de scenă era sigur că avea să se petreacă un lucru memorabil. Ea urca, urca tot mai sus pe măsură ce poarta se tot auzea deschizându-se și soseau și restul oaspeților. Soții McKisco, doamna Abrams, domnul Dumphy și domnul Champion urcară pe terasă.

Rosemary se simți străbătută de un sentiment acut de dezamăgire – aruncă o privire grăbită spre Dick, ca și cum i-ar fi cerut o explicație pentru amestecul acesta incongruent. Însă în expresia lui nu era nimic neobișnuit. Își salută noii oaspeți cu prestanță

1 „În noaptea senină/ Prietene Pierrot/ Dă-mi o clipă pana/ Un cuvânt să scriu./ Lumânarea-i arsă,/ Nu mai am lumină,/ Hai, deschide-mi ușa/ Pentru Dumnezeu!“ (fr.)

și cu o deferență evidentă față de infinitele și necunoscutele posibilități ale fiecăruia. Credea în el cu atâta dăruire, încât curând acceptă prezența celor din lumea lui McKisco drept convenită, ca și cum s-ar fi așteptat de la început să-i afle aici.

— Noi ne-am întâlnit la Paris, îi spunea McKisco lui Abe North, care împreună cu soția sa sosiseră îndată după ei, de fapt ne-am întâlnit în două rânduri.

— Da, îmi amintesc, spuse Abe.

— Atunci, mai știi unde? Întrebă McKisco, care nu era niciodată mulțumit cu ceea ce ar fi trebuit să-l mulțumească.

— Păi, stai nițel... Însă Abe obosi repede de jocul acesta. Uite că nu-mi mai aduc aminte.

Schimbul acesta de replici umplu o pauză și instinctul îi spunea lui Rosemary că ceva plin de tact ar fi trebuit să fie repede spus de cineva, însă Dick nu făcea nici o încercare să spargă grupul pe care-l creaseră acești oameni întârziați, și nici chiar pentru a o lipsi pe doamna McKisco de aerul ei de amuzament arogant. Nu rezolva această problemă mondenă pentru că știa că nu avea nici o importanță în clipa aceea și că urma să se stingă de la sine. Își păstra calitatea lui personală pentru un efort de proporții mai mari, așteptând un moment mai semnificativ pentru a le da oaspeților sentimentul că petrec minunat.

Rosemary stătea alături de Tommy Barban. El era într-o dispoziție deosebit de disprețuitoare față de tot din jur și se părea că în clipa aceea exista un stimul special care acționa asupra lui. Pleca a doua zi dimineața.

— Te întorci acasă?

— Acasă? Eu n-am nici un fel de casă. Plec la război.

— Ce război?

— Ce război? Orice război. N-am mai văzut ziarele în ultima vreme, însă presupun că trebuie să fie vreun război pe undeva – întotdeauna e război undeva.

— Nu-ți pasă deloc pentru ce te-ai putea bate?

— Cătuși de puțin – câtă vreme sunt tratat cum trebuie. Când am ajuns la un punct mort vin întotdeauna să le fac o vizită soților Diver, pentru că atunci știu că în câteva săptămâni are să-mi vină cheful să plec să mă bat.

Rosemary deveni rigidă.

— Dumneata ești prietenul soților Diver, îi aminti ea.

— Sigur – îmi plac – mai ales ea – însă ei au calitatea de a mă face întotdeauna să-mi doresc să plec la război.

Rămase gânditoare o vreme, dar nu reuși să-l înțeleagă. Pe ea soții Diver o făceau să-și dorească să rămână lângă ei pentru totdeauna.

— Dumneata ești pe jumătate american, spuse, ca și cum asta ar fi lămurit problema.

— Sunt și pe jumătate francez, și am făcut școala în Anglia, și de la vârsta de optsprezece ani și până acum am purtat uni-formele a opt țări diferite. Dar sper că nu-ți las impresia că n-aș ține la Diveri – țin mult, în special la Nicole.

— Cum ar putea cineva să nu țină? spuse ea simplu.

Se simțea departe de el. Subînțelesul cuvintelor lui i se părea respingător și încerca să smulgă adorația pe care o nutrea ea pentru cei doi Diveri de sub influența urâtă a amărăciunii lui. Îi păru bine că nu fu așezat alături de ea, la masă, și se mai gândea încă la vorbele lui, „mai ales ea“, pe când se îndreptau cu toții spre masa întinsă în grădină.

O clipă, fu alături de Dick, pe alee. Alături de strălucirea lui precisă, concretă, totul se topea în certitudinea că el știa totul. De un an de zile, adică din punctul ei de vedere dintotdeauna, ea avusese bani și o anumită celebritate și contactul cu cei celebri, și aceștia din urmă i se înfățișaseră doar ca niște imagini puternice, intensificate, ale oamenilor cu care văduva medicului și fiica ei se găsiseră laolaltă într-un hotel-pensiune la Paris. Rosemary era o romantică și cariera ei nu-i oferise până atunci multe prilejuri satisfăcătoare în această direcție. Mama ei, cu ideea pe care și-o făcuse despre o carieră pentru Rosemary, n-ar fi tolerat nici un fel de surrogate factice cum ar fi fost distracțiile întâmplătoare, ici-colo, și într-adevăr Rosemary însăși depășise acum stadiul acesta – era *in* lumea filmului, dar nefăcând parte câtuși de puțin din această lume. Astfel că atunci când văzuse pe chipul mamei sale o expresie care-i arăta că-l aprobă pe Dick Diver, aceasta însemnă pentru ea că el era „cel adevărat“; însemnă per-misiunea să meargă cât mai departe cu putință.

— M-am uitat la dumneata, spuse Dick și ea înțelese că voia să spună exact lucrul acesta. Am ajuns să ținem foarte mult la dumneata.

— Eu m-am îndrăgostit de dumneata din momentul în care te-am văzut prima dată, spuse încet.

El lăsa impresia că n-ar fi auzit, ca și cum ar fi fost vorba de un compliment pur formal.

— Prietenii noi, spuse, ca și cum asta ar fi fost un aspect important al chestiunii, pot de multe ori să se simtă mai bine împreună decât prietenii vechi.

Odată cu remarca aceasta, pe care ea nu o înțelese exact, se găsi în fața mesei, care se întindea printre luminile ce se aprindeau în amurgul întunecat. Un fior de plăcere o străbătu când constată că Dick o așezase pe mama ei la dreapta lui; ea stătea între Luis Campion și Brady.

Covârșită de emoție, se întoarse spre Brady cu intenția să-i facă o confidență, însă cum pomeni întâia dată numele lui Dick, o licărire aspră care se aprinse în ochii bărbatului o făcu să înțeleagă că refuza oficiul de confesor patern. La rândul ei, fu la fel de fermă atunci când el încercă să-i monopolizeze mâna, astfel că începură o discuție profesională, sau mai bine zis îl ascultă în timp ce-i vorbea despre subiecte legate de ocupația lui, privirile ei politicoase nepărăsindu-i nici o clipă chipul; însă mintea îi era atât de departe de toate astea, încât simțea că și el își dădea seama. Din când în când spusele lui mai ajungeau până la ea, iar restul îl completa din subconștient, așa cum preiei bătaile unui ceas, de la mijloc, doar cu ritmul primelor sunete, pe care nu le-ai numărat întârziindu-ți în minte.

VII

Într-o pauză, Rosemary își îndreptă privirile spre partea cealaltă a mesei unde Nicole era așezată între Tommy Barban și Abe North, cu zulfii ei ca de câine *chow-chow*, înspumați și înfoiați la lumina lumânărilor. Rosemary ascultă, fascinată de vocea amplă, tăioasă, care se făcea rareori auzită:

— Sărmanul de el, exclama Nicole. Și în fond de ce ți-ai să-l tai în două?

— Am vrut să văd și eu ce e înăuntru unui chelner. Tu n-ai vrea să știi ce-i înăuntru unui chelner?

— Meniuri vechi, sugeră Nicole cu un surâs scurt. Cioburi de porțelan spart și bacșișuri și căpețele de creioane.

— Exact – dar toată chestia era să dovedești asta pe cale științifică. Și pe urmă, dacă o făceam cu ferăstrăul acela de muzică, se elimina de la sine orice urmă de sordid din toată afacerea.

— Intenționai să și cânti la ferăstrău în timpul operației? se interesă Tommy.

— N-am ajuns chiar atât de departe. Ne-au alarmat țipetele. Ne-am gândit să nu i se rupă ceva pe dinăuntru.

— Toate astea mie îmi sună foarte ciudat, spuse Nicole. Orice muzician care ar folosi ferăstrăul altui om al muzicii ca să...

Erau la masă de o jumătate de oră și o schimbare perceptibilă plutea în aer – unul după altul lepdaseră, fiecare, câte ceva, o preocupare, o anxietate, o suspiciune, și acum rămăseseră numai eurile lor cele mai bune și oaspeții soților Diver. Dacă nu s-ar fi arătat prietenoși și interesați de tot ce se petrecea acolo, la masă, lucrul s-ar fi răsfrânt asupra gazdelor, astfel că acum încercau cu toții să participe și, constatând asta, Rosemary simți că-i sunt cu toții simpatici – cu excepția lui McKisco, care reușise să se afirme ca singurul membru neasimilat din întreaga societate. Mai puțin din rea-voință, cât din cauza hotărârii lui de a-și susține prin vin starea de bună dispoziție de care se bucurase la sosire. Răsturnat acum pe scaunul lui, între Earl Brady, căruia îi adresase mai multe observații agresive cu privire la cinematograf, și doamna Abrams, căreia nu-i spunea nimic, îl privea pe Dick Diver cu o expresie de ironie devastatoare, efectul fiind din când în când întrerupt de încercările lui de a-l atrage pe Dick într-o conversație, pe deasupra capetelor celorlalți de la masă.

— Nu ești cumva prietenul lui Van Buren Denby? spunea.

— Nu cred că-l cunosc.

— Credeam că ești vreun prieten de-al lui, persista el iritat.

Când subiectul oferit de domnul Denby se risipi de la sine, încercă altele la fel de irelevante, dar de fiecare dată însăși poli-

tețea atenției pe care i-o acorda Dick părea să-l paralizeze și, după o pauză dură de câte o clipă, conversația pe care o întrerupsese continua fără el. Încercă să mai intre în câteva dialoguri, însă era ca și cum ar fi căutat toată vremea să dea mâna cu o mânășă goală – astfel că în cele din urmă, cu aerul resemnat al cuiva care se vede printre copii, își consacră în întregime atenția șampaniei.

Privirile lui Rosemary făceau iarăși și iarăși ocolul mesei, căutând cu încordare bucuria celorlalți, ca și cum fiecare dintre ei ar fi urmat să devină copiii ei adoptivi. Lumina plină de grație a mesei, emanând dintr-un bol cu licăriri trandafirii, cădea peste fața doamnei Abrams, înclinată spre alternanța sticlelor de Veuve Cliquot, plină de vigoare, toleranță, bună dispoziție adolescentină; alături era domnul Royal Dumphry, puterea lui feciorenică de atracție fiind mai puțin pronunțată în lumea aceasta vespérală a plăcerii; pe urmă, Violet McKisco, a cărei frumusețe fusese chemată la suprafață, astfel încât încetase să se mai zbată ca să-și trăiască situația umbroasă de soție de arivist care încă nu reușise să parvină.

Pe urmă, Dick cu brațele pline de tot ceea ce luase de la ceilalți, adânc împlântat în petrecerea pe care el o crease.

Pe urmă, maică-sa, pentru totdeauna perfecțiunea însăși.

Apoi Barban, vorbindu-i mamei sale cu o politețe fluentă și care o făcu pe Rosemary să-l simpatizeze din nou. Pe urmă Nicole. Rosemary o văzu dintr-odată într-o lumină nouă și o găsi atunci una dintre cele mai frumoase ființe pe care le cunoscuse. Fața ei, fața unei sfinte, o madonă vikingă, strălucea printre sunetele ușoare ningând dinspre candelabre, își trăgea flăcările mocnite de la felinarele de culoarea vinului agățate în pini. Era nemișcată precum însăși nemișcarea.

Abe North îi spunea ceva despre codul său moral: „Bineînțeles că am și eu unul. Nimeni nu poate să trăiască fără un cod moral. Eu sunt împotriva arderii pe rug a vrăjitoarelor. Ori de câte ori aștia dau foc unei vrăjitoare, eu simt cum încep să ard pe sub guler“. Rosemary știa de la Brady că Abe era un muzician care, după un început precoce și strălucit, nu mai compusese nimic de șapte ani.

Urma apoi Campion, reușind într-un fel să-și reprime efeminarea prea evidentă, și chiar să deschidă spre cei de alături un fel de afabilitate maternă, dezinteresată. Pe urmă, Mary North cu o

față atât de veselă încât îți era cu neputință să nu surâzi, drept răspuns, în oglinzile albe ale dinților ei – întreaga seară în jurul buzelor ei întredeschise fusese un mic cerc, superb, de splendoare.

În cele din urmă, Brady, a cărui cordialitate devenea, clipă cu clipă, o realitate socială în loc de o aserțiune brutală și apoi o reaserțiune a propriei sale limpezimi mintale, pe care încerca să și-o apere prin detașare de deșertăciunile celorlalți.

Rosemary, care era tot atât de emoționată de încrederea ei în oameni ca un copil din broșurile de propagandă victoriană în sprijinul campaniilor de moralitate, avea sentimentul că se întorsese acasă, că se eliberase de improvizațiile ridicole și trecătoare ale ținuturilor sufletești de frontieră. Licuricii pluteau prin aerul întunecat, un câine se auzea lătrând pe o margine joasă și îndepărtată a stâncilor coborâtoare spre mare. Masa întreagă părea să se fi înălțat puțin în văzduh, spre cer, asemenea unei platforme de dans mișcată mecanic, dându-le tuturor celor din jur senzația că au rămas singuri, unii cu alții, într-un univers de întuneric, nutrit de propria lui hrană, luminat de singurele lui luminiscente. Și, ca și cum râsul înăbușit, straniu, venind de la doamna McKisco ar fi fost semnalul că o asemenea desprindere de lume se înfăptuise, cei doi Diveri începură dintr-odată să capete incandescență, să licărească, să se dilate, parcă ar fi vrut să-i cuprindă cu totul pe oaspeții lor, pătrunși dinainte de semnificația gravă a momentului, îmbătați de farmecul serii, dar ca și cum ar fi vrut să le dăruiască tot ce ar mai fi putut să-și dorească din lumea aceea de jos, rămasă acolo, în urma lor. S-ar fi spus că soții Diver se plecau spre cei de la masă, șoptindu-i fiecăruia în parte, încredințându-i pe toți de prietenia, de dragostea lor. O clipă, fețele tuturor întoarse către ei fură asemenea chipurilor unor copii săraci strânși la serbarea pomului de Crăciun. Pe urmă, dintr-odată, masa se destrămă – clipa în care comesenii fuseseră înălțați, ca într-o apoteoză, mai presus de simpla trăire a unui moment, laolaltă, în aerul rarefiat al sentimentelor, trecuse înaintea de a fi putut fi aspirată de vreo gură, înainte de a-și fi dat cu toții seama cât de nedeslușit existase.

Însă, oricum, farmecul difuz al zilei sudice, fierbinți, dulci, se coborâse și asupra lor – noaptea cu labelle moi și suflul fantomatic al Mediteranei de jos, de sub ei, departe – farmecul pără-

sise aceste lucruri și se topise în soții Diver, devenind parte din ei. Rosemary o privea pe Nicole cum insista pe lângă maică-sa să primească o poșetă de seară galbenă pe care o admirase; o auzea spunând: „Părerea mea e că lucrurile ar trebui să le aparțină oamenilor care le iubesc!” și o vedea apoi cum îndeasă în poșetă toate obiectele galbene pe care le găsea în jur, un creion, un ruj, un carnetel de însemnări – „pentru că toate acestea se potrivesc împreună”.

Nicole dispăru și curând Rosemary observă că nici Dick nu mai era acolo; oaspeții se împărțiră între ei în grupuri, prin grădină, sau rătăceau acum spre terasă.

— Vrei cumva, o întrebă Violet McKisco pe Rosemary, să mergi în camera de baie? Eu vreau, insistă doamna McKisco, să merg în camera de baie. Ca o femeie sinceră, care-și spunea întotdeauna deschis gândurile, porni spre casă, trăgându-și propria taină după sine, în vreme ce Rosemary o urmărea din ochi cu dezaprobare. Earl Brady îi propuse să facă o plimbare până la zidul de deasupra mării, însă Rosemary simțea că venise vremea să se bucure și ea puțin de Dick Diver, care tocmai își făcuse apariția, astfel că mai zăbovi pe loc, ascultându-l pe McKisco cum se ceartă cu Barban.

— Dumneata de ce vrei să lupți împotriva Sovietelor? spunea McKisco. E cel mai grandios experiment făcut vreodată de umanitate. Și cu Riff ce faci? Mi se pare că ar fi mai eroic să te bați de partea celor care au dreptate.

— Și de unde știi care e partea asta? întrebă Barban scurt.

— Cum așa – orice om deștept poate să-și dea ușor seama.

— Dumneata ești comunist?

— Eu sunt socialist, spuse McKisco. Simpatizez Rusia.

— Ei bine, eu personal sunt soldat, îi răspunse pe un ton împăciuitor Barban. Treaba mea este să omor oameni. Eu m-am luptat împotriva indigenilor din Riff pentru că, din întâmplare, sunt european, și m-am bătut împotriva comuniștilor pentru căăștia vor să-mi ia proprietatea.

— Asta e cea mai josnică scuză a îngustimii intelectuale.

McKisco aruncă o privire împrejur așteptându-se la o complicitate tacită, însă fără succes. Nu-și dădea deloc seama cu cine avea de-a face discutând în contradictoriu cu Barban, nici de

simplicitatea bagajului de idei al acestuia și nici de complexitatea capacității lui de argumentare. În ce-l privea pe McKisco, el știa ce sunt ideile și, pe măsură ce i se dezvoltase mintea, ajunsese să recunoască și să trieze un număr crescând de asemenea idei – însă pus în fața unui om pe care el, personal, îl considera un „prost“, unul în care nu întâlnea „idei“ pe care le-ar fi putut recunoaște ca atare, și față de care, cu toate acestea, nu se putea simți superior, sări de-a dreptul la concluzia că Barban era produsul final al unei lumi arhaice și, ca atare, lipsit de orice valoare. Contactele pe care le avusese McKisco cu clasele „princiare“ în America îi creaseră părerea că reprezentanții acestor clase sunt caracterizați de un snobism incert și confuz, că se bucură ca niște copii de propria lor ignoranță și se manifestă cu o grosolănie deliberată – toate acestea împrumutate de la englezi, fără nici una din concesiile de gust care făceau din filistinismul și grosolănia englezească ceva coerent, și de asemenea toate acestea aplicate într-o țară în care bunele maniere deficitare au o valoare mai mare decât oriunde altundeva – o atitudine care își atinsese apogeul în așa-numitele maniere „Harvard“, în jurul anilor 1900. Se gândea acum că acest Barban era exact un exemplar caracteristic al unei asemenea mentalități, și pentru că era și cam beat uită că ar fi trebuit să manifeste o admirație evlavioasă în fața lui.

Simțind ea însăși că-i e rușine puțin pentru McKisco, Rosemary aștepta, placidă, însă în sinea ei fierbând, reîntoarcerea lui Dick Diver. De pe scaunul ei, părăsită la masa pustie, numai cu Barban, McKisco și Abe, privea în jos peste aleea mărginită cu mirtul și iedera umbrite, spre terasa de piatră și, simțind că se îndrăgostește de profilul propriei mame așa cum îl vedea conturându-se în cadrul ușii deschise, se pregătea să se îndrepte într-acolo, când doamna McKisco veni în grabă dinspre casă.

Excitația îi țâșnea prin toți porii. În însăși tăcerea cu care-și trase un scaun și se așeză, cu ochii strălucitori și ficși, cu gura mișcându-i-se absentă, cu toții își dădură seama că aveau să audă o mulțime de lucruri interesante, și replica soțului ei:

— Ce s-a întâmplat, Vi? sună foarte natural, când toate privirile se întoarseră spre ea.

— Draga mea – spuse, adresându-se în general, și apoi se întoarce spre Rosemary – draga mea, nu-i nimic; uite, nu pot să scot nici o vorbă.

— Ești aici printre prieteni, spuse Abe.

— Da, acolo sus, am dat peste o scenă, dragii mei...

Clătînându-și capul, plină de subînțelesuri, se întrerupse totmai la vreme, pentru că Tommy se ridică și i se adresează politicos, însă cu asprime:

— Nu te sfătuiesc deloc să faci comentarii despre lucrurile care se petrec în casa aceasta.

VIII

Violet respiră o dată profund și sonor și cu efort își compuse o altă expresie.

Dick sosi în cele din urmă și, cu un instinct sigur, îi separă pe Barban și pe soții McKisco și deveni dintr-odată excesiv de ignorant și de interesat de problemele literaturii pe lângă McKisco – acordându-i astfel acestuia momentul de superioritate pe care-l așteptase. Ceilalți îl ajută să ducă lămpile sus – cine n-ar fi fost încântat să-și dea concursul purtând lămpile prin aerul întunecat? Rosemary ajută și ea, în vreme ce răspundea cu răbdare curiozității inepuizabile a lui Royal Dumphry în legătură cu Hollywoodul.

„Acum – se gândi ea – mi-am câștigat dreptul de a rămâne singură cu el. El trebuie să înțeleagă asta, pentru că legile lui sunt întocmai ca legile pe care mama m-a făcut și pe mine să le simt adevărate.“

Rosemary avea dreptate – curând Dick o desprinse din grupul strâns pe terasă și rămaseră numai ei singuri, împinși tot mai departe de casă, către zidul de deasupra mării, pe terasele care se urmau una alteia, ea purtată de pasul lui sau dusă pe sus ca de vânt.

Priveau acum în larg deasupra Mediteranei. Departe, sub ei, ultima corabie a excursioniștilor dinspre insulele Lerins plutea prin golf ca un balon de 4 Iulie lăsat să plutească în aer. Naviga printre insulele întunecate, despîcând molatic fluxul întunecat al aerului.

— Înțeleg acum de ce vorbești așa despre mama dumitale, spuse el. Felul în care se poartă cu dumneata este foarte potrivit, cred eu. Are o anumită înțelepciune foarte rară în America.

— Mama este perfectă, îi șopti ea.

— Am vorbit cu ea despre un plan al meu – mi-a spus că timpul pe care îl petreceți aici, în Franța, depinde de dumneata.

— *De dumneata* – Rosemary aproape că spuse asta tare.

— Așa că din moment ce tot s-a terminat acum aici...

— S-a terminat? întrebă ea.

— Oricum, s-a terminat – partea asta din vară s-a încheiat. Săptămâna trecută a plecat sora lui Nicole, mâine pleacă Tommy Barban, luni pleacă Abe și cu Mary North. Poate că o să ne mai distrăm în vara asta, dar partea asta din distracție s-a terminat acum. Vreau ca vremea de aici să moară cu violență în loc să se stingă treptat, la modul sentimental – din cauza asta am și dat petrecerea de acum. Ce vreau să spun – Nicole și cu mine plecăm la Paris să-l conducem pe Abe North, care se îmbarcă spre America – mă întrebam dacă n-ai vrea să vii cu noi.

— Mama ce-a spus?

— După câte am înțeles, părea încântată. Ea nu vrea să vină. Ar prefera să mergi singură.

— N-am mai văzut Parisul de când eram mică, spuse Rosemary. Mi-ar plăcea mult să-l văd acum împreună cu dumneavoastră doi.

— E frumos din partea dumitale să spui asta. Oare era o închipuire că vocea lui sunase dintr-odată metalic? Bineînțeles că ne-am dat în vânt după dumneata de cum te-am văzut acolo, pe plajă. Vitalitatea asta a dumitale, am fost de la început siguri că e ceva care ține de vocație – Nicole în orice caz e sigură. Știam că n-are să se epuizeze niciodată pentru o singură persoană sau chiar pentru un grup.

Instinctul îi spunea că el căuta s-o treacă treptat către Nicole, și atunci ea apăsă pe frânele proprii spunându-i cu duritate:

— Și eu am vrut să ajung să vă cunosc pe toți – în special pe dumneata. Ți-am spus că m-am îndrăgostit de dumneata din primul moment când te-am văzut.

Avea dreptate să procedeze astfel. Însă tot spațiul deschis acum între cer și pământ lui îi limpezise mintea, îi distrusese impul-

sivitatea care-l determinase să o aducă aici, și-l făcea deodată să vadă limpede ce era mult prea evident în avansul ei, lupta pe care o dădea ea cu o scenă nouă față de obișnuința ei de a repeta totul dinainte, mai ales că acum trebuia să folosească niște replici neîn-vățate.

Încerca să o împingă spre casă, lăsând-o să creadă că ea singură ar fi vrut asta, însă era greu, și în același timp nici n-ar fi vrut să o piardă cu totul. Ea însă nu simțea decât curentul de aer care se stârnise în timp ce Dick glumea înveselit de spusese ei.

— Nici dumneata singură nu știi prea bine ce vrei. Du-te și întreb-o pe mama dumitale ce-ți dorești exact.

Avu deodată senzația că ar fi primit o lovitură, întinse mâna și îl atinse, simțindu-i stofa moale a hainei, asemenea unui stihar. O clipă i se păru că are să cadă în genunchi – și din starea aceasta îi mai aruncă o ultimă replică.

— Cred că ești persoana cea mai minunată pe care am întâlnit-o vreodată – cu excepția mamei.

— Ai ochi romantici.

Râsul lui îi împinse pe amândoi înapoi, spre terasă, unde o depuse în mâinile lui Nicole.

Prea curând veni vremea să se despartă, și soții Diver îi ajutară pe toți să-și ia rămas-bun cât mai repede. În automobilul cel mare, Isotta, al soților Diver, aveau să intre Tommy Barban și bagajul lui – acesta urmând să-și petreacă noaptea la un hotel ca să poată prinde un tren devreme dimineața – doamna Abrams, soții McKisco și Campion. Earl Brady urma să le lase pe Rosemary și pe mama ei, în drum spre Monte Carlo, iar Royal Dumphry venea cu ei pentru că automobilul Diverilor era prea încărcat. Jos, în grădină, lanternele mai licăreau încă peste masa unde se așezaseră mai devreme, iar soții Diver se opriseră în poarta grădinii unul alături de celălalt, Nicole înflorind și iradiind grație în aerul nopții, iar Dick le ură tuturor noapte bună, adresându-li-se familiar, fiecăruia, pe nume. Rosemary avea o senzație sfâșietoare gândindu-se că pleacă și-l lasă acolo, acasă la ei. Și se întrebă din nou ce anume văzuse doamna McKisco în camera de baie.

IX

Era o noapte neagră, limpede, atârând ca într-o nacelă de o singură stea tulbure. Claxonul automobilului dinaintea lor suna înăbușit prin aerul dens care-i opunea rezistență. Șoferul lui Brady conducea încet; luminile din spate ale celuilalt automobil le apăreau din când în când în față, la cotituri – și apoi dispăreau iarăși. Dar după zece minute se iviră din nou, oprite la marginea drumului. Șoferul lui Brady încetini apropiindu-se, însă îndată după aceea reîncepu să câștige viteză și alunecară repede pe lângă ceilalți. În clipa când trecură, se auzi un murmur nelămurit de glasuri din întunericul reticent al celuilalt automobil și văzură că șoferul lui Diver rânjea. Pe urmă trecură mai departe, acum repede prin alternanțele de întuneric masiv și noapte subțiată, coborând în cele din urmă, printr-o serie de serpentine, pe marginea mării, spre masa întunecată a hotelului lui Gausse.

Rosemary ațipi vreo trei ceasuri, apoi se regăsi deodată, trează complet, întinsă, suspendată în clarul de lună. Înfășurată în întunecimea erotizantă, își epuiză repede viitorul pe care-l anticipa, cu toate situațiile potențiale care ar fi putut duce spre un sărut, sărutul însuși rămânând tulbure, tremurat, ca într-o scenă de film. Își schimbă poziția în pat în chip deliberat – primul semn de insomnie pe care-l trădase până atunci, și încercă să gândească problema cu mintea mamei sale. În procedeul acesta era uneori mai precisă decât i-ar fi permis propria ei experiență, amintindu-și lucruri care-i intraseră pe jumătate în minte în diferitele conversații la care asistase până atunci.

Rosemary fusese crescută în ideea că are o misiune de îndeplinit. Doamna Speers cheltuiuse pentru educația fiicei sale veniturile destul de precare rămase de la bărbații care o lăseseră văduvă și când fata înflori, la șaisprezece ani, cu părul ei extraordinar, o dusesse în toată graba la Aix-les-Bains și o introdusese neanunțată în apartamentul unui producător american aflat în convalescență acolo. Când producătorul se reîntorsese la New York, plecară și ele împreună cu el. Astfel își trecuse Rosemary examenele de admitere. Odată cu succesul care urmasă și cu perspectiva stabilității relative ce s-ar fi putut desprinde după asta, doamna Speers se simțise liberă să o lase să înțeleagă:

— Tu ai fost crescută să realizezi ceva – nu numaidecât să te măriți. Acum, ți-ai găsit prima nucă pe care s-o poți sparge în dinți, și s-a întâmplat să fie o nucă foarte bună –, mergi mai departe și treci tot ceea ce ți se întâmplă la capitolul experiență. Mulează-te și tu după ea sau mulează-i pe ceilalți; orice ți s-ar întâmpla nu-ți mai poate strica, pentru că, din punct de vedere economic, acum ești băiat, nu fată.

Rosemary nu gândise niciodată destul de una singură decât cel mult la perfecțiunea nelimitată a mamei sale, astfel încât această din urmă tăiere a cordonului ombilical ajunsese să-i tulbure somnul. Niște zori neadevărați împingeau acum cerul în cameră prin ușile de sticlă și, ridicându-se din pat, ieși pe terasă simțind sub tălpile înfierbântate răceala pietrei. Se ghiceau sunete tainice în aer, o păsărică insistentă își culegea, cu proastă dispoziție, triumful, la intervale regulate, în pomii de deasupra terenului de tenis; se auzeau pași urcând pe aleea arcuită din spatele hotelului, căpătând treptat ecouri dinspre drumul acoperit de praf, de la zidul de piatră năruit, de la treptele de ciment și apoi răsturnând totul în timp ce se îndepărtau iarăși. Dincolo de marea de cerneală, departe, sus, deasupra umbrei înalte și întunecate a dealului, locuiau soții Diver. Se gândea acum la ei doi laolaltă, îi auzea cântând abia auzit un cântec asemenea fumului ce se ridică încet, ca un imn, foarte departe în timp, foarte departe. Copiii lor dormeau, porțile lor erau încuiate pentru tot restul nopții...

Intră în cameră și îmbrăcându-și un halat ușor, apoi punându-și sandalele, ieși iarăși pe ușa-fereastră și o luă, pe terasa care ocolea hotelul, spre ușa din față, mergând repede, deoarece constatase că și alte camere cufundate în somn își deschideau, spre partea aceasta, ferestrele. Se opri locului remarcând o siluetă pe scara largă și albă de la intrarea elegantă din față – apoi văzu că era Luis Campion, și că plângea.

Plângea cu toată ființa, liniștit și în același timp cutremurându-se când și când, cum plâng femeile. Lui Rosemary îi reveni, irezistibil, în minte, o scenă dintr-un rol pe care-l jucase cu un an în urmă și apropiindu-se îl atinse ușor pe umăr. El scoase un țipăt înăbușit.

— Ce este? ochii ei erau calmi și blânzi și nu-l priveau cu o curiozitate brutală. Pot să te ajut în vreun fel?

— Nimeni nu mă poate ajuta. Știi eu. Numai eu sunt vinovat. Așa a fost mereu.

O privi ca și cum ar fi vrut să se convingă de identitatea ei.

— Nu, se decise. Să mai îmbătrânești, și ai să afli cât suferă oamenii care iubesc. Ce chinuri! E mai bine să fii rece și tânăr decât să iubești. Mi s-a mai întâmplat și înainte, dar niciodată ca acum și tocmai când lucrurile mergeau bine.

Fața lui era respingătoare în lumina tot mai puternică. Ea se stăpâni din toată ființa, nu lăsă nici un mușchi să-i trădeze dezgustul pe care i-l inspira scena, oricare i-ar fi fost înțelesul. Dar Campion, care era un om sensibil, înțelese și schimbă brusc subiectul.

— Abe North e și el pe undeva pe aici.

— Cum așa, el stă la soții Diver!

— Da, dar a venit și el aici – nu știi ce s-a întâmplat?

Un oblon se deschise deodată la o cameră cu două etaje deasupra lor și o voce cu accent englezesc scuiță distinct cuvintele:

— *Vreți, vă rog, să tăceți din gură?*

Rosemary și cu Luis Campion coborâră intimidată treptele, oprindu-se pe o bancă alături de drumul ce ducea spre plajă.

— Atunci chiar nu știi deloc ce s-a întâmplat? Draga mea, lucrul cel mai extraordinar... Se încălzea acum la vorbă, dozându-și revelația: N-am mai văzut niciodată să se petreacă ceva atât de pe neașteptate – eu m-am ferit întotdeauna de oamenii violenți, mă tulbură atât de tare, încât uneori trebuie să stau pe urmă zile întregi în pat.

O privi triumfător. Ea n-avea nici o idee despre ce voia să-i spună.

— Draga mea, izbucni, aplecându-se către ea cu tot trupul și lăsându-și mâna pe pulpa ei, ca să-i arate astfel că nu era vorba doar de un gest lipsit de răspundere al mâinii lui – atât de sigur de el devenise. Are să aibă loc un duel.

— Ce e?

— Un duel cu... nici nu știm încă cu ce arme.

— Și cine are să se bată în duel?

— Am să-ți povestesc totul de la început. Inspiră adânc, apoi începu să povestească: Bineînțeles, dumneata erai în automobilul celălalt. Ei, într-un fel ai avut noroc – eu mi-am pierdut cel puțin doi ani din viață, atât de pe neașteptate s-au petrecut lucrurile.

— Ce s-a petrecut? întrebă ea.

— Nu știi cum să încep. Întâi a început ea să povestească...

— Cine?

— Violet McKisco. Își coborî vocea ca și cum ar mai fi fost cineva să tragă cu urechea, ascuns sub bancă: însă să nu le spui asta Diverilor, pentru că el a amenințat formal pe oricine ar face vreo aluzie la asta.

— Cine a amenințat?

— Tommy Barban, așa că nici măcar să nu spui că eu le-am pronunțat numele. Nici unul dintre noi n-a ajuns să afle ce-ar fi avut Violet de spus, pentru că el o tot întrerupea, și atunci s-a amestecat și bărbatu-său și acum, draga mea, uite că o să avem duelul ăsta. În dimineața asta – la ora cinci – deci peste o oră. Oftă, amintindu-și dintr-odată de propriile lui suferințe. Aproape că aș fi dorit să fi fost eu. Mai bine m-ar omorî pe mine dacă tot nu mai am pentru ce trăi. Se întrerupse începând să-și legene trupul înainte și înapoi, plin de suferință.

Iarăși pocni oblonul deasupra lor și aceeași voce spuse în engleză:

— *Zău, dar terminați odată!*

În aceeași clipă, Abe North, părând descumpănit, ieși din hotel și-i văzu, așa cum se profilau pe cerul alb, deasupra mării. Rosemary își clătină capul în semn de avertisment înainte ca el să fi apucat să spună ceva, și o porniră împreună până la o altă bancă, mai încolo, pe drum. Rosemary constată că Abe era puțin amețit de băutură.

— Ce Dumnezeu faci, *trează*, la ora asta? întrebă el.

— Tocmai m-am trezit. Ea începu să râdă, însă amintindu-și de vocea iritată de deasupra lor se reținu.

— Ești bântuită de privighetori, sugeră Abe, și repetă: ești bântuită de privighetori. Ți-a spus domnul acesta sugativă ce s-a întâmplat?

Campion răspunse plin de demnitate:

— Eu nu știu altceva decât ce am auzit cu urechile mele.

Se ridică și se îndepărtă grăbit; Abe se așează el alături de Rosemary.

— De ce te porți atât de urât cu el?

— Urât? o întrebă surprins. Se tot învârtește plângând pe aici cu noaptea-n cap.

— E, poate c-o fi și el necăjit de ceva.

— Poate o fi.

— Ce-i cu toată povestea asta cu duelul? Cine se bate în duel? Mi s-a părut mie că se petrece ceva ciudat în mașina aceea. E adevărat?

— E într-adevăr o chestie stupidă și nebunească, însă am impresia că este adevărat.

X

— Toate au început în clipa în care automobilul lui Earl Brady trecuse pe lângă limuzina Diverilor oprită în drum – relatarea lui Abe se risipea impersonală în aerul încă dens al nopții. Violet McKisco tocmai îi povestea doamnei Abrams un lucru pe care îl descoperise ea din viața soților Diver – urcase în odăile de sus, în casa lor, și dăduse acolo peste ceva care-i produsese o mare impresie. Însă Tommy e ca un câine de pază al familiei Diver. De fapt, ea este o femeie impunătoare, formidabilă chiar – însă și reciproca este valabilă, și realitatea pe care o constituie uniunea soților Diver reprezintă pentru prietenii lor un lucru mai important decât își dau seama mulți dintre ei. Evident, pentru asta trebuie anumite sacrificii – uneori soții Diver ți se par doar niște siluete fermecătoare mișcându-se într-un balet și nemeritând mai mult decât atenția pe care ai acorda-o unui balet, însă în realitate e mai mult decât atât – trebuie să cunoști toată povestea. Oricum, Tommy este unul dintre oamenii pe care Dick i-a descoperit și i-a trecut apoi în mâinile lui Nicole, și atunci când doamna McKisco tot îi dădea înainte cu ce avea de povestit, el a chemat-o la ordine. A spus:

„Doamnă McKisco, te rog să nu mai spui nici un cuvânt despre doamna Diver“.

„Dar nici nu vorbeam cu dumneata“, a obiectat ea. „Cred c-ar fi mai bine să-i lași pe ei în afară de toate chestiile astea.“

„Adică ei sunt așa, sacri?“

„Lasă-i în pace. Vorbește și dumneata despre altceva.“

El era așezat pe una dintre cele două strapontine, alături de Campion. Campion mi-a povestit toată istoria.

„Ei, trebuie să-ți spun că ești grozav de impulsiv“, a replicat Violet.

Știi și dumneata cum decurg conversațiile în automobile noaptea târziu, unii murmură câte ceva, altora nici nu le pasă, sunt ca după petrecere, sau plictisiți de tot, sau adormiți. Adevărul e că nici unul dintre ei n-a înțeles exact ce se întâmplase până în momentul în care mașina se opri și Barban striga cu un glas care-i zgudui pe toți, o voce de cavalerist:

„Vrei să cobori aici? Nu suntem decât la vreo milă de hotel și poți să mergi foarte bine pe jos sau, dacă nu, te trag eu cu forța până acolo. *Însă trebuie să taci din gură și să o faci și pe nevasta dumitale să tacă din gură!*“

„Ești un bădăran“, spuse McKisco. „Știi foarte bine că ești mai puternic decât mine. Însă mie nu mi-e frică de dumneata – ce-ar trebui aici este un duel după toate regulile...“

Și aici a făcut el greșeala, pentru că Tommy, fiind francez, s-a aplecat spre el și l-a pocnit, și pe urmă șoferul a pornit iarăși mașina. Cam atunci ai trecut și dumneata. Pe urmă au început femeile. Cam așa stăteau lucrurile în momentul când a ajuns automobilul în fața hotelului.

Tommy a telefonat cuiva la Cannes să-i fie martor și McKisco a declarat că el n-are de gând să-l ia ca martor pe Campion, care, oricum, nu se dădea în vânt după rolul acesta, așa că mi-a telefonat mie și mi-a cerut să nu spun nimic, dar să vin degrabă aici, la hotel. Violet McKisco a avut un șoc și doamna Abrams a luat-o la ea în cameră și i-a administrat bromură, după care a adormit în cele din urmă, foarte frumos, în patul ei. Când am ajuns și eu aici am încercat să stau de vorbă cu Tommy, însă el nu vrea să accepte nimic altceva decât scuze publice și McKisco, deși s-ar părea că nu prea e în largul lui, nu vrea să i le ceară.

Când Abe își termină povestirea, Rosemary întrebă gânditoare:

— Diverii știu că povestea e în legătură cu ei?

— Nu – și nici n-au să așteaptă vreodată că au avut în vreun fel de-a face cu toată istoria asta. Prostul ăsta de Campion n-avea nici o treabă să se apuce să-ți povestească dumitale – dar dacă tot a făcut-o – șoferului i-am spus că-i scot ferăstrăul dacă deschide gura în chestia asta. Toată bătaia se dă între doi bărbați – adevărul e că Tommy are într-adevăr nevoie de un război în toată legea.

— Sper că soții Diver n-au să aștepte, spuse Rosemary.

Abe își privi ceasul.

— Trebuie să mă duc să văd ce-i cu McKisco – vrei să vii și dumneata? Se simte cam fără prieteni. Pariez că n-a dormit deloc.

Rosemary avu o scurtă viziune a stării de veghe prin care probabil că trecuse omul acela încordat, atât de prost organizat în propria sa viață. După o clipă, ezitând între milă și repulsie, se declară de acord să meargă și, însuflețită de o energie matinală, urcă repede scările alături de Abe.

McKisco ședea în pat în capul oaselor și combativitatea generată de alcool îi dispăruse, în ciuda paharului de șampanie pe care-l ținea în mână. Arăta foarte mic și supărat și palid. Era limpede că scrisese și băuse întreaga noapte. Îi privi confuz pe Abe și pe Rosemary și întrebă:

— E vremea?

— Nu, mai e încă o jumătate de oră.

Masa era acoperită cu hârtii pe care le adună cu oarecare dificultate, alcătuiind o singură scrisoare lungă; scrisul, pe ultimele pagini, era foarte mare și neciteț. În lumina delicată a lămpilor electrice, care se decolorase acum, el își mai mâzgăli numele în josul fiței, înghesui totul într-un plic și i-l dădu în mână lui Abe.

— Pentru nevastă-mea.

— Mai bine ți-ai băga capul puțin în apă rece, sugerează Abe.

— Crezi? întrebă McKisco cu îndoială. N-aș vrea să mă trezesc prea tare.

— Oricum, arăți teribil.

McKisco se îndreptă ascultător spre camera de baie.

— Las totul într-o încurcătură groaznică, strigă de acolo. Nici nu știu cum are să se întoarcă Violet în America. N-am nici un fel de asigurare. N-am apucat să-mi mai fac.

— Nu vorbi prostii; ai să fii aici peste un ceas să-ți iei micul dejun.

— Sigur, știu. Se întoarse în cameră cu părul ud și o privi pe Rosemary ca și când atunci ar fi văzut-o pentru prima oară. Dintr-odată ochii i se umplură de lacrimi: Nici măcar nu mi-am terminat romanul. De asta îmi pare cel mai rău. Dumneata nu mă simpatizezi, îi spuse lui Rosemary, însă la așa ceva n-ai ce face. Eu sunt în primul rând un literat... Scoase un sunet vag, descurajat, și clătină neajutorat din cap: Am făcut o mulțime de greșeli în viața mea – multe de tot. Însă am fost unul dintre cei mai proeminenți – în anumite privințe – dintre...

Renunță și se apucă să pufăie dintr-o țigaretă stinsă.

— Îmi plăci foarte mult, spuse Rosemary, dar nu cred că faci bine să te bați în duel.

— Mda, ar fi trebuit să încerc să-l bat acolo, pe loc, însă acum ce s-a întâmplat, s-a întâmplat! M-am lăsat atras într-o chestie în care n-aveam nici un drept să mă bag. Eu sunt un temperament foarte violent. Îl privi atent pe Abe ca și cum s-ar fi așteptat ca această declarație să-i fie contestată. Apoi, cu un râs înspăimântat, își ridică țigaretă stinsă către buze. Respirația i se accelerează.

— Partea proastă a fost că eu am sugerat un duel – dacă Violet și-ar fi ținut gura, aș fi reușit să aranjez lucrurile. Bineînțeles, chiar și acum aș putea să plec pur și simplu, sau aș putea să stau liniștit și să râd de toată chestia asta – însă cred că atunci Violet nu m-ar mai respecta niciodată.

— Ba da, ar face-o, spuse Rosemary, te-ar respecta cu atât mai mult.

— Nu – dumneata n-o cunoști pe Violet. Poate să fie foarte dură atunci când câștigă un avantaj asupra ta. Suntem căsătoriți de doisprezece ani, am avut o fetiță de șapte ani și ne-a murit, și acum știi și dumneata cum se întâmplă. Ne-am cam făcut de cap fiecare pe contul lui, puțin, nimic serios, însă ne-am îndepărtat tot mai mult unul de altul – astă-noapte, aici, mi-a spus în față că sunt laș.

Tulburată, Rosemary nu-i răspunse nimic.

— Bine, bine, o să avem grijă să nu se ajungă la un rău prea mare, spuse Abe. Deschise o cutie de piele de pe masă. Astea sunt

pistoalele de duel ale lui Barban – i le-am cerut cu împrumut ca să apuci să te familiarizezi oarecum cu ele. Le cară peste tot cu el în geamantan. Cântări într-o mână una din aceste arme arhaice. Rosemary scoase o exclamație de tulburare și McKisco cercetă pistoalele, cu neliniște.

— Mda, dar ce dracu', n-o să stăm să ne căsăpim unul pe altul cu pistoale de-astea de patruș'cinci, spuse.

— Nu știu ce să zic, spuse Abe cu cruzime; unii sunt de părere că ochești mai bine cu o țevă lungă.

— Și la ce distanță? întrebă McKisco.

— M-am interesat și de asta. Dacă e vorba ca una sau alta din părți să fie eliminată definitiv, se stabilesc opt pași, dacă e numai o chestie de formalitate, atunci trebuie douăzeci de pași, iar dacă e vorba doar de spălarea onoarei, patruzeci de pași. Martorul lui s-a declarat de acord cu mine pentru patruzeci de pași.

— Asta-i bine.

— E un duel minunat într-o chestie de Pușkin, își aminti Abe. Amândoi tipii stăteau pe marginea unei prăpăstii, așa că cine era atins, se isprăvea de-a binelea cu el.

Această eventualitate i se păru foarte îndepărtată și academică lui McKisco, care-l privi și spuse doar:

— Ce?

— N-ai vrea să intri repede puțin în mare să te mai răcorești?

— Nu, nu, n-aș putea să înot. Suspină. Nici nu mțeleg de unde a început totul, spuse deznădăjduit. Nu văd de ce trebuie să fac așa ceva.

Era de fapt primul lucru pe care-l făcuse vreodată în viața lui. În realitate, era unul dintre oamenii pentru care lumea senzorială nu există și care, pus în fața unui fapt concret, nu reușea să aducă cu sine decât o uriașă surpriză.

— Atunci, mai bine s-o pornim, spuse Abe care-l vedea că începe să-și piardă firea.

— Foarte bine. Mai luă o gură zdravănă de coniac și băgă sticla în buzunar spunând cu un aer aproape sălbatic: Ce se întâmplă dacă-l omor – mă bagă la închisoare?

— Te trec eu repede peste frontiera italiană.

Aruncă o privire către Rosemary, apoi parcă scuzându-se îi spuse lui Abe:

— Înainte de a porni, aş dori să-ţi vorbesc între patru ochi despre o anumită chestiune.

— Nădăjduiesc că nici unul dintre dumneavoastră n-are să păţască nimic, spuse Rosemary. Cred că toată istoria asta e o nebunie foarte mare şi că ar trebui să încercaţi s-o opriţi.

XI

Jos, în holul pustiu, îl găsi pe Champion.

— Te-am văzut urcând, spuse el agitat. Ce face – bine? Când are loc duelul?

— Nu ştiu. O irita faptul că vorbea despre asta ca despre un spectacol de circ, cu McKisco în rolul clovnului tragic.

— Vrei să vii cu mine? o întrebă el, cu aerul că o invită la un spectacol la care avea locuri. Am închiriat un automobil de la hotel.

— Nu vreau să merg.

— De ce? îmi închipui că are să mă coste ani din viaţă, însă n-aş scăpa chestia asta pentru nimic în lume. Putem să asistăm de la o distanţă sigură.

— De ce nu-l iei pe domnul Dumphry cu dumneata?

Monoculul îi căzu din ochi, dar de data aceasta nu i se mai ascunse în părul de pe piept. Luă pe dată o postură rigidă.

— Nu mai vreau să-l mai văd în viaţa mea!

— Oricum, mie mi-e teamă că nu pot să vin. Mamei nu i-ar plăcea.

Când Rosemary intră în camera ei, doamna Speers se mişcă, somnoroasă, în pat şi o strigă.

— Unde ai fost?

— N-am mai putut să dorm. Dormi înainte, mamă.

— Vino în camera mea. Auzind-o că se scoală, Rosemary intră şi-i povesti ce se întâmplase.

— De ce nu te duci să vezi? sugeră doamna Speers. Nu e nevoie să te apropii prea mult, şi pe urmă ai putea să dai o mână de ajutor dacă va fi nevoie.

Pentru Rosemary nu era deloc o imagine atractivă să se vadă pe sine asistând la aşa ceva; încercă deci să se împotrivescă, însă

luciditatea doamnei Speers era încă încețoșată de somn și toate lucrurile acestea îi aduceau aminte de vizitele nocturne și de alte feluri de calamități de pe vremea când era soție de medic.

— Îmi place să știi că te duci unde trebuie să te duci și că faci ce trebuie să faci și singură, din proprie inițiativă, fără mine – ai făcut lucruri mult mai dure pentru publicitatea lui Rainy.

Rosemary tot nu vedea de ce-ar fi trebuit să se ducă și ea, însă ascultă de glasul sigur, limpede, care o trimisese și atunci, cu ani în urmă, la intrarea pentru artiști a Odeonului la Paris, când n-avea decât doisprezece ani, și care apoi o întâmpinase când ieșise din teatru.

O clipă crezu că scăpase când, de pe trepte, îi văzu pe Abe și McKisco plecând cu mașina – dar după o clipă automobilul hotelului apăru de după colț și Champion, exultând de bucurie, o trase înăuntru alături de el.

— M-am ascuns pentru că s-ar fi putut să nu ne dea voie să venim și noi. Am luat și aparatul de filmat, uite...

Râse, dezarmată. Era atât de teribil, încât nici nu mai era teribil, doar dezumanizat.

— Mă întreb de ce nu-i simpatizează doamna McKisco pe soții Diver? spuse. S-au purtat foarte frumos cu ea.

— O, dar n-a fost vorba de asta. A fost ceva ce-a văzut ea acolo. N-am apucat să aflăm exact ce, din cauza lui Barban.

— Atunci nu asta te făcea pe dumneata să fii atât de trist.

— O, nu, spuse el, și vocea i se frânse iarăși, era altceva, ceva ce s-a întâmplat când ne-am întors la hotel. Însă acum nici nu-mi mai pasă – mă spăl pe mâini de toată afacerea.

Urmară cealaltă mașină, de-a lungul coastei, pe lângă Juan les Pins, unde se înălța scheletul noului cazinou. Trecuse ora patru și sub cerul albastru-cenușiu primele bărci de pescari se desprindeau, cu zgomot, alunecând pe marea verde-cenușie. Apoi părăsiră drumul principal, îndreptându-se spre interior.

— E terenul de golf, strigă Champion. Sunt sigur că acolo are să fie duelul.

Avea dreptate. Când automobilul lui Abe se opri în fața lor, cerul era pastelat, roșu și galben, spre răsărit, promițând o zi înăbușitoare. După ce parcară automobilul hotelului într-o pădure

de pini, Rosemary și Champion căutără să se mențină în umbra pădurii, ocolind terenul descoperit pe care Abe și cu McKisco se plimbau în sus și în jos, ultimul ridicându-și mereu capul asemenea unui iepure ce adulmecă. La extremitatea cealaltă a terenului de golf se văzură niște siluete mișcându-se și cei doi spectatori clandestini îi recunoscără pe Barban și pe martorul său francez, care ducea cutia cu pistoale la subsuoară.

Înfricoșat, McKisco se trase în spatele lui Abe și sorbi o înghițitură lungă de coniac. Porni apoi, tușind și înecându-se, și nu s-ar fi oprit până nu s-ar fi ciocnit de ceilalți, dacă Abe nu l-ar fi făcut să stea locului, după care se duse el să vorbească cu francezul. Soarele urcase acum deasupra orizontului.

Campion o apucă pe Rosemary de braț.

— Nu mai pot suporta, șopti el, aproape fără glas. E prea mult. Asta are să mă coste.

— Dă-mi drumul! spuse Rosemary poruncitor. Apoi își trase respirația murmurând febril o rugăciune în limba franceză.

Cei doi oponenti își făceau față, Barban cu un braț dezgolit, cu mâneca suflecată. Ochii îi scânteiau, agitați în soare, însă mișcărilor îi erau cumpănite în timp ce-și freca palma de cusătura pantalonului. McKisco, însuflețit de coniacul înghițit, își pungise buzele încercând să fluiera și împungea aerul, nonșalant, cu nasul lui lung, până când Abe făcu câțiva pași înainte cu o batistă în mână. Martorul francez rămase în picioare, cu fața întoarsă într-o parte. Rosemary își ținu suflarea, covârșită de o milă teribilă și scrâșni din dinți de ură împotriva lui Barban; pe urmă:

— Unu, doi, trei! numără Abe cu o voce încordată.

Își descărcară pistoalele în același moment. McKisco se clătină pe picioare, însă își recăpătă îndată echilibrul. Ambele gloanțe își rataseră ținta.

— Ajunge acum! strigă Abe.

Dueliștii făcură câțiva pași unul spre celălalt și toată lumea îl privi pe Barban așteptând.

— Eu nu mă declar satisfăcut.

— Ce spui? Ba ești satisfăcut, spuse Abe nerăbdător. Habar n-ai ce vorbești.

— Omul dumneavoastră refuză să continue?

— Poți să fii al dracului de sigur că refuză, Tommy. Tu ai insistat în toată chestia asta și clientul meu și-a făcut datoria.

Tommy râse disprețuitor:

— Distanța asta a fost ridicolă, spuse el. Eu nu sunt obișnuit cu farse de felul acesta – omul dumneavoastră trebuie să țină minte că aici nu e în America.

— N-are nici un rost să ofensezi America acum, spuse Abe cu oarecare asprime. Și apoi, pe un ton mai conciliant: Lucrurile au mers destul de departe, Tommy! Mai parlamentară agitați o clipă, apoi Barban aprobă din cap și se înclină cu răceală în fața fostului său adversar.

— Nu vă strângeți mâinile? sugerează medicul francez.

— Se cunosc, spuse Abe.

Se întoarse spre McKisco.

— Haide, să mergem.

Începură să se îndepărteze și McKisco, pradă exaltării, i se agățase de braț.

— Stai o clipă, spuse Abe. Tommy își vrea pistolul îndărăt. S-ar putea să mai aibă nevoie de el.

McKisco îi puse arma în mână.

— Să și-o ia dracului, zise cu voce aspră. Spune-i că n-are decât...

— Vrei să-i spun că dorești s-o iei de la capăt?

— Ei, am făcut-o și pe-asta, striga McKisco îndepărtându-se împreună cu Abe. Și încă am fost la înălțime, nu? Nu mi-a fost frică deloc.

— Erai cum nu se poate mai beat, spuse Abe brutal.

— Ba deloc.

— Foarte bine, atunci nu erai.

— Și ce importanță ar avea dacă băusem și eu puțin înainte?

Pe măsură ce-i sporea încrederea, el însuși îl privea cu mai mult resentiment pe Abe.

— Ce importanță are?

— Dacă nu vezi singur, n-are nici un rost să ne mai batem gura.

— Dumneata nu știi că toți erau beți în timpul războiului?

— Lasă acum, să nu mai discutăm despre asta.

Însă episodul nu era cu totul încheiat. Se auziră pași grăbiți prin iarbă în urma lor și medicul se arătă alături de ei.

— *Pardon, Messieurs, gâfâia. Voulez-vous régler mes honoraires? Naturellement c'est pour soins médicaux, seulement. Monsieur Barban n'a qu'un billet de mille et ne peut pas les régler et l'autre a laissé son portemonnaie chez lui*¹.

— Poți să ai încredere într-un francez că are să se gândească la așa ceva, spuse Abe, și apoi către medic: *Combien?*²

— Lasă-mă pe mine să plătesc, spuse McKisco.

— Nu, am eu. La urma urmei am fost cu toții în aceeași primejdie.

Abe îl plăti pe medic, în timp ce McKisco se retrase deodată în tușuri și vomită acolo. Apoi, mai palid decât înainte, merse mai departe țațoș, alături de Abe, spre automobil, prin aerul acum trandafiriu al dimineții.

Campion zăcea întins pe spate în tușuri, singura victimă a acestui duel, în vreme ce Rosemary, care se isterizase de atâta răs, îl tot împingea cu sandaia. Făcu asta cu toată perseverența până când îl trezi la viață – singurul lucru important pentru ea era acum faptul că peste câteva ceasuri avea să întâlnească pe plajă acea persoană căreia ea îi spunea în gând „soții Diver“.

XII

Erau la Voisins, așteptând-o pe Nicole, toți șase – Rosemary, cei doi soți North, Dick Diver, și doi tineri muzicieni francezi. Îi priveau pe ceilalți clienți din restaurant, să constate dacă aceștia erau cât de cât naturali – Dick spunea că nici un american în afară de el însuși nu era în stare să se destindă și căutau acum un exemplu cu care să-l contrazică. Lucrurile nu arătau prea încurajator pentru ei – de zece minute nu intrase nici un bărbat în

1 Scuzați-mă, domnilor. Vreți să-mi achitați onorariul? Evident, nu-mai pentru îngrijirile medicale. Domnul Barban n-are decât o bancnotă de o mie și nu poate să plătească, și celălalt și-a uitat portmoneul acasă (fr.).

2 Cât? (fr.)

restaurant care să nu-și ridice instinctiv mâna să și-o treacă peste față.

— Noi n-ar fi trebuit să fi renunțat niciodată la mustățile noastre lustruite, spuse Abe. Și cu toate acestea, Dick nu este *singurul* bărbat cu nervii destinși.

— O, ba da, sunt.

— S-ar putea să fie însă singurul bărbat treaz și destins.

Tocmai intrase un american bine îmbrăcat, însoțit de două femei, și acum se învârteau degajați în jurul unei mese. Dintr-odată bărbatul simți că este privit – mâna i se ridică și își aranjă o cută fantomatică la cravată. Într-un alt grup care încă nu luase loc, era un bărbat care-și tapota fără încetare obrazul proaspăt ras, cu palma, iar însoțitorul său își ridica și își cobora, cu gesturi mecanice, chiștocul unei țigări stinse. Cei mai norocoși își mângâiau monoclurile sau mustața, cei fără așa ceva își treceau degetele peste colțul gurii sau chiar se trăgeau, disperați, de lobii urechilor.

Apoi intră un general cunoscut, și Abe, contând pe primul an pe care acesta trebuise să-l petreacă la Academia militară West Point – anul acela în care nici un cadet nu are permisiunea să demisioneze și din care nu-și mai revine niciodată – făcu un pariu pe cinci dolari cu Dick.

Cu mâinile atârându-i firesc de-a lungul trupului, generalul aștepta să i se indice o masă liberă. O dată brațul îi zvâcni și Dick spuse, „Aha!“, închipuindu-și că omul își pierduse controlul, însă generalul își reveni, și cu toții respirară ușurați căci un *garçon* tocmai îi trăgea scaunul să se așeze.

Cu un fel de izbucnire de furie, cuceritorul se scărpină în capul cărunt, imaculat.

— Vezi, spuse Dick cu un aer plin de sine. Eu sunt singurul.

Rosemary era, în ce-o privea, foarte sigură de asta și Dick, care simțise că nu avusese niciodată până atunci un public mai dispus să-l asculte, credea din întregul grup o unitate atât de însublețită încât Rosemary era dominată de un fel de dispreț nerăbdător față de oricine n-ar fi făcut parte din grupul lor. Erau de două zile la Paris, însă în realitate erau mai departe sub umbrelele acelea de pe plajă. Când, așa cum se întâmplase la balul așa-numitului „*Corps des Pages*“ din seara precedentă, mediul i se părea

uluior lui Rosemary – care până atunci nu cunoscuse încă așa-numitele *party*-uri Mayfair de la Hollywood – Dick reducea toată scena la dimensiunile ei reale, accesibile, salutând unele persoane, făcând prin asta un fel de selecție; Diverii păreau să aibă un cerc larg de cunoștințe, însă întotdeauna lucrurile se prezentau ca și cum oamenii nu-i mai văzuseră de multă, foarte multă vreme, și erau cu totul entuziasmați de întâlnire: „Ce Dumnezeu, unde v-ați ascuns până acum?” – apoi crea la loc unitatea grupului distrugându-i pe cei din afară, cu blândețe, însă definitiv, ca o ironică *coup de grâce*. În curând Rosemary avu impresia că și ea îi cunoscuse pe toți cândva, într-un trecut oarecare, deplorabil, și că până la urmă ajunsese să-i depășească, să-i elimine, să-i dea la o parte.

Grupul lor era într-o măsură covârșitoare american și uneori de-abia dacă s-ar fi putut spune că ar fi fost american. De fapt, ei înșiși erau cei pe care Dick îi restituia propriilor lor euri, încețoșate de compromisurile atâtor ani de zile.

În restaurantul întunecos, plin de fum și de mirosul mâncărilor brutale, grele, de la bufet, alunecă acum taiorul albastru ca cerul al lui Nicole, asemenea unui colț pierdut din vara de afară. Citind în ochii lor cât de frumoasă era, ea le mulțumi cu un zâmbet de afecțiune radioasă. O vreme, cu toții fură niște oameni extrem de drăguți, foarte curtenitori și așa mai departe. Pe urmă se plictisiră de asta și fură numai binedispuși și puțin cinici, iar în cele din urmă se apucară să-și facă o grămadă de planuri. Râdeau de niște lucruri de care n-aveau să-și mai aducă aminte limpede după aceea – se râse foarte multă vreme și bărbaiții băură trei sticle de vin. Trioul constituit de femeile de la masa lor era reprezentativ pentru fluxul continuu al vieții americane. Nicole era nepoata unui capitalist american care-și făcuse singur situația și nepoata unui conte din familia Lippe-Weisenfeld. Mary North era fiica unui ajutor de zugrav și descendentă din președintele Tyler. Rosemary provenea din mediile de mijloc ale claselor mijlocii, catapultată de maică-sa pe înălțimile nemarcate pe hărți ale Hollywoodului. Punctele de asemănare și deosebiri dintre ele și atâtea alte americance constau în faptul că erau cu toatele fericite să existe în lumea câte unui bărbat – își păstrau

individualitatea prin bărbați și nu opunându-li-se. Oricare dintre ele ar fi putut fi alternativ curtezană sau soție nu prin accidentul nașterii, ci prin accidentul și mai imprevizibil de a-și fi găsit sau nu bărbatul potrivit.

Astfel că Rosemary consideră că dejunul acela constituise o petrecere minunată, cu atât mai minunată cu cât erau numai șapte persoane, cam câte trebuiau ca să formeze un grup bine încheiat de petrecere. Poate, de asemenea, și faptul că ea era nouă în lumea lor acționa ca un fel de catalizator pentru a le precipita și a le elimina toate rezervele pe care le-ar fi păstrat vreunul față de ceilalți. După ce se ridicară de la masă, un chelner o conduse pe Rosemary undeva, în hinterlandul întunecos al tuturor restaurantelor franțuzești, unde ea căută un număr de telefon la lumina unui bec tulbure, portocaliu, și chemă compania Franco-American Films. Sigur că da, aveau o copie din filmul *Fetița tatii* – pentru moment nu se afla în depozit, însă aveau să-l ruleze pentru ea mai târziu, în cursul săptămânii aceleia pe 341 Rue des Saintes-Anges – să întrebe de domnul Crowder.

Cabina telefonică, pe jumătate închisă, dădea spre vestiar și când Rosemary puse la loc receptorul în furcă auzi două glasuri, joase, la mai puțin de doi metri de ea, de partea cealaltă a unui șir de cuiere cu pardesiuri.

— ...Atunci, mă iubești?

— O, *dacă* te iubesc...

Era Nicole – Rosemary ezită în ușa cabinei, apoi îl auzi pe Dick spunând:

— Te doresc groaznic – haide să ne întoarcem la hotel – acum. Nicole scoase un suspin mic ca un scâncet. O clipă, cuvintele acestea nu-i spuseră nimic lui Rosemary – însă tonul ajunsese ca s-o convingă. Nota aceasta de uriașă taină o simțea acum vibrând în fața ei.

— Te doresc.

— Am să fiu la hotel la ora patru.

Rosemary rămase cu respirația tăiată în vreme ce glasurile se îndepărtau. La început fu uimită chiar – îi văzuse până atunci ca pe niște oameni fără exigențe personale – ca pe niște ființe mai reci. Acum un curent puternic de emoție trecea prin ea, profund

și neidentificabil. Nu-și dădea seama dacă era atrasă sau dimpotrivă respinsă, ci doar de faptul că era adânc mișcată. Lucrul acesta o făcu să se simtă foarte singură când reveni în sala restaurantului; însă în același timp constituia un simțământ emoționant spre care să-și întoarcă privirile, și recunoștința pasionată a vorbelor lui Nicole: „O, *dacă* te iubesc!“ îi suna în minte ca un ecou. Simțămintele exacte ale scenei la care asistase o depășeau; însă oricât de departe ar fi fost ea însăși de o asemenea experiență, ceva în ființa ei îi spunea că era totul bine – nu simțea în nici un fel o aversiune de felul celei pe care i-o stârniseră unele scene de dragoste din filme.

Chiar și așa, fiind foarte departe de asemenea simțăminte, le împărtășea totuși acum în chip irevocabil, și mai târziu, pe când colinda magazinele după cumpărături, împreună cu Nicole, era mult mai conștientă de ora stabilită pentru întâlnire decât Nicole însăși. O vedea acum pe aceasta într-un fel nou, apreciindu-i punctele de atracție. Desigur, era femeia cea mai atrăgătoare pe care o văzuse vreodată Rosemary – cu asprimea, devotamentul și loialitățile ei și cu un fel de nepăsare pe care Rosemary, gândind acum cu mintea de mic-burgheză a mamei sale, o punea în legătură cu atitudinea ei față de bani. Rosemary cheltuia banii pe care-i câștigase ea – era acum aici, în Europa, pentru că intrase de șase ori în piscină în acea zi de ianuarie cu temperatura urcându-i-se de la 37,2 dimineața devreme, până la 39,4 când maică-sa apăruse ca să pună piciorul în prag.

Cu ajutorul lui Nicole, Rosemary își cumpără două rochii, două pălării și patru perechi de pantofi. Nicole își făcu cumpărăturile dintr-o listă imensă, care acoperea două pagini, și mai cumpără și niște obiecte din vitrină. Toate lucrurile care-i plăceau și pe care nu le-ar fi putut în nici un fel folosi ea însăși le cumpăra pentru vreo prietenă. Cumpără mărgelile colorate, perne de plajă care se puteau umfla, flori artificiale, miere, un pat de campanie pentru oaspeți, valize, basmale, amintiri, miniaturi pentru casa de păpuși și trei metri dintr-o stofă nouă de culoarea crevetelor. Cumpără o duzină de costume de baie, un aligator de cauciuc, un joc de șah de călătorie cu piese din aur și ivoriu, batiste mari, fine, pentru Abe, două jachete din piele de căprioară de

culoarea pășării-pescar albastre și a tufișului în flăcări al lui Hermes – cumpăra toate aceste lucruri nu ca o curtezană de mare clasă, alegându-și desuurile și bijuteriile, care ar fi făcut la urma urmei parte din echipamentul ei profesional și din mijloacele de a-și asigura existența, ci dintr-un punct de vedere cu totul deosebit. Nicole era produsul unei mari desfășurări de ingenuitate și de muncă. Pentru comoditatea ei existau trenuri care-și începeau traseul la Chicago și traversau pântecul rotunjit al continentului spre California; uzinele de *chewing-gum* își fumegau coșurile și benzile rulante se extindeau, bandă cu bandă, în fabrici; muncitorii amestecau pasta de dinți în recipiente enorme și apa de gură în cisterne de alamă; muncitoarele îndesau, grăbite, tomatele în cutii de tablă în zilele toride de august sau trudeau pe brânci în magazinele universale în ajunul Crăciunului; corciturii de indieni asudau pe plantațiile braziliene de cafea și inventatori se străduiau să creeze noi tractoare – aceștia erau unii dintre cei care-i plăteau dijmă lui Nicole și, pe măsură ce întregul sistem aluneca tunător înainte, o roșeață febrilă asupra unor fapte ale ei mărunte, cum ar fi fost cumpărăturile, îi cuprindea fața cu aceeași căldură care s-ar aprinde pe obrazul unui fochist la postul său din fața cuptorului. Ea ilustra niște principii foarte simple, conștientă fiind de ceea ce reprezenta, însă le ilustra cu atâta exactitate încât întregul ei procedeu era investit cu grație, și Rosemary ar fi dat orice să ajungă și ea la fel.

Se făcuse aproape ora patru. Nicole se oprise într-o prăvălie, cu un papagal pe umăr și își permitea acum una din rarele ei izbucniri de locvacitate.

— Când te gândești, dacă n-ai fi intrat în piscina aia atunci – uneori stau și mă gândesc la lucruri din astea... Înainte de război eram la Berlin – aveam doisprezece ani, puțin înainte de moartea mamei. Soră-mea trebuia să se ducă la un bal la Curte și pe carnetul ei erau înscrși trei prinți de sânge regal, totul fusese aranjat printr-un șambelan și așa mai departe. Cu o jumătate de oră înainte de a porni, a simțit un junghi într-o parte și a făcut temperatură mare. Doctorul a spus că e apendicită și că trebuie operată. Însă mama își avea planurile ei, așa că Baby a mers la bal și a dansat până la ora două cu o pungă de gheață prinsă de talie pe sub rochie. A fost operată la ora șapte în dimineața următoare.

Așadar era bine să fi dură; toți oamenii drăguți erau aspri cu ei înșiși. Însă se făcuseră ceasurile patru și Rosemary se gândea mereu la Dick, care acum o aștepta pe Nicole la hotel. Trebuia să se ducă, nu trebuia să-l facă să o aștepte din cauza ei. Se gândea mereu: „De ce nu te duci?“ și pe urmă, deodată: „O, lasă-mă să mă duc eu dacă tu nu vrei“. Nicole mai intră într-un magazin să cumpere flori de corsaj pentru ele amândouă și mai trimise un rând și lui Mary North. Abia atunci păru să-și aducă aminte și cu un aer de absență totală făcu semn unui taxi.

— La revedere, spuse Nicole. Ne-am distrat bine, nu-i așa?

— Minunat, spuse Rosemary.

Era însă mai greu decât crezuse și toată ființa ei se crispa protestând atunci când Nicole se îndepărtă în automobil.

XIII

Dick dădu colțul liniei de apărare și continuă să străbată tranșeea mergând pe scândura din mijloc. Ajunseră la un periscop, privi prin el o clipă, apoi urcă o treaptă și aruncă o privire peste parapet. În fața lui, dincolo de cerul posomorât, era Beaumont-Hamel, spre stânga colina tragică a Thiepvalului. Dick le privi un moment prin binoclu, și simți un nod în gât de emoție și tristețe.

Continuă să meargă prin tranșee și-i găsi pe ceilalți așteptându-l la cotul următor. Era plin de o însuflețire ciudată și ar fi vrut să le-o comunice și lor, să-i facă să înțeleagă lucrul acesta, deși în realitate Abe North fusese cel care luase parte activă la bătălie, el, Dick, nu fusese aici atunci.

— Pământul acesta a costat atunci, în vara aceea, douăzeci de vieți pentru o treime de metru, îi spuse el lui Rosemary. Ea privea ascultătoare peste câmpia mai curând golașă, verzuie, cu pomii ei scunzi crescuți de-abia de șase ani încoace. Dacă Dick ar fi adăugat că atunci aveau să fie supuși bombardamentului, ea l-ar fi crezut în după-amiaza aceasta. Dragostea ei atinsese un punct în care, în sfârșit, începuse să se simtă nefericită, să fie deznădăjduită. Nu mai știa ce să facă – ar fi vrut să stea de vorbă cu maică-sa.

— O grămadă de oameni au murit de atunci și noi înșine o să fim omorâți în curând, spuse Abe consolator.

Încordată, Rosemary îl aștepta pe Dick să continue.

— Vezi pârâiașul acela – am putea merge până la el în două minute. Englezilor le-a trebuit o lună să ajungă până acolo – un imperiu întreg înaintând astfel foarte încet, cei din față murind și cei din spate împingându-i încet pe ceilalți tot mai înainte. Și un alt imperiu mergând foarte încet de-a-ndăratelea, cu câțiva centimetri în fiecare zi, lăsându-și pretutindenii morții ca pe un milion de zdrențe roșii, însângerate. Nici un european nu va mai face așa ceva în răstimpul generației acesteia.

— Cum așa, de-abia s-au oprit acum în Turcia, spuse Abe. Și în Maroc...

— Asta-i altceva. Lucrurile acestea care s-au petrecut pe Frontul de Vest nu s-ar mai putea repeta vreodată, pentru multă vreme de acum înainte. Tinerii își închipuie c-au să poată s-o mai facă, însă în realitate nu le-ar mai fi cu putință. Ar mai putea lupta într-o bătălie ca cea de la Marna, dar așa ceva nu. Pentru asta a fost nevoie de religie, de ani de zile de abundență și de sentimente teribile de securitate și de relațiile acelea, foarte stricte, care existau între clase. Rușii și italienii n-au fost buni pe frontul acesta. Pentru așa ceva aveai nevoie de o zestre sentimentală care să-ți angajeze tot sufletul și care să-ți vină mai de departe decât ți-ai putea aduce aminte. Pentru așa ceva trebuia să ții minte sărbătorile Crăciunului, ilustratele cu Kronprinzul și logodnica lui, micile cafenele din Valencia și grădinile berăriilor pe Unter den Linden și nunțile celebrate la primărie și publicul strâns în ziua derby-ului și favoriții bunicului.

— Generalul Grant a inventat felul acesta de bătălie la Petersburg în șazeci și cinci.

— Nu, nu-i așa – el n-a inventat altceva decât măcelul în masă. Felul acesta de bătălie a fost inventat de Lewis Carroll și de Jules Verne și de omul acela, cine o fi fost, care a scris *Undine* și de diaconii de țară și de patroanele de case de toleranță din Marsilia și de fetișcanele seduse pe câmpuri, în Wurtemberg și în Westphalia. Adevărul este că asta a fost o bătălie a iubirii – aici s-a

cheltuit un secol de iubire mic-burgheză. Asta a fost ultima bătălie în numele iubirii.

— Vorbești ca și cum n-ai vrea altceva decât să dai bătălia asta pe mâna lui D.H. Lawrence, spuse Abe.

— Întreaga mea lume frumoasă și sigură a sărit în aer aici, cu o bubuitură uriașă de iubire explozivă, se jeluia cu încăpățănare Dick. Nu-i adevărat, Rosemary?

— Nu știi, răspunse ea cu chipul grav. Tu le știi pe toate.

Rămaseră în urma celorlalți. Dintr-odată un nor de bulgări de pământ și de pietricele se sparse deasupra lor și Abe strigă din tranșeea cealaltă:

— Spiritul războiului pune iarăși stăpânire pe mine. Mai am o sută de ani de iubire de felul celei învățate în Ohio în urma mea și uite, am să bombardez tranșeea asta. Își ridicase capul peste parapetul tranșeei. Sunteți morți – nu cunoașteți regulile? Asta a fost o grenadă.

Rosemary râse și Dick ridică de jos un pumn de pietricele drept represalii, dar apoi le lăsă să-i cadă din mână.

— Aici n-aș putea glumi, spuse scuzându-se parcă. Coada de argint s-a rupt și vasul de aur s-a spart, și așa mai departe, însă un romantic întârziat ca mine nu mai e în stare să facă nimic ca să mai îndrepte lucrurile.

— Și eu sunt romantică.

Ieșiseră acum din tranșeea reconstituită cu grijă în porțiunea aceea în fața unui monument în amintirea morților din Newfoundland. Citind inscripția, Rosemary izbucni deodată în plâns. Ca orice femeie, și ei îi plăcea să i se spună exact ce trebuie să simtă, și îi plăcea mai ales să-l audă pe Dick spunându-i care anume lucruri sunt ridicole și care triste. Dar mai mult decât orice, ar fi vrut ca el să afle cât îl iubea ea, acum, când faptul acesta covârșea în importanță orice altceva, acum, când pășea peste câmpul acesta de bătălie într-un vis îmbătător.

După asta, se urcară în automobilul lor și porniră înapoi spre Amiens. O ploaie caldă, rară, cădea peste pădurea și hățișurile tinere, proaspete; treceau acum pe lângă imense ruguri funerare, rămășițe de tot felul, obuze, bombe, grenade și echipament

militar, căști, baionete, paturi de armă și fâșii de piele putrezită, părăsite de șapte ani de zile în pământ. Și dintr-odată, după o cotitură a drumului, cioturile albe ale unei mări uriașe de morminte. Dick îi ceru șoferului să oprească.

— Uite fata aceea – poartă după ea o coroană de flori.

Așteptară în vreme ce el cobora și se îndrepta spre fata care se oprise nehotărâtă în fața porții cu o coroană de flori în mâini. O aștepta un taxi. Era o fată cu părul roșcat, din Tennessee, pe care o întâlniseră dimineața în tren, venită de la Knoxville ca să lase o floare pe mormântul fratelui ei. Acum avea lacrimi de iritare și de necaz pe față.

— Cred că Ministerul de Război mi-a dat un număr greșit, suspina ea. E un alt nume pe cruce. Îl tot caut de la ora două și sunt atâtea morminte...

— Atunci, dacă aș fi în locul dumitale, le-aș lăsa aici pe un mormânt fără să mă mai uit ce scrie, o sfătui Dick.

— Crezi că asta e ce-ar trebui să fac?

— Cred că asta ar fi dorit și el să faci.

Se întuneca și ploaia se întetea. Ea așeză jerba de flori pe primul mormânt de lângă portița cimitirului și acceptă sugestia lui Dick să-i dea drumul taxiului și să se întoarcă la Amiens împreună cu ei.

Rosemary plânse iarăși când auzi despre această întâmplare – deși fusese pentru ea o zi a lacrimilor, simțea că învățase ceva, chiar dacă n-ar fi știut să spună ce anume. Mai târziu avea să-și amintească despre ceasurile acelei după-amiezi ca de niște ceasuri ferice – unul din șiragul de clipe care ți se par, atunci când se petrec, lipsite de evenimente, o legătură între plăceri trecute și altele viitoare, dar care se dovedesc apoi a fi făcut parte din însăși ființa plăcerii.

Amiens era un oraș violet, plin de ecouri, păstrând încă tristețea războiului, cum mai sunt unele gări din orașele mari – Gare du Nord și Waterloo Station din Londra. La lumina zilei te simți mai degrabă deprimat în asemenea orașe, cu tramvaiele lor de acum cel puțin douăzeci de ani traversând piețe mari, pietruite, în fața catedralei și însăși vremea de afară pare să aibă ceva din trecut, vreme ștearsă ca în fotografiile vechi. Însă după lăsarea

noapții tot ce este încântător în viața franțuzească iese la iveală – femeile cu mers tânăr și nervos, bărbații care vociferează cu sute de *voilà*-uri, în cafenele, cuplurile plimbându-se cu capetele apropiate, într-o fermecătoare lipsă de scop. Așteptând trenul, luară loc sub o arcadă uriașă, destul de înaltă să concentreze fumul și sporovăiala și muzica din jur, spre înalături și parcă făcându-le pe plac orchestra începu *Da, n-avem banane* – și ei bătură din palme pentru că dirijorul părea atât de încântat de el însuși. Fata din Tennessee își uită durerea și începu să se distreze de-a binelea, începu chiar un fel de flirt, cu ochi rostogoliți și bătaie de palme ca la tropice, cu Dick și Abe. Ei intrară cu bună dispoziție în jocul acesta.

Apoi, lăsând în urma lor rămășițele infime de wurtemburgezi, soldați din garda prusacă, vânători francezi de munte, muncitori din Manchester și foști colegieni de la Oxford să-și continue putrezirea veșnică în ploaia caldă, se urcară în trenul de Paris. Mâncară sendvișuri cu salam și brânză preparate la restaurantul gării și băură Beaujolais. Nicole era absentă, mușcându-și buzele agitată și frunzărind prin ghidurile despre câmpurile de bătaie pe care le adusese Dick cu el – la drept vorbind, el studiasse chiar împrejurimile, simplificând însă totul până când ajunsese să capete un fel de vagă asemănare cu vreuna din petrecerile pe care avea specialitatea să le ofere.

XIV

Când ajunseră la Paris, Nicole era prea obosită să mai meargă cu ei la jocurile de lumini de la Expoziția Artelor Decorative, așa cum intenționaseră. O lăsară la Hotel Roi George, și când ea dispăru în planurile intersectate ale luminilor și ușilor de sticlă ale holului, apăsarea pe care o simțise Rosemary se risipi. Nicole era o forță, nu în mod necesar o forță bine intenționată sau previzibilă ca maică-sa, dar oricum, o forță incalculabilă. Lui Rosemary îi era oarecum frică de ea.

La orele unsprezece era așezată împreună cu Dick și cu soții North într-o cafenea instalată pe o șalupă, deschisă de curând pe Sena. Fluviul șiroia de luminile de pe poduri și dezvăluia

nenumărate luni reci în curgerea lui calmă. Uneori duminicile, pe vremea când Rosemary locuia cu mama ei la Paris, luau vapo-rașul către Suresnes și își petreceau câteva ceasuri discutând despre planurile lor de viitor. N-aveau prea mulți bani, însă doamna Speers era atât de sigură de frumusețea lui Rosemary și-i insu-flase atâta ambiție, încât era dispusă să riște bani pentru „avan-taje“ ulterioare: Rosemary, la rândul ei, urma să o recompenseze odată ce avea să-și facă o situație...

De când ajunseseră la Paris, Abe North părea înfășurat într-o aură subțiată, alcoolică; ochii îi erau injectați de soare și de vin. Rosemary își dădu atunci, pentru prima dată, seama că el se oprea mereu într-un loc sau altul ca să bea câte un păhărel și se întrebă ce părere avea despre asta Mary North. Mary era tăcută, atât de tăcută în afara frecventelor ei hohote de răs, încât Rosemary aflase prea puține despre ea. Îi plăcea părul ei negru, piep-tănat pe spate până când cobora într-un fel de cascadă naturală – din când în când i se lăsa pe față într-un unghi sprințar, peste colțul tâmpelor, până îi intra aproape în ochi, și atunci își scu-tura capul și-l făcea să alunece iarăși pe spate.

— Ne ducem și noi la culcare devreme după paharul acesta, Abe. Vocea lui Mary era indiferentă, însă ascundea o mică pâlpâire de anxietate. N-ai să aștepți să te lichefiezi de tot pe barca asta.

— E destul de târziu, oricum, spuse Dick. Mai bine ne-am duce cu toții la culcare.

Demnitatea nobilă a chipului lui Abe căpătă un aer de încă-pățânare și el remarcă plin de hotărâre:

— A, nu. Făcu o pauză gravă. O, nu, nu încă. O să mai bem o sticlă de șampanie.

— În ce mă privește, eu nu, spuse Dick.

— La Rosemary mă gândesc. Ea este o alcoolică înăscută – ține ascunsă o sticlă de gin în camera de baie și așa mai departe – mi-a spus maică-sa.

Deșertă ce mai rămăsese din prima sticlă în paharul lui Rosemary. În prima zi, la Paris, ea băuse atâtea sticle de limonadă încât i se făcuse rău; după asta nu mai băuse niciodată nimic împreună cu ei, însă acum își ridică paharul cu șampanie și sorbi din el.

— Ce mai e și asta? exclamă Dick. Mi-ai spus că nu poți să bei nimic.

— N-am spus că n-am să încep odată și-odată.

— Și mama dumitale ce zice?

— N-am să beau decât paharul acesta. Simțea într-un fel nevoia de paharul acela. Dick bea, nu foarte mult, însă bea, și poate că avea să se simtă astfel mai aproape de el, poate că băutura ar fi constituit o parte din ceea ce avea ea de făcut. Îl bău repede, se înecă, apoi spuse:

— Pe lângă asta, ieri a fost ziua mea de naștere – am împlinit optsprezece ani.

— De ce nu ne-ai spus? exclamă cu toții indignați.

— Știam că o să-i dați importanță și o să vă dea bătăi de cap... Își termină șampania. Așa că o sărbătoresc acum.

— Nici gând, o asigură Dick. Măine-seară este masa de sărbătoare pentru ziua dumitale și te rog să nu uiți asta. Optsprezece ani – dar asta e o vârstă teribil de importantă.

— Știu că până nu împlinești optsprezece ani nimic nu contează, spuse Mary.

— Asta așa e, fu de acord Abe. Și după aceea lucrurile sunt exact la fel ca înainte.

— Abe, în ce-l privește, crede că nimic nu contează până când nu se va imbarca, spuse Mary. De data aceasta are într-adevăr toate planurile puse la punct pentru când va ajunge la New York. Vorbea ca și când ar fi obosit să tot spună lucruri care nu mai aveau acum nici un înțeles pentru ea, ca și cum evoluția pe care ea și soțul ei ar mai fi fost în stare s-o urmeze, sau n-ar mai fi reușit s-o urmeze, ar fi rămas pentru ei ceva numai de domeniul intențiilor.

— El, în America, are să compună muzică și eu în vremea asta am să-mi lucrez serios vocea, la München, așa că atunci când o să fim iarăși împreună acolo, totul are să ne stea la picioare.

— Minunat, spuse Rosemary, care resimțea acum gustul șampaniei.

— Până atunci să mai bem un rând de șampanie în cinstea lui Rosemary. Atunci are să fie și ea în stare să-și raționalizeze adevărurile cu privire la glandele ei limfatice. Glandele astea nu încep cu adevărat să funcționeze decât de la optsprezece ani.

Dick râse cu indulgență la spusele lui Abe, la care ținea foarte mult și în legătură cu care-și pierduse de mult orice speranță.

— Din punct de vedere medical ce spui tu e incorect și, în afară de asta, noi plecăm. Înțelegând ușoara notă de superioritate în vocea lui, Abe răspunse oarecum indiferent:

— Ceva îmi spune că are să mi se cânte o nouă partitură pe Broadway cu mult înainte ca tu să fi apucat să-ți termini tratatul tău științific.

— Așa sper și eu, declară Dick calm. Așa sper. Eu s-ar putea chiar să-mi abandonez ceea ce numești tu „tratamentul meu științific“.

— O, Dick. Vocea lui Mary era surprinsă, chiar șocată. Rosemary nu mai văzuse până atunci fața lui Dick lipsită de orice expresie; simțea că vestea aceasta era extrem de importantă și se simți înclinată să exclame și ea împreună cu Mary:

— O, Dick!

Însă deodată Dick râse iarăși, și adăugă la remarcă sa dinainte:

— Să-l abandonez pentru un altul, și se ridică de la masă.

— Dar, Dick, stai jos; vreau să știu și eu!

— Vă spun eu altă dată. Noapte bună, Abe. Noapte bună, Mary.

— Noapte bună, Dick dragă. Mary surâdea ca și cum se simțea perfect fericită stând acolo, în continuare, pe șalupa acum aproape pustie. Era o femeie curajoasă, plină de speranță și își urma soțul într-un loc sau altul, transformându-se pe sine însăși într-o persoană sau alta, fără să fie în stare să-l abată nici cu un pas din calea lui și uneori înțelegând, descurajată, cât de adânc era ascuns în el secretul atât de bine păzit al traseului vieții ei. Și cu toate acestea, un aer de fericire o învăluia ca și cum ar fi fost vorba de ceva minunat și aducător de noroc pentru oricine.

XV

— Ce-i tratatul acesta la care renunți acum? întrebă Rosemary întorcându-și, serioasă, fața spre el când se instalaseră în taxi.

— Nimic important.

— Ești un om de știință?

— Sunt doctor în medicină.

— O-ho. Ea surâse fericită. Și tatăl meu a fost doctor. Și atunci, de ce nu? Se opri deodată.

— Nu-i nici un secret. Nu m-am făcut de râs în punctul culminant al carierei mele ca să mă refugiez, să mă ascund pe Riviera. Pur și simplu nu practic medicina. Dar nu se știe, poate că o să mă reapuc să practic odată și-odată.

Rosemary își ridică, liniștită, fața să-i fie sărutată. El o privi o clipă ca și cum n-ar fi înțeles ce dorește. Apoi, apropiind-o de el își plimbă obrazul pe obrazul ei moale, apoi o mai privi încă un moment, lung.

— Ce copil minunat ești, spuse grav.

Ea îi surâse, cu capul ridicat spre el; mâinile i se jucau, convențional, cu reverele hainei lui.

— Sunt îndrăgostită de dumneata și de Nicole. Și acesta a fost secretul meu – nici măcar nu pot să stau de vorbă despre dumneata cu nimeni, pentru că nu vreau să mai fie și alți oameni care să știe cât de minunați sunteți. Sincer – vă iubesc pe dumneata și pe Nicole...

De atâtea ori mai auzise el asta – chiar și formula era aceeași...

Deodată ea veni spre el, tinerețea risipindu-i-se pe când pătrundea în focarul ochilor lui; el o sărută, cu respirația tăiată, ca și cum ea n-ar mai fi avut vârstă. Apoi, ea se sprijini molatică de brațul lui și suspină.

— M-am hotărât să renunț la dumneata, spuse.

Dick tresări – spusese oare ceva care să fi implicat posibilitatea ca ea să fi ajuns să stăpânească vreo parte din el?

— Dar asta este un lucru foarte urât, reuși să spună pe un ton vesel. Tocmai când începuse să mă intereseze și pe mine.

— Te-am iubit atât de mult! Ca și cum ar fi trecut ani de zile. Acum ea plângea. Te-am iubit atât de mult.

El ar fi trebuit să rădă, în schimb se auzi spunând:

— Nu numai că ești frumoasă, dar parcă te afli pe un plan grandios. Tot ce faci dumneata, cum ar fi chiar și asta, adică să te prefaci îndrăgostită sau că ești timidă, totul te prinde.

În peștera întunecoasă a taxiului, înmiresmată de parfumul pe care Rosemary îl cumpărase împreună cu Nicole, ea se apropie iarăși, agățându-se parcă de el cu toată ființa. O sărută fără

să trăiască clipa. Știa că era la mijloc patimă multă, însă nu era nici o umbră de patimă în ochii sau pe buzele ei; în suflarea ei se simțea un abur ușor de șampanie. Ea se agăță și mai tare de el, cu disperare, el o sărută încă o dată și fu înghițit de nevinovăția sărutului, de ochii ei, care în clipa când li se atinseseră buzele priveau dincolo de el, în întunericul nopții, întunericul lumii întregi. Ea nu știa încă atunci că splendoarea este ceva care vine din inimă; în clipa când ar fi ajuns să înțeleagă așa ceva și să se cufunde în pasiunea universului însuși, Dick ar fi putut-o lua în stăpânire fără nici o întrebare și fără nici un regret.

Camera ei la hotel era pe cealaltă parte a coridorului, în fața celei în care ședeau el cu Nicole și mai aproape de ascensor. Când ajunseră la ușă, ea spuse deodată:

— Știi că dumneata nu mă iubești – nici nu mă aștept la asta. Dar spui că ar fi trebuit să vă fi zis despre ziua mea. Iată, am făcut-o, și acum, ca un dar de ziua mea, vreau să intri o clipă în camera mea, doar atât cât să-ți spun ceva. Numai o clipă.

Intrară, el închise ușa și Rosemary rămase în picioare alături de el, fără să-l atingă. Noaptea sorbise culoarea de pe fața ei – era foarte palidă acum, era o garoafă albă rămasă după sfârșitul balului.

— Când surăzi... – el își reluase atitudinea paternă, poate din pricina proximității tăcute a lui Nicole – mă gândesc mereu că am să văd un gol în dantura dumitale, pe unde ți-a căzut vreun dinte de lapte.

Însă era prea târziu – ea se apropiase iarăși cu o șoaptă deznădăjduită.

— Ia-mă.

— Unde să te iau?

Uimirea îl făcuse să rămână o clipă rigid, înghețat.

— Haide, șopti ea. O, te rog mult, haide, fă ce se face în cazuri din astea. Nu-mi pasă dacă n-are să-mi placă – nici nu m-am așteptat la ceva – dintotdeauna mi-a fost silă să mă gândesc măcar la așa ceva, însă acum nu-mi mai e. Vreau s-o faci!

Era ea însăși uimită – nu s-ar fi așteptat niciodată să ajungă să vorbească astfel. Chema niște lucruri despre care citise, pe care le văzuse, la care visase un deceniu întreg de ceasuri petrecute în pensiunile de călugărițe. Dintr-odată mai știi și că acesta era

unul din rolurile ei cele mai importante și se aruncă cu toată ființa în el, cu și mai multă pasiune.

— Uite, nu așa ar trebui să se petreacă lucrurile, delibera Dick. Nu cumva aici e de vină șampania? Haide, mai bine să uităm într-un fel toate astea.

— O, nu, *acum*. Vreau s-o faci acum, să mă iei, să-mi arăți... Sunt absolut cu totul a dumitale și vreau să fiu.

— Dar în primul rând, te-ai gândit cât rău ar putea să-i facă asta lui Nicole?

— Ea n-are să știe – asta n-are să aibă în nici un fel de-a face cu ea.

El continuă blând:

— Și pe urmă, mai este și faptul că o iubesc pe Nicole.

— Dar poți să iubești mai mult de o singură persoană, nu? Așa cum o iubesc eu pe mama și te iubesc și pe dumneata – mai mult. Te iubesc mai mult acum.

— Și în al treilea rând, dumneata nu ești îndrăgostită de mine, însă s-ar putea să te îndrăgostești după aceea, și atunci viața dumitale ar începe în felul acesta cu o încurcătură teribilă.

— Nu, îți promit că n-am să te mai văd niciodată. O iau pe mama și plecăm în America.

El înlătură vorbele acestea. Își amintea prea viu de tinerețea și proșpețimea buzelor ei. Adoptă acum un alt ton.

— Ai și dumneata un capriciu acum.

— O, te rog, nu-mi pasă nici măcar dacă o să am un copil. Aș putea să plec în Mexic, cum a făcut o fată de la studioul de filmare. O, e totul atât de altfel decât mă gândisem – pe vremuri mă crisпам toată când mă săruta cineva de-adevăratelea... Vedea că ea mai avea încă impresia că așa ceva trebuie să se întâmple. — Unii au dinții mari, dar ai dumitale sunt altfel, frumoși. Vreau s-o faci acum.

— Am impresia că îți închipui că oamenii se sărută într-un anumit fel și că nu vrei altceva decât să te sărut și eu așa.

— O, nu mai râde de mine – nu sunt un copil. Știu că nu ești îndrăgostit de mine. Devenise dintr-odată umilă și potolită. Nu m-am așteptat la atât de mult. Știu că în ochii dumitale eu nici nu mai exist.

— Prostii. Dar adevărul este că într-adevăr cred că ești foarte tânără. Și în gândul lui adăugă: „Are să fie nevoie să mai înveți atâtea lucruri“.

Rosemary așteptă, respirând încordată până când Dick spuse:

— Și în cele din urmă, lucrurile nu sunt deloc aranjate acum încât să se întâmple cum vrei dumneata.

Fața ei se schimbă deodată, deprimată, dezamăgită și Dick mai spuse, automat: — Bine, am să-ți îndeplinesc dorința! Se întrerupse, o urmă la pat, și se așezară alături; ea începu să plângă. Se simțea dintr-odată foarte tulburat, nu de aspectul moral al chestiunii pentru că imposibilitatea spuselor ei era prea evidentă din orice unghi de vedere ar fi privit lucrurile, ci pur și simplu tulburat, și o clipă, grația lui firească, forța fragilă a echilibrului îi lipsiră.

— Știam că n-ai să vrei, suspină ea. A fost doar o speranță fără rost.

El se ridică în picioare.

— Noapte bună, copilule. E într-adevăr păcat. Să lăsăm toate astea acum. Mai adăugă unele vorbe pe care le folosești la spital când îi trimiți pe copii la culcare. Atât de mulți oameni au să te iubească și ar fi foarte frumos să-ți întâlnești, curată și neatinsă, prima iubire, și asta și din punct de vedere al emoțiilor. E și asta o idee de modă veche, nu-i așa? Își ridică ochii spre el. Dick făcu un pas către ușă, iar ea îl privi fără să aibă nici cea mai mică idee despre ce-a vrut el să spună cu vorbele acelea; îl mai văzu făcând încă un pas cu mișcările încetinite, întorcându-se și privind-o iarăși, și dori o clipă să-l rețină și să-l devoreze, îi dori gura, urechile, gulerul hainei, dori să-l cuprindă din toate părțile și să-l tragă în afund; îi văzu mâna lăsându-i-se pe clanță. Atunci renunță și se lăsă moale pe pat. Când ușa se închise, ea se ridică și se îndreptă spre oglindă, unde începu să-și treacă peria prin păr, scâncind încă. O sută și cincizeci de periaturi, numără Rosemary, ca de obicei, apoi încă o sută cincizeci. Își perie părul până când începu să o doară brațul, și atunci schimbă peria în mâna cealaltă și continuă să se perie.

XVI

Se trezi răcorită și rușinată. Faptul că-și văzu frumusețea în oglindă nu o liniști, ci doar îi redeșteptă suferința din ajun; o scrisoare reexpediată de maică-sa de la băiatul care o dusesse toamna trecută la serbările studențești de la Yale și prin care acesta își anunța prezența la Paris nu-i fu de nici un ajutor – toate i se păreau foarte îndepărtate. Ieși în cele din urmă din camera ei, și i se părea că încercarea prin care trebuia să treacă revăzându-i pe soții Diver era de două ori mai neliniștitoare. Însă își ascunse neliniștea sub un calm la fel de impenetrabil ca și cel al lui Nicole când se întâlniră să-și facă niște probe la croitoreasă împreună. Îi făcu, cu toate acestea, bine să o audă pe Nicole remarcând în legătură cu înfățișarea necăjită a unei vânzătoare: — Cei mai mulți oameni își închipuie că toți ceilalți au față de ei sentimente mult mai violente decât le au în realitate – își închipuie că părerile altora despre ei trec mereu pe sub arcuri mari de aprobare sau dezaprobare!

Cu o zi înainte, în expansivitatea ei, Rosemary ar fi primit cu resentiment o asemenea remarcă – în ziua aceea, în dorința ei de a minimaliza ceea ce se petrecuse, o salută cu bucurie. O admira pe Nicole pentru frumusețea și înțelepciunea ei și, de asemenea, pentru prima dată în viața ei era geloasă. Puțin înainte de a pleca din hotelul lui Gausse, maică-sa îi spusese cu tonul acela indiferent, pe care Rosemary i-l știa, că Nicole era o mare frumusețe, dându-i de înțeles că ea nu era. Asta n-o necăjise pe Rosemary; propria ei drăgălășenie nu i se păruse niciodată cu adevărat a ei, ci mai mult un bun câștigat, cum ar fi fost, de pildă, cunoașterea limbii franceze. Cu toate acestea, acum, în taxi, o privi pe Nicole comparându-se cu ea. Existau toate posibilitățile unei iubiri romantice în trupul frumos și în gura ei delicată, uneori strânsă, alteori întredeschisă, plină de așteptare în fața lumii întregi. Nicole fusese o frumusețe încă din copilărie și avea să fie o frumusețe și mai târziu, când pielea obrazului îi va fi întinsă bine peste pometații înalți – structura esențială a frumuseții exista în ea. Fusese o blondă saxonă, aproape albă, însă era mai frumoasă acum când părul i se mai închisese la culoare decât atunci când îi plutise în jurul feței asemenea unui nor.

— Noi am stat aici, remarcă deodată Rosemary arătând spre o clădire pe Rue de Saints-Peres.

— Ciudat. Pentru că, atunci când aveam doisprezece ani, mama, Baby și cu mine am petrecut și noi o iarnă acolo, și arătă spre un hotel exact în față, de cealaltă parte a străzii. Cele două fațade înnegrite și vechi le priveau, ecouri cenușii ale copilăriei.

— Ne construiserăm tocmai casa din Lake Forest și făceam economii, continuă Nicole. Cel puțin Baby, cu mine și cu guvernanta făceam economii, iar mama călătorea.

— Și noi făceam economii, spuse Rosemary înțelegând foarte bine că acest cuvânt însemna două lucruri deosebite pentru ele două.

— Mama avea întotdeauna grijă să spună, vorbind despre casa asta, că ar fi fost un mic hotel – Nicole scoase unul din răsesele ei grăbite, magnetice –, adică voia să spună un hotel „ieftin“. Dacă vreun prieten de-al nostru, mai snob, ne întreba de adresa noastră, noi nu spuneam niciodată: „Stăm într-o vizuină sordidă în cartierul apașilor unde putem să ne considerăm norocoase că avem apă“ – ci spuneam: „Stăm într-un hotel micuț“. Ca și cum cele mari ar fi fost prea zgomotoase și vulgare pentru noi. Bineînțeles, prietenii noștri înțelegeau cum se pune problema și ne divulgau taina asta pretutindeni, însă mama era de părere că lucruri din astea dovedesc că știm să ne descurcăm în Europa. Ea și știa, bineînțeles; se născuse cetățeană germană. Însă mama ei fusese americană, și o crescuse la Chicago; era mai mult americană decât europeană.

Urmasă să se întâlnească cu ceilalți peste două minute și Rosemary încercă să-și reconstruiască o mască atunci când coborâră din taxi pe Rue Guynemer, în fața parcului Luxembourg. Luau masa în apartamentul pustiu al soților North, undeva deasupra masei de verdeață și de frunziș. Ziua i se părea lui Rosemary deosebită de cea din ajun. Când se văzură față în față, privirile li se întâlneau și se atinseră ușor asemenea aripilor unor păsări. După aceasta, totul decurse în ordine, totul fu minunat, și ea știa că el începuse să se îndrăgostească de dânsa. Era teribil de fericită, simțea seva caldă a emoției străbătându-i întreg trupul. O încredere proaspătă, limpede, se întărea și cânta în ea. De-abia dacă îl mai privi pe Dick, însă știa că acum totul era în perfectă ordine.

După dejun, soții Diver împreună cu cei doi North și cu Rosemary se îndreptară spre sediul companiei Franco-American Films. Li se alătură și Collis Clay, tânărul din New Haven, căruia ea îi telefonase. Era un om născut în statul Georgia, cu ideile deosebit de ordonate, chiar parcă stereotipe, ale oamenilor din sud care și-au făcut pregătirea în nord. În iarna care trecuse îl găsisese atractiv – o dată se ținuseră de mână într-un automobil care mersese de la New Haven la New York; acum el nu mai exista pentru ea.

În sala de proiecții, luă loc între Collis Clay și Dick, în timp ce operatorul monta bobinele cu *Fetița tatii*, iar un director francez al companiei se învârtea în jurul ei încercând să vorbească în *slang* american. „Mda, băiete“, spuse atunci când ceva fu în ne-regulă cu aparatul de proiecție. „Eu nici nu mai am banane.“ Pe urmă luminile se stinseră, se auzi declicul și sunetul obișnuit, hârâit al filmului derulându-se și ea rămase în sfârșit singură cu Dick. Se priviră în semiîntunericul sălii.

— Draga mea Rosemary, murmură el. Umerii li se atingeau. Nicole se agită o clipă la capătul șirului de fotolii și Abe tuși convulsiv și-și suflă nasul; Pe urmă cu toții se așezară mai bine pe locurile lor și filmul începu.

Și iat-o – fetița de școală de acum un an, cu părul lăsat pe umeri și fluturându-i asemenea părului viguros al unei figurine de Tanagra; iat-o – atât de tânără și de nevinovată – produsul iubirii pline de grijă a mamei sale; iat-o – întrupând întreaga lipsă de maturitate a stirpei ei, transformându-se singură într-o păpușă decupată, de carton, care să evolueze prin fața minții perverse a semenilor. Își amintea cum se simțise în rochia aceea, deosebit de proaspătă și de nouă, tânără și proaspătă.

Fetița tatii. Nu era o păpușică mică-mică și curajoasă? Și uite cum știuse să sufere. O-ho-ho, ce dulce, ce dulcică, nu fusese o adevărată scumpete? În fața pumnului ei micuț, forțele poftelor și ale corupției dăduseră înapoi speriate; însuși marșul destinului se oprise, inevitabilul devenise evitabil; silogismul, dialectica, orice formă a raționalului se risipiseră. Femeile își uitau de farfuriile murdare de acasă și plângeau; chiar și în film o femeie plângea atât de mult, încât aproape că îi fura succesul lui Rosemary. Într-o

secvență care costase o avere, ea plângea într-o sufragerie Duncan Phyfe, într-un aeroport și într-o cursă de iahturi care nu apărea pe ecran decât în două secvențe, într-un metrou și, în sfârșit, într-o cameră de baie. Însă Rosemary triumfa – noblețea ei de caracter, curajul și fermitatea ei care fuseseră asaltate de vulgaritatea lumii, și Rosemary însăși cât suferea cu un chip care nu apucase să ajungă asemenea unei măști; și care era atât de emoționant în realitate, încât emoțiile întregului șir de fotolii se îndreptau către ea pe parcursul filmului. Se produse o întrerupere la un moment dat și se aprinseră luminile și după un mic val de aplauze Dick îi spuse cu toată sinceritatea:

— Pur și simplu sunt uluit. Ai să fii una dintre cele mai bune actrițe.

Și pe urmă iarăși *Fetița tatii*: zile mai fericite acum și o fotografie frumoasă înfățișându-i pe Rosemary și pe părintele ei uniți în cele din urmă într-un complex patern atât de evident, încât Dick se crispă în numele tuturor psihologilor la sentimentalismul vicios al atitudinii. Ecranul dispăru, se aprinse lumina, sosise clipa.

— Am mai aranjat ceva, anunță Rosemary pentru toată lumea. Am aranjat o probă pentru Dick.

— Ce?

— O probă de filmare, au s-o facă acum.

Urmă o tăcere teribilă – apoi un hohot cu neputință de reprimat din partea celor doi North. Rosemary îl văzu pe Dick cum înțelege treptat ce voise ea să spună, fața lui mișcându-se la început într-un fel aproape irlandez; în același timp simți că săvârșise o greșeală undeva, în felul în care-și pregătise atuul și încă nu bănuia că tot jocul îi era compromis.

— Eu nu vreau nici o probă, spuse Dick ferm; apoi, înțelegând situația în întregul ei, continuă pe un ton ușor: Rosemary, mă dezamăgești. Filmul e o carieră frumoasă pentru o femeie – însă, Dumnezeuule sfinte, n-au să se apuce să mă filmeze pe mine. Eu sunt un om de știință bătrân, cu totul adâncit în viața lui proprie.

Nicole și cu Mary insistară ironice ca el să profite de acest prilej; îl necăjiră așa un timp, amândouă vag iritate de faptul că nu fuseseră ele invitate să facă o asemenea încercare. Însă Dick închise discuția cu o replică mai curând sarcastică la adresa actorilor în general.

— Paza cea mai puternică este așezată exact la porțile după care nu mai urmează nimic, spuse. Poate din cauză că însăși condiția golului este prea rușinoasă ca să mai poată fi dată la iveală.

În taxi împreună cu Dick și cu Collis Clay – îl lăsau undeva pe Collis, iar Dick o conducea pe Rosemary la un ceai la care Nicole și cei doi North renunțaseră pentru a face acum, în ultima clipă, lucrurile pe care Abe le lăsase nefăcute până la urmă – în taxi, Rosemary îi reproșă atitudinea lui.

— M-am gândit că, dacă proba avea să fie bună, aș fi putut să-l iau în California cu mine. Și atunci, poate că dacă lor le-ar fi plăcut, ai fi venit și dumneata și ai fi fost partenerul meu într-un film.

El era copleșit.

— A fost un gând extrem de drăguț, însă prefer să stau și să te privesc pe *time*. Ai fost spectacolul cel mai dulce pe care l-am văzut în viața mea!

— A fost un film mare, spuse Collis. Eu l-am văzut de patru ori. Știi un băiat la New Haven care l-a văzut de douăsprezece ori – o dată a făcut tot drumul până la Hartford să-l vadă. Și când am adus-o pe Rosemary la New Haven a fost atât de intimidat, încât n-a îndrăznit să dea ochii cu ea. Înțelegeți cum vine treaba? Fetița asta îi are pe toți la mână.

Dick și Rosemary se priveau unul pe altul dorind mult să fie numai ei singuri, însă Collis nu reușea să înțeleagă.

— Vă las eu în drum, unde mergeți, sugeră el. Eu stau la Lutetia.

— Te lăsăm noi, spuse Dick.

— E mai simplu pentru mine să vă las eu. Nu-i nici un deranj.

— Cred c-ar fi mai bine dacă te lăsăm noi undeva.

— Dar – încep Collis; înțelese, în sfârșit, care era situația și încep să discute cu Rosemary despre când avea să o mai vadă.

În sfârșit, plecă, dar cu masivitatea agresivă a unui al treilea nedorit. Automobilul se opri pe neașteptate, spre nemulțumirea lor, la adresa pe care o dăduse Dick. El respiră adânc.

— Mai intrăm?

— Nu-mi pasă, spuse Rosemary. Eu fac orice vrei dumneata. El stătu puțin pe gânduri.

— Aproape că trebuie să intru – ea vrea să cumpere niște tablouri de la un prieten de-al meu care are nevoie de bani.

Rosemary încercă să-și aranjeze dezordinea expresivă a coafurii.

— Stăm numai cinci minute, se hotără el. N-au să-ți placă oamenii aceștia.

Ea presupuse că era vorba de niște oameni plicticoși și stereotipi, sau grosolani și bețivi, sau de unii obositori, insistenți, sau de vreunul din genurile de oameni pe care îi evitau soții Diver. Fu cu totul nepregătită pentru impresia pe care avea s-o facă scena asupra ei.

XVII

Era o casă creată din structura originală a palatului cardinalului de Retz pe Rue Monsieur, însă odată ce-i trecură pragul nu se mai recunoștea nici o urmă a trecutului și nici a vreunui prezent pe care să-l fi cunoscut Rosemary. Carapacea exterioară, zidăria, părea mai curând să închidă viitorul, astfel că era un șoc electric, o experiență precisă, ceva pervers ca un mic dejun alcătuit din fulgi de ovăz și hașîș să treci de pragul acela, dacă s-ar fi putut spune așa, și să pătrunzi în holul prelung încărcat cu mobile de oțel albăstrui, de arginturi aurite și de nenumărate fațete ale oglinzilor ciudat potrivite una față de cealaltă. Efectul era cu totul deosebit de oricare din locurile legate de Expoziția Artelor Decorative – pentru că aici erau oameni *înăuntru*, nu în fața clădirii. Rosemary avea senzația falsă și exaltată că se află pe un platou de filmare și ghici că toți ceilalți aveau aceeași senzație.

Erau acolo aproximativ treizeci de persoane, mai ales femei, și toate după tiparele închipuite de Louisa M. Alcott sau Madame de Segur; și cu toții funcționau în decorul acesta cu tot atâta precauție, cu tot atâta precizie ca o mână omenească ridicând de jos un ciob de sticlă. Nici individual și nici luați împreună nu s-ar fi putut spune că ar fi dominat mediul, așa cum ajungi să domini o operă de artă pe care ai poseda-o, oricât de ezoterică ar fi. Nimeni nu știa exact ce înseamnă acest interior pentru că încăperile evoluau tot timpul în ceva deosebit, deveneau orice și n-ajungeau niciodată să fie camere pur și simplu; să exiști aici, înăuntru, era tot atât de greu ca și să mergi pe o scară foarte lustruită și în

mișcare, și nimeni n-ar fi reușit s-o facă decât având calitățile unei mâini mișcându-se printre cioburi de sticlă – și asemenea calități îi delimitau și-i defineau pe majoritatea celor prezenți.

Aceștia erau de două feluri. Întâi americanii și englezii care se risipiseră toată primăvara și vara, astfel că acum orice ar fi făcut aveau un aer de inspirație pur nervoasă. Erau foarte liniștiți și letargici în anumite perioade ale zilei, apoi explodau în certuri și colapsuri și seducții neașteptate. Cealaltă clasă, a celor care ar fi putut fi numiți exploataatorii, era alcătuită din cei absorbanți, care erau oameni sobri, serioși, cu un scop în viață și care n-aveau timp de pierdut în futilități. Aceștia își păstrau echilibrul cel mai bine într-un asemenea mediu, și atmosfera generală, dincolo de aranjamentul mai ingenios al unor valori frivole într-o astfel de casă, venea de la ei.

Asemenea unui monstru, mediul acesta îi înghiți pe Dick și pe Rosemary dintr-o singură contractare a gâtlejului – îi separă imediat și Rosemary se descoperi deodată fiind o mică persoană nesinceră, trăind numai în registrele superioare ale vocii și dorind din toată inima să-și facă apariția regizorul. Pe de altă parte însă, erau atâtea falfăituri sălbatice de aripi în încăpere încât nu-și mai simțea situația sa mai deplasată decât a oricărui altuia. Pe de altă parte, exercițiul de care dispunea își făcu simțită eficacitatea și, după o serie de mișcări ca cele comandate la manevrele militare – întoarceri, stânga-mprejur și marșuri se regăsi stând de vorbă cu o fată curățică, lucioasă, cu un cap frumos de băiat, însă în realitate absorbită de o conversație care avea loc pe un fel de scăriță din bare din metal așezată cam în diagonală în fața ei, la o distanță de vreun metru și ceva.

Era acolo un trio de femei așezate pe această scăriță sau bancă. Erau, toate, înalte și zvelte și cu capetele mici, îngrijite, asemenea unor marionete și, pe când discutau între ele, cofaturile li se unduiiau grațios pe deasupra taioarelor de culoare închisă, amintind de niște flori cu lujerul lung sau de capetele cu falsă glugă ale unor cobre.

— A, da, reprezentația e foarte reușită, spunea una dintre ele cu o voce adâncă, amplă. Practic, cea mai bună din Paris – eu ar trebui să fiu ultima care s-o nege. Dar la frazele astea pe care le folosește

el mereu: „Cel mai bătrân dintre băştinaşi, ros complet de rozători“, nu poţi să râzi decât o dată.

— Eu îi prefer pe oamenii care au neveste cu suprafeţe mai aspre, spuse cea de-a doua, şi ea nu-mi place deloc.

— N-am fost niciodată în stare să mă entuziasmez prea mult legat de ei sau de anturajul lor. De ce, de pildă, acel domn North e atât de pe de-a-ntregul lichid?

— El nu se mai discută, spuse prima fată. Însă trebuie să recunoşti că omul în chestiune poate fi una dintre cele mai fascinante făpturi omeneşti pe care le-ai întâlnit vreodată.

Aceasta fusese prima aluzie care o făcuse pe Rosemary să-şi spună că ar fi vorba despre soţii Diver şi întreaga fiinţă i se încordă de indignare. Însă fata care stătea de vorbă cu ea, cea cu rochia albastră scrobită, cu ochii albaştri strălucitori, cu obrajii roşii şi în taior de un cenuşiu intens, o fată întocmai cu cele de pe afişele publicitare, continua, cu deznădejde, să dea la o parte tot ce-ar fi putut sta între ele, speriată că Rosemary n-ar fi ajuns s-o remarce, aşa că înlătura totul în jur, până când nu mai rămăsesse nici măcar un voal subţire de umor strălucitor care s-o mai ascundă şi, cu neplăcere, Rosemary o văzu deodată distinct.

— N-am putea să luăm dejunul împreună, sau poate cina, sau dejunul poimâine? o ruga fata. Rosemary se uita în jur după Dick, descoperindu-l împreună cu soţia gazdei, cu care stătea de vorbă încă de când intraseră în încăpere. Ochii li se întâlneau şi el îi făcu un semn ușor din cap; în acelaşi moment cele trei femei care semănau cu nişte cobre o văzură şi ele; gâturile lor lungi se înclinară către ea şi îşi fixară nişte frumoase priviri critice asupra-i. Le răspunse sfidătoare la această privire, lăsându-le să înţeleagă că auzise ce spusese. Apoi se scutură de pretenţioasa ei interlocutoare cu o formulă de despărţire politicoasă, însă scurtă, pe care tocmai o învăţase de la Dick şi traversă încăperea spre el. Gazda — era şi ea una dintre fetele americane, înalte, bogate, care se plimbau acum cu nonşalanţă pe socoteala prosperităţii naţionale — îi punea lui Dick nenumărate întrebări în legătură cu hotelul lui Gausse, unde se părea că ar fi dorit să se instaleze şi persista împotriva lipsei evidente de entuziasm cu care-i răspundea el. Prezenţa lui Rosemary îi aminti că nu-şi făcuse datoria de gazdă şi,

privind în jur, spuse: — Ai găsit aici pe cineva amuzant? L-ai cunoscut pe domnul...?

Ochii ei căutau un mascul care ar fi putut s-o intereseze pe Rosemary, însă Dick spuse că trebuiau să plece. Plecară de altfel imediat, trecând peste pragul grăbit al viitorului în trecutul brusc al fațadei de piatră de afară.

— N-a fost teribil? spuse el.

— Teribil, îi dădu ea ecoul, ascultătoare.

— Rosemary!

Ea murmură: „Da?” într-o șoaptă speriată.

— Mă simt groaznic în toată chestiunea asta.

Ea se cutremură, cuprinsă toată de suspine dureroase pe care nu și le putea stăpâni.

— N-ai o batistă? se bâlbâi. Dar aveau prea puțin timp de plâns, și îndrăgostiți de-a binelea, se aruncau cu un fel de sete asupra clipelor prea grăbite, în timp ce dincolo de ferestrele taxiului amurgul verde și alburiu se pierdea treptat și semnalele roșii ca focul, albastre ca flacăra gazului, fantomatic, verzei, începuseră să strălucescă fumegos prin ploaia liniștită. Se făcuse aproape șase, străzile erau în mișcare, bistrourile scânteiau, Place de la Concorde alunecă în majestatea ei trandafirie, când taxiul coti spre nord.

Acum se priveau în sfârșit, murmurându-și cuvinte de alint care sunau ca niște farmece. Cele două nume ale lor tremurau blând prin aer, murind mai încet decât orice alte cuvinte, orice alte nume, mai încet decât muzica, în minte.

— Nu știi ce m-a apucat astă-noapte, spuse Rosemary. Paharul acela de șampanie? N-am mai făcut niciodată așa ceva până acum.

— N-ai făcut decât să spui că mă iubești.

— Te iubesc – asta nu mai pot să schimb. Venise vremea ca Rosemary să plângă, astfel că plânse puțin în batistă.

— Mi-e teamă că m-am îndrăgostit de tine, și acesta nu e chiar cel mai bun lucru care s-ar fi putut întâmpla.

Și iarăși numele lor – pe urmă se aplecară unul spre celălalt ca și cum i-ar fi împins astfel mișcarea taxiului. Sâni ei se striviră de pieptul lui, gura ei era pe de-a-ntregul nouă și caldă, și

era acum a amândurora deopotrivă. Încetaseră să mai gândească, cu un fel de ușurare aproape dureroasă, încetaseră să mai vadă; respirau doar și se căutau unul pe altul. Erau amândoi în lumea cenușie și blândă a unei beții molatice de oboesală, asemenea coardelor unui pian și plesneau dintr-odată ca scaunele de răchită. Niște prelungiri nervoase atât de vulnerabile și de fragile se unesc fără îndoială cu altele asemănătoare, buze peste buze, piept peste piept.

Erau încă în faza fericită a iubirii. Erau plini de iluzii frumoase unul despre altul, iluzii cutremurătoare, astfel încât comuniunea sinelui cu sine părea să se înfăptuiască pe un plan în care orice alte contacte omenesti nu mai aveau nici o importanță. Păreau să fi ajuns amândoi acolo cu o extraordinară nevinovăție, ca și cum o serie de întâmplări pure i-ar fi adus laolaltă, atât de multe întâmplări încât erau siliți acuma să creadă că fuseseră făcuți unul pentru altul. Sosiseră cu mâinile curate, sau cel puțin așa li se părea, fără să fi avut vreun contact cu cei care ar fi fost doar animați de curiozitate sau care pur și simplu făceau parte din lumea din afară.

Însă pentru Dick drumul acesta era scurt; cotitura urma să survină înainte de a ajunge la hotel.

— Nu e nimic de făcut, spuse, cu o senzație de panică. Sunt îndrăgostit de tine, dar asta nu schimbă ce ți-am spus astă-noapte.

— N-are importanță acum. Am vrut numai să te fac să mă iubești – dacă mă iubești totul e cum nu se poate mai bine.

— Din nefericire, te iubesc. Însă Nicole nu trebuie să știe – ea nu trebuie nici măcar să bănuiască oricât de vag. Nicole și cu mine trebuie să continuăm împreună. Într-un fel, lucrul acesta este mai important chiar și decât dorința de a continua totul.

— Mai sărută-mă o dată.

El o sărută, însă o clipă fusese departe de ea.

— Nicole nu trebuie să sufere – ea mă iubește și o iubesc și eu – înțelegeți asta.

Înțelegea; era un lucru pe care îl înțelegea bine, obligația de a nu-i face pe alții să sufere. Știa că soții Diver se iubeau unul pe altul, pentru că aceasta fusese de la început una din convingerile de la care pornise ea. Crezuse însă că ar fi fost vorba de o legătură care să-și fi pierdut oarecum din intensitate; și în realitate mai

apropiată de iubirea pe care o simțea ea față de maică-sa. Când sunt oameni care au atât de mult de oferit celor din afară, nu trădează asta o oarecare pierdere de intensitate înăuntru?

— Și vreau să spun că e vorba într-adevăr de dragoste, spuse el ghicindu-i gândurile. Dragoste activă – e ceva mai complicat decât aș putea să-ți explic. Asta a și fost cauza duelului nebunesc.

— Cum de-ai știut de duel? Am crezut că trebuia să-l ținem secret de voi.

— Tu crezi că Abe e în stare să păstreze o taină? Vorbea cu o ironie incisivă. Poți să spui un secret la radio, să-l publici într-un ziar de scandal, dar să nu i-l spui niciodată unui om care bea mai mult de trei, patru pahare pe zi.

Ea râse, aprobând tot ce-i spunea, strângându-se și mai aproape de el.

— Așa că, înțelegi, relațiile mele cu Nicole sunt complicate. Ea nu e foarte puternică – pare puternică, însă nu e. Și toată chestia se încurcă și mai rău din cauza asta.

— Lasă, ai să-mi spui mai târziu. Acum sărută-mă – acum iubește-mă. Am să te iubesc și n-am s-o las niciodată pe Nicole să vadă.

— Iubita mea!

Ajunseră la hotel, și Rosemary mergea puțin în urma lui, ca să-l admire, să-l adore. Pasul lui era grăbit, ca și cum tocmai ar fi înfăptuit niște mari realizări și s-ar fi grăbit către altele. Organizator al bucuriilor unora, conservator al unor fericiri bogat incrustate. Pălăria lui era perfectă și purta un baston greu, de plimbare, și mănuși galbene. Ea se gândi ce momente fericite aveau să petreacă cu toții, împreună cu el, în noaptea aceea.

Urcară scările pe jos – cinci etaje. Pe primul palier se opriră să se sărute; pe al doilea palier ea începu să se simtă îngrijorată, pe al treilea palier și mai neliniștită. Pe următorul – mai erau încă două – ea se opri la jumătatea drumului și-l sărută fugăr de rămas-bun. La insistențele lui, coborâră împreună un palier, o clipă doar – apoi începură să urce iarăși. În cele din urmă sosi și momentul despărțirii; mâinile li se întinseră ca să se mai atingă pe diagonala balustradei, apoi degetele li se desfăcură ca să se despărtă. Dick se întoarse jos să mai facă unele aranjamente pentru

seară. Rosemary alergă în camera ei și-i scrise o scrisoare mamei sale; avea muștrări de conștiință pentru că nu mai încerca deloc senzația că maică-sa îi lipsește.

XVIII

Deși soții Diver erau sincer, indiferenți la ceea ce însemna viața organizată după tipic, aveau cu toate acestea o sensibilitate prea acută pentru a părăsi ritmul și pulsul cotidian – petrecerile oferite de Dick erau toate însuflețite de senzația unei vieți agitate, febrile și o suflare de aer proaspăt, nocturn era cu atât mai prețioasă pentru că se făcea simțită, brusc, în pauzele dintre izbucnirile de bună dispoziție.

În noaptea aceea petrecerea se desfășură cu viteza unei comedii cu multe scene cu băți cu frișcă. Mai întâi au fost douăsprezece, apoi șaisprezece persoane, câte patru în automobile separate pornite într-o odisee înfierbântată de-a lungul și de-a latul Parisului. Totul fusese prevăzut dinainte. Li se alăturau, ca prin farmec, niște grupuri însoțindu-i ca experți, aproape ca niște călăuze, în câte o fază a serii dispăreau și locul lor era luat de alții, astfel că se părea că prosperitatea fiecăruia dintre ei rămânea apărută toată noaptea. Rosemary putea să-și dea seama cât era de deosebită această petrecere de oricare dintre reuniunile asemănătoare de la Hollywood, oricât de splendide ar fi fost. Printre multe diversivități, se ivise, de exemplu, automobilul șahului Persiei. De unde reușise să obțină Dick acest vehicul, ce sistem de mituire folosise nu era important. Rosemary acceptă faptul numai ca pe o nouă fațetă a fabulosului care de doi ani de zile îi umplea viața. Automobilul acesta fusese construit pe un șasiu special, în America. Roțile îi erau de argint, ca și radiatorul. Interiorul vehiculului era încrustat cu nenumărate briliante care aveau să fie înlocuite cu giuvaieruri veritabile de către giuvaierul curții la sosirea mașinii la Teheran, peste o săptămână. Nu exista decât un singur loc pe bancheta din spate, deoarece șahul trebuia să călătorească singur, astfel că făcură mai multe drumuri, cu schimbul, așezându-se pe covorul de blană care acoperea dușumeaua mașinii.

Însă toată vremea era Dick. Rosemary o asigură pe mamă-sa, imaginea ei pe care o purta totdeauna cu sine, că niciodată, niciodată nu mai cunoscuse pe cineva atât de splendid, de perfect cum fusese Dick în noaptea aceea. Îl compara cu cei doi englezi cărora Abe li se adresa cu conștiinciozitate ca fiind „maiorul Hengest și domnul Horsa“, și cu moștenitorul unui tron din Scandinavia, și cu romancierul care tocmai se întorsese din Rusia, și cu Abe, care era disperat și spiritual, și cu Collis Clay, care apăruse și el la un moment dat – și simțea că nu există comparație. Entuziasmul, altruismul care pulsau în întreg spectacolul serii o fermecau; tehnica prin care el punea în mișcare numeroase tipuri deosebite, fiecare la fel de imobil, depinzând de investițiile lui de atenție, așa cum un batalion de infanterie este dependent de rațiile de aprovizionare, îi apărea ca fiind atât de lipsită de efort, încât te făcea să crezi că are mereu la dispoziție fragmente din eul său cel mai personal, gata să-l pună la dispoziția oricui.

După aceea avea să-și amintească de clipele când simțise fericirea. Prima dată fusese atunci când ea și cu Dick dansaseră împreună și ea simțise frumusețea scânteind luminoasă pe silueta lui înaltă, puternică, pe când pluteau, legănându-se ca niște figuri într-un vis fermecător – o întorcea conducându-o într-o parte și într-alta cu atâta delicatețe, încât ea era în realitate asemenea unui buchet încărcat de lumină, o bucată de brocart prețios desfășurat în fața a cincizeci de perechi de priviri. Apoi un moment când nu mai dansau, ținându-se doar agățati strâns unul de altul. Cândva, dimineața devreme, rămăseseră singuri, și ființa ei tânără, vapoasă, se apropiase de el într-o năruire de stufe obosite și rămase inertă acolo, strivită pe fundalul unor haine și pălării ale altora...

Momentul când răsese cel mai mult venise mai târziu, când șase dintre ei, cei mai buni dintre ei, relicvele cele mai nobile ale serii, se opriseră în holul întunecos, din față, al Ritzului spunându-i portarului de noapte că generalul Pershing era afară și dorea caviar și șampanie. „Nu tolerează nici o întârziere. Fiecare om, fiecare pușcă trebuie să-i stea la dispoziție.“ Chelneri febrili apărură ca din pământ, se puse o masă în holul hotelului și Abe intră personificându-l pe generalul Pershing, în vreme ce ei se

ridicaseră în picioare și mormăiau în barbă fragmentele pe care și le amintea din cântece de război în onoarea lui. În fața reacțiilor jignite ale chelnerilor față de această depreciere a situației, se simțiră cu toții neglijați, astfel că puseră la cale o cursă de chelneri – un mecanism imens, fantastic, alcătuit din întreg mobilierul holului și funcționând asemenea uneia dintre mașinile bizare din desenele umoristice ale lui Goldberg. Abe își clătina capul, plin de îndoială, când le văzu opera.

— Poate că tot ar fi mai bine să furăm de undeva un ferăstrău de la vreo orchestră și...

— Ajunge, îl întrerupse Mary. Când Abe ajunge la tema asta, a sosit timpul să mergem la culcare. Îi mărturisi îngrijorată lui Rosemary: Trebuie să-l duc pe Abe acasă. Trenul lui pleacă la unsprezece. E foarte important – simt că viitorul lui depinde de faptul că trebuie să prindă trenul acesta, dar ori de câte ori încerc să stau de vorbă serios cu el, se apucă și face totul exact pe dos de cum îi spun eu.

— Am să încerc să-l conving eu, se oferi Rosemary.

— Ai vrea? spuse Mary plină de îndoială. Poate că tu ai reuși. Apoi Dick se apropie de Rosemary.

— Nicole și cu mine ne ducem acasă și ne gândeam că poate vrei să vii și dumneata cu noi.

Fața ei era palidă de oboseală în lumina falsă a zorilor. Două pete ofilite, întunecate, de pe obraji, mai arătau unde fusese roșeața în timpul zilei.

— Nu pot, spuse. I-am promis lui Mary North că stau cu ei – sau altminteri Abe n-are să se mai ducă niciodată la culcare. Poate ai putea dumneata să faci ceva să-l convingi.

— Încă n-ai aflat că nu poți niciodată să faci nimic pentru nimeni? o sfătui el. Dacă Abe ar fi colegul meu de cameră la colegiu și acum s-ar fi îmbătat pentru prima dată ar fi altceva. Dar nu mai e nimic de făcut.

— Oricum, eu trebuie să mai rămân. Zice că se duce să se culce dacă mergem întâi la Hale cu el, spuse ea, aproape sfidătoare.

El îi sărută repede brațul la îndoitura cotului.

— N-o lăsați pe Rosemary să se ducă singură acasă, mai strigă Nicole spre Mary pe când pleca împreună cu Dick. Noi ne simțim răspunzători față de mama ei.

...Mai târziu, Rosemary cu soții North, cu un actor care susținea vocile marionetelor la Newark, cu veșnic prezentul Collis și cu un industriaș petrolist din India, un uriaș, splendid îmbrăcat, pe nume George T. Horse-*protection*, călătoreau în vârful unui camion încărcat cu mii de morcovi, spre piață. Pământul prins în rădăcinile morcovilor era înmiresmat și dulce în întuneric, și Rosemary era cocoțată atât de sus în camion, încât de-abia îi mai vedea pe ceilalți în umbra prelungă dintre felinarele rare. Glasurile le veneau de foarte departe, ca și cum ar fi trăit experiențe diferite de-ale ei, diferite și îndepărtate, căci în inima ei era împreună cu Dick, părându-i rău că venise cu cei doi North, și dorindu-și să fi fost la hotel cu Dick, adormit de cealaltă parte a coridorului, sau ca el să fi fost aici, alături, în întunericul cald revărsându-se asupra lor.

— Nu te urca mai sus, îi strigă lui Collis, au să se rostogolească toți morcovii. Aruncă un morcov înspre Abe, care era așezat alături de șofer, țeapăn ca un bătrân...

Mai târziu se îndreptă, în sfârșit, spre casă, pe lumina zilei, când porumbeii începuseră să zboare peste Saint-Sulpice. Cu toții începură să râdă spontan, pentru că ei știau că era încă noapte de-a binelea în timp ce toată lumea de pe stradă trăia cu iluzia că s-ar fi făcut dimineața, cu lumina și căldura ei.

„În sfârșit am fost și eu la o petrecere grozavă, se gândea Rosemary, dar nu mai e nici o distracție când nu e Dick aici.“

Se simțea puțin părăsită și tristă, dar curând un obiect în mișcare îi intră în raza privirii. Era un castan înflorit, pe care-l duceau spre Champs-Élysées, încărcat într-un camion lung și pur și simplu cutremurându-se tot de râs – asemenea unei ființe omenești frumoase-frumoase, aflată o clipă într-o postură lipsită de demnitate, dar păstrându-și cu toate acestea încrederea că este încă frumoasă. Privindu-l cu încântare, Rosemary se identifică acum cu el, și râse, râse cu toată bucuria, și dintr-odată totul i se păru iarăși încărcat de splendoare.

XIX

Abe urma să plece de la gara Saint-Lazare la ora unsprezece – și acum stătea singur sub domul uriaș de sticlă murdară, relicvă a anilor șaptezeci, din era lui Crystal Palace, mâinile lui, având culoarea vagă, cenușie, pe care numai vibrația continuă de douăzeci și patru de ore pe zi o poate isca, îi erau înfundate în buzunarele hainei ca să-și ascundă tremurul degetelor. Acum, când își scoase pălăria, era limpede că părul îi era pieptănat numai pe creștet; la spate și de o parte și de alta a obrazilor i se zbârlea cu toată încăpățânarea. Abia dacă ar mai fi putut fi recunoscut drept bărbatul care înota pe plaja hotelului lui Gausse cu numai două săptămâni înainte.

Venise devreme; privea de la stânga spre dreapta, ar fi avut nevoie de forțe nervoase care-i depășeau resursele pentru a-și putea folosi vreo altă parte a trupului. Bagaje noi treceau pe lângă el; curând viitorii pasageri ai trenului, cu trupuri mici, negre, se auziră strigând hamalii cu glasuri negre, pătrunzătoare.

În clipa când tocmai se întreba dacă mai avea sau nu vreme să bea ceva la bufet, și începuse să tragă afară din buzunar teancul de bancnote soioase de câte o sută de franci, una din privirile lui pendulorii se opri asupra lui Nicole, ivită în capul scârilor. O privi – jocurile ei mici de expresie erau ca niște revelații despre ea însăși, așa cum e cazul cu cei care sunt așteptați pentru cei care-i așteaptă și care, pentru moment, nu au fost încă văzuți. Se încrunta, gândindu-se la copiii ei, bucurându-se mai puțin de gândul la ei cât pur și simplu numărându-i în gând ca pe niște animale – ca o pisică controlându-și puii cu laba.

Când îl zări pe Abe, această expresie i se risipi de pe față; lucirea cerului de dimineață era tristă, și Abe făcea o impresie posomorâtă cu cearcănele negre care i se arătau pe sub bronzultrandafriu de sub ochi. Se așezară pe o bancă.

— Am venit pentru că mi-ai cerut să vin, spuse Nicole defensiv parcă. Abe părea să fi uitat de ce-i ceruse asta și Nicole era mulțumită în ce-o privea să se uite pur și simplu la oamenii care-i treceau prin față.

— Asta are să fie frumoasa de pe vaporul tău – aceea de acolo, cu toți bărbații din jurul ei veniți să-i spună la revedere –

înțelegi de ce și-a cumpărat rochia asta? Nicole vorbea din ce în ce mai repede: înțelegi de ce nimeni nu și-ar cumpăra o rochie ca asta în afară de frumoasa de pe vaporul care face croaziera în jurul lumii? O vezi? Nu? Trezește-te! E o rochie cât o poveste întreagă – materialul ăsta suplimentar spune o poveste întreagă și cineva care se îmbarcă într-o croazieră în jurul lumii ar trebui să fie o ființă destul de însingurată ca să n-aibă altă dorință decât să asculte o poveste ca asta.

Își înghiți ultimele cuvinte; vorbise prea mult pentru o ființă cum era ea; și lui Abe îi veni greu să înțeleagă, după fața ei serioasă, că ar fi vorbit cu adevărat. Cu efort, își trase trupul într-o postură care-l făcea să pară că stă în picioare, deși rămăsese așezat pe bancă.

— În după-amiaza când m-ai luat la balul acela nostim – știi, la St-Genevieve... Începu el.

— Țin minte. A fost nostim, nu-i așa?

— Pentru mine nu. Atunci nu mi s-a mai părut nostim să te văd. M-am plictisit de voi amândoi, însă asta nu se vede bine pentru că voi sunteți și mai plictisiți de mine – înțelegi ce vreau să spun. Dacă aș mai avea vreun entuziasm în mine, aș încerca cu alți oameni, noi.

O lucire aspră coborâse peste mânușile de catifea ale lui Nicole atunci când îi răspunse dură:

— E mai curând o prostie să te manifesti chiar atât de dezagreabil, Abe. Oricum, în realitate nu ești sincer când spui asta. Nu înțeleg de ce ai renunțat așa, la toate.

Abe stătu pe gânduri, încercând din toate puterile să nu tușească sau să-și sufle nasul.

— Presupun că m-am plictisit și eu de toate; și pe urmă e-un drum atât de lung în altă direcție. Adesea, un bărbat poate să joace rolul unui copil neajutorat în fața unei femei, însă nu-și mai poate duce până la capăt rolul acesta atunci când se și simte foarte tare un copil neajutorat.

— Asta nu-i o scuză, spuse Nicole repede.

Abe se simțea tot mai rău cu fiecare moment – nu se putea gândi la nimic decât la remarci dezagreabile și nervoase. Nicole se gândea că atitudinea corectă pentru ea ar fi fost să stea nemișcată,

cu privirile drept înainte, cu mâinile în poală. O vreme nu există nici o comunicare între ei – fiecare aluneca grăbit, tot mai departe de celălalt, respirând numai în măsura în care mai exista vreun spațiu deschis, albastru în fața sa, un cer nevăzut pentru celălalt. Spre deosebire de îndrăgostiți, ei nu aveau trecut; spre deosebire de soț și soție, nu aveau nici viitor; și cu toate acestea, până în dimineața aceea, lui Nicole Abe îi plăcuse mai mult ca oricare alt bărbat în afară de Dick – fusese un om greoi, speriat că face burtă și îndrăgostit de ea de ani de zile.

— Obosit de lumile femeilor, spuse el deodată.

— Atunci de ce nu-ți faci tu o lume a ta?

— Obosit de prieteni. Lucrul care mi-ar trebui ar fi să am sicofanți.

Nicole încerca să împingă minutarul în jurul cadranului pe ceasul din gară.

— Ești de acord? o întrebă el.

— Eu sunt femeie și treaba mea e să încerc să mențin coerența lucrurilor.

— Treaba mea e să le-o destram.

— Când te îmbeți nu destrami nimic și pe nimeni în afară de tine, spuse ea cu răceală, și speriată, și fără încredere în ea însăși. Gara se umplea, însă nu vedea pe nimeni cunoscut. După o clipă, ochii ei se opriră recunoscători pe o față înaltă, cu o pălărie de paie semănând cu o cască militară și care tocmai punea niște scrisori la cutia poștală a gării.

— Trebuie să mă duc să stau puțin de vorbă cu fata aceea, Abe. Abe, trezește-te! Idiotule!

Răbdător, Abe o urmări cu ochii. Femeia se întoarse surprinsă să o salute pe Nicole și Abe își dădu seama că o mai văzuse pe undeva, prin Paris. Profită de absența lui Nicole ca să tușească intens și cu horcăieli, în batistă, și să-și sufle zgomotos nasul. Dimineața se încălzise și rufăria de corp îi era umedă toată de sudoare. Degetele îi tremurau atât de violent, încât avu nevoie de patru chibrituri ca să-și aprindă o țigară; i se părea acum absolut necesar să-și facă drum până la bufetul gării să bea ceva, însă Nicole se întoarse imediat.

— A fost o greșală din partea mea, spuse cu un umor înghețat. După ce literalmente s-a rugat de mine să mă duc să stau

de vorbă cu ea, acum m-a repezit. Se uita la mine ca și cum aș fi fost o putreziciune. Ațâțată într-un fel, scoase un răs mic, o atingere cu două degete, sus, pe claviatură. Să-i mai lași pe oameni să se apropie de tine...

Abe își reveni după o izbucnire de tuse tabagică și observă:

— Partea proastă e că atunci când ești treaz nu vrei să vezi pe nimeni, și când ești beat nimeni nu vrea să te vadă pe tine.

— Pe cine – pe mine? Nicole râse iarăși, dintr-un motiv sau altul întâlnirea de adineaori îi ridicase moralul.

— Nu, pe mine.

— Vorbește pentru tine. Mie îmi plac oamenii, o grămadă de oameni. Îmi place...

Rosemary și Mary North își făcură apariția, înaintând încet și căutându-l pe Abe din ochi, iar Nicole izbucni tare cu un: „Hei, Hi, Hei!“ râzând și agitând pachetul cu batiste pe care-l cum-părase pentru Abe.

Stăteau în picioare într-un grup stânjenit, dominate de prezența masivă a lui Abe; apăsa asupra lor asemenea epavei unui galion, dominându-și cu prezența propria slăbiciune și autoindulgența, îngustimea și amărăciunile proprii. Erau conștiente de demnitatea solemnă care emana din el, de realizările lui, fragmentare, sugestive și depășite. Însă erau speriate de gândul că voința lui de supraviețuire, odinioară voință de a trăi, devenea acum voință de a muri.

Veni și Dick Diver aducând cu el o suprafață lucioasă, strălucitoare, pe care cele trei femei începură să sară asemenea unor maimuțe cu strigăte de ușurare, cocoțându-i-se pe umeri, pe splendida culme a pălăriei lui sau pe măciulia de aur a bastonului. Acum, pentru o clipă puteau să nesocotească spectacolul gigantescei și obscenei decăderi a lui Abe. Dick observă situația foarte repede și o înțelese cu multă liniște. Îi trase afară din ei înșiși, spre gară, exprimându-și cât mai elocvent uimirile. Alături de ei erau niște americani care-și luau rămas-bun unii de la alții cu voci care imitau cadența apei urcând într-o uriașă cadă de baie. Stând astfel, în picioare, pe peronul gării, cu întreg Parisul în spatele lor, li se părea că se apleacă, cum s-ar spune, prin procură, puțin peste ocean, resimțind de pe acum o schimbare asemenea celor produse

de aerul marin și de traversare, un fel de reșezare a atomilor astfel încât să alcătuiască molecula esențială a unor oameni noi.

Și astfel americanii înstăriți se revărsau prin sala gării spre peroane, cu fețe noi, sincere, inteligente, pline de considerație, goale de gânduri sau constituind, ele, obiectul unor gânduri. Câte un chip englezesc, întâmplător printre ei, părea să se desprindă, cu trăsăturile bine accentuate. Când se strânseseră destui americani pe peron, prima impresie a purității lor imaculate și a banilor lor începu să se stingă pierzându-se într-un amurg vag, ținând de stirpea lor, care-i stânjenea și îi orbea atât pe ei, cât și pe cei care stăteau să-i urmărească din priviri.

Nicole apucă brațul lui Dick, strigând: „Uite!“ Dick se întoarse tocmai la vreme să vadă ceea ce se petrecu în mai puțin de o jumătate de minut. La scara unui vagon Pullman, cu două vagoane mai departe de ei, o scenă plină de mișcare se desprinde deodată din contextul numeroaselor despărțiri. Tânăra femeie cu părul ca o cască, coafură pe care încercase să o abordeze Nicole, execută câțiva pași într-o parte, într-un fel de trap mărunț, plecând de lângă bărbatul cu care stătuse până atunci de vorbă și-și împlântă o mână febrilă în poșetă; după care sunetul a două împușcături de revolver sfâșie aerul îngust al peronului. În aceeași clipă locomotiva șuieră ascuțit și trenul se puse în mișcare, o secundă minimalizând până la ne semnificativ zgomotele împușcăturilor. Abe își flutură iarăși mâna de la fereastra vagonului său, fără să aibă habar de ceea ce se petrecuse. Însă înainte ca gloata să se strângă iarăși, ceilalți văzuseră că împușcăturile avuseseră efect, și văzuseră cum omul care fusese ținta lor alunecase în șezut pe peron.

Numai după o sută de ani se opri trenul; Nicole, Mary și Rosemary așteptară în afara înghesuiei, în vreme ce Dick își făcea drum prin învălmășeală. Trecură cinci minute până când le regăsi – în vremea asta mulțimea se despicasă în două, unii dintre ei urmându-l pe bărbatul luat pe o targă, iar ceilalți, pe fata care mergea palidă și cu trupul țeapăn între doi jandarmi dezorientați.

— Maria Wallis a fost, spuse Dick grăbit. Bărbatul în care a tras e un englez – s-au dat de ceasul morții să afle cine e exact,

pentru că l-a împușcat drept prin actele de identitate. Se înde-
părtau acum grăbiți, de tren, împinși într-o parte și într-alta de
mișcările mulțimii. Am aflat la ce *poste de police* o duc, așa că mă
îndrept și eu într-acolo să...

— Dar soră-sa locuiește aici, la Paris, obiectă Nicole. De ce
să nu-i telefonăm ei mai bine? Ciudat că nu s-a gândit nimeni
la asta. E măritată cu un francez și el poate să facă mai mult
decât am putea noi.

Dick ezită, clătină din cap și porni mai departe.

— Așteaptă! strigă Nicole după el. E o prostie – ce bine poți
să-i faci tu – cu franceza ta?

— Cel puțin o să am grijă să nu-i facă ei ceva rău.

— E sigur că au s-o rețină, îl asigură cu asprime Nicole. În fond
l-a împușcat pe omul acela. Cel mai bun lucru ar fi să-i telefonăm
chiar acum Laurei – ea e în stare să facă mai mult decât noi.

Dick nu era convins – în plus voia să se arate util în ochii lui
Rosemary.

— Așteaptă aici, îi spuse Nicole fermă și se grăbi spre o
cabină telefonică.

— Când ia Nicole lucrurile în mâini, spuse el cu o ironie
plină de afecțiune, nu mai e nimic de făcut.

O vedea pe Rosemary pentru prima dată în dimineața aceea.
Schimbară priviri, căutând să recunoască emoțiile din ajun. O
clipă fiecare i se păru celuilalt ireal – apoi zumzetul lent, cald al
iubirii reîncepu.

— Îți place să-i ajuți pe toți, nu? spuse Rosemary.

— Mă prefac numai.

— Mamei mele îi place să-i ajute pe toți, în dreapta și în
stânga – evident, ea nu-i poate ajuta pe atâția câți poți tu. Oftă.
Uneori îmi vine să cred că sunt ființa cea mai egoistă din lume.

Pentru prima dată faptul că pomenise de mama ei îl necăji
mai mult decât îl amuză pe Dick. Ar fi vrut s-o dea în lături pe
mama lui Rosemary, să ridice întreaga situație de la nivelul odăii
copiilor unde o stabilea mereu Rosemary. Însă își dădu seama că
acest impuls reprezenta o pierdere a controlului – ce-ar mai fi deve-
nit febra aceasta a lui Rosemary pentru el dacă, chiar și un sin-
gur moment, ar fi slăbit controlul? Vedea, nu fără o senzație de

panică, cum întreaga situație începea să alunece spre imobilitate; însă nu putea rămâne imobilă, trebuia să se miște continuu, sau înainte, sau înapoi; pentru prima dată îi trecu prin minte că Rosemary ținea mâna pe maneta de conducere în chip mai autoritar decât ar fi putut-o face el.

Înainte de a se fi putut gândi ce atitudine să ia, Nicole se re-întoarse.

— Am găsit-o pe Laura. Abia de la mine a auzit de toată istoria și vocea îi tot pieria și pe urmă o auzeam iarăși – ca și cum ar fi tot leșinat și pe urmă ar fi căutat să-și revină. A spus că a simțit de la început, de astăzi dimineață, că are să se întâmple ceva.

— Maria ar trebui să intre în ansamblul lui Diaghilev, spuse Dick pe un ton calm, ca să-i readucă pe toți la acest calm. Are un simț foarte viu a ceea ce se cheamă *décor* – ca să nu spunem ritm. O să ajungem vreodată, unii dintre noi, să vedem vreun tren plecând din gară fără să se audă împușcături?

Coborau pe scările largi de metal.

— Îmi pare rău de bărbatul acela, sărmanul, spuse Nicole. Sigur că de asta mi-a răspuns atât de ciudat – se pregătea să deschidă focul.

Răse, și răse și Rosemary, însă amândouă erau înspăimântate, și amândouă doreau din toată inima ca Dick să fie cel care să facă un comentariu moral asupra întregii întâmplări și să nu lase asta în sarcina lor. Dorința aceasta nu era cu totul conștientă, mai ales din partea lui Rosemary, obișnuită să audă fragmente din asemenea întâmplări șuierându-i ca niște schije pe la urechi. Însă șocul se produsese, într-o măsură, și în ea. Pentru moment Dick era prea zguduit de emoția nouă pe care o recunoscuse în preajma lui încât să mai așeze lucrurile celelalte în formula de vacanță, astfel că femeile, simțind că ceva nu era în regulă, alunecară într-un vag sentiment de nemulțumire.

Pe urmă, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, viețile soților Diver și ale prietenilor lor se revărsară în stradă.

Totuși, ceva se întâmplase – plecarea lui Abe și iminenta plecare a lui Mary spre Salzburg, în după-amiaza aceea, încheiaseră perioada petrecută de ei la Paris. Sau poate împușcăturile, zguduiturile acelea care rupseseră Dumnezeu știe ce legătură întu-

neacă, îi puseseră capăt. Împuşcăturile pătrunseseră în viețile lor, ecurile violenței îi urmăreau până aici afară, pe trotuar, în fața gării, unde doi hamali făceau un fel de autopsie a cazului alături de ei, opriți să aștepte un taxi:

— *Tu as vu le revolver? Il était très petit, vraie perle – un jouet.*¹

— *Mais assez puissant!* spuse cu înțelepciune celălalt hamal.
*Tu as vu sa chemise? Assez de sang pour se croire à la guerre.*²

XX

În piața unde ieșiseră, fumul de benzină scăpate din eșapamente se coceau încet într-o masă suspendată în soarele de iulie. Erau un lucru teribil – ceva care nu semăna deloc cu căldura pură, nu aducea nici o promisiune a vreunei evadări undeva, la țară, ci sugera doar drumuri înecate într-o astmă miasmatică. În timpul dejunului, pe care-l luară în aer liber în fața parcului Luxembourg, Rosemary se simți rău, plină de neliniște și de o oboseală nerăbdătoare – o senzație prevestitoare a stării de acum îi inspirase acuzațiile de egoism pe care și le adusesese singură la gară.

Dick n-avea nici un fel de bănuieli în ce privește schimbările intense petrecute în ea, era profund nefericit și de aici, propriul lui egoism intensificându-se, tindea să-l orbească față de tot ceea ce se petrecea în jurul lui și să-l lipsească de valul acela prelung de imaginație pe care conta de obicei pentru judecățile lui imediate.

După ce Mary North îi părăsise, însoțită de profesorul italian de canto care li se alăturase la cafea și care urma s-o conducă la tren, Rosemary se ridică și ea în picioare, obligată să plece la o întâlnire la studio: „Un contact cu niște oficialități“.

— Și, bine că mi-am adus aminte – mai adăugă – dacă Collis Clay, băiatul acela din sud, vine cât mai sunteți aici, spuneți-i că n-am mai putut aștepta; spuneți-i să mă cheme mâine la telefon.

1 I-ai văzut revolverul? Era foarte mic, o adevărată perlă – o jucărie (fr.).

2 Dar suficient de puternic. I-ai văzut cămașa? Îi curgea la sânge de te-ai fi crezut la război (fr.).

Prea nonșalantă acum, ca reacție la tulburările recente, își asumase privilegiile unui copil – rezultatul fiind că le aminti soților Diver de dragostea lor exclusivă pentru propriii lor copii. Rosemary fu îndată și aspru pusă la punct într-un scurt duel de replici între femei:

— Mai bine lasă-ți mesajul la un chelner, vocea lui Nicole era severă și lipsită de modulații, noi plecăm imediat.

Rosemary înțelese, primi muștrarea fără resentimente.

— Atunci o las baltă. La revedere, dragii mei.

Dick ceru nota; cei doi Diver se relaxară, mestecând absenți scobitorile.

— Mde – spuseră amândoi deodată.

Remarcă un fulger de nefericire în colțul buzelor ei, atât de fugar încât numai el l-ar fi putut observa și ar fi putut să se prefacă și că nici nu l-a văzut. Ce gândea exact Nicole? Rosemary era una dintr-o duzină de persoane pe care el le „scosese în lume“ în ultimii ani: printre acestea figurau un clovn de circ francez, Abe și Mary North, un cuplu de dansatori, un scriitor, un pictor, o actriță de la Grand Guignol, un balerin pe jumătate nebul de la Baletul rusesc, un tenor promițător pe care-l trimiseseră să studieze un an la Milano. Nicole știa bine cât de serios reușeau toate ființele acestea să-i interpreteze interesul și entuziasmele lui; însă își dădea seama de asemenea că, exceptând intervalele când li se născuseră copiii, Dick nu petrecuse nici o noapte despărțit de ea de la căsătoria lor. Pe de altă parte, era în ființa lui o latură a agreabilului care pur și simplu trebuia să fie folosită – cei care posedau o asemenea notă de agreabil erau într-un fel obligați să accepte jocul și să-și apropie în continuare tot felul de oameni cu care de fapt n-aveau ce face.

Dintr-odată Dick se înăsprî și lăsă minutele să treacă fără să facă nici un gest de încredere, nici una dintre întruchipările constant reînnoite de surpriză prin care constata de obicei că rămăseseră numai ei doi împreună.

Collis Clay, venind parcă direct din sudul Statelor Unite, își croi drum printre mesele înghesuite și îi salută, cam neglijent, pe soții Diver. Astfel de saluturi îl urmau întotdeauna pe Dick – simple cunoștințe care le spuneau „Hei!“, sau le adresau cuvântul

numai unuia dintre ei doi. El avea de obicei sentimente atât de puternice față de semenii săi, încât în momentele de apatie prefera să rămână ascuns; dacă cineva ar fi fost în stare să se arate neglijent în prezența lui constituia o provocare pentru intensitatea cu care trăia el în mod obișnuit.

Collis, nedându-și seama că nu era exact un oaspete de sărbătoare, își trâmbiță sosirea cu: „Uite c-am întârziat – domnișoara și-a luat zborul“, și Dick trebui să facă un efort serios ca să-l ierte că nu-i adresase în primul rând un compliment lui Nicole.

Ea plecă aproape imediat și el rămase în continuare cu Collis, terminându-și sticla de vin. Collis îi era mai degrabă simpatic – era „postbelic“, mai puțin dificil decât cei mai mulți dintre tinerii din Sud pe care-i cunoscuse la New Haven cu un deceniu în urmă. Dick asculta acum amuzat conversația, urmărind gesturile cu care celălalt își umplea încet, meticulos, pipa. În după-amiaza abia începută copiii și doicile porniseră să se scurgă spre parcul Luxembourg; pentru prima dată de luni de zile Dick lăsa ca această parte din zi să i se scurgă prin fața ochilor fără s-o controleze în vreun fel.

Dintr-odată simți cum îngheață când începu să înțeleagă exact conținutul monologului desfășurat de Collis pe un ton confidențial.

— ...ea nu-i deloc atât de rece cât ai putea să crezi. Recunosc că și eu am crezut multă vreme că ar fi o femeie rece. Dar a intrat într-o încurcătură cu un prieten de-al meu în drumul de la New York la Chicago, de Paști – un băiat numit Hillis despre care ea spusese la New Haven c-ar fi cam țcănit; avea un compartiment împreună cu o verișoară de-a mea, dar ea și cu Hillis au vrut să fie singuri, așa că după-masă verișoară-mea a venit la mine și am jucat cărți la noi în compartiment. Da, și după vreo două ceasuri ne-am întors și am dat peste Rosemary și Bill Hillis care stătea pe coridor târguindu-se cu conductorul – Rosemary albă la față ca un cearșaf. Se pare că încuiaseră ușa compartimentului și trăsese în jos perdelele și bănuiesc că se dedau la lucruri mari când a venit conductorul și a ciocănit să le controleze biletele. Au crezut că eram noi, veniți să-i speriem și n-au vrut să-i dea drumul la început, și când în sfârșit l-au lăsat să intre, ăla se

înfuriase de vedea roșu. L-a întrebat pe Hillis dacă e compartimentul lui și dacă el și cu Rosemary sunt căsătoriți ca să-și permită să încuie ușa, și Hillis și-a pierdut și el calmul tot încercând să-i explice că de fapt nu era nimic rău la mijloc. Conducătorul, zicea el, ar fi insultat-o pe Rosemary și voia zor, nevoie, să sară la bătaie, însă adevărul e că omul ăla ar fi putut să iște o serie întreagă de încurcături – și, crede-mă, m-au trecut toate nădușile până am reușit să aplanez chestia.

Imaginându-și toate detaliile, Dick simți cum în el se petrece o schimbare. Chiar și numai imaginea unei a treia persoane, fie ea și o ființă dispărută de mult, dând buzna în relația sa cu Rosemary ajungea ca să-i răstoarne echilibrul și să-l arunce pradă unor valuri de suferință, mizerie, dorință, deznădejde. O mână, insuportabil de viu închipuită, atingându-i obrazul lui Rosemary, respirația ei grăbită, intensitatea incandescentă, ațâțată, a întâmplării văzute din afară, căldura tainică, inviolabilă dinăuntru.

„— Te supără dacă trag în jos perdelele?”

— Te rog chiar. E prea lumină aici...“

Collis Clay vorbea acum despre tacticile uniunilor și fraternităților studențești de la New Haven cu aceeași voce, cu aceeași emfază. Dick dedusese că băiatul acesta era îndrăgostit de Rosemary într-un fel curios pe care el, Dick, nu l-ar fi putut înțelege niciodată. Toată afacerea cu Hillis nu părea să fi avut nici un impact emoțional asupra lui Collis în afară de faptul că-i imprimase convingerea jovială că ea era la urma urmelor „umană“.

— Bones a strâns o mulțime de oameni, spunea. New Haven a ajuns atât de mare acum încât partea tristă e că sunt unii pe care trebuie să nu-i primim că nu mai avem loc.

„— Te supără dacă trag în jos perdelele?”

— Te rog chiar. E prea lumină aici...“

...Dick traversă Parisul îndreptându-se spre banca unde-și avea contul. În timp ce completa un cec, privea șirul de funcționari de la ghișee întrebându-se la care să meargă să i-l onoreze. Pe când scria, căută să se implice cu totul în acțiunea aceasta fizică, examinându-și cu meticulozitate tocul, scriind laborios pe masa acoperită cu sticlă. O dată ridică niște ochi sticloși ca să arunce o privire spre ghișeele poștale, apoi își îngheță iarăși gândul concentrându-și-l asupra obiectelor ce-i stăteau în față.

Încă nu reușea să se decidă la care anume dintre funcționari să-și prezinte cecul, care anume din tot șirul de ghișee ar fi fost cel mai puțin în stare să ghicească starea mizerabilă în care se afla și, de asemenea, care ar fi fost cel mai puțin susceptibil să se întindă apoi la o discuție. Era Perrin, suavul newyorkez, care-l invitase la dejun la Clubul American, era Casasus, spaniolul, cu care discuta de obicei despre un prieten comun, în ciuda faptului că acest prieten ieșise complet din viața lui de peste zece ani, era Muchhause, care-l întreba întotdeauna dacă dorește să scoată banii din contul soției sale sau dintr-al lui.

Pe când scria cifra în formular și trăgea două linii dedesubt se hotărî să se îndrepte spre Pierce, mai tânăr și față de care era suficient să arboreze o politețe formală. Oricum, asta era uneori mai ușor decât să suportî același lucru din partea altuia.

Se duse întâi la ghișeul poștal. Când femeia care-i prezenta curierul împinse cu sânii un plic care aproape că alunecase de pe ghișeu, Dick se gândi fără să vrea cât de deosebit își folosesc trupurile femeile în comparație cu bărbații. Se retrase la o parte cu scrisorile, ca să le deschidă. Era o notă pentru șaptesprezece cărți de psihiatrie de la o firmă germană, o notă de la Brentano, o scrisoare de la Buffalo, de la tatăl său, cu un scris care de la un an la altul devenea tot mai indescifrabil; era o ilustrată de la Tommy Barban cu ștampila poștei din Fez și purtând o comunicare concepută în termeni bufoni; erau scrisori de la medici din Zürich, amândouă în limba germană; o notă de plată contestată de la un zidar din Cannes; o notă de la un tâmplar fabricant de mobile; o scrisoare de la editorul unei reviste medicale din Baltimore, diferite reclame și o invitație la o expoziție de pictură a unui artist care-și făcea atunci debutul în artă; mai erau și trei scrisori pentru Nicole, și o scrisoare pentru Rosemary trimisă pe numele lui.

„— *Tu supără dacă trag în jos perdelele?*“

Se îndreptă către Pierce, însă acesta era ocupat să servească o femeie, și Dick văzu că va trebui să-și prezinte cecul lui Casasus la ghișeul de alături, și care era liber.

— Ce mai faci, Diver? Casasus era jovial. Se ridică, muștața răspândindu-i-se pe toată fața odată cu surâsul. Am vorbit cu

cineva despre Featherstone zilele trecute și m-am gândit la dumneata – e tocmai în California acum.

Dick făcu ochii mari și se apleacă înainte puțin.

— În California?

— Așa am auzit.

Dick își ținea ceul în echilibru în mână; ca să-i atragă atenția lui Casarus asupra hârtiei se uită înspre ghișeul lui Pierce, intrând o clipă cu acesta într-un joc de priviri prilejuit de o glumă veche de trei ani, de pe vremea când Pierce avusese o legătură cu o contesă lituaniană. Pierce se pretă, cu un rânjel, la jocul acesta până când Casarus viză ceul spre a-i autoriza achitarea și nu mai avu nici o altă resursă să-l mai rețină pe Dick, pe care îl simpatiza, decât să rămână în picioare, ținându-și în mână pince-nez-ul și repetând: „Da, e în California“.

Între timp Dick văzuse că Perrin, la capătul șirului de ghișee, era angajat într-o conversație cu campionul mondial la categoria grea la box; dintr-o zvăcnire a ochilor lui Perrin Dick înțelese că acesta stătea în cumpănă dacă să-l cheme pe Dick într-acolo, dar că în cele din urmă se hotărâse să n-o mai facă.

Trecând prin dispoziția socială a lui Casarus cu intensitatea pe care și-o acumulase în fața ghișeului – adică privind concentrat ceul, studiindu-l și apoi fixându-și privirile asupra unor probleme grave, dincolo de primul stâlp de marmură, la dreapta capului funcționarului, și schimbându-și cu ostentație dintr-o mână într-alta bastonul, pălăria și scrisorile pe care le avea în brațe – spuse la revedere și ieși din bancă. De multă vreme îl cumpărase pe portar; un taxi îi țâșni în față la marginea trotuarului.

— Vreau să merg la studiourile Films par excellence – pe o străduță în Passy. Ia-o înspre La Muette. Te dirijez eu într-acolo.

Ajunsese atât de nesigur pe sine însuși în urma evenimentelor din ultimele patruzeci și opt de ore, încât nu mai știa cu certitudine ce voia cu adevărat să facă; plăti taxiul la La Muette și o luă pe jos în direcția studiourilor, traversând pe partea cealaltă a străzii înaintea de a ajunge în fața clădirii. Elegant și demn în hainele lui de bună calitate, cu toate accesoriile la fel de elegante, era totuși împins încoace și încolo și mânat împotriva voinței lui

ca un animal. Demnitatea nu și-o mai putea recăpăta decât aruncându-și peste bord întreg trecutul, întreg efortul din ultimii șase ani. Începu să se plimbe în jurul careului de case cu infatuarea unui adolescent din romanele lui Tarkington, grăbindu-se la locurile pe unde intrarea era ascunsă de teamă să n-o scape pe Rosemary când avea să iasă. Era o vecinătate melancolică. Alături de clădirea studiourilor remarcă o firmă, *100 000 chemises* Cămășile umpleau vitrina, se îngrămădeau în teancuri, cu cravate, scorțoase sau drapate cu grație ieftină pe parchetul vitrinei: „*100 000 chemises* – numărați-le“. De cealaltă parte citi: „*Papeterie*“, „*Pâtisserie*“, „*Soldé*“, „*Réclame*“ – și Constance Talmadge în „*Déjeuner de Soleil*“; mai departe erau firme mai întunecate – „*Vêtements Ecclésiastiques*“, „*Déclaration de Décès*“ și „*Pompes Funèbres*“. Viață și moarte.

Știa că ceea ce făcea acum însemna un punct de cotitură în viața lui – era ceva disproporționat de neasemenea cu tot ceea ce precedase acestui gest, și neasemenea cu efectul pe care ar fi putut spera să-l producă asupra lui Rosemary. Aceasta îl văzuse întotdeauna ca pe un model de corectitudine – prezența lui, plimbându-se în jurul blocului, constituia o indiscreție. Însă pentru Dick necesitatea de a se comporta așa cum se comporta acum era o proiecție a unei realități subiacente; era silit să meargă acum aici, sau să stea aici, cu manșeta cămășii prinzându-i încheietura mâinii și mâneca hainei cuprinzându-i manșeta cămășii ca o teacă, cu gulerul mulându-i-se plastic după gât, cu părul său roșu tuns exact, cu mâna strângând servieta micuță asemenea unui *dandy* – întocmai așa cum un alt bărbat găsisese odată necesar să se oprească în fața unei biserici la Ferrara, înveșmântat în pânză de sac și cu cenușă presărată pe cap. Dick plătea acum tribut unor lucruri neuitate, neconfesate, neispășite.

XXI

După ce pierduse vremea vreo trei sferturi de oră, pe neașteptate Dick dădu peste cineva. Era exact genul de lucru care i se întâmpla atunci când n-avea chef să vadă pe nimeni.

Atât de preocupat era uneori să-și ascundă timiditatea, încât sfârșea prin a obține tocmai efectul contrar; ca un actor care își joacă rolul fără exagerare și îi face pe oameni să se aplece înainte pentru a-l vedea mai bine, având asupra publicului un considerabil impact emoțional și părând să-i dezvăluie capacitatea de a umple golul pe care el l-a lăsat. Tot așa, rareori ne pare rău pentru cei care au nevoie de mila noastră și ne-o cerșesc – ne păstrăm părerile de rău pentru cei care, prin alte mijloace, ne fac să ne exercităm funcția abstractă a milei.

Prin urmare, probabil că Dick a analizat el însuși incidentul care a urmat. Pe când mergea pe Rue des Saintes-Anges i s-a adresat un american ascuțit la față, având în jur de treizeci de ani, cu un aer speriat și un zâmbet abia schițat, dar sinistru. În timp ce Dick îi oferea un foc, așa cum îi ceruse, l-a încadrat într-o tipologie pe care o cunoștea încă din prima tinerețe – genul care pierde vremea prin tutungerii cu un cot pe tețgea și privea, Dumnezeu știe prin ce crăpătură infimă a minții, la oamenii care intrau și ieșeau. Cunoscut prin atelierile auto, unde avea vagi afaceri despre care vorbea în șoaptă, în frizerii, în foaieturile teatrelor – în astfel de locuri, oricum, îl vedea Dick. Uneori fața lui amintea de unul dintre personajele mai sălbatice ale lui Tad – în copilărie Dick aruncase deseori câte o privire speriată dincolo de granița cețoasă a fărâdelegii.

— Ți place Parisul, amice?

Fără să aștepte răspunsul, bărbatul încercă să-și potrivească pasul cu al lui Dick:

— De unde ești? îl întrebă încurajator.

— Din Buffalo.

— Eu din San Antone – dar sunt aici încă din timpul războiului.

— Ești în armată?

— Să zicem c-am fost. Divizia optzeci și patru, ai auzit de efectivul ăsta?

Bărbatul i-o luă puțin înainte și îl fixă cu o privire aproape amenințătoare.

— Mai rămâi la Paris o vreme, amice? Sau ești doar în trecere?

— În trecere.

— La ce hotel stai?

Dick începu să râdă în sinea lui – camera lui avea să arate ca după bombardament în urma petrecerii din seara aceea. Dar se pare că gândurile îi fură citite fără nici o ezitare.

— Solid cum ești, n-ar trebui să-ți fie frică de mine, amice. Sunt o groază de vagabonzi prin preajmă care-i pândesc pe turiștii americani, dar n-ar trebui să-ți fie frică de mine.

Plictisit deja, Dick se opri din mers:

— Mă întreb doar cum de ai atât de multă vreme de pierdut.

— Sunt aici, la Paris, cu afaceri.

— În ce brânșă?

— Vând ziare.

Discrepanța dintre comportamentul afectat și lipsa de importanță a profesiei era absurdă, dar bărbatul o mai atenuă adăugând:

— N-avea nici o grijă, am făcut o groază de bani anul trecut – zece sau douăzeci de franci la fiecare *Sunny Times* care costă doar șase.

Apoi scoase dintr-un portofel ferfenițit o tăietură dintr-un ziar și i-o dădu celui care-i devenise partener de plimbare – caricatura înfățișa un șuvoi de americani care se revărsa de pe pasarella unui vas încărcat cu aur.

— Două sute de mii – asta vine zece milioane pe vară.

— Ce cauți aici, în Passy?

Însoțitorul său se uită precaut în jur:

— Filme, zise misterios. E pe-aici un studio american. Și au nevoie de tipi care să vorbească engleza. Aștept să vină o pauză.

Dick se descotorosi rapid de el, fără să mai stea la discuții.

Era tot mai sigur că Rosemary sau îi scăpase în timpul când își executa unul din circuitele sale în jurul blocului sau, dacă nu, plecase înainte ca el să fi ajuns la studiouri. Intră în bistroul de la colț, cumpără o fisă și, strivit într-un alcov între bucătărie și toaleta urât mirositoare, telefonă la Roi George. Își recunoscuse semnele așa-numite Cheyne-Stokes în ritmul respirației – și, ca și toate celelalte, acest simptom nu servi decât la sporirea concentrării sale asupra propriilor emoții. Dădu numărul hotelului; apoi rămase nemișcat strângând receptorul în mână și privind fix în interiorul cafenelei; după multă vreme o voce ciudată, micuță, spuse alo.

— Aici e Dick – a trebuit să te chem.

O pauză din partea ei – apoi cu bravură și în aceeași gamă cu propria-i emoție: îmi pare atât de bine c-ai făcut-o!

— Am venit să te aștept la studiouri. Sunt acum la Passy, peste drum. Mă gândeam că poate facem o plimbare prin Bois.

— O, n-am stat acolo decât un minut. Îmi pare tare rău. Tăcere.

— Rosemary...

— Da, Dick.

— Uite, sunt într-o stare cu totul extraordinară în legătură cu tine. Când un copil ajunge să-l tulbure așa pe un domn de vârstă mijlocie, lucrurile se încurcă.

— Tu nu ești de vârstă mijlocie, Dick, tu ești ființa cea mai tânără din lume.

— Rosemary? Tăcere în timp ce privea gol de gânduri la un raft care conținea otrăvurile mai modeste din Franța – sticle de Otard, Rhum St. James, Marie Brizzard, Punch Orangeade, André Fernet Blanco, Cherry Rocher și Armagnac. Ești singură?

„— Te supără dacă trag în jos perdelele?“

— Cu cine-ți închipui c-aș putea să fiu?

— Asta-i starea în care sunt. Aș vrea să fiu cu tine acuma.

Tăcere, pe urmă un oftat și un răspuns: Aș da mult să fi acuma cu mine.

Era o cameră de hotel în care ea stătea întinsă în spatele unui număr de telefon, și mici izbucniri de muzică se văitau în jurul ei.

„Și doi – la ceai.

Și tu – pentru mine

Și eu – pentru tine –

Numai noi.“

Era și pulberea, amintită acum, de pudră de pe fața ei bronzată – atunci când îi sărutase fața, era umedă la rădăcinile părului; fusese sclipirea unui chip alb sau al lui, arcul unui umăr.

— E cu neputință, își spuse. După un minut, era afară, în stradă, mergând repede către La Muette, sau îndepărtându-se de

ea, cu servieta micuță încă strânsă în mână, cu bastonul cu măciucie de aur ținut în unghi ca o spadă.

Rosemary se reîntoarce la masa de scris și termină o scrisoare către mama ei.

L-am văzut numai puțin, dar mi-am spus de la început că e un bărbat minunat. M-am îndrăgostit de el. (Bineînțeles că pe Dick Îl-iubesc Cel-mai Mult, dar tu înțelegeți ce vreau să spun.) Într-adevăr el are să regizeze filmul, și pleacă numaidecât spre Hollywood, și cred că ar fi bine să plecăm și noi. A fost pe aici și Collis Clay. Îmi place și el, dar nu prea l-am văzut din cauza Diverilor, care într-adevăr sunt divini, probabil Oamenii-Cei-Mai-Drăguți pe care i-am văzut vreodată. Nu mă simt foarte bine astăzi și-mi iau și doctoria, deși n-am nici o nevoie de ea. Nici măcar nu încerc să-ți povestesc Tot-Ce-S-a-întâmpat până când nu te Văd!!! Așa că atunci când primești scrisoarea asta telegrafiază, telegrafiază, telegrafiază! Vii tu aici, spre nord, sau trebuie să cobor eu în sud, cu soții Diver?

La șase, Dick îi telefonă lui Nicole.

— Ai vreun plan special? întrebă. N-ai vrea să facem ceva liniștit – să luăm masa la hotel și pe urmă la un teatru?

— Vrei? Eu fac exact ce vrei tu. I-am telefonat lui Rosemary adineauri și ea mănâncă sus în cameră. Chestia asta cred că ne-a indispus pe toți, nu?

— Pe mine nu m-a indispus, obiectă el. Draga mea, dacă nu ești obosită de tot, fizic obosită, haide să facem și noi ceva. Altfel ne întorcem în sud și o să ne întrebăm o săptămână de zile de ce n-am ajuns să vedem Boucherul. E mai bine decât să stăm așa să ne frământăm.

Asta fusese o gafă și Nicole îi răspunse repede, aspru.

— Să ne frământăm pentru ce?

— Pentru Maria Wallis.

Ea se învoi să meargă la un teatru. Era o tradiție a lor să nu fie niciodată oboșiți pentru ceva, și constataseră că asta făcea ca zilele să li se scurgă mai bine în general și ca serile să le fie mai liniștite. Când, cum era inevitabil, se simțeau mai deprimați, aruncau blamul pe plictiseala și oboseala celorlalți, înainte de a ieși, unul dintre cuplurile cele mai încântătoare care puteau fi văzute în Paris, bătută ușor la ușa camerei lui Rosemary. Nu primiră

nici un răspuns; spunându-și că probabil adormise se aruncară într-o noapte caldă, stridentă, pariziană, ciupind întâi un vermut și un bitter la barul Fouquet.

XXII

Nicole se trezi târziu, murmurând ceva încă peste umăr despre visul ei, înainte de a-și dezlipi pleoapele lungi, încalcite de somn. Patul lui Dick era gol – doar după o clipă își dădu seama că fusese trezită de o bătaie la ușa salonului lor.

— *Entrez!* strigă, dar nu veni nici un răspuns, și după o clipă își îmbracă halatul și merse să deschidă. Un *sergent de ville* i se înfățișă curtenitor și intră în cameră.

— Domnul Afghan North este aici?

— Cine? Nu – a plecat spre America.

— Când a plecat, *Madame*?

— Ieri-dimineață.

El clătină din cap și-și tremură degetul arătător în fața ei într-un ritm rapid.

— Astă-noapte era la Paris. E trecut în registru aici la hotel, dar camera lui e goală. Mi-au spus să întreb și în camera asta.

— Mi se pare foarte curios – noi l-am condus ieri-dimineață la trenul pentru vapor.

— Se poate, dar a fost văzut aici în dimineața aceasta. I s-a văzut chiar și actul de identitate. Așa că vedeți...

— Noi nu știm nimic de așa ceva, proclamă ea uimită.

El rămase o clipă pe gânduri. Era un bărbat bine făcut, urât mirositor.

— N-ați fost deloc împreună cu el astă-noapte?

— Sigur că nu.

— Am arestat un negru. Noi suntem încredințați că în sfârșit l-am arestat pe negrul care trebuia.

— Vă asigur că n-am nici o idee despre lucrurile astea. Dacă e vorba despre domnul Abraham North, cel pe care noi îl cunoaștem bine, dacă el a fost la Paris astă-noapte, poți fi sigur că nu știm absolut nimic despre asta.

Omul dădu din cap, sugându-și buza inferioară, convins, însă dezamăgit.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Nicole.

El își arătă palmele, ȳugându-și buzele închise, începuse să o găsească atractivă și ochii începură să-i licărească spre ea.

— Ce vreți, *Madame*? O chestiune obișnuită de sezon de vară. Domnul Afghan North a fost prădat și a făcut o plângere. Noi l-am arestat pe răufăcător. Domnul Afghan ar trebui să-l identifice și să-și formuleze acuzațiile cum trebuie.

Nicole își strânse halatul în jurul trupului și-l concedie grăbită. Total nedumerită, făcu o baie și se îmbrăcă. În vremea aceasta se făcuseră ceasurile zece și atunci îi telefonă lui Rosemary, însă nu primi nici un răspuns – apoi telefonă la recepția hotelului și află că într-adevăr Abe North era înregistrat, începând cu ora șase și treizeci în dimineața aceea. Camera lui nu fusese încă ocupată. Sperând că are să primească vreo veste de la Dick, așteptă în salonul apartamentului lor; tocmai când renunțase și se hoărăse să iasă, recepția o sună spunându-i:

— *Meestaire* Crawshaw, *un nègre*.

— În ce chestiune? întrebă ea.

— Zice că vă cunoaște pe dumneavoastră și pe *doctaire*. Zice că e vorba de un anume *meestaire* Freeman aflat la închisoare și că el este prieten cu toată lumea. Zice că e o nedreptate și că dorește să stea de vorbă cu *meestaire* North înainte să fie arestat.

— Noi nu știm nimic despre toate astea. Nicole închise întreaga chestiune, trântind vehement receptorul în furcă.

Bizara reapariție a lui Abe îi arăta limpede cât de mult o oboșiseră toate extravaganțele lui. Izgonindu-și-l din minte, ieși, dădu peste Rosemary la croitoreasă, apoi merse împreună cu ea să cumpere flori artificiale și coliere de mărgel multicolore pe Rue de Rivoli. O ajută pe Rosemary să aleagă un diamant pentru maică-sa, și câteva basmale și tipuri noi de tabachere, să le ducă acasă par-tenerilor ei de afaceri din California. Pentru băiatul ei cumpără soldați de plumb greci și romani, o întreagă armată, plătind peste o mie de franci. Încă o dată își cheltuie bani în feluri diferite și, din nou, Rosemary admiră metoda de a cheltui a lui Nicole.

Nicole era sigură că banii pe care îi cheltuia erau ai ei – Rosemary însă se mai gândea că banii ei îi erau în chip miraculos împrumutați și că, în consecință, trebuia să fie cât se poate de grijulie cu ei.

Era plăcut să cheltuiască bani în lumina de soare a unui oraș străin, simțindu-și trupurile sănătoase care le trimiteau efluvii de culoare în obraji; cu brațe și mâini, picioare și glezne care se întindeau pline de încredere, încordându-se sau pășind cu siguranța de sine a femeilor știindu-se frumoase în ochii bărbaților.

Când se întoarseră la hotel și-l găsiră pe Dick, strălucitor și proaspăt în lumina dimineții, amândouă avură o clipă de bucurie deplină, copilărească.

Tocmai primise un telefon confuz de la Abe, care, se părea, își petrecuse dimineața în ascunzătoare.

— A fost una dintre cele mai extraordinare convorbiri telefonice pe care le-am avut în viața mea.

Dick vorbise nu numai cu Abe, ci și cu o duzină de alte persoane. La telefon, acești interlocutori supranumerari fuseseră în mod caracteristic prezentați ca „un tip vrea să vă vorbească la telefon, păi da, zice c-a fost acolo – ce?”

„Hei, ascultați aici, cineva – închide acolo – asta e, a fost un scandal și nu mai poa' să se mai întoarc-acasă. Păreră mea personală e că – personal cred că...” Se mai auziră niște icnituri și după aceea cine și ce făcuse rămăsese necunoscut.

Telefonul mai formulase o ofertă suplimentară:

„M-am gândit că asta ar putea să vă intereseze pe dumneavoastră, ca psihiatru“. Vaga personalitate care fusese prezentată prin această declarație fu apoi trecută la telefon; ceea ce urmă nu reuși să-l intereseze pe Dick nici ca psihiatru și de altfel nici în vreo altă calitate. Conversația cu Abe se desfășurase după cum urmează:

— Alo?

— Da?

— Da, alo.

— Cine sunteți?

— Da – se interpolaseră pufnituri de răs.

— Da, uite îți fac legătura cu altcineva pe fir.

Uneori Dick auzise vocea lui Abe, acompaniată de pufnituri, momente în care receptorul scăpa din mâini, fragmente venite parcă de foarte departe, cum ar fi: „Nu, eu nu, domnule North...“ Apoi o voce hotărâtă, vie, spusese: „Dacă sunteți prieten cu domnul North veniți să-l luați de aici“.

Abe intervenise, solemn și greoi, covârșind totul cu un ton superior de hotărâre pragmatică.

— Dick, am pornit o adevărată revoluție rasistă în Montmartre. Mă duc acuma și-l scot pe Freeman din închisoare. Dacă un negru din Copenhaga, care face și el cremă de ghete – alo, mă auzi, dacă cineva acolo... Și încă o dată receptorul fusese dominat de un cor pe nenumărate motive melodice.

— De ce te-ai întors la Paris? întrebese Dick.

— Ajunsesem până la Evreux și m-am decis să iau avionul îndărăt ca să pot să-l compar cu Saint-Sulpice. Adică, nu vreau să spun că s-aduc Saint-Sulpice îndărăt la Paris. Nici măcar nu spun de baroc! Am vrut să spun Saint-Germain. Pentru numele lui Dumnezeu, așteaptă un moment, îl aduc pe portar la aparat.

— Pentru numele lui Dumnezeu nu mai face și asta.

— Ascultă – Mary a plecat cu adevărat?

— Da.

— Dick, vreau să stai de vorbă cu un tip pe care l-am cunoscut aici azi-dimineață, fiul unui ofițer de marină care a fost la toți doctorii din Europa. Să-ți spun ce-i cu el...

Dick închisese la punctul acesta – poate că fusese un gest de nerecunoștință, pentru că, oricum, el avea nevoie de făină de măcinat pentru morile gândului lui.

— Și Abe era un om atât de drăguț, îi spuse Nicole lui Rosemary. Atât de drăguț. Acum multă vreme – când ne-am căsătorit noi, Dick și cu mine. Dacă l-ai fi cunoscut atunci... Venea să stea la noi cu săptămânile și nici nu simțeam că e și el în casă. Uneori cânta la pian – alteori stătea în bibliotecă, cu un pian mut, și făcea dragoste cu el ceasuri întregi – Dick, o mai ții minte pe servitoarea aceea? Zicea că-i o fantomă și uneori Abe îi ieșea înainte, în hol, și făcea bau la ea, și o dată ne-a costat un serviciu întreg de ceai – dar nici nu ne păsa.

Atât de frumos – și trecuse atât de mult de atunci... Rosemary le invidia frumusețea vieții pe care o duseseră, imaginându-și o succesiune nesfârșită de plăceri care nu semănau deloc cu ce trăise ea până atunci. Nu cunoscuse lenevia, însă avea pentru ea respectul celor care nu se bucuraseră niciodată de lenevie. Se gândea la asemenea momente de pauză ca la un prilej de odihnă, fără să-și dea seama că soții Diver erau tot atât de departe de a se relaxa cu adevărat pe cât era și ea.

— Și ce l-a făcut să ajungă așa? întrebă ea. De ce trebuie neapărat să bea?

Nicole clătină din cap, declinându-și orice răspundere în privința aceasta.

— Atât de mulți oameni inteligenți se distrug...

— Și când nu s-au distrus? întrebă Dick. Oamenii inteligenți merg tot timpul pe marginea prăpastiei pentru că asta e viața lor – unii dintre ei nu mai pot suporta și atunci se lasă păgubași.

— Trebuie să fie ceva mai adânc. Nicole se agăța de felul în care vedea ea această conversație; și era și indispusă de faptul că Dick o contrazicea de față cu Rosemary. Artiștii ca – uitate, ca Fernand, de pildă – nu trebuie, în mod obligatoriu, să înoate în alcool. De ce tocmai americanii se destrăbălează așa?

Erau atât de multe răspunsuri la întrebarea aceasta încât Dick se hotărî s-o lase în aer, ca un bâzâit victorios în urechile lui Nicole. Se simțea dintr-odată intens critic la adresa ei. Deși era convins în continuare că ea era cea mai fascinantă faptură pe care o întâlnise în viață, deși își lua de la ea tot ceea ce îi era necesar, simțea întotdeauna conflictele de departe și, inconștient, se înăsprise și se pregătise ceas cu ceas. Nu era înclinat spre indulgență față de sine și se simțea acum, prin comparație, lipsit de grație în clipa aceasta, când se surprinsese făcându-și concesii, orbindu-se singur cu speranța că Nicole ar fi ghicit că e vorba doar de o însuflețire emotivă pasageră în legătură cu Rosemary. Nu era sigur – în seara trecută, la teatru, Nicole vorbise deschis despre Rosemary ca despre un copil.

Luară dejunul toți trei, jos, într-o atmosferă de covoare groase și chelneri alunecând neauziți, care nu se învârteau cu pasul gră-

bit și sigur al celor ocupați să servească mâncare scumpă la mesele unde se obișnuiseră în ultima vreme să mănânce. Aici erau familii de americani care priveau în jur la alte familii de americani și încercau să facă și conversație unii cu alții.

La masa de alături se afla un grup pe care nu și-l puteau explica. Era alcătuit dintr-un tânăr expansiv, cu un aer oarecum de secretar, care parcă te ruga-să-fii-bun-să-repeți-ce-ai-spus și aproximativ douăzeci de femei. Femeile nu erau nici tinere, nici bătrâne și nici aparținând vreunei anumite categorii sociale; și cu toate acestea grupul întreg lăsa impresia unui monolit, mai coerent, de pildă, decât un grup de soții strânse laolaltă ca să-și omoare vremea cât timp bărbații lor sunt reuniți la vreo conferință profesională. Erau în mod evident mai uniți decât oricare dintre grupurile de turiști cu care s-ar fi putut gândi să-i compare.

Un instinct nelămurit îl făcu pe Dick să-și înghită ironia, cam groasă, care-i stătea pe buze; îl întrebă pe chelner cine erau.

— Acestea sunt familiile eroilor decorați.

Cu toți exclamă, unii dintre ei cu glas tare, alții cu voce scăzută. Ochii lui Rosemary se umplură de lacrimi.

— Probabil că cele mai tinere sunt soțiile, spuse Nicole.

Dick privi iarăși grupul, pe deasupra paharului său cu vin; pe fețele lor fericite, dincolo de demnitatea care înconjură grupul și de care fiecare femeie părea pătrunsă, el văzu maturitatea unei Americi mai vechi. Femeile acestea grave, sosite aici să-și plângă morții, să plângă o pierdere ireparabilă pentru ele, făcură un timp ca întreaga încăpere în care se aflau să fie cu adevărat frumoasă. O clipă, se regăsi el însuși așezat pe genunchii tatălui său, călărind alături de Mosby în timp ce vechile loialități și devotamente luptau în jurul lui. Se întoarse iarăși, parcă făcând un efort, spre cele două femei de la masa lui să facă față lumii noi în care credea el acum.

„— Te supără dacă trag în jos perdelele?“

XXIII

Abe North era încă în barul hotelului Ritz, unde stătea de la orele nouă dimineața. Când sosise, căutând un sanctuar, ferestrele erau deschise și aspiratoarele uriașe zumzăiau înghițind praful de sub covoarele și pernele afumate ale fotoliilor. Comisionarii se aferau pe coridoarele hotelului, liberi și fără trup, mișcându-se câte o clipă într-un spațiu pur. Barul pentru doamne, în fața barului propriu-zis, părea foarte mic – îți venea greu să-ți închipui înghesuiala pe care era în stare s-o conțină după-amiaza.

Faimosul Paul, concesionarul, nu sosise încă, însă Claude, care verifica stocul de băuturi, se întrerupsese fără nici o surpriză ca să-i pregătească lui Abe un cocteil de întremare. Abe se așeză pe o bancă de lângă perete. După două cocteiluri începu să se simtă mai bine – până într-atât de bine încât urcă până la frizerie să se radă. Când se întoarse în bar venise și Paul – în automobilul său de import, din care descinsese, corect, pe Boulevard des Capucines. Paul îl simpatiza pe Abe și veni la masa lui să stea puțin de vorbă.

— Trebuia să mă imbarc pe vapor, spre casă, azi-dimineață, spuse Abe. Vreau să spun ieri-dimineață sau când o fi fost...

— Și de ce n-ați făcut-o? întrebă Paul.

Abe stătu pe gânduri și în cele din urmă se întâmplă să dea peste un motiv: — Citeam un foileton în *Liberty* și urmarea trebuia să apară aici, la Paris, așa că dacă aș fi plecat aș fi scăpat-o și pe urmă n-aș mai fi citit-o niciodată.

— Trebuie să fie o poveste tare bună.

— E o poveste ter-r-ribilă.

Paul se ridică chicotind, și mai întârzie un moment, sprijinindu-se de speteza unui scaun.

— Dacă într-adevăr vreți să plecați, domnule North, sunt niște prieteni de-ai dumneavoastră care pleacă mâine pe *France* – domnul cum-îi-spune – și Slim Pearson. Domnul – îmi aduc aminte – un domn înalt care și-a lăsat barbă de curând...

— Yardly, îi veni Abe în ajutor.

— Domnul Yardly. Pleacă amândoi pe *France*.

Se pregătea să se întoarcă la treaba lui, însă Abe încercă să-l mai rețină:

— Da, dacă n-ar trebui să mă îmbarc la Cherbourg. Mi-am trimis bagajele acolo.

— Vă găsiți dumneavoastră bagajele la New York, spuse Paul îndepărtându-se.

Logica acestei sugestii pătrunsesse treptat în înțelegerea lui Abe – începu să se entuziasmeze la gândul că cineva avea astfel grijă de el sau, mai degrabă, că îi prelungea în felul acesta starea de iresponsabilitate.

Între timp, alți clienți își făcuseră apariția în bar: întâi veni un danez uriaș pe care Abe îl mai întâlnise undeva. Danezul se instală pe scaun, la capătul celălalt al încăperii, și Abe înțelese că avea să rămână acolo toată ziua, bând, mâncând, stând de vorbă sau citind ziarele. Simți dorința să se ia la întrecere cu el – cine stă mai mult. La unsprezece începură să apară colegienii, pășind cu grijă parcă să nu se incomodeze unul pe altul. Cam atunci îl pusese pe portar să telefoneze soților Diver; la vremea când stabilise contactul cu ei, stabilise legătura și cu alți prieteni și cunoștințe și ideea lui fusese să-i pună pe toți să discute la telefon deodată – rezultatul fiind o acțiune de proporții generale. Din când în când gândul i se reîntorcea la ideea că ar trebui să-l scoată pe Freeman de la arest, însă se scutura de ea ca făcând parte din coșmar.

La ora unu barul era ticsit; în mijlocul adunăturii de glasuri chelnerii continuau să-și vadă de treabă, readucându-i pe clienți la faptele concrete ale banilor și băuturilor comandate.

— Asta face două cocteiluri... și încă unul... două martini și cu unul... nimic pentru dumneavoastră, domnule Quarterly... adică trei rânduri. Cu totul șaptezeci și cinci de franci, domnule Quarterly. Domnul Schaeffer a spus că a plătit dânsul atunci – dumneavoastră ați plătit ultimul rând... Eu fac ce-mi spuneți dumneavoastră... mulțumesc foarte mult.

În confuzia generală, Abe își pierdu scaunul; acum stătea în picioare legănându-se încetișor într-o parte și într-alta și discutând cu unii dintre oamenii cu care intrase în vorbă. Un fox-terier își înfășură lesa pe după picioarele lui, însă Abe reuși să se descurce fără să cadă și deveni recipientul unor scuze insistente. Curând fu invitat la dejun, însă refuză. Era ora de pregătire a ceaiului din *Alice*, explică el, și la ora aceasta el avea întotdeauna

ceva de făcut. Puțin mai târziu, cu manierele ireproșabile ale bețivului, care seamănă puțin cu felul de a se comporta al unui întemnițat sau al unui servitor de casă mare, se despărți de o cunoștință și, întorcându-se pe călcâie, constată că momentul de strălucire al barului trecuse tot atât de pe neașteptate pe cât venise.

De cealaltă parte a încăperii, danezul și tovarășii săi de masă comandaseră dejunul. Abe făcu la fel, însă de-abia se atinse de mâncare. După aceea, rămase nemișcat la locul lui, fericit să trăiască pur și simplu în trecut. Băutura făcuse ca lucrurile fericite din trecut să-i devină contemporane cu prezentul, ca și cum s-ar fi petrecut în continuare în fața lui, contemporane chiar și cu viitorul, ca și cum ar fi fost pe punctul să se întâmple iarăși.

La ora patru, portarul se apropie de el:

— Doriți să vedeți un om de culoare cu numele de Jules Peterson?

— Dumnezeule! Cum de m-a găsit?

— Nu i-am spus că sunteți aici.

— Atunci cine i-a spus? Abe simți că se prăbușește peste paharele de pe masa lui, dar își reveni imediat.

— Zice că a trecut pe la toate barurile și hotelurile cu americani.

— Spune-i că nu sunt aici. În timp ce portarul dădea să plece, Abe îl întrebă: El poate să intre aici?

— Am să mă interesez.

Când i se adresează această întrebare, Paul aruncă o privire peste umăr; clătină din cap, apoi văzându-l pe Abe, veni până la masa lui.

— Îmi pare rău. Nu pot să îngădui asta.

Abe se ridică cu un efort și ieși afară pe Rue Cambon.

XXIV

Strângându-și în mână servieta miniaturală, Richard Diver se îndreptă pe jos din arondismentul al șaptelea – unde lăsase o notă pentru Maria Wallis semnată „Dicole“, numele cu care el și Nicole își semnau comunicările în primele zile ale dragostei lor –

către croitorul lui, unde lucrătorii, luându-i măsura, își dădeau o osteneală cu totul disproporționată față de banii pe care-i lăsa el aici. Îi era rușine să promită atât de mult acestor sărmani englezi, el, un om cu maniere ultrapoliticoase, cu aerul că posedă cheia spre siguranță, îi era rușine să-l pună pe cel care-i lua măsură să-i ajusteze o teacă de mătase, pe braț. După care, se duse la bar, la Crillon, și bău o cafea mică și două degete de gin.

Când intră în hotel holurile i se părură nefiresc de luminoase; când ieși, își dădu seama că avusese această impresie din cauză că afară se și lăsase întunericul. Era o după-amiază cu vânt, la ceasul patru, cu frunzele pe Champs-Élysées foșnind ca un cântec și pierzându-se, subțiri și neliniștite. Dick coti pe Rue de Rivoli, parcurgând pe jos, pe sub arcade, cele două blocuri până la banca lui, de unde-și ridica scrisorile. Apoi luă un taxi și o porni în sus, pe Champs-Élysées, prin primul ropot al ploii, singur numai cu dragostea lui.

Mai devreme, la orele două, pe coridorul hotelului Roi George, frumusețea lui Nicole i se arătase, în comparație cu frumusețea lui Rosemary, întocmai ca frumusețea unei fete din Leonardo da Vinci față de cea a unei fete dintr-o ilustrație colorată. Dick se strecura prin ploaie, neguroși și înspăimântat, cu pasiunile unei mulțimi de bărbați închise în el și fără să fie în stare să mai vadă lucrurile simplu.

Rosemary deschise ușa camerei, străbătută de niște emoții pe care nimeni în afară de ea nu le-ar fi putut înțelege. Era acum ceea ce se numește uneori „o făptură micuță, sălbatică”; de exact douăzeci și patru de ore nu mai reușea să-și găsească unitatea launtrică și era cu totul absorbită de înfruntarea cu haosul, ca și cum destinul ar fi fost un joc de potrivit imagini – socotind beneficiile, socotind speranțele, punându-i la socoteală pe Dick, pe Nicole, pe maică-sa, pe regizorul cu care se întâlneau în ajun, asemenea boabelor dintr-un șirag de mățanii.

Când Dick bătu la ușă, Rosemary era îmbrăcată și privea ploaia de afară, gândindu-se la un poem anume și la rigolele umplute de pârâiașe înspumate din Beverly Hills. Când îi deschise, el îi apăru ca ceva imuabil și zecesc, rigid și nemaleabil

cum fusese totdeauna și cum li se par oamenii mai în vârstă celor mai tineri. Dick o revăzu cu un sentiment inevitabil de dezamăgire. Îi trebui o clipă să răspundă la frumusețea lipsită de apărare a surâsului ei, la trupul tânăr, calculat până la milimetru pentru a închipui mugurele și în același timp pentru a garanta pe de-a-ntregul floarea. Era conștient de amprenta picio-rului ei ud pe un covoraș pe care-l vedea prin ușa deschisă a camerei de baie.

— Domnișoara Televiziune, spuse el cu o nonșalanță pe care nu și-o simțea deloc. Își lăsa mânușile și servieta pe măsuta de toaletă, își sprijini bastonul de perete. Bărbia îi domina ridurile de suferință din jurul gurii, împingându-le în sus, spre frunte, și spre colțurile ochilor, ca o spaimă care nu poate fi arătată în public.

— Vino și mi te așază pe genunchi, aproape, aproape de tot de mine, spuse el încet, și lasă-mă să învăț să-ți cunosc gura asta frumoasă.

Veni către el și i se așază în brațe în vreme ce afară picăturile de ploaie se răreau – pic – p-i-i-ic, și ea își lăsa buzele peste imaginea frumoasă și rece pe care o crease ea însăși.

Îl sărută de mai multe ori la rând pe buze. El nu mai cunos-cuse niciodată ceva atât de amețitor ca pielea ei moale și, cum uneori frumusețea îi răsfrânge imaginile celor mai bune gânduri, îi veni în minte răspunderea față de Nicole și răspunderea pentru faptul că ea era cu două uși mai încolo pe același coridor.

— A trecut ploaia, spuse el. Vezi soarele pe acoperiș?

Rosemary se ridică în picioare și aplecându-se puțin spre el îi spuse lucrul cel mai sincer pe care i-l spusese vreodată.

— O, ce mai *actori* suntem noi – tu și cu mine!

Se îndreptă spre oglinda ei de toaletă și în clipa în care își lăsa peria de păr peste bucle se auzi o bătaie înceată și insistentă în ușa.

Rămăseseră încremeniți ca după un șoc; bătaia se repetă cu insistență și, dându-și deodată seama că ușa nu era încuiată, Rosemary termină să se pieptene cu o alunecare a periei, îl aprobă din cap pe Dick care netezise repede cutele de pe cuvertura pa-tului unde stătuseră și porni către ușa. Dick spuse cu voce per-fect naturală, nu prea tare:

— ...așa că dacă nu vrei să mai ieși, am să-i spun lui Nicole și o să petrecem împreună o seară de adio liniștită și plăcută.

Precauțiile erau inutile, pentru că cei doi din fața ușii erau atât de copleșiți de propriile lor probleme că nu mai erau în stare să se ocupe decât cu totul fugăr de orice alte lucruri care să nu-i fi privit direct pe ei înșiși. Erau Abe, îmbătrânit cu câteva luni în ultimele douăzeci și patru de ore, și un om de culoare, foarte îngrijorat, foarte speriat, pe care Abe îl prezentă ca fiind domnul Peterson din Stockholm.

— E într-o situație teribilă, și din vina mea, spuse Abe. Avem mare nevoie de un sfat competent.

— Veniți dincolo, în apartamentul nostru, spuse Dick.

Abe insistă să vină și Rosemary, și traversară coridorul spre apartamentul soților Diver. Jules Peterson, un negru scund, respectabil, alcătuit după modelul suav al sprijinitorilor partidului republican în statele mărginașe, îi urmă.

Se vădi că acesta din urmă fusese un martor legal în cearta care avusese loc dimineața devreme, în Montparnasse; îl însoțise pe Abe la circumscripția de poliție și-i sprijinise afirmațiile că o bancnotă de o mie de franci îi fusese smulșă din mână de un negru a cărui identificare constituise una din dificultățile cazului. Abe și Jules Peterson, însoțiți de un agent de poliție, se reîntorseseră la bistrou și-l recunoscuseră, prea grăbiți, pe criminal în persoana unui negru care, așa cum se stabilise cu o oră mai târziu, intrase în cârciumă abia după ce plecase Abe. Poliția complicase și mai mult cazul arestându-l și pe patronul negru al restaurantului, o personalitate în lumea lui, Freeman, și care trecuse și el prin ceața generală, într-o primă fază a întâmplărilor, apoi dispăruse. Adevăratul făptaș, a cărui vină, așa cum o relatau prietenii săi, consta în faptul că transmisese o bancnotă de cincizeci de franci pentru a plăti niște băuturi comandate de Abe, reapăruse doar recent în scenă și într-un rol oarecum sinistru.

Pe scurt, Abe reușise în decursul unui singur ceas să se amestece în viețile personale, în cunoștințele și emoțiile unui afro-european și a trei afro-americani locuind în Cartierul Latin. Ieșirea lui din această încurcătură nu se întrezărea nici pe departe și ziua trecuse într-o atmosferă bântuită de chipuri nefamiliare

de negri răsărind pe neașteptate în locuri neașteptate, de după colțuri neașteptate, și de glasuri insistente de negri la telefon.

Abe reușise să-i evite pe toți, cu excepția lui Jules Peterson. Acesta se afla într-un fel în situația indianului prietenos care încercase să-l ajute pe alb. Negrii care avuseseră de suferit de pe urma trădării erau acum porniți nu atât în urmărirea lui Abe cât a lui Peterson, și Peterson era profund interesat de protecția pe care ar fi putut-o obține de la Abe.

La Stockholm, Peterson dăduse faliment în încercarea de a se stabili ca mic fabricant de cremă de ghețe și acum nu mai dispunea decât de formula produsului său și de câteva unelte profesionale cât să-i ajungă să umple o lădiță mică; cu toate acestea, noul său protector îi promisese în primele ceasuri ale dimineții să-i pună pe picioare o firmă la Versailles. Fostul șofer al lui Abe era fabricant de pantofi acolo, și Abe îi și înmânase lui Peterson două sute de franci ca scont.

Rosemary ascultă, cu un fel de dezgust, toată această încurcătură poveste; ca să aprecieze partea ei grotescă era nevoie de un simț al umorului mai robust decât avea ea. Omulețul cu industria sa manufacturieră portativă, cu ochii săi nesinceri care, din când în când, își rostogoleau, la vedere, semicercurile albe de panică, figura pe care o făcea Abe, fața lui năclăită în care abia i se mai recunoșteau trăsăturile frumoase, acum trase – toate acestea erau departe de ea, ca o boală.

— Eu nu cer decât o șansă în viață, spunea Peterson cu intonația precisă și totuși contorsionată caracteristică țărilor coloniale. Metodele mele sunt simple, formula mea este atât de bună încât am fost expulzat din Stockholm, ruinat, pentru că nu am acceptat să o dau pe mâna altora.

Dick îl privi politicos, la început, cu interes, după care se întoarse către Abe.

— Tu du-te la hotel și culcă-te. După ce te-ai liniștit, domnul Peterson are să vină să stea de vorbă cu tine.

— Dar nu înțelegi toată încurcătura în care a intrat Peterson? protestă Abe.

— Am să aștept în hol, spuse Peterson cu delicatețe. E poate dificil să discuțați despre problemele mele cu mine de față.

Se retrase, după o scurtă caricatură a unei plecăciuni după moda franceză; Abe se ridică în picioare cu efort, pufăind ca o locomotivă.

— S-ar zice că nu sunt prea popular astăzi.

— Popular da, însă nu și plauzibil, îi spuse Dick. Sfatul meu e să părăsești hotelul acesta – prin bar, dacă vrei. Du-te la Chambord sau, dacă ai nevoie de servicii bune, du-te dincolo, la Majestic.

— V-aș deranja dacă v-aș cere ceva de băut?

— N-avem nimic aici sus, miști Dick.

Resemnat, Abe îi strânse mâna lui Rosemary.

Își compuse încet o expresie a feței, ținându-i mâna între ale lui multă vreme și formulând propozițiuni care nu se făceau auzite.

— Ești cea mai – una dintre cele mai...

Ea suferea pentru el sau, mai curând, simțea un fel de revoltă față de mâinile lui murdare, însă răsă bine-crescută ca și cum n-ar fi fost nimic neobișnuit pentru ea ca să urmărească din ochi un om care se mișcă într-un vis lent. Adesea lumea manifestă un respect curios față de un om beat, într-un fel semănând cu respectul raselor primitive față de nebuni. Mai degrabă respect decât frică. Evident, mai târziu îl va face să plătească pentru momentul acesta de superioritate, pentru momentul cât a fost impresionant. Abe se întoarse spre Dick cu o ultimă rugămintă.

— Dacă mă duc la un hotel și mă bag la aburi și mă țesăl și dorm nițel, și-i scutur de pe mine pe toți senegalezii ăștia – n-aș putea să vin să petrec seara cu voi, la gura focului?

Dick dădu din cap, mai puțin a aprobare cât a ironie, și spuse:

— Ai o părere grozavă despre posibilitățile tale actuale.

— Pariez că dacă Nicole ar fi aici ea mi-ar da voie să vin.

— Bine, bine. Dick se îndreptă spre unul din cufere și scoase de acolo o casetă cu care reveni la măsura din mijlocul camerei; înăuntru erau nenumărate litere de carton.

— Poți să vii, dacă vrei, să jucăm anagrame.

Abe privi conținutul cutiei cu repulsie, ca și cum i s-ar fi cerut să înghită ovăz.

— Ce sunt anagramaște? N-am avut de ajuns de-a face cu chestii necunoscute?

— E un joc liniștit. Compui cuvinte – orice cuvânt cu literele astea în afară de cuvântul alcool.

— Eu pariez că poți să compui și cuvântul alcool. Abe își vârî mâna în cutie răvășindu-i conținutul. Pot să vin și eu dacă am să fiu în stare să compun cuvântul alcool?

— Poți să vii dacă vrei să jucăm anagrame.

Abe clătină din cap resemnat.

— Dacă sunteți în dispoziția asta, n-are nici un rost – eu doar am să vă încurc. Mișcă din deget spre Dick, plin de reproș. Adu-ți aminte ce a spus George al III-lea, că dacă Grant tot s-a îmbătat, ce bine ar fi fost să-i muște și pe ceilalți generali!

Cu o ultimă privire disperată, către Rosemary, din colțurile aurii ale ochilor lui, ieși. Spre ușurarea lui, Peterson nu mai era pe coridor. Simțindu-se pierdut și fără casă, se întoarse la bar să-l mai întrebe o dată pe Paul cum se numea vaporul acela.

XXV

După ce el ieșise, Dick și cu Rosemary se îmbrățișară în fugă. Era peste ei amândoi un praf parizian prin care se adulmecau unul pe altul; inelul de cauciuc de la stiloul lui Dick, foarte ușoara mireasmă de piele încălzită de pe gâtul și umerii lui Rosemary. Încă o jumătate de minut Dick se mai agăța de clipa aceasta; Rosemary fu cea dintâi care se întoarse la realitate.

— Trebuie să mă duc, tinere, spuse ea.

Clipiră unul spre celălalt pe deasupra unui spațiu care se căsca tot mai mare între ei, și Rosemary execută o ieșire din scenă pe care o învățase încă din adolescență și pe care nici un regizor nu încercase până atunci să i-o corecteze.

Deschise ușa camerei și se îndreptă de-a dreptul spre masa de scris, unde își amintise deodată că-și lăsase ceasul de mână. Era acolo; punându-și-l, ochii îi căzură pe scrisoarea zilnică de la maică-sa, terminând în gând ultima propoziție. Apoi, treptat parcă, își dădu seama, fără să-și întoarcă privirile, că nu era singură în cameră.

Într-o odaie nelocuită permanent sunt obiecte susceptibile să răsfrângă imagini și pe care le remarci doar pe jumătate; lemnul

lăcuit al mobilelor, alămurile mai mult sau mai puțin lustruite, argintărie, fildeș și, dincolo de toate acestea, o mie de obiecte capabile să-și primească lumina și umbra atât de blând încât de-abia dacă te gândești la ele în această calitate, partea de sus a ramelor tablourilor, muchiile creioanelor sau scrumierelor, ale ornamentelor și bibelourilor de porțelan sau de cristal; totalitatea acestor refracții – stârnind reflexiile deopotrivă de subtile ale vederii ca și ale acelor fragmente asociative ale subconștientului de care s-ar părea că depindem, așa cum o casetă de sticlă păstrează în ea tot felul de bucățele de formă neregulată care s-ar putea să folosească odată – toate acestea ar putea explica senzația descrisă mai târziu de Rosemary din care reieșea că a „intuit” că mai era cineva în cameră, înainte de a fi putut determina cine anume era. Dar când își dădu seama de aceasta se întoarse prompt, într-un fel de pas de balet, și constată că un negru mort era întins pe patul ei.

În clipa când strigă „auuu!” și ceasul ei de mână căzu cu zgomot pe masă, îi trecu prin cap ideea fantastică cum că ar fi putut fi vorba de Abe North. Apoi se năpusti spre ușă și traversă dintr-un salt coridorul.

Dick tocmai își îndrepta trupul o clipă aplecat; își examinase mânușile purtate în ziua aceea și le aruncase într-o grămăjoară de mânuși murdare într-un colț al cufărului. Își atârname în dulap haina și vesta și își întinsese cămașa pe un umerăș – era un truc al său personal. „Mai degrabă să porți o cămașă ușor murdară decât să apari într-o cămașă mototolită.” Nicole se întorsese și tocmai scutura una dintre scrumierele umplute până la refuz de Abe într-un coș de hârtii, când Rosemary năvăli în cameră.

— *Dick! Dick! Vino să vezi!*

Dick străbătu repede coridorul, intrând în camera ei. Îngenuche să asculte inima lui Peterson și îi pipăi pulsul – trupul era cald, fața, hărțuită în timpul vieții, era acum îngroșată și amară, moartă; lădița cu materiale o ținea încă sub braț, pantoful care-i atârna pe marginea patului era nelustruit și talpa îi era uzată. Potrivit legilor franceze, Dick n-avea voie să atingă trupul, îi ridică totuși un braț să constate ceva – era o pată pe cuvertura verde, probabil că era puțin sânge și pe pătura de dedesubt.

Dick închise ușa și rămase să se gândească; auzi pași prudenți pe coridor, apoi pe Nicole strigându-l pe nume. Deschizând ușa îi șopti:

— Adu cuvertura și păturile de deasupra de la unul din paturile noastre – vezi să nu te vadă nimeni. Apoi, remarcând expresia plină de încordare de pe fața ei, adăugă repede: Uite ce e, nu trebuie să-ți pierzi firea pentru toată treaba asta – e doar o reglare de conturi între negri.

— Aș vrea să se termine odată totul!

Trupul, când îl ridică Dick, era ușor și prost hrănit. Îl ținu astfel încât hemoragia din rană să curgă în hainele mortului. Întinzându-l pe jos alături de pat, strânse cuvertura și pătura de deasupra, apoi deschizând ușa de un deget stătu să asculte – se auzea zgomot de vase, din hol, urmat de o voce patronală, *Merci, Madame*, însă chelnerul se îndepărtă în direcția cealaltă, spre scara de serviciu. În grabă, Dick și cu Nicole schimbară mototolul de pături pe care-l ținea fiecare în brațe și reintrară în camerele aflate de o parte și de alta a coridorului; după ce întinse păturile aduse de Nicole peste patul lui Rosemary, Dick rămase o clipă în picioare transpirând în crepusculul cald din jur, ca să se gândească. Anumite amănunte îi păruseră evidente în clipa de după examinarea cadavrului; întâi, că indianul ostil față de Abe îl urmărise pe indianul prietenos și îl descoperise pe coridor și că atunci când acesta din urmă se refugiase disperat în camera lui Rosemary, îl vânase acolo și-l înjunghiase; în al doilea rând, că, dacă situația avea să fie lăsată să evolueze de la sine, nici o putere de pe lume n-ar fi putut s-o apere pe Rosemary de a fi compromisă – de-abia se liniștiseră lucrurile după afacerea Arbuckle. Contractul ei depindea de obligația de a continua, fără nici o abatere și excepție, să fie „Fetița tatii“.

Automat, Dick făcu gestul de a-și suflca mânecile, deși purta flanelă de corp, și se aplecă asupra cadavrului. Apucându-l bine de umerii hainei, deschise cu călcâiul ușa camerei și târî trupul, într-o poziție plauzibilă, pe coridor. Se întoarse în camera lui Rosemary și netezi urmele de pe covorașul de pluș. Apoi se îndreptă spre telefonul din apartamentul lui și-l chemă pe directorul hotelului.

— McBeth? Aici doctorul Diver – ceva foarte important. E o legătură sigură, să nu ne audă prea multă lume?

Era bine acum că făcuse efortul suplimentar care-l adusese pe o poziție de mai mare intimitate cu domnul McBeth. Era unul din foloasele campaniei de a se arăta agreabil pe care Dick o desfășurase pe o arie extinsă și la care n-avea să mai revină niciodată...

— Ieșind adineauri din apartamentul nostru am dat peste un negru mort... În coridor... nu, nu, e un civil. Sunt nișel – știam că nu ți-ar conveni ca vreunul din clienți să dea peste cadavru așa că ți-am telefonat numaidecât duminică. Sigur că înțelegi că trebuie să-ți cer să nu-mi amesteci numele în nici un fel în toată chestia asta. N-am chef de formalitățile francezilor numai pentru că s-a întâmplat să dau eu peste omul ăsta!

Ce considerație deosebită manifestată față de interesele hotelului! Numai că, pentru că McBeth văzuse cu ochii lui aceste trăsături de caracter la doctorul Diver, cu două nopți mai devreme, putu acum să-i acorde credit total acestei versiuni.

McBeth sosi într-o clipă și după o altă clipă se ivi și un jandarm. În acest interval, găsisse timpul să-i șoptească lui Dick:

— Puteți fi sigur că numele tuturor clienților vor fi apărute. Vă sunt cât se poate de recunoscător pentru osteneala pe care v-ați dat-o.

McBeth luă o măsură imediată care avu asupra jandarmului un asemenea impact încât îl făcu să-și mângâie mustața într-un acces de stânjenea și de lăcomie. Luă niște notițe inutile în carnetul său și telefonă la secția de poliție. Între timp, cu o celeritate pe care Jules Peterson, în calitatea lui de om de afaceri, ar fi înțeles-o perfect, rămășițele fuseseră vârate într-un alt apartament al unuia dintre cele mai la modă hoteluri din lume.

Dick se întoarse în salonul apartamentului său.

— Ce s-a întâmplat? strigă Rosemary. Trebuie chiar ca toți americanii din Paris să se împuște mereu unii pe alții?

— Pare să fie sezonul de vânatoare, răspunse el. Unde-i Nicole?

— Cred că-i în camera de baie.

Ea îl adora pentru că o salva astfel – dezastrele care i s-ar fi putut întâmpla în urma acestui incident îi trecuseră profetic prin minte; și îi asculta acum, cu un sentiment total de adorație, glasul

puternic, sigur, politicos aranjând totul. Dar înainte ca ea să fi ajuns până la el, cu o dăruire totală a trupului și a sufletului, atenția lui se concentrează asupra altui subiect; intră în dormitor și de acolo se îndreaptă spre camera de baie. Acum și Rosemary putea să audă, tot mai tare, o vorbărie inumană care trecea prin gaura cheii și prin crăpătura ușii pătrunzând în apartament și contururile ororii începând iarăși să se materializeze.

Gândindu-se că Nicole a alunecat în baie și poate s-a rănit, Rosemary îl urmă pe Dick. Dar nu la starea de fapt rămăsese ea cu ochii larg deschiși înainte ca Dick s-o împingă cu umărul la o parte și să-i blocheze, cu bruschețe, vederea.

Nicole era îngenucheată alături de cadă legănându-se într-o parte și într-alta.

— Tu ești! striga. Tu ai venit să te amesteci în singurul lucru numai al meu pe care-l am pe lume – cu cuvertura ta, mănjită toată de sânge. Am s-o port eu în locul tău – mie nu mi-e rușine, numai că e păcat. La carnaval am dat o petrecere, acolo lângă lacul Zürich, și erau cu toții ca niște nebuni, și eu am vrut să ies înfășurată într-o pătură, dar nu m-au lăsat.

— Stăpânește-te!

— ...așa că am rămas în baie și mi-au adus un domino și au zis, na, poartă-l pe asta. L-am pus. Ce era să fac?

— Stăpânește-te, Nicole!

— Nu m-am așteptat niciodată ca tu chiar să mă iubești – era prea târziu – numai că nu mai intra acum și în camera de baie, e singurul loc în care pot să mă retrag și eu să am un pic de liniște; cu cuverturile astea pline de sânge roșu, roșu și să-mi mai și ceri să le curăț.

— Stăpânește-te! Ridică-te!

Rosemary, înapoiată în salon, auzi ușa camerei de baie trântindu-se și rămase nemișcată în picioare, tremurând; știa acum ce văzuse Violet McKisco în camera de baie a Vilei Diana. Răspunse la telefonul care începuse să sune și apoi izbucni într-un plâns de ușurare când constată că era Collis Clay, care îi dăduse de urmă în apartamentul soților Diver. Îi ceru să urce până avea să-și pună ea pălăria, pentru că-i era frică să mai intre singură în camera ei.

CARTEA A DOUA

I

În primăvara anului 1917, când doctorul Richard Diver sosise prima dată la Zürich, avea douăzeci și șase de ani, o vârstă frumoasă pentru un bărbat, la drept vorbind adevărata epocă de înflorire a holteiului. Chiar și în zilele acelea ale războiului era o vârstă frumoasă pentru Dick, mai ales că încă de pe atunci era mult prea valoros, o investiție de capital prea importantă pentru a fi expusă gloanțelor și ghiulelelor. După ce aveau să treacă ani, e adevărat, avea să i se pară că nici în sanctuarul de acolo nu scăpase prea ușor, însă în această privință nu mai apucase, la drept vorbind, să-și facă o părere prea clară – în 1917 când venea vorba de asta, izbucnea în râs, spunând, ca o scuză, că pe el războiul nu-l afectase în nici un fel. Primise doar instrucțiuni de la comisia medicală să-și completeze studiile la Zürich și să-și ia acolo examenele de absolvire, cum de altfel avusese de la început intenția.

Elveția era o insulă, bătută dintr-o parte de valurile canonadelor din jurul Goriziei, iar dintr-alta de cataractele conflugațiilor de pe Somme și Aisne. Se părea că prin cantoanele țării ar fi văzut mai degrabă străini susceptibili să-ți trezească o oarecare curiozitate decât bolnavi sau răniți, însă, oricum – aici rămânea loc de discuție – cei care se arătau vorbind în șoaptă prin micile cafenele din Berna și Geneva puteau la fel de bine să fie vânzătorii pe sub mână, de diamante, sau voiajori comerciali. Totuși, nimeni nu s-ar fi putut împiedica să observe trenurile nesfârșite încărcate cu orbi, mutilați cu câte un picior amputat, sau muribunzi, care se încrucișau pe lângă strălucitoarele lacuri Constance și Neuchâtel. Prin berării și în vitrinele prăvăliilor se vedeau încă

din 1914 afișe viu colorate înfățișându-i pe elvețieni în apărarea frontierelor lor: cu un fel de entuziasm feroce, vedeai niște tineri și niște bătrâni aruncând priviri sălbaticе, din munți, către niște francezi sau germani fantomatici, urmărindu-se astfel îmbărbătarea elvețienilor, încredințându-i că participă și ei la gloria molipsitoare a acelor vremuri. Pe măsură ce masacrul continua însă, afișele se învecheau, cojindu-se, și nici o țară nu fu mai surprinsă decât republica-soră atunci când Statele Unite se treziră și ele să intre în război.

Doctorul Diver ocolise războiul până la vremea aceea: fusese la Oxford cu o bursă Rhodes din partea statului Connecticut, în 1914. Se reîntorsese în patrie pentru anul de absolvire la Universitatea Johns Hopkins, și-și luase acolo examenele. În 1916 reușise să plece la Viena, convins că, dacă nu se grăbea, n-avea să-l mai găsească pe marele Freud, care s-ar fi putut să o sfârșească până la urmă sub cine știe ce bombă de aeroplan. De pe atunci Viena era bântuită de suflul bătrânicos al morții, însă Dick reușise să facă rost de cărbune și de gaz suficient ca să poată sta închis în camera sa de pe Damenstiftgasse să-și scrie studiile pe care apoi avea să le distrugă, dar care, rescrise, aveau să constituie scheletul cărții publicate la Zürich în 1920.

Cei mai mulți dintre noi avem în viață câte o perioadă favorită, eroică, și pentru Dick Diver aceasta fusese. În primul rând, el nici nu-și dădea seama că era un bărbat fascinant, că sentimentele de afecțiune, pe care le dăruia și pe care le inspira, constituiau un amănunt neobișnuit pentru niște oameni sănătoși. În ultimul său an de studii la New Haven cineva spusese vorbind despre el că ar fi „norocosul Dick“ – și porecla aceasta îi rămăsese în amintire.

„Dick, mă norocosule, mă nenorocitul“, își șoptea de unul singur, plimbându-se la căldura ultimelor surcele cu care-și făcea focul în cameră. „Ai dat lovitura, mă băiatule. Până să vii tu, nimeni n-a avut habar că e de dat vreo lovitură.“

La începutul lui 1917, când era de-acum deosebit de greu să mai găsești cărbuni, Dick își pusese pe foc aproape o sută de manuale pe care le strânsese cu timpul; dar le punea în sobă numai când își păstra, cu un zâmbet lăuntric, certitudinea că a asimilat

volumul și că ar fi putut să-l rezume oricând, chiar și peste cinci ani de zile, dacă o asemenea carte ar fi meritat osteneala. Stătea uneori astfel, dacă trebuia, până noaptea târziu, chircit lângă foc, cu scoarța de pe jos înfășurată în jurul umerilor și plin de calmul desăvârșit al eruditului, care constituia pentru el sentimentul cel mai apropiat de liniștea cerească – însă care, așa cum se va vedea imediat, avea să aibă și el un sfârșit.

Pentru rezistența fizică pe vremea aceea îi mulțumea trupului său, care făcuse atâta gimnastică și sport la New Haven și care era și acum în stare să înoate iarna în Dunăre. Împărțea un apartament cu Elkins, secretar de rangul doi al ambasadei sale; din când în când mai veneau și două frumoase vizitatoare – și cam asta era totul, după cum nu era nici în prea strânse relații cu ambasada. Contactul cu Ed Elkins îi trezise la început o vagă îndoială în ce privește calitatea propriilor sale procese mintale; parcă nu și le simțea profund deosebite de cele ale gândirii lui Elkins – Elkins care era în stare să-ți spună pe dinafară numele tuturor stoperilor echipei New Haven din ultimii treizeci de ani.

— ...Și Dick cel norocos nu poate să fie și el un om așa, deștept, ca toți ceilalți; el trebuie să fie un om într-un fel sau altul atins undeva, poate chiar cu o rană mai vizibilă. Dacă viața nu face asta de la sine, în cazul lui, înseamnă că nu-i cinstit s-o faci tu în locul ei, să te îmbolnăvești, să te alegi cu inima frântă, să capeți un complex de inferioritate; deși poate că nu ți-ar strica să-ți faci până la urmă singur o parte vulnerabilă, și așa să arăți mai bine decât erai la început.

Își bătea joc singur de asemenea raționamente, spunându-și că sunt comodități specioase, sau „prea americane“ – condamna frazeologia, spunând că este prea americană. Știa însă că plătea faptul că rămăsese astfel, neatins, cu o anumită nedesăvârșire.

— Lucrul cel mai bun pe care ți l-aș putea dori, fiule – cum spunea zâna Baghetă-Neagră în *Trandafirul și inelul* de Thackeray –, este puțină nenorocire...

Uneori, când era într-o dispoziție proastă, își combătea singur raționamentele: „Ce sunt eu vinovat că Pete Livingstone fusese încuiat în vestiar în ziua aceea când toți se dădeau de ceasul morții să-l găsească? Și am fost ales eu, când altminteri n-aș fi ajuns nici

pe departe la asta, pentru că n-aveam deloc relații. El era omul cel mai bun și cel mai potrivit, și eu ar fi trebuit să fiu cel care să fie încuiat acolo în locul lui. Poate c-aș fi făcut așa ceva dacă mi-ar fi trecut prin cap c-aș fi avut cea mai mică șansă să fiu eu ales. E adevărat că Mercer venea mereu, de săptămâni de zile, să-mi facă vizite la mine în cameră. Poate că, la drept vorbind, tot știam că am și eu o șansă, e adevărat. Dar aș fi avut ce-aș fi meritat dacă mi-aș fi înghițit insigna de student atunci, și de-abia de aici ar fi început toată încurcătura“.

După cursurile de la universitate, obișnuia să reia mereu discuțiile despre asta cu un tânăr intelectual român care îi liniștea scrupulele:

— Nu există nici o dovadă că Goethe ar fi avut vreun „complex“ în înțelesul modern al cuvântului, sau al lui Jung, de exemplu. Tu nu ești un filozof romantic – tu ești un om de știință. Memorie, forță, caracter – mai ales bun-simț. Și de aici are să ți se tragă toată bătaia de cap – din felul în care te judeci pe tine însuși. Am cunoscut și eu odată un tip care a muncit doi ani de zile pe creierul unui tatu, cu ideea că, mai devreme sau mai târziu, avea să știe mai multe lucruri despre creierul unui tatu decât oricine altcineva pe lume. Eu tot îi spuneam că așa nu va ajunge să extindă limitele cunoașterii omenești – prea era ceva arbitrar. Și poți să fi sigur că, atunci când și-a trimis opera la un jurnal medical, i-au refuzat-o – tocmai primiseră o teză de la altcineva exact pe același subiect. Asta înseamnă să n-ai bun-simț.

Dick sosise la Zürich, e adevărat cu mai puține călcăie ale lui Achile decât un miriapod, dar totuși cu destule – iluziile tinereții și ale puterilor veșnice și cele despre bunătatea esențială a oamenilor erau iluziile unei națiuni, minciunile generațiilor de mamă stabilite în regiunile de colonizat, pe frontieră, și care trebuiau să îngâne false cântecele de leagăn, cum că n-ar fi stat la pândă nici un lup în fața ușii cabanei. După ce și-a luat examenele, a primit ordinul să se integreze într-o unitate medicală în formație la Bar-sur-Aube. În Franța, a constatat dezgustat că munca sa era mai degrabă executivă decât de ordin practic. Drept compensație, găsi timpul să-și completeze scurtul tratat medical și să-și strângă material pentru o următoare încercare. Se reîntoarse la Zürich, demobilizat, în primăvara lui 1919.

Cele de mai sus sună poate ca o biografie, fără satisfacția de a ști că eroul – asemenea generalului Grant, care-și petrecea timpul lungit comod pe fotoliu în magazinul său universal din Galena – este în realitate gata să dea ascultare chemării unui destin complicat. Și pe deasupra, e deconcertant să dai peste o fotografie de tinerețe a cuiva pe care-l știi în plină maturitate și să ai în față imaginea unui străin cu privirea înfocată, metalică, asemenea celei a unui uliu. E mai bine să liniștim de la început asemenea temeri – momentul lui Dick Diver acum începea.

II

Era o zi umedă de aprilie, cu nori prelungi, în diagonală peste Albishorn și apă inertă prin băltoace și lacuri. Zürichul nu se deosebește prea mult de un oraș american oarecare. Încă de la sosire, cu două zile mai înainte, Dick avusese senzația că-i lipsește ceva – și înțelegea acum că totul pleca de la impresia pe care i-o trezeau câmpurile franțuzești bine delimitate, vrând parcă să spună că dincolo de ele nu mai există nimic. La Zürich mai erau o mulțime de lucruri în afară de Zürich – acoperișurile conduceau privirile în sus spre pășunile clinchetitoare de vaci, care la rândul lor modificau înclinarea colinelor dominându-le – astfel că viața era o pornire perpendiculară spre un cer de carte poștală. Ținuturile acestea alpine, patria jucăriilor și a funicularelor, a caruselelor vesele și a clopoșeilor subțiratici, nu-ți dădeau deloc sentimentul de a fi *aici*, ca în Franța, unde vița-de-vie franțuzească îți crește printre picioare, înfigându-se în pământ.

Odinioară, la Salzburg, Dick simțise atmosfera suprapusă, artificială, a unui secol de muzică, poate cumpărat, poate luat cu împrumut; altădată, în laboratorul Universității din Zürich, dând cu delicatețe la o parte cortexul unui creier, se simțise pe sine mai degrabă ca un meșteșugar fabricând o jucărie decât ca pe acea forță furtunoasă care vâjâia cu doi ani mai înainte printre clădirile vechi, roșcate, ale clinicii Hopkins, fără să se lase oprită locului de ironia Cristului gigantic din holul de la intrare.

Și totuși se hotărâse să mai rămână încă doi ani la Zürich pentru că nu subevalua munca de fabricare a jucăriilor, precizia infinită, răbdarea nesfârșită.

Astăzi se dusese să-i facă o vizită lui Franz Gregorovius în clinica Dohmler, pe lacul Zürich. Franz, patologist angajat la clinică, născut undeva în cantonul Vaud, cu câțiva ani mai în vârstă decât Dick, ieșise să-l întâmpine la stația tramvaiului. Avea aerul întunecat și magnific al lui Cagliostro, contrastând însă cu ochii lui de sfânt; era cel de-al treilea din neamul Gregorovius – bunicul său fusese maestrul lui Kraepelin pe vremea când psihiatria își făcea apariția din negurile timpurilor. Ca personalitate era un om mândru, scânteietor și puțin timid – îi plăcea să-și închipuie despre sine că ar fi un hipnotizator. Deși geniul originar al familiei cam ostenise, Franz avea, fără nici o îndoială, să ajungă un bun clinician.

Pe drum spre clinică, el spunea:

— Povestește-mi experiențele tale de război. Te-ai schimbat și tu, ca toți ceilalți? Tot ca un morcov ai rămas la păr. Ai tot fața asta de american care nu îmbătrânește niciodată.

— Eu n-am văzut războiul deloc, spuse Dick. Tu ar fi trebuit să știi asta din scrisorile mele, Franz.

— N-are nici o importanță – avem aici cazuri de oameni care au suferit șocuri de bombardament doar auzind raiduri aeriene de la distanță. Avem câțiva care doar au citit despre așa ceva în ziare.

— Mie asta mi se pare o prostie.

— Poate că și este, Dick. Însă noi suntem o clinică pentru oameni bogați – aici, la noi, nu se folosește cuvântul prostie. Sincer acuma, ai venit să mă vezi pe mine sau s-o vezi pe fata aia?

Se priviră dintr-o parte; Franz surâdea enigmatic.

— Firește, am văzut de la început toate scrisorile, spuse cu voce oficială, de bas. Când s-a produs schimbarea, delicatețea m-a împiedicat să le mai deschid pe celelalte. La drept vorbind, a devenit cazul tău.

— Acuma e bine? întrebă Dick.

— Perfect. Eu o am sub observație; de fapt, mie îmi revin majoritatea pacienților englezi și americani. Îmi spun doctor Gregory.

— Să-ți explic ce-i cu fata asta, spuse Dick. Am văzut-o o singură dată, astea-s faptele. Atunci când am venit să-mi iau

rămas-bun de la tine, chiar înainte de a pleca în Franța. Era prima dată când îmi pusesem uniforma și mă simțeam cu ea ca un șarlatan – mă învărteam de colo până colo și-i salutam eu întâi pe soldați, și așa mai departe.

— Astăzi de ce nu mai ești îmbrăcat cu ea?

— Ce dracu'! M-au demobilizat de trei săptămâni. Și uite cum s-a întâmplat să dau ochii cu fata asta... Când m-am despărțit de tine, am luat-o pe alee spre clădirea aia a voastră de pe malul lacului să-mi iau bicicleta...

— Adică spre Vila Cedrilor?

— ...o noapte minunată, înțelegi, cu luna răsărind de acolo de peste munte...

— Pe Krenzeegg.

— ...și am ajuns din urmă o infirmieră și o fată tânără. Nu m-am gândit că fata ar fi pacientă; am întrebat-o pe infirmieră de orarul tramvaiului și am mers și eu mai departe pe lângă ele. Fata era cea mai frumoasă ființă pe care o văzusem până atunci.

— Este și acum.

— Ea nu mai văzuse o uniformă americană, și am stat puțin de vorbă; poți să fii sigur că nu m-am gândit absolut la nimic. Se întrerupse, recunoscând o priveliște familiară pe care drumul i-o scosese deodată în față, apoi reluă: Franz, eu nu sunt un om chiar așa de închistat ca tine – încă; atunci când văd un înveliș splendid ca acesta nu pot să nu regret cât de cât ce e rău înăuntru. Asta a fost absolut totul – până când au început să vină scrisorile.

— A fost lucrul cel mai bun care i s-ar fi putut întâmpla, spuse Franz dramatic, a făcut deodată un transfer. Din cauza asta am și venit să-ți ies în întâmpinare astăzi când sunt ocupat până peste cap. Vreau să vii la mine în cabinet și să stăm de vorbă mult de tot înainte s-apuci s-o vezi pe ea. De fapt, adevărul e c-am și trimis-o la Zürich, să facă niște comisioane... Vorbea cam încordat, crispat de entuziasm. Adevărul e c-am și trimis-o fără infirmieră, cu o pacientă care nu stă tot timpul în spital. Sunt extrem de mândru de cazul acesta, pe care l-am tratat eu, și – cum s-a întâmplat – cu ajutorul tău.

Automobilul urcase pe țărmul lacului Zürich printr-o regiune fertilă, presărată cu șaleturi și cu ferme, cu pășuni și coline joase.

Soarele plutea în marea albastră a cerului și dintr-odată totul se deschise într-o autentică vale elvețiană, cu sunete și murmure plăcute și miros bun, proaspăt, cu sănătate și bună dispoziție.

Stabilimentul profesorului Dohmler consta din trei clădiri vechi și o pereche de altele noi, plasate între un platou ușor înălțat și țărmul lacului. La fondarea lui, cu zece ani în urmă, fusese prima clinică modernă de maladii mintale; la o privire fugară, nici un profan n-ar fi putut-o recunoaște drept un refugiu pentru înfrânți, pentru nedesăvârșiți, pentru cei care însemnau o amenințare în lumea aceasta, cu toate că două clădiri erau împresurate de ziduri îmblânzite de iederă și de o înălțime înșelătoare. Afară, câțiva oameni strângeau, ici și colo, fânul, cu furcile, în bătaia soarelui; când intră pe domeniul clinicii, automobilul trecu pe lângă stindardul alb al unei infirmiere fluturând alături de un pacient, pe o alee.

După ce-l conduse pe Dick în cabinetul său, Franz se scuză pentru o jumătate de oră. Rămas singur, Dick începu să se plimbe prin încăpere, încercând să-l regăsească pe Franz în dezordinea de pe masa lucru, în cărțile lui și în cărțile despre tatăl bunicului lui; sau în aerul de pietate elvețiană al unei fotografii uriașe de culoarea vinului roșu, al primului dintre aceștia, așezată pe un perete. În cameră era fum. Împingând în lături un glasvand, Dick lăsă astfel să pătrundă un con de soare. Deodată gândurile i se reîntoarseră la pacienta despre care fusese vorba – fata aceea.

Primise aproximativ cincizeci de scrisori de la ea, scrise într-o perioadă de opt luni. Prima era de scuze, explicându-i că auzise că fetele în America au voie să le scrie soldaților pe care nu-i cunosc. Îi obținuse numele și adresa de la doctorul Gregory și nădăjduia că n-avea să se supere dacă din când în când îi va scrie câte un bilet să-i ureze cele bune etc...

Până aici era ușor de recunoscut stilul – din *Daddy-Long-Legs* și *Molly-Make-Believe*, cărțilele vioaie și sentimentale, romane în scrisori, care se bucurau pe atunci de mare vogă în Statele Unite, însă aici asemănarea luase sfârșit.

Scrisorile erau împărțite în două categorii, prima, cam până la armistițiu, prezentând o marcată caracteristică patologică, iar a doua, de la armistițiu încoace, cu totul normală, cu expresia

unei ființe treptat și bogat maturizându-se. Scrisorile din urmă, Dick ajunsesse să le aștepte cu nerăbdare în ultimele luni atât de plecticoase de la Bar-sur-Aube – însă, chiar de la primele, reconstituise mai mult din întreaga istorie a cazului decât ar fi putut să-și închipuie Franz.

MON CAPITAINE,

Mă gândeam când te-am văzut așa, în uniformă, cât arăți de bine. Pe urmă m-am gândit je m'en fiche, asta-i pe franțuzește, dar și pe nemțește. Și dumneata te-ai gândit că și eu sunt frumoasă, dar am auzit din astea și încă de multă vreme și slavă Domnului m-am ținut bine. Dacă mai dai pe aici cu atitudinea asta josnică și de criminal și nici măcar pe departe cu ce-am fost eu învățată să cred c-ar fi rolul unui gentleman, să te ajute Dumnezeu. Totuși, parcă ești mai liniștit decât ceilalți, așa, molâu,

(2)

ca o pisică mare. Am ajuns de-abia acum să-mi placă băieții care arată cam efeminați. Ești cumva vreun efeminat? Mai erau din ăștia într-un loc pe care-l știi eu.

Scuză toate astea, e a treia scrisoare pe care ți-am scris-o și am să ți-o trimit imediat, altfel nici n-o mai trimit. M-am gândit o grămadă și la clarul de lună, și pot să și gădesc o mulțime de martori numai dac-aș putea să ies de aici.

(3)

Cică ai fi și doctor, dar atâta vreme cât ești o pisică de-astea mari e altceva. Mă doare capul atât de tare, că scuză și dumneata plimbarea aia ca una ordinară cu o pisică mare și care îți explică totul, cred eu. Pot să vorbesc trei limbi, patru cu engleza, și sunt sigură că pot să fiu utilă ca interpretă, dacă aranjezi așa ceva în Franța sunt sigură c-aș putea să controlez totul cu cordoanele legate de jur împrejur peste burtă la toți cum a fost miercuri. Acum e sâmbătă și

(4)

dumneata ești așa departe, poate ai și murit... Întoarce-te la mine într-o zi, căci eu am să fiu aici întotdeauna pe dealul ăsta

verde. Doar dacă-mi dau ăștia voie să-i scriu tatei, pe care l-am iubit mult de tot.

Scuză-mă pentru toate astea. Nu mă simt în apele mele azi. Am să-ți scriu când mă simt mai bine,

Salutare,

Nicole Warren.

Scuze pentru toate.

DOMNULE CĂPITAN DIVER,

Știi că introspecția nu e bună pentru o stare atât de tensiionat nervoasă cum e a mea, dar aș vrea să te anunț și pe dumneata cum stau. Anul trecut, sau când o fi fost, la Chicago când ajunseseam că nu mai puteam să vorbesc cu servitorii sau să mă plimb pe stradă, am tot așteptat să vină cineva să-mi spună și mie. Ar fi fost de datoria cuiva care știa despre ce-i vorba. Orbul trebuie dus de mână. Numai că nimeni nu voia să-mi spună nimic – îmi spuneau numai câte o jumătate din toată chestia și eu eram atât de învălmășită că nici nu mai știam să socotesc lucrurile cum trebuie. Doar un bărbat a fost drăguț – era un ofițer francez și el a înțeles. Mi-a dat o floare și a spus că

(2)

era „plus petite et moins entendue”.¹ Am fost prieteni buni. Pe urmă mi-a luat-o înapoi. Eu am fost tot mai rău bolnavă, și nu era nimeni să-mi explice și mie. Aveau un cântec cu Ioana d’Arc pe care mi-l tot cântau, dar era ceva scârbos – mă făcea doar să plâng, pentru că pe atunci n-aveam încă nimic stricat la cap. Mai făceau și aluzii la sport, dar la vremea aceea ajunseseam să nu-mi mai pese. Așa că pe urmă a venit ziua aceea când m-am plimbat pe bulevardul Michigan, m-am plimbat așa mile întregi și până la urmă au venit să mă urmărească cu automobilul, însă eu nu am vrut să

(3)

mă urc în mașină. Până la urmă m-au tras ei înăuntru și erau și niște infirmiere. După asta am început să-mi dau și eu seama de toate, pentru că puteam să simt ce se întâmplă și în

¹ Mai mică și mai puțin de înțeles (fr., incorect).

ceilalți. Așa că vezi acuma cum stau. Și ce bine ar mai putea să-mi facă să stau aici, cu doctorii ăștia care-mi tot dau zor cu lucrurile pentru care am venit aici. Așa că astăzi i-am scris tatii să vină până aici și să mă ia cu

(4)

el. Îmi pare bine că pe dumneata te interesează atât de mult să examinezi oamenii și să-i trimiți îndărăt. Trebuie să fie atât de amuzant...

Și iarăși, dintr-o altă scrisoare:

Ai putea să-ți treci examenul următor și să-mi scrii și mie o scrisoare. Tocmai mi-au trimis niște plăci de patefon pentru situația în care mi-aș uita lecțiile și le-am spart pe toate, așa că sora nu mai vrea să stea de vorbă cu mine. Erau în engleză, să nu le înțeleagă infirmierele. Un doctor, la Chicago, zicea că joc teatru, dar ce voia el să spună cu adevărat e că eu eram șase-șase și el nu mai văzuse așa ceva până atunci. Dar eu eram foarte ocupată să fiu nebună pe atunci, așa că nici nu-mi păsa de ce spunea el; când sunt foarte ocupată să fiu nebună de obicei nici nu-mi pasă de ce spun ăștia, nici chiar dacă aș fi un milion de fete într-una. În noaptea aceea mi-ai spus c-ai să mă înveți să joc. Oricum, eu zic că iubirea e tot ce există sau ar trebui să existe. În orice

(2)

caz, îmi pare bine cum nici nu-ți închipui că interesul față de examene îți dă și dumitale o ocupație.

Tout à vous¹,

Nicole Warren

Mai erau și alte scrisori printre ale căror întretăieri exprimând neajutorarea se ascundeau ritmuri mai sumbre.

DRAGĂ CĂPITANE DIVER,

Îți scriu dumitale pentru că nu există altcineva spre care să mă întorc, și mie mi se pare că, dacă situația asta de farsă e atât de evidentă pentru una așa de bolnavă ca mine, atunci ar

¹ A dumitale (fr.).

trebui să fie evidentă și pentru dumneata. Tulburările mintale sunt depășite acum cu totul și în afară de asta sunt complet frântă și umilită, dacă asta au vrut ei. Familia mea m-a neglijat în mod rușinos, n-are nici un rost să cer ajutor sau milă de la ei. Am avut prea de ajuns și pur și simplu îmi ruinează sănătatea și-mi mănâncă timpul să mai pretind că treaba asta, cu capul meu, ar fi curabilă.

Aici sunt în ceea ce se pare că ar fi un azil pentru seminebuni, toate astea pentru că nimeni n-a considerat necesar să-mi spună și mie adevărul despre ceva. Dacă măcar aș fi știut ce se petrece, cum știu acuma, aș fi putut să suport, cred, pentru că sunt foarte puternică, dar cei care ar fi s-o facă n-au considerat nimerit să mă lămurească și pe mine. Și acum, când știu și când am plătit un asemenea preț ca să aflu, ei stau aici cu viețile lor de câine și spun c-ar trebui să cred și ce am crezut eu până acuma. Mai ales unul face asta, dar eu acuma am înțeles.

Mă simt singură toată vremea, departe de prieteni și de familie, dincolo de Atlantic. Mă învârtesc peste tot, pe aici, într-un fel de aiureală. Dacă ai putea să-mi găsești o situație ca interpretă (știu franceza și germana ca pe limba natală și destul de bine italiana

(4)

și puțină spaniolă) sau la ambulanțe la Crucea Roșie sau ca infirmieră, deși ar mai trebui să mă pregătesc – ai fi o binecuvântare.

Și iarăși:

Dacă nu vrei să accepți explicația mea despre cum stau lucrurile, cel puțin ar trebui să-mi explici și mie ce crezi dumneata, pentru că ai o față bună, de pisică, și nu expresia asta de clown care pare să fie la modă aici. Doctorul Gregory mi-a dat o fotografie de-a dumitale, nu ești atât de bine ca în uniformă, dar arăți mai tânăr.

MON CAPITAINE,

Mi-a făcut plăcere să primesc cartea dumitale poștală. Îmi pare atât de bine că plăcerea dumitale este să descalifici surorile –

oho, ți-am înțeles biletul foarte bine. Numai că mi se păruse în momentul în care te-am văzut că erai altfel.

DRAGĂ DOMNULE CAPITAINÉ,

Așa e, eu una gândesc azi, și alta mâine. Asta e, la drept vorbind, tot răul cu mine, decât că e și un fel de sfidare nebunească și o lipsă a proporțiilor. Aș primi cu plăcere orice alienist pe care mi l-ai sugera dumneata. Stau cu toții în căzile lor de baie și cântă. Cântă-ți-o în curtea din spate, ca și cum aș avea vreo curte din spate în care să-mi cânt ceva sau vreo speranță pe care aș putea să mi-o mai găsesc uitându-mă, cât aș pofti, în spate sau în față. Au mai încercat

(2)

iar, la băcănie, și aproape că i-am dat cu greutatea în cap dobitocului, dar m-au ținut.

De acum nu-ți mai scriu. Prea sunt instabilă.

Pe urmă, o lună fără nici o scrisoare. Apoi, deodată, schimbarea.

Mă întorc încet la viață...

Astăzi florile și norii...

Războiul s-a terminat și abia dacă am știut toată vremea asta c-ar fi fost război...

Ce bun ai fost! Trebuie să fi un om foarte deștept pe sub fața asta a dumitale ca de pisică albă; nu păreai așa în fotografia pe care mi-a dat-o doctorul Gregory...

Astăzi am fost la Zürich; ce ciudată senzație să vezi iar un oraș...

Astăzi am fost la Berna, era atât de frumos cu toate ceasurile acelea...

Astăzi am urcat destul de sus ca să găsesc imortele și flori-de-colț...

Și după asta, scrisorile au început să fie mai puține, însă el răspunsese la toate. Una dintre ele:

Aș vrea să fie cineva îndrăgostit de mine așa cum erau băieții cu multe secole înainte să mă fi îmbolnăvit. Dar cred că trebuie să mai treacă ani de zile până să fiu în stare să mă mai gândesc la așa ceva...

Dar când răspunsul lui Dick întârzie dintr-un motiv sau altul, urmasa izbucnirea vibrantă de ciudă – asemenea resentimentului unui îndrăgostit: „Poate că te-am plictisit“ și „Mi-e teamă că am fost prezumțioasă“ și „Tot stau și mă gândesc noaptea că poate ești bolnav“.

De fapt, Dick și fusese bolnav de gripă. Când se făcuse bine, totul în afară de partea cea mai formală a corespondenței și-o sacrificase oboselii care urmasa și curând după aceea amintirea ei fusese copleșită de prezența vioaie a unei telefoniste din Wisconsin de la cartierul general din Bar-sur-Aube. Avea buzele roșii ca un afiș și era cunoscută la modul obscen prin cantinele ofițerilor sub denumirea de „Centrala de schimb“.

Franz reintră în cabinetul său cu un aer pătruns de propria sa importanță. Dick se gândi că prietenul său avea să ajungă un bun clinician, căci cadențele sonore sau săltărețe în care le disciplina pe surori sau pe pacienți nu-i proveneau din sistemul nervos propriu, ci dintr-o vanitate teribilă și inofensivă. Adevăratele lui emoții erau mai ordonate și și le păstra pentru sine.

— Și acuma, cu fata asta, Dick, spuse. Bineînțeles, mă interesează să aflu ce-ai mai făcut tu și să-ți povestesc și ce-am mai făcut și eu, dar întâi cu fata asta, pentru că am așteptat de atâta vreme să-ți povestesc cazul.

Căută și găsi un teanc de hârtii într-un fișier, dar după ce le frunzări puțin constată că mai mult îl încurcă și le lăsă pe masă. În schimb îi povesti lui Dick întreaga istorie a cazului.

III

Cam cu un an și jumătate în urmă, doctorul Dohmler avusese un schimb de scrisori cu un american de familie bună care locuia pe atunci la Lausanne, un oarecare domn Devereux Warren, din familia Warrenilor din Chicago. Se stabili astfel o întâlnire și într-o zi domnul Warren sosi la clinică împreună cu fiica sa Nicole, o fată de șaisprezece ani. Era în mod evident bolnavă și sora care era cu ea o scoase la o mică plimbare prin grădina clinicii în vreme ce domnul Warren discuta cu medicul.

Warren era un bărbat izbitor de frumos, și nu-și trăda vârsta de patruzeci de ani. Era tipul americanului arătos în toate privin-

țele – înalt, lat în umeri, bine făcut – *un homme tres chic*¹, cum avea să-l descrie doctorul Dohmler lui Franz. Ochii lui mari, cenușii erau congestionați de soare, în urma canotajului pe lacul Geneva, și toată făptura lui degaja aerul caracteristic al celui care a cunoscut lucrurile cele mai bune ale acestei lumi. Conversația se desfășură în limba germană, căci se vădi că își făcuse studiile la Göttingen. Era nervos și, evident, foarte emoționat de demersul pe care-l întreprindea.

— Domnule doctor Dohmler, fiica mea nu mai e sănătoasă la cap. Am chemat specialiști și infirmiere cu grămada pentru ea și a tot stat la cure de odihnă, însă toată chestia a căpătat proporții prea mari pentru mine și acuma mi s-a recomandat, foarte călduros, să vin să vă consult pe dumneavoastră.

— Foarte bine, spuse doctorul Dohmler. Să zicem că o să începeți cu începutul și am să vă rog să-mi spuneți totul.

— Nu e nici un început, cel puțin în familie nu e nici un semn de nebunie, după câte știu, nici din partea mea, nici a măică-sii. Mama lui Nicole a murit când fata avea doisprezece ani și eu am fost și tată, și mamă, amândouă, pentru ea, cu ajutorul guvernanelor – și tată, și mamă pentru ea.

Era extrem de emoționat spunând asta. Doctorul Dohmler constată că-i dăduseră lacrimile și remarcă, pentru întâia oară, un miros de whisky în respirația celuiilalt.

— Cât a fost copil, era o scumpete – toată lumea se dădea în vânt după ea, toți cei care ajungeau să dea ochii cu ea. Era deșteaptă foc și fericită cât era ziua de lungă. Îi plăcea să citească, să deseneze, să danseze, să cânte la pian – orice. Țin minte cum o auzeam pe nevastă-mea spunând că ea a fost singurul dintre copiii noștri care nu plângea noaptea. Mai am o fată mai mare, și am mai avut și un băiat care a murit, însă Nicole a fost – Nicole a fost – Nicole...

Se întrerupse și doctorul Dohmler îl ajută:

— A fost un copil perfect normal, inteligent, fericit.

— Întocmai.

Doctorul Dohmler așteptă. Domnul Warren clătină din cap, scoase un oftat lung, aruncă o privire grăbită spre doctorul Dohmler, apoi își coborî iarăși ochii spre dușumea.

1 Un bărbat foarte bine (fr.).

— Cam acum opt luni, sau poate să fi fost șase, poate zece luni – tot caut să-mi fac socotelile, dar nu reușesc deloc să-mi aduc aminte unde eram – a început să-și dea în petic – să se comporte ca o nebună. Soră-sa a fost cea dintâi care mi-a vorbit despre asta – pentru că pentru mine Nicole a fost întotdeauna neschimbată, adăugă cu o oarecare grabă, ca și cum l-ar fi acuzat cineva că el ar fi fost de condamnat – era mereu aceeași fetiță iubitoare. Primul lucru s-a întâmplat cu un valet.

— A, da, spuse doctorul Dohmler, clătînându-și capul venerabil, ca și cum, asemenea lui Sherlock Holmes, s-ar fi așteptat ca un valet și numai un valet să-și facă apariția la punctul acesta.

— Aveam un valet – fusese la noi de ani de zile – de fapt era elvețian. Își ridică ochii să pândească aprobarea patriotismului doctorului Dohmler. Îi și intrase în cap o idee, de-a dreptul nebunească, despre omul acesta. Zicea că i-ar fi făcut avansuri – bineînțeles, la vremea aceea am crezut-o și l-am concediat, însă acum știu că toate astea erau doar niște închipuiri nebunești.

— Ce pretindea ea că i-ar fi făcut?

— Asta a fost primul lucru – medicii n-au putut, pur și simplu, să-și facă o părere. Se uita doar așa, la ei, ca și cum ei ar fi trebuit să știe perfect ce-i făcuse omul. Însă e sigur că voia să spună că i-ar fi făcut avansuri indecente – în privința asta nu ne-a lăsat nici un fel de îndoială.

— Înțeleg.

— Bineînțeles, am citit și eu despre femeile care se simt singuratice și-și închipuie că sub patul lor e ascuns un bărbat și așa mai departe, dar de unde și până unde să fi căpătat Nicole idei de felul acesta? Ar fi putut să-i aibă pe toți bărbații pe care și i-ar fi dorit. Eram la Lake Forest – o stațiune de vară lângă Chicago unde avem și noi o vilă – și era toată ziua în aer liber și juca tenis sau golf cu băieții. Și unii dintre ei erau chiar îndrăgostiți lulea de ea.

În tot timpul în care Warren vorbea cu făptura uscată și îmbătrânită a doctorului Dohmler, o parte din gândurile acestuia din urmă se întorceau cu intermitență spre Chicago. Odinioară, în tinerețea sa, ar fi putut să plece la Chicago în calitate de profesor și docent la universitate, și poate ar fi ajuns un om bogat

acolo și proprietarul propriei sale clinici în loc să fi rămas doar un acționar mărunț într-o clinică. Când se gândise atunci la ce aprecia ca fiind stratul subțire al cunoștințelor sale răspândit pe întreaga regiune imensă de acolo, peste toate lanurile de grâne, peste preriile nesfârșite, se hotărâse împotriva unui asemenea gest. Însă în vremurile acelea citise despre Chicago, despre marile familii feudale – Armour, Palmer, Field, Crane, Warren, Swift, despre McCornick și mulți alții, și de atunci încoace veniseră să-l consulte nu puțini pacienți chiar din păturile acelea ale orașelor Chicago și New York.

— Boala s-a înrăutățit, continuă Warren. A avut o criză sau ceva în genul acesta – începuse să vorbească fără cap și fără coadă. Soră-sa a scris aici câte ceva... Îi întinse doctorului o bucată de hârtie împăturită. Aproape întotdeauna vorbea despre bărbați care se pregăteau s-o atace, bărbați pe care îi cunoștea sau oameni de pe stradă, oricine...

Povesti despre starea lor de alarmă și de deprimare, despre ororile prin care trec membrii familiei în asemenea împrejurări, despre eforturile fără rezultat pe care le făcuseră în America, în sfârșit despre credința într-o schimbare a decorului care-l îndemna să riște să treacă peste blocada submarinelor și să-și aducă fata în Elveția.

— ...pe un crucișător al marinei militare americane, specifică el cu o nuanță de aroganță. Mi-a fost posibil asta printr-un noroc. Și dacă-mi dați voie să adaug, surâse ca o scuză, banii nu trebuie să fie un obstacol.

— Bineînțeles că nu, îl aprobă Dohmler sec.

Se întreba de ce și în legătură cu ce anume omul acesta îl mințea. Sau, dacă se înșela cumva în privința aceasta, în ce consta falsitatea care pătrunsesse în cameră – în silueta prezentabilă, îmbrăcată în haine de *tweed*, răsturnată în scaun cu nonșalanță sportivă? Acolo, afară, exista o tragedie, cu aripile zdrobite într-un fel sau altul, aici, înăuntru, totul era subțiratic, inconsistent și fals.

— Cred c-ar fi bine să stau câteva momente de vorbă cu ea, spuse doctorul Dohmler trecând la limba engleză, ca și cum astfel s-ar fi apropiat mai mult de Warren.

După aceea, când Warren își luase rămas-bun de la fiica sa și plecase înapoi la Lausanne, și după ce mai trecuseră câteva zile, doctorul și Franz înscriseseră pe fișa de observație a lui Nicole:

Diagnostic: Schizophrénie. Phase aiguë en décroissance. La peur des hommes est un symptôme de la maladie, et n'est point constitutionnelle... Le pronostic doit rester réservé.¹

Și apoi așteptară cu interes crescând pe măsură ce treceau zilele cea de-a doua vizită pe care domnul Warren o promisese.

O asemenea vizită nu se mai produse prea repede. După două săptămâni, doctorul Dohmler îi scrise. Confruntat cu o nouă tăcere, săvârși ceea ce în zilele acelea constituia *une folie*², și telefonă la Grand Hôtel la Vevey. Află atunci de la valetul domnului Warren că în clipa aceea își făcea tocmai bagajele pentru plecarea spre America. Amintindu-și că cei patruzeci de franci elvețieni pentru această comandă telefonică aveau să apară în registrele clinicii, sângele celor din garda Tuileriilor veni în ajutorul doctorului Dohmler și domnul Warren fu adus până la urmă la telefon.

— Este absolut necesar să veniți. Sănătatea fiicei dumneavoastră, totul depinde de asta. Nu-mi pot lua nici o răspundere.

— Da, uitate ce, doctore, pentru asta am recurs la dumneata. Eu mă grăbesc să mă întorc acasă.

Doctorul Dohmler nu mai stătuse până atunci de vorbă cu cineva aflat atât de departe, dar își formulă ultimatumul cu atâta fermitate în pâlnia telefonului, încât torturatul american de la celălalt capăt al firului cedă. O jumătate de ceas după cea de-a doua sosire pe țărmurile lacului Zürich, Warren se prăbușise, umerii săi voinici se cutremurau de suspinele violente care-l scuturau pe sub haina comod croită, ochii îi erau mai roșii decât însuși soarele de pe lacul Geneva, și medicii aflară atunci întreaga poveste sordidă.

¹ Diagnostic: Schizofrenie. Fază acută în descreștere. Teama de bărbați este un simptom al bolii și nu ține de constituție. Pronosticul să rămână rezervat (fr.).

² O nebunie (fr.).

— S-a întâmplat pur și simplu, spuse cu voce spartă. Nu știu – nu știu. După moartea maică-sii, când era încă o fetiță, venea la mine în pat în fiecare dimineață, uneori și dormea în pat cu mine. Mi-era atât de milă de ea, săraca! O, și pe urmă, oriunde ne duceam, cu automobilul sau cu trenul, ne țineam întotdeauna de mână. Îmi și cânta la ureche. Ne spuneam: „Acuma, hai să nu mai dăm atenție la nimeni în după-masa asta – să fim numai noi doi, unul pentru altul – în dimineața asta tu ești numai a mea“. O notă istovită de sarcasm i se strecură în voce. Oamenii își spuneau când ne vedeau ce minunată pereche de tată și fiică suntem noi doi – că le venea să plângă de înduioșare. Eram exact ca niște îndrăgostiți – ca niște amanți – și pe urmă, dintr-odată, am și fost amanți – și la zece minute după ce s-a întâmplat asta îmi venea să mă împușc acolo, pe loc – încât încep și eu să cred că sunt un degenerat bătut de Dumnezeu că n-am avut curajul s-o fac.

— Și pe urmă? spuse doctorul Dohmler, gândindu-se iarăși la Chicago și la acel gentleman blând, palid, cu pince-nez, care-i făcuse o vizită cu vreo treizeci de ani înainte. Lucrurile astea au continuat?

— O, nu! Ea parcă ar fi înghețat, de atunci, imediat. Spunea numai: „Lasă, lasă, tăticule. N-are nici o importanță. Lasă“.

— N-au existat urmări?

— Nu. Scoase încă un suspin, scurt, convulsiv, și-și suflă nasul de mai multe ori. Doar că acum sunt o grămadă de urmări.

Când povestea ajunsese la încheiere, Dohmler se lăsă pe spate, în fotoliul central, tipic mic-burghez, și-i spuse aspru în gând: „Țărănoiuile!“ – asta fiind una dintre puținele judecăți omenești absolute pe care și le permisesese în ultimii douăzeci de ani. Pe urmă pronunță cu voce tare:

— Aș vrea să vă duceți acum la un hotel la Zürich și să petreceți noaptea acolo; și apoi să veniți din nou aici mâine-dimineață să stăm de vorbă.

— Și pe urmă?

Doctorul Dohmler își desfăcu brațele destul de mult ca să fi putut ține între ele un purceluș de lapte.

— Chicago, sugeră el.

IV

— Și de-abia atunci am știut și noi pe ce lume suntem, spuse Franz. Dohmler i-a spus lui Warren că preia cazul dacă el se declară de acord să se țină cât mai departe de fiică-sa pentru o perioadă nedefinită de timp, un minimum absolut de cinci ani. După primul șoc, Warren părea mai ales preocupat de faptul dacă toată povestea asta n-avea să transpire într-un fel dincolo, în America. Noi aici am făcut un plan de acțiune în ce-o privește pe ea, și pe urmă am așteptat. Prognozele erau proaste – cum zici și tu, procentajul de vindecări, chiar și așa-zisele vindecări sociale, este foarte scăzut la vârsta asta.

— Scrisorile de la început arătau într-adevăr foarte descurajatoare, aprobă Dick.

— Foarte – și foarte tipice. Am și ezitat să-i dau drumul la prima dintre ele să iasă din clinică. Pe urmă m-am gândit că lui Dick are să-i facă bine să știe că și noi, aici, ne dăm toată osteneala. Tu ai fost foarte generos că i-ai răspuns.

Dick suspină.

— Era o fetiță atât de încântătoare – puneă în plicuri și o mulțime de fotografii de-ale ei. Și după prima lună acolo, nu mai aveam literalmente ce face. Tot ce-i spuneam eu în scrisorile mele era: „Fii fată bună și ascultă-i pe doctori“.

— A fost de ajuns – a avut o ființă din afară la care să se gândească. O vreme n-avusese pe nimeni decât o soră de care nu pare să fie prea apropiată. Și pe lângă asta, lectura scrisorilor ei ne-a ajutat foarte mult pe noi, aici – erau ca o diagramă a situației ei.

— Îmi pare foarte bine.

— Înțelege acum ce s-a întâmplat? A simțit că există undeva o complicitate – firește, asta n-are nici o importanță reală, decât pentru noi, care vrem să-i reevaluăm stabilitatea extremă și tăria de caracter. La început a fost șocul acela. Pe urmă au dus-o la un pension și le-a auzit pe fete vorbind între ele – așa că printr-un mecanism simplu de autoapărare și-a băgat în cap ideea că ea nu era în nici un fel complice – și de aici i-a fost ușor să alunece într-o lume de fantasmă în care toți bărbații, cu cât îți plăceau mai mult și aveai mai multă încredere în ei, cu atât erau mai groaznic de răi.

— Ea a vorbit vreodată despre... oroarea asta, direct?

— Nu; ca să-ți spun drept, când a început să se comporte normal, cam prin octombrie, eram într-un punct mort. Dacă ar fi fost o femeie de treizeci de ani, am fi lăsat-o să-și găsească ea singură măsurile de acomodare, dar era atât de tânără, și ni s-a făcut frică să nu se crispeze de tot, cu toate chestiile astea răsucite acolo, în sinea ei. Așa că doctorul Dohmler i-a spus cu toată franchețea: „De acum încolo, datoria dumitale este față de dumneata însăși. Lucrul acesta nu înseamnă în nici un fel că s-ar fi terminat cu dumneata – viața dumitale e abia la început“. Și așa mai departe. Are într-adevăr o minte foarte solidă și el i-a dat ceva din Freud să citească, nu prea mult, și ea, în ce-o privește, a manifestat foarte mult interes. De fapt, cam toți pe aici o răs-fățăm. Inșă e foarte reticentă, adăugă; apoi ezită: Ne întrebam dacă în scrisorile astea din urmă, către tine, puse direct de ea la poștă, la Zürich, spunea ceva care ar putea arunca vreo lumină asupra stării ei de spirit și a planurilor de viitor.

Dick rămase o clipă pe gânduri.

— Da și nu. Am să-ți aduc scrisorile să le vezi, dacă vrei. Pare plină de speranță și de o sete normală de viață – chiar într-un fel, romantică. Uneori vorbește despre „trecut“, așa cum fac cei care au stat la pușcărie. Dar nu știi niciodată dacă ei se gândesc la crimă sau la închisoare sau la întreaga experiență. La urma urmelor, eu nu sunt decât un fel de momâie de paie în viața ei.

— Evident; eu îți înțeleg perfect situația și vreau să-mi exprim încă o dată recunoștința noastră. Din cauza asta am vrut să stăm puțin de vorbă înainte de a te întâlni cu ea.

Dick râse.

— Crezi că ar putea să se arunce dintr-un salt la gâtul persoanei mele?

— Nu, asta nu. Dar vreau să te rog să procedezi foarte atent. Tu ești un bărbat foarte atractiv pentru femei, Dick.

— Atunci, să-mi ajute Dumnezeu! Foarte bine, am să fiu blând și respingător – am să mestec usturoi de câte ori știi că am să mă întâlnesc cu ea și am să fiu în permanență neras. O fac eu să se retragă în tranșee.

— Usturoi nu! spuse Franz care-l luase în serios. Nu-i nevoie să-ți compromiți cariera. Dar văd că mai mult îți arde de glumă.

— ...și pot să și șchiopățez puțin. Și pe urmă, oricum, nici nu am baie acolo unde stau eu acuma.

— Văd că glumești. Franz se destinse sau, mai bine spus, își asumă postura unuia care se destinde. Acuma, povestește-mi și mie despre tine și despre proiectele tale.

— N-am decât unul singur, Franz, și ăsta e să ajung un bun psihiatru practician – poate cel mai bun care a existat vreodată.

Franz râse ușor, însă își putea da seama că de data asta Dick nu mai glumea.

— E un lucru foarte bun și foarte american, spuse. Pentru noi e mai dificil... Se ridică de la locul lui și se îndreptă către ușa glasvand. Uite, stau aici și văd Zürichul – acolo-i clopotnița de la Gross-Münster. În cripta ei e îngropat bunicul meu. Dincolo de podul din fața ei zace strămoșul meu Lavater, care n-a vrut să fie îngropat în nici un fel de biserică. Alături e statuia unui alt strămoș de-al meu, Heinrich Pestalozzi, și cea a doctorului Alfred Escher. Și peste toate astea plutește mereu Zwingli – eu sunt în permanență confruntat cu un panteon de eroi.

— Da, înțeleg. Dick se ridică în picioare. Îmi dădeam și eu aere. Adevărul e că totul de-abia începe. Cei mai mulți dintre americanii din Franța mor de nerăbdare să se întoarcă acasă, însă nu și eu – eu pot să mai primesc solda militară tot restul anului doar cu condiția să mai particip la cursurile de la Universitate. Ce zici de un guvern ca ăsta care vede lucrurile în mare și-și știe de pe acum viitorii oameni mari? Pe urmă mă duc acasă o lună, să-l văd pe tata. După asta, mă întorc – mi s-a oferit o slujbă.

— Unde?

— La rivalii voștri – clinica lui Gisler, la Interlaken.

— Nu te vâri acolo, îl sfătui Franz. Au avut o duzină de tineri într-un an de zile. Gisler e el însuși un om bolnav cu sindrom depresiv anxios, nevastă-sa și amantul ei sunt cei care conduc clinica – evident, înțelegi că ce-ți spun aici e confidențial.

— Dar ce-i cu planul tău vechi cu America? întrebă Dick repede. Trebuia să mergem la New York și să punem bazele unui stabiliment modern de tot, pentru miliardari.

— Astea erau visuri de studenție.

Dick luă masa cu Franz, cu soția lui și cu un cățel care mirosea a cauciuc ars, în vișișoara lor de la marginea domeniului

clinicii. Se simțea vag apăsător, nu de atmosfera de rezervă modestă, și nici de *Frau* Gregorovius, care ar fi putut fi de multă vreme profetizată, ci de această bruscă restrângere a orizontului cu care Franz părea să se fi împăcat. Pentru el, limitele ascetismului erau altminteri marcate – putea să accepte o asemenea disciplină spirituală ca un mijloc către un scop, să o suporte chiar ca pe o glorie care să se creeze ea însăși și să se alimenteze, însă îi venea greu să se resemneze la a-și trăi deliberat viața în dimensiunile, mai modeste, ale unui cadru moștenit. Gesturile domestice ale lui Franz și ale soției sale, așa cum se exprimau într-un spațiu înghesuit, erau lipsite de grație și de aventură. Lunile de după război în Franța și lichidările generoase care avuseseră loc sub egida splendorii americane îi afectaseră lui Dick simțul de perspectivă. În plus, bărbății, ca și femeile, îi acordaseră prea multă importanță, și poate că ceea ce îl determinase să se întoarcă în centrul ceasornicului elvețian de precizie fusese intuiția că viața pe care o dusesese nu era prea bună pentru un om serios.

O făcu pe Kaethe Gregorovius să se vadă pe ea însăși ca o ființă fermecătoare, dar în vremea aceasta el era tot mai puțin în largul său la mirosul atoatepătrunzător de conopidă – în același timp detestându-se pentru că-și vedea încolțind astfel simțământul unei superficialități pe care nici el nu și-o deslușea prea bine.

„Doamne, sunt și eu ca și ceilalți, ca ei toți? se surprindea gândindu-se când se trezea tresărind, noaptea. Sunt și eu la fel ca ei toți?“

Se vădea astfel că nu era un om potrivit să ajungă un socialist, dar că însușirea sa omenească rămânea cea din care se fac multe dintre operele mai de preț ale lumii. Adevărul este că de luni de zile se ocupase mai ales să-și cântărească argumentele din tinerețe, cele care ar fi urmat să hotărască dacă trebuie sau nu să-ți dai viața pentru o cauză în care nu mai crezi. În ceasurile moarte și albe din Zürich, privind din salonul vreunei case străine în strada de unde urca strălucirea câte unui felinar, se gândea că visase să fie un om bun, plin de iubire, curajos și înțelept, dar că acum constata că totul era foarte dificil. Ar mai fi vrut de asemenea și să fie iubit, dacă și-ar fi găsit și el locul într-un asemenea sentiment.

Veranda clădirii centrale era scăldată în lumină prin glas-vanduri, deschise acum, în afară de umbrele negre ale pereților din camerele pacienților și de umbrele fantastice ale scaunelor de fier brăzdând răsaturile de gladiole. Dintre siluetele care se agitau într-o cameră sau alta, domnișoara Warren apăru întâi fugar, apoi deodată conturându-se, oprită locului, atunci când îl văzu; pe când trecea pragul, fața ei prinse cea de pe urmă lumină a încăperii și o purtă afară odată cu întreaga ei făptură. Pășea ritmat – toată săptămâna îi sunaseră cântece în urechi, cântece văratice dinspre ceruri arzătoare și umbre neliniștite, și odată cu sosirea lui, cântecele acestea crescuseră până într-atâta încât aproape că-i venea să le însoțească și ea cu voce tare.

— Ce mai faci, domnule căpitan? spuse, desprinzându-și cu greu ochii dintr-ai lui, ca și cum privirile li s-ar fi împletit. Stăm aici afară? Stătea nemișcată în picioare, doar privirea îi zvâcni în jur o clipă. De acum, s-a făcut cu adevărat vară.

O femeie ieșise odată cu ea din casă, o femeie durdulie, înfășurată într-un șal, și Nicole i-l prezentă pe Dick: Señora...

Franz se scuză îndepărtându-se și Dick grupă laolaltă trei scaune.

— Ce noapte minunată, spuse Señora.

— *Muy bella*¹, aprobă Nicole; apoi către Dick: Ai venit pentru mai multă vreme?

— Sunt la Zürich pentru mult timp, dacă la asta te gândești.

— Asta este cu adevărat prima noapte de primăvară adevărată, sugeră Señora.

— Și chiar stai mai mult?

— Cel puțin până în iulie.

— Eu plec în iunie.

— Iunie este o lună minunată aici, comentă Señora. Ar trebui să stai toată luna iunie și pe urmă să pleci în iulie când într-adevăr se face prea cald.

— Și unde te duci? o întrebă Dick pe Nicole.

— Undeva, cu soră-mea, undeva unde să simți că trăiești, sper, pentru că eu am pierdut atât de multă vreme. Dar poate că vor

¹ Foarte frumoasă (sp.).

spune că-i mai bine să merg într-un loc mai liniștit la început – poate Como. De ce nu vii și dumneata la Como?

— Ah, Como... Începu Señora.

Dinăuntru clădirii un trio începu să intoneze o arie din *Cavaleria uşoară* de Suppe. Nicole profită ca să se ridice și impresia pe care o creaseră tinerețea și frumusețea ei asupra lui Dick crescuseră tot mai mult până când se revărsă deodată în el într-un fior dens de emoție. Ea surâse, un surâs Pueril, emoționant, care era asemenea cu toată tinerețea risipită vreodată pe lume.

— Muzica asta-i prea tare ca să ne mai auzim și noi – ce-ai spune să ne plimbăm pe aici, prin jur? *Buenas noches*, Señora.

— 'pte bună – 'pte bună.

Coborâră cele două trepte până la alee, unde, după o clipă, se lăsă umbra cuprinzându-i; ea îi apucă brațul.

— Am niște discuri de patefon pe care mi le-a trimis soră-mea din America, spuse. Data viitoare când mai vii, am să ți le pun – știi aici un loc unde se poate pune patefonul și nu ne aude nimeni.

— Are să fie drăguț.

— Știi *Hindustan*? îl întrebă, gânditoare. Nu l-am mai auzit până acum, dar îmi place. Și am și *De ce să le spunem copilași?* Și *Ce bine-mi pare că pot să te fac să plângi*. Presupun că dumneata ai dansat după toate melodiile astea, la Paris?

— N-am fost la Paris.

Rochia ei de culoarea laptelui, când albăstruie, când cenușie, după cum înaintau pe alee, și părul ei foarte blond îl amețeau pe Dick – ori de câte ori se întorcea spre ea, fata îi surâdea puțin, chipul luminându-i-se ca al unui înger când ieșiră în cercul unui felinar la o răspântie de alee. Îi mulțumea pentru toate, era ca și cum ar fi însoțit-o la un bal, și în timp ce Dick era din ce în ce mai puțin sigur de relația lui față de ea, încrederea ei sporea – în toată făptura ei era o tulburare care părea să oglindească întreaga neliniște plină de așteptare a lumii.

— Eu acuma nu mai sunt sub nici un fel de restricții, spuse ea. Am să-ți pun două cântece foarte bune – le zice *Așteaptă până se întorc vacile acasă* și *Adio, Alexander*.

Data următoare el întârzie; trecuse o săptămână și Nicole îl aștepta pe alee, într-un punct pe drumul venind dinspre locuința

lui Franz. Părul, pieptănat altfel încât să-i lase libere urechile, îi atingea umerii, așa că fața părea să-i fi răsărit din plete, ca și cum exact în momentul acela ar fi ieșit dintr-o pădure în bătaia luminii limpezi a clarului de lună. Tot ce era neștiut, necunoscut în jur îi oferea acum lui Dick; el ar fi vrut mult ca ea să nu fi avut nici un fel de trecut, nici un fel de familie, să fie doar o fată tânără, pierdută, fără nici un alt adăpost decât noaptea din care tocmai răsărise. Se îndreptară spre ascunzătoarea unde ea își dusesse patefonul, trecând pe lângă colțul atelierului, cățărându-se pe o mică stâncă și așezându-se în spatele unui zid scund, cu fața spre noaptea care se întindea în larguri, mile și mile întregi.

Acum erau în America; chiar și Franz, care-și închipuia atât de bine dispus că Dick era un cuceritor irezistibil, n-ar fi putut să ghicească vreodată că ei doi ajunseseră atât de departe. Făceau drumuri întregi cu taxiul ca să se întâlnească; fiecare din ei își avea preferința în surâsuri și-amândurora le plăcea *Hindustan*; curând după aceea probabil că se certaseră, căci nimeni nu mai știa deodată nimic și nimănui nu părea să-i mai pese – și totuși, în cele din urmă unul din ei plecase și-l lăsase pe celălalt plângând, doar așa ca să se simtă trist, ca să se simtă plin de tristețe.

Melodiile subțiratic, legând laolaltă vremuri pierdute și speranțe viitoare, se învăluiau prin noaptea elvețiană. În pauzele patefonului, un greier mai încheaga scena cu o singură notă. Din când în când, Nicole oprea mașinăria și îi cânta ea lui.

„Pune-o singură monedă
Pe pământ
Și te uită cum se duce
Rostogol, fiindcă-i rotund.“

În noaptea pură a buzelor ei întredeschise nu tremura nici o suflare. Dick se ridică brusc în picioare.

- Ce se întâmplă, nu-ți place?
- Sigur că-mi place.
- Bucătăreasa, acasă la noi, m-a învățat asta.

„Femeia nici nu știe ce
bărbat bun a avut
Pân' nu l-a lăsat să plece...“

— Îți place?

Surâdea spre el, știind sigur că surâsul îi strângea laolaltă toate câte existau în ea, și le îndrepta pe toate către el, făcându-i astfel o promisiune adâncă, a întregii ei ființe, pentru atât de puțin în schimb, doar pentru suflul unui răspuns, doar pentru semnul unui tremur care să o împlinească, undeva în el. Clipă cu clipă trecea în ea splendoarea blândă a sălciilor, din afară, din lumea întunecată.

Se ridică și, împiedicându-se de patefon, se lipi într-o clipă de trupul lui, cuibărintu-se în adâncitura umărului său rotunjit, apoi se îndepărtă.

— Mai am o placă. Ai auzit *Adio, Letty*? Cred c-o știi.

— Sincer vorbind, nu înțelegi – eu n-am auzit nici un singur sunet.

„Nici n-am cunoscut, nici n-am simțit miresmele, nici gustul“, ar fi putut să adauge; numai niște fete cu obraji aprinși în camere tănuite, înfierbântate. Fetele tinere pe care le cunoscuse el la New Haven în 1914 îi sărutau pe bărbați spunând: „Așa“, cu mâinile proptite în pieptul acestora ca să-i împingă departe de ele. Și acum, aici, în fața lui, era această faptură abia scăpată dintr-un dezastru, aducându-i lui esența întregă a unei lumi...

VI

Se făcuse luna mai când o întâlni iarăși. Dejunul la Zürich fusese urmarea unui sfat lăuntric spre prudență; era limpede că însăși logica vieții lui evolua tot mai departe de fata aceasta; și cu toate astea, când un străin o privi de la o masă de alături, cu ochi de mascul arzând neliniștitor ca niște lumini neidentificabile, el se întoarse spre acel personaj cu un gest politicos de intimidare și-i abătu privirile.

— Doar unul care aruncă ocheade, explică binedispus. Se uita și el la rochia dumată. De ce ai așa de multe rochii diferite?

— Surioara spune că suntem foarte bogați, încercă să-i explice, umilă. De când a murit bunica.

— Te iert.

Era îndeajuns de mai vârstnic decât Nicole ca să-i facă plăcere vanitățile și bucuriile ei tinerești, felul în care se oprea câte o frântură de secundă în fața oglinzii din hol la ieșirea din restaurant, astfel ca argintul acela incoruptibil să poată să-i redea sieși propria ei ființă. Era încântat s-o vadă întinzându-și brațele să cuprindă octave noi, acum când revenise deodată la viață, frumoasă și bogată, încerca, cu toată onestitatea, s-o despărta de orice obsesii pe care ar fi putut-o el influența să și le clădească – îi părea bine s-o vadă creându-și fericirea și încrederea în afara lui; dificultatea era că, până la urmă, Nicole aducea totul la picioarele lui, ofrande în ambrozie pentru jertfă, în mirt pentru adorare.

Cea dintâi săptămână a verii îl găsi pe Dick stabilit din nou la Zürich. Își aranjase studiile și scrierile pe care izbutise să le ducă la capăt în armată, într-un tot coerent, din care spera să-și alcătuiască versiunea revizuită a cărții *Psihologia pentru psihiatri*. Avea impresia că-și găsisse un editor; stabilise contactul și cu un student sărac care ar fi urmat să-i îndrepte erorile de germană. Franz socotea planul cam pripit, dar într-o zi, pe când luaa dejunul împreună, Dick îi demonstrează modestia dezarmantă a temei.

— Astea toate sunt lucruri pe care n-am să le mai cunosc niciodată atât de bine ca acum, insistă el. Ceva îmi spune că problemele astea n-au ajuns încă să fie fundamentale numai pentru că nu s-au bucurat niciodată de recunoaștere materială. Slăbiciunea profesiei noastre stă în atracția pe care o simțim pentru omul cam schilod, cam înfrânt. Și atunci, un specialist, menținându-se în limitele profesiei, se compensează tinzând către aspectele clinice, către ceea ce e „practic” – și și-a câștigat bătaia fără să tragă nici un foc. Dimpotrivă, tu, Franz, ești un om foarte competent pentru că soarta ți-a ales profesia înainte de a te fi născut. Mai bine i-ai mulțumi lui Dumnezeu că n-ai avut nici un fel de „înclinație” – eu în schimb a trebuit să fiu psihiatru pentru că la St. Hilda, la Oxford, exista o fată care frecventa cursurile la specialitatea asta. Poate că-ți par confuz, dar nu vreau să văd cum îmi fug ideile din cauza câtorva pahare de bere.

— Foarte bine, îi răspunse Franz. Tu ești american. Poți face așa ceva fără să aduci prejudicii profesiei. Mie nu-mi plac însă

generalitățile. Curând o să te văd că scrii cărțile cum ar fi *Gânduri adânci pentru profani*, atât de simplificate încât să fie garantate că n-au să dea prea multe bătăi de cap nimănui. Dacă ar mai trăi tata s-ar uita acum la tine și-ar mormăi, Dick. Și-ar lua șervetul și și l-ar împături așa, și ar ridica în mâna ailaltă inelul prin care se trec șervetele, chiar ăsta de aici – și-l ridică; în lemnul cafeniu era sculptat capul unui mistreț – și-ar spune: „Mde, impresia mea e...” și pe urmă s-ar mai uita la tine, și s-ar gândi: „La ce bun?” și pe urmă s-ar opri și ar mai mormăi o dată; și cu asta am ajuns să ne ridicăm de la masă.

— Eu sunt singur astăzi, spuse Dick nemulțumit. Dar s-ar putea să nu mai fiu singur mâine. Și după asta mi-aș împături și eu șervețelul ca și taică-tu și aș mormăi și eu.

Franz așteaptă o clipă.

— Cu pacienta noastră ce faci?

— Nu știu.

— Mda, dar ar fi trebuit să-ți fi făcut o părere până acum.

— Îmi place. E atrăgătoare. Ce-ai vrea să mă vezi că-i fac – că mă duc cu ea pe munte după *edelweiss*?

— Nu, mă gândeam că, din moment ce te preocupă cărțile astea de știință, și-ar fi putut veni vreo idee.

— ...să-mi dedic viața ei?

Franz strigă după nevastă-sa în bucătărie:

— *Du lieber Gott! Bitte, bringe Dick noch ein Glass Bier.*¹

— Nu vreau să beau dacă trebuie să mă duc la Dohmler.

— Noi suntem de părere că e mai bine să avem un program.

Au trecut patru săptămâni – după toate aparențele fata e îndrăgostită de tine. Asta nu ne-ar privi deloc pe noi dacă am fi în lumea de afară, dar aici, în clinică, avem o răspundere.

— Am să fac exact ce-mi spune doctorul Dohmler, se învoi Dick.

Însă n-avea prea mari speranțe că Dohmler ar fi fost în măsură să-i lămurească prea mult problema; el însuși constituia elementul incalculabil în această combinație. Independent de voința lui lucrul trecuse în mâinile sale. Totul îi amintea de o scenă

¹ Doamne, Dumnezeu! Te rog, mai adu un pahar de bere pentru Dick (germ.).

din copilărie când lumea din casă căuta cheia pierdută de la dulapul cu argintărie, și Dick știa că o ascunsese el însuși sub batisatele din sertarul cel mai de sus al șifonierului maică-sii; la vremea aceea simțise o detașare filozofică, și senzația aceasta se repeta acum când el și cu Franz se îndreptau împreună spre cabinetul profesorului Dohmler.

Profesorul, cu fața lui frumoasă încadrată de favoriți tăiați drept, ca veranda năpădită de iederă a unei case vechi și superbe, îl dezarmă de la început. Dick cunoștea câțiva oameni cu mai mult talent, însă nici o ființă care să se afle într-o categorie calitativ superioară lui Dohmler.

Șase luni mai târziu gândea exact la fel, atunci când îl văzu pe Dohmler mort, luminile stinse ale verandei, brațele de iederă ale favoriților atingându-i gulerul foarte alb, multele bății care se legănaseră prin fața ochilor lui adânciți acum încremenite pentru totdeauna sub pleoapele firave, delicate.

— ...Bună ziua, domnule. Se opriște țeapăn, în poziție de drepti, parcă întors în timp, ca în vremea armatei.

Profesorul Dohmler își împreună degetele-i liniștite. Franz vorbea, pe jumătate în rolul unui ofițer de legătură, pe jumătate în cel al unui secretar, până când superiorul lui îl întrerupsese în mijlocul unei propoziții.

— Noi am progresat până la un punct, spuse blând. Acum, dumneata, doctore Diver, ești cel care ne-ar putea ajuta cel mai bine.

Scos din pasivitatea lui, Dick mărturisi:

— Eu însumi nu sunt prea bine lămurit.

— Eu nu am nimic de-a face cu reacțiile dumitale personale, spuse Dohmler. Însă mă privește faptul că acest așa-numit „transfer“ – îi aruncă o privire scurtă, ironică, lui Franz, la care acesta răspunse în același fel – trebuie sistat. Domnișoara Nicole este într-adevăr într-o situație bună, însă nu atât cât să supraviețuiască unei întâmplări pe care ea ar putea-o interpreta ca fiind o tragedie.

Iarăși Franz începu să spună ceva, însă doctorul Dohmler îl reduse la tăcere printr-un gest.

— Înțeleg că situația dumitale a fost dificilă.

— Da, a fost.

Acum profesorul se lăsă pe spate în scaunul său și râse, spunând odată cu ultima silabă a râsului, în vreme ce ochii lui mici, ascuțiți, cenușii, străluceau printre cuvinte:

— Poate că ai ajuns și dumneata să fii implicat aici din punct de vedere sentimental.

Conștient că era ținta unei ironii, Dick râse și el.

— Este o fată foarte drăguță – oricine răspunde la așa ceva până la o anumită limită. Nu am deloc intenția...

Din nou Franz încercă să vorbească – și din nou Dohmler îl opri cu o întrebare directă adresată lui Dick:

— Te-ai gândit să pleci de aici?

— Nu pot să plec.

Doctorul Dohmler se întoarse spre Franz.

— Atunci o putem trimite noi pe domnișoara Warren de aici.

— Cum credeți dumneavoastră că e mai bine, domnule profesor, cedă Dick. E într-adevăr o situație delicată.

Profesorul Dohmler se ridică, asemenea unui om fără picioare care se înalță pe cărje.

— Dar e o situație profesională, strigă aproape, cu voce liniștită.

Oftă, lăsându-se iarăși în scaun și așteptând ca ecoul de tunet al vorbelor sale să se stingă în cameră. Dick vedea bine că doctorul Dohmler ajunsese la punctul culminant și nu era sigur că el însuși supraviețuise acestui punct. Când tunetul se potoli, Franz reuși să spună în sfârșit ce-avea de spus.

— Doctorul Driver e un om de caracter, domnule profesor, spuse. Știu că n-are nevoie decât să aprecieze cum trebuie situația pentru a proceda exact cum se cuvine. După părerea mea, Dick poate să coopereze mai departe cu noi, aici, fără să fie nevoie ca cineva să plece.

— Ce spui de asta? îl întrebă profesorul Dohmler pe Dick.

Dick se simțea prea greoi pentru o situație atât de delicată; în același timp înțelegea, din tăcerea care urmase vorbelor lui Dohmler, că starea de pasivitate nu mai putea fi prelungită la nesfârșit; dintr-odată dădu cărțile pe față.

— Sunt pe jumătate îndrăgostit de ea – mi-a trecut prin minte posibilitatea de a mă căsători cu ea.

— Ț, ț, ță, făcu Franz.

— Așteaptă, îl avertiză Dohmler. Franz refuză să aștepte: — Cum așa? Și să-ți sacrifici jumătate din viață ca să faci și pe doctorul, și pe infirmiera? Eu știu foarte bine cum sunt cazurile astea. Un caz din douăzeci se rezolvă de la prima criză – mai bine să nu mai dai ochii cu ea în viața ta!

— Dumneata ce crezi? îl întrebă Dohmler pe Dick.

— Bineînțeles că Franz are dreptate.

VII

Se făcuse după-amiază târziu când își încheiară discuția în legătură cu ce anume ar fi trebuit să facă Dick. Trebuia să se poarte cât se poate de blând și în același timp să se elimine pe sine din întreaga combinație. Când medicii se ridicară, în sfârșit, să-și ia rămas-bun, privirile lui Dick căzură pe fereastră afară unde începuse o ploaie ușoară. Nicole aștepta, plină de nădejde, undeva în ploaia aceasta. Când ieși, încheindu-și impermeabilul la gât, trăgându-și în jos borurile pălăriei, dădu peste ea aproape imediat, sub streșina clădirii principale.

— Știu un loc nou unde putem să mergem, spuse ea. Când eram bolnavă nu-mi păsa să stau și eu înăuntru cu ceilalți, seara – ei vorbeau între ei și mi se părea totul foarte normal. Natural, acumă văd că sunt bolnavi și e... e...

— Ai să pleci curând de aici.

— O, da, curând. Sora mea, Beth, dar noi i-am spus întotdeauna Baby, vine peste câteva săptămâni să mă ducă undeva; după asta mă mai întorc aici pentru o lună, ultima.

— Sora mai mare?

— O, da, mult mai mare. Are douăzeci și patru de ani – e genul foarte englezoaică. Locuiește la Londra cu sora tatei. A fost logodită cu un englez, dar el a murit în război – eu nu l-am cunoscut.

Chipul ei, aur ivoriu în amurgul tremurat care se străduia să răzbată prin ploaie, cuprindea o promisiune pe care Dick nu o mai văzuse până atunci; pomeții înalți, aerul acesta vag bolnăvicios, rece mai degrabă decât febril, îl duceau cu gândul la trupul unui

mânz nerăbdător să se împlinescă – o făptură a cărei viață nu promitea doar să fie o proiecție a tinereții pe un paravan cenușiu, ci chiar o împlinire adevărată; fața aceasta avea să fie frumoasă și la maturitate; avea să fie frumoasă și la bătrânețe; structura esențială și așezarea liniilor existau de pe acum.

— La ce te uiți?

— Mă gândeam tocmai că ai să fii ceea ce se cheamă fericită.

Nicole se înfricoșă deodată:

— Crezi? Foarte bine, lucrurile tot n-ar putea să fie mai rele decât au fost.

În șopronul acoperit, pentru strânsul lemnului, unde-l dusesese, se așezase cu picioarele încrucișate sub ea, arătându-și pantofii de golf, cu haina de ploaie strânsă în jurul trupului și cu obrajii treziți la viață de aerul umed. Gravă, răspunse privirii lui cuprinzând într-a ei silueta doctorului, mândră parcă, așa cum stătea, fără să se sprijine cu totul de stâlpul de lemn de care se rezemase; îi privea deschis fața care se străduise dintotdeauna să-și disciplineze trășăturile într-o expresie de atenție plină de seriozitate, după alunecări în bucurii și ironii numai de el știute. Partea aceea din el, care părea să se potrivească cel mai bine cu tenul roșcat de irlandez, o cunoștea ea cel mai puțin; îi era frică de ea, și totuși cu atât mai dornică să o exploreze – aceasta era partea cea mai masculină din el; cealaltă, partea deliberată, considerația pe care o citea în ochii lui politicoși, pe asta o ignora fără întrebări, așa cum fac de obicei femeile.

— Cel puțin instituția asta e bună pentru perfecționarea în limbi străine, spuse Nicole. Am vorbit franțuzește cu doi dintre doctori, germană cu infirmierele și italiană, sau ceva care se apropie de italiană, cu vreo două dintre femeile care fac curățenie și cu una dintre paciente, iar de la alta am mai ciupit puțină spaniolă.

— Frumos.

El încerca să-și construiască o atitudine, însă nu vedea nici o suită logică.

— ...și mai e și muzica. Sper că nu ți-ai închipuit că mă interesează numai jazzul. Exersez în fiecare zi – de câteva luni urmez și un curs de istoria muzicii la Zürich. De fapt, acestea m-au ținut în stare de funcționare în unele momente – muzica și desenul.

Se aplecă deodată și smulse o bucățică desprinsă din talpa pantofului; apoi își ridică iarăși privirile. Mi-ar face plăcere să te desenez, exact așa cum ești.

Îl întrista s-o vadă cum îi înșira lui toate talentele ei, cerându-i parcă aprobarea.

— Te invidiez. În momentul de față am impresia că eu nu mă mai pot interesa de nimic altceva decât de munca mea.

— A, dar eu cred că așa ceva e foarte frumos pentru un bărbat, spuse ea repede. Pentru o fată însă, eu consider că e bine să aibă tot felul de însușiri și să le treacă pe urmă mai departe și copiilor ei.

— Așa îmi închipui, spuse Dick cu o indiferență voită.

Nicole rămase tăcută. Dick ar fi vrut s-o audă vorbind, ca să-și poată juca mai departe rolul celui care-i aplicăm un duș rece, însă acum rămăsese tăcută.

— Te-ai făcut bine de tot, îi spuse. Încearcă și uită trecutul; nu lua lucrurile prea repede pentru un an sau doi încă. Întoarce-te în America, intră și dumneata în viața mondenă, îndrăgostește-te – și fii fericită.

— N-aș putea să mă îndrăgostesc. Pantoful ei rupt rătăcea o pată de mușgai de pe buturuga pe care era așezată.

— Ba ai putea, insistă Dick. Nu încă un an, poate, dar într-o bună zi... Pe urmă adăugă brutal: Poți să ai o viață perfect normală, cu o casă plină de urmași superbi. Însuși faptul că ai putut să te restabilești astfel, complet, la vârsta dumitale, dovedește că a fost vorba aproape exclusiv de factori precipitanți. Tânără doamnă, dumneata ai să duci o viață splendidă mult timp după ce foștii dumitale colegi de suferință se vor mai zbate, zbierând, în cămașă de forță.

Dar când el îi întinse hapul acesta amar, când îi aduse astfel, cu asprime, aminte, în ochii ei se oglindi o expresie de suferință.

— Știu că n-ar fi indicat să mă mărit multă, multă vreme încă, spuse, umilă.

Dick era prea tulburat ca să mai poată răspunde ceva. Privea afară, peste lanul de grâu, încercând să-și recompună atitudinea aspră, brutală.

— Are să fie totul cât se poate de bine cu dumneata – toată lumea, aici, e convinsă de asta. Dacă ai ști, doctorul Gregory e atât de mândru de dumneata încât probabil...

— Îl urăsc pe doctorul Gregory.

— De, eu în locul dumitale n-aș vorbi așa.

Lumea lui Nicole se sfărâmasese în cioburi, însă, oricum, fusese doar o lume fără consistență și abia încheagată; mai în adâncuri, instinctele și emoțiile ei continuau lupta. Oare abia trecuse o oră de când așteptase la ușa de la intrare, ducându-și speranța ca pe un buchețel de flori la cingătoare?

...Rochie, stai acum înfoiată pentru el, nasture, stai încheiat, înflorește narcisă – văzduhule, rămâi tăcut și blând.

— Are să fie plăcut să pot să mă distrez iarăși, băigui ea. O clipă, se agăță de gândul disperat de a-i spune cât de bogată era, în ce case uriașe trăise, să-i spună că era într-adevăr un bun de preț – un moment se preschimbă în bunicul ei, Sid Warren, geambașul de cai. Însă depăși ispita de a amesteca la întâmplare toate valorile și își închise iarăși argumentele în camerele dosnice, victoriene – chiar dacă astfel pentru ea n-avea să mai existe apoi vreun cămin, ci doar pustietate și suferință.

— Trebuie să mă întorc la clinică. Nu mai plouă.

Dick mergea acum alături de ea, simțindu-i nefericirea și dorind mai mult ca orice să soarbă ploaia care-i atingea ei obrazul.

— Mai am niște plăci noi, spuse ea. De-abia aștept să le ascult. Știi...

După cină, tot în seara asta, se gândea Dick, avea să desăvârșească ruptura; în același timp simțea nevoia să-i aplice o lovitură de picior în spate lui Franz pentru că în parte și el îl băgase în toată povestea asta sordidă. Aștepta în hol. Ochii îi urmăreau o beretă, nu udă de așteptare ca a lui Nicole, ci acoperind un craniu pe care se făcuse recent o operație. De sub ea niște ochi se luptau să vadă, îl găsiră și veniră spre el.

— *Bonjour, Docteur.*

— *Bonjour, Monsieur.*

— *Il fait beau temps.*

— *Oui, merveilleux.*

— *Vous êtes ici maintenant.*

— *Non, pour la journée seulement.*

— *Ah, bon. Alors – au revoir, Monsieur.*¹

Fericită că mai supraviețuise unui contact omenesc, epava cu beretă se îndepărtă. Dick așteptă. Curând coborî o infirmieră și-i retransmise un mesaj.

— Domnișoara Warren roagă să fie scuzată, domnule doctor. Vrea să stea întinsă. Își va lua masa sus, în seara asta.

Infirmiera întârzia după răspunsul lui, așteptându-se oarecum ca el să considere atitudinea domnișoarei Warren un simptom patologic.

— A, înțeleg. Atunci... Își rearanjă fluxul salivei, pulsațiile inimii. Sper că se simte mai bine. Mulțumesc.

Era încurcat și nemulțumit. În orice caz, reacția ei îl eliberase.

Lăsând o notă pentru Franz prin care-i cerea scuze că nu ia masa cu el, se îndreptă pe jos, peste câmpuri, spre stația de tramvai. Când ajunse pe platformă, cu amurgul de primăvară licărind de-a lungul firelor și pe sticla mașinilor de bilete, începu să simtă cum gara, spitalul tremurau la limita între a fi forțe centripete și centrifuge. Se simțea speriat. Îi păru bine când pietrele străzilor din Zürich îi răsunară iarăși sub pantofi.

Se aștepta să primească vreun mesaj de la Nicole a doua zi, însă nu veni nici un cuvânt. Întrebându-se dacă nu era cumva bolnavă, telefonă la clinica și vorbi cu Franz.

— A coborât la dejun și ieri, și azi, spuse Franz. Părea puțin cam absentă și cu capul în nori. Cum a mers?

Dick încercă să pășească peste falia alpină căscată între el și ființa de celălalt sex.

— N-am ajuns până acolo – cel puțin eu nu credeam c-am fi ajuns. Am încercat să fiu distant, dar n-aș fi crezut că s-au întâmplat destule ca să-i schimbe atitudinea, chiar presupunând că aș fi tăiat mai în carne vie decât îmi închipuisem.

Poate că vanitatea lui se simțea jignită că nu fusese nevoie să aplice nici o *coup de grâce*².

1 — Bună ziua, doctore. — Bună ziua, domnule. — E vreme frumoasă. — Da, minunată. — Stați acum aici. — Nu, doar astăzi. — A, bine. Atunci, la revedere, domnule (fr.).

2 Lovitură de grație (fr.).

— Din unele lucruri pe care i le-a spus infirmierei sunt înclinat să cred că a înțeles.

— Foarte bine.

— Era lucrul cel mai bun care s-ar fi putut întâmpla. Nu pare să fie agitată – numai, cum îți spuneam, puțin în nori.

— Foarte bine, atunci.

— Dick, vino curând să mai stăm de vorbă.

VIII

În următoarele câteva săptămâni Dick trăi un sentiment de uriașă nemulțumire. Originea patologică și ruptura deliberată a acestei legături îi lăsaseră un gust fad, metalic. Se procedase într-un fel necinstit cu emoțiile lui Nicole – ce-ar fi spus el dacă ar fi fost vorba de propriile lui emoții? Însă el știa că trebuie să renunțe la fericire o vreme – o visa plimbându-se pe aleile clinicii, legănându-și în mână pălăria largă de pai.

O dată o și văzu chiar, cu adevărat; trecea prin fața hotelului Palace, și un Rolls magnific coti spre una dintre intrările în formă de semilună. Micuță, pierdută în proporțiile gigantice ale automobilului, și însuflețită de încordarea a o sută de prisoselnici cai putere, Nicole era acolo pe banchetă, alături de o femeie tânără despre care el presupuse că ar fi fost sora ei. Nicole îl văzu și o clipă buzele i se întredeschiseră într-o expresie de spaimă. Dick își ridică pălăria și trecu mai departe, totuși o clipă aerul în jurul lui răsună de învârtelirile tuturor spiridușilor de pe Gross-Münster. Încercă să-și scoată din minte toată istoria scriind un memorandum unde intră în detalii cu privire la regimul sever recomandabil pentru ea; posibilitățile unui alt „puseu“ al maladiei în urma presiunilor pe care era inevitabil că i le va aplica viața – pe scurt, un memorandum care ar fi fost convingător pentru oricine în afară de autorul lui.

Acest efort îl făcu să înțeleagă încă o dată cât de adânc fuseseră implicate propriile lui emoții; de aici încolo își administră deliberat antidoturi. Unul îl constituia telefonista de la Bar-sur-Aube, care acum făcea un tur al Europei de la Nisa la Coblenz,

într-o deznădăjduită trecere în revistă a bărbaților pe care-i cunoscutese în acea vacanță cu neputință de repetat pentru ea; altul fu încercarea de a obține reîntoarcerea acasă cu un transport de trupe oficial, în august; cel de-al treilea, intensificarea, în consecință, a lucrului la corecturile cărții lui, care în toamna aceea urma să fie prezentată lumii de expresie germană a psihiatriei.

Dick își terminase acum munca la carte; ar fi vrut să mai facă o vreme muncă de cercetare; dacă ar fi reușit să mai obțină o burșă, ar fi contat atunci pe o bună pregătire.

Între timp, proiectase o nouă lucrare: *O încercare de clasificare uniformă și pragmatică a nevrozelor și psihozelor, bazată pe examinarea a o mie cinci sute de cazuri înainte și după Kraepelin, așa cum ar fi fost diagnosticate în terminologia diferitelor școli contemporane* – și un alt paragraf sonor – *împreună cu o cronologie a acelor subdiviziuni de opinie care s-au manifestat independent*¹.

Titlul acesta avea să arate monumental în germană.

Urcând spre Montreux, Dick pedala încet, căscând gura spre Dent du Midi ori de câte ori îi era cu puțință, orbit de sclipirile lacului printre aleile cu pomi ale hotelurilor de pe țarm. Era conștient de grupurile de englezi din jurul lui, ieșind la lumină după patru ani de război și plimbându-se, cu fețe pline de suspiciune, ca într-un roman polițist, ca și cum s-ar fi așteptat să se vadă asaltați oricând, în această țară dubioasă, de bande înarmate de germani. Pretutindeni, pe aglomerarea aceasta de rămășițe aduse de apele torentelor de munte, se construia, se reanima înfațișarea lucrurilor. La Berna și la Lausanne, în drumul lui spre sud, Dick fusese întrebat cu febrilitate dacă anul acesta aveau să vină americani.

— Măcar în august, dacă nu în iunie?

Purta pantaloni scurți de piele, o cămașă kaki, ghete de munte. În rucsac avea un costum de pânză și un rând de schimburi. La funicularul de la Glion, își înregistrează bicicleta și se instalează, cu o

¹ *Ein Versuch die Neurosen und Psychosen gleichmässig und pragmatisch zu klassifizieren auf Grund der Untersuchung von fünfzehn hundert pre-Kraepelin und post-Kraepelin Fällen wie sie diagnostiziert sein würden in der Terminologie von den verschiedenen Schulen der Gegenwart – Zusammen mit einer Chronologie solcher Subdivisionen der Meinung welche unabhängig entstanden sind* (N. a.).

sticluță de bere, pe terasa de la bufetul stației, privind distrat găngania minusculă care urca pe panta de optzeci de grade a muntelui. Urechea i se umpluse cu sânge încheșat încă de la La Tour de Pelz, unde încercase un sprint sub impresia că ar fi fost un atlet ratat. Ceru alcool și-și curăță pavilionul mediu al urechii în vreme ce funicularul aluneca în jos spre platforma de îmbarcare. Își văzu bicicleta îmbarcată, își aruncă rucsacul în compartimentul de jos al vagonului și urcă și el.

Vagoanele funicularelor sunt construite pentru o pantă asemănătoare cu unghiul borului pălăriei unui bărbat care nu vrea să fie recunoscut. Pe când apa țâșnea din compartimentul de sub vagon, Dick fu impresionat de ingeniozitatea ideii ce stătuse la originea unei asemenea mașinării – un vagon complementar care încărcă acum apă de la un torent aproape de vârful muntelui urma să-l tragă în sus pe cel care se ușura acum, prin forța gravitațională, îndată ce aveau să se elibereze frânele. Probabil că la origine fusese o inspirație de geniu. Pe banca din fața lui, o pereche de englezi discutau despre cablu.

— Cele făcute în Anglia durează întotdeauna cinci sau șase ani. Acum doi ani germanii ne-au concurat la prețuri mai mici, și cât timp crezi c-a ținut cablul lor?

— Cât?

— Un an și zece luni. Pe urmă elvețienii l-au vândut italieților. Ei nu sunt prea stricți cu cablurile astea.

— Pot să-mi dau seama c-ar fi un lucru teribil pentru Elveția dacă s-ar rupe vreodată un cablu.

Conductorul închise o ușă; îi telefonă confratelui său de sus prin cablu și, cu o smucitură, vagonul începu să fie tras în sus, îndreptându-se spre un punct strălucitor pe dealul de smarald de deasupra. După ce depăși acoperișurile joase din jur, cerurile cantoanelor Vaud, Valais, Savoia elvețiană și Geneva se deschiseră în jurul pasagerilor într-o cicloramă. În mijlocul lacului, alimentat de apele reci ale pătrunzătoarelor curenți ale Rhônului, se afla centrul adevărat al lumii occidentale. Pe lac pluteau lebede asemenea unor bărci și bărci asemenea unor lebede, și unele, și altele pierdute în nimicnicia acestei frumuseți lipsite de inimă. Era o zi luminoasă, cu soarele scânteind în iarba țărmlui de jos și peste curțile albe ale stabilimentului băilor. Siluetele mișcându-se în curți nu aruncau umbre.

Când Chillon și palatul insular al Salagonului își făcură apariția, Dick își întoarse privirile înăuntru. Funicularul se afla acum deasupra celor mai înalte dintre clădirile de pe țărm; de o parte și de alta hățiturile de frunziș și de flori culminau la intervale în mase de culoare. Chiar pe marginea traiectului vagonului era o grădină mărginită de o balustradă și în vagon se citea o inscripție: *Défense de cueillir les fleurs*¹.

Deși n-aveai voie să culegi florile în drum spre înălțime, crengele înflorite ale pomilor pătrundeau, ele, în vagon în alunecarea lui – trandafiri Dorothy Perkins întârziu răbdători prin fiecare compartiment, legănându-se încet odată cu mișcările funicularului, desprinzându-se doar în ultimul moment ca să revină, elastici, la boschetele lor trandafirii. Și iarăși și iarăși ramurile acestea alunecau de-a lungul vagonului.

În compartimentul de deasupra și în fața celui al lui Dick, un grup de englezi se ridicaseră în picioare salutând cu exclamații de încântare coborârea cerului către vagon, când dintr-odată se produse printre ei o busculadă – se dădură cu toții la o parte să facă loc unei perechi tinere care, scuzându-se, trecu înapoi spre compartimentul din spate al funicularului – compartimentul unde se afla Dick. Bărbatul cel tânăr era un latin cu ochi de cerb împăiat; fata era Nicole.

Cei doi găfăiau încă de efortul făcut; pe când luau loc pe bancă, râzând și înghesuindu-i pe englezi spre colț, Nicole spuse „Hello“. Era o desfătare s-o privești; Dick remarcă îndată că ceva era schimbat; după o clipă își dădu seama că părul ei suflat cu aur era tuns scurt *à la Irène Castle* și pieptănat în bucle. Purta un jerseu albastru pastelat și o fustă albă de tenis – era ca prima dimineață de mai și orice suflu cețos de pe vremea clinicii se risipise.

— Uff! găfâi ea. U-hu, paznicul ăla! Au să ne aresteze la prima oprire. Doctorul Diver, contele de Marmora.

— Doamne-ajută! își tapota părul acesta nou, găfâind. Suri-oara a cumpărat bilete de clasa întâi – asta-i o chestie de principiu la ea. Schimbă priviri cu Marmora, apoi urmă aproape strigând: Și am descoperit că, de fapt, clasa întâi e partea aia care seamănă

¹ Este interzis culesul florilor (fr.).

cu automobilul din spatele șoferului – închisă și cu draperii ca pentru o zi ploioasă, așa că nu poți să mai vezi nimic. Însă soră-mea e o doamnă distinsă. Și iarăși Nicole și cu Marmora râseră cu o intimitate tinerească.

— Unde mergeți? întrebă Dick.

— Caux. Și dumneata tot acolo? Nicole îi privi costumul. Acolo sus, în față, e bicicleta dumitale?

— Da. Cobor către coastă luni.

— Cu mine pe ghidon? Adică, chiar vrei? Cred că n-ar putea să existe ceva mai frumos.

— Dar am să te duc eu până jos în brațe, protestă Marmora cu însuflețire. Am să te port și pe patine cu roțile – sau am să te azvârl în sus și ai să plutești binișor în jos ca o pană.

Bucurie pe fața lui Nicole – să fie iarăși ca o pană fără nici o greutate, să plutească și nu să-i tragă pe alții la fund. Să o privești însemna să asști la un adevărat carnaval – uneori cochet ștren-gară, pozând, făcând grimase și gesturi, alteori umbra cădea asupra-i și demnitatea suferinței trecute i se revărsa în trup până în vârful degetelor. Dick ar fi dorit să se afle undeva departe, temându-se să nu fie pentru ea o aducere-aminte a lumii demult lăsate în urmă. Hotărî să se stabilească la celălalt hotel.

Când funicularul se opri o clipă, cei pentru care o asemenea călătorie era un lucru nou se treziră, cu neliniște, suspendați între albastrurile a două ceruri. Fusese însă numai o pauză pentru un misterios schimb de cuvinte între conductorul vagonului care urca și conductorul vagonului care cobora. Apoi sus și tot mai sus, peste un drumeag de pădure și o trecătoare – pe urmă iarăși pe deasupra unui deal deodată acoperit de narcise, de la nivelul pasagerilor și până la cer. Cei din Montreux jucând tenis pe terenurile de pe marginea lacului erau acum numai gămălii de ace. Ceva nou se ivise în aer; o prospețime – prospețimea întru-pându-se în muzică pe când vagonul aluneca peste Glion și auzeau orchestra din grădina hotelului.

Când trecură în trenulețul de munte, muzica se înecă în vuietul apei eliberate din compartimentul hidraulic. Aproape deasupra capetelor lor era Caux, unde, în soarele târziu, ardeau miile de ferestre ale hotelului.

Însă acum se apropiau de țintă altfel – o locomotivă cu plămâni tociți îi trăgea pe pasageri învârtindu-i iarăși și iarăși ca de-a lungul unui tirbușon, urcând, înălțându-se; trecură alene prin nori joși și o clipă Dick pierdu fața lui Nicole în aburul spulberat al locomotivei micuțe care suia pieptiș ca un măgăruș; urcară de-a lungul unei dăre pierdute de vânt și hotelul le creștea în față la fiecare spirală, până când, cu o surpriză imensă, se văzură sus, deasupra luminii de soare.

În confuzia sosirii, Dick își petrecuse pe spate curelele rucsacului și o pornise înainte, pe platformă, să-și ia bicicleta, când Nicole se ivi deodată lângă el.

— Nu stai și dumneata la hotelul nostru? întrebă.

— Eu fac economii.

— Vrei să vii să luăm masa împreună? Urmă o încurcătură oarecare cu bagajele. Iat-o și pe sora mea – doctorul Diver de la Zürich.

Dick se înclină în fața unei tinere de vreo douăzeci și patru de ani, înaltă și plină de încredere în ea însăși. Era și formidabilă, și vulnerabilă, o aprecie el, amintindu-și de alte femei cu gurile asemenea unor flori adâncite pentru mușcăături.

— Am să trec după-masă, promise Dick. Întâi trebuie să mă aclimatizez.

Porni pedalând, simțind cum ochii lui Nicole îl urmăresc, simțind iubirea ei dintâi, neajutorată, simțind-o cum se încolăcește undeva înlăuntrul lui. Merse astfel vreo trei sute de metri în sus, pe pantă, până la celălalt hotel, luă o cameră și se regăsi spălându-se, fără nici o amintire despre cele zece minute care trecuseră, doar un fel de curgere amețită străbătută de glasuri, glasuri neimportante care nu știau cât de mult este el iubit.

IX

Îl așteptau și fără el alcătuiau parcă un grup nedesăvârșit. El era încă elementul incalculabil, domnișoara Warren și tânărul italian își purtau pe chipuri anticiparea, la fel de evidentă ca și pe fața lui Nicole. Salonul hotelului, o încăpere cu acustică faimoasă, fusese golit de mobile în vederea dansului; și mai era o

galerie restrânsă de englezoaice de o anumită vârstă, cu panglici de catifea în jurul gâtului, părul vopsit și fețe pudrate într-o nuanță de cenușiu-trandafiriu; și americance de o anumită vârstă în transubstanțializări albe ca zăpada, cu rochii negre și buze roșii ca cireșele. Domnișoara Warren și Marmora erau așezați la masa din colț, Nicole în diagonală, la vreo patruzeci de metri, și când sosi, Dick îi auzi vocea:

— *Mă auziți? Vorbesc cât se poate de natural.*

— Perfect.

— *Bună, doctore Diver.*

— Ce mai e și asta?

— Îți dai seama că lumea din mijlocul sălii nu aude ce spun, dar că dumneata poți auzi?

— Ne-a spus un chelner, zise domnișoara Warren. Vorbești de la un colț la altul – ca în telegrafia fără fir.

Era o atmosferă însuflețită aici, pe munte, ca pe un vapor în largul mării. Curând părinții lui Marmora li se alăturară la masă. Le tratau cu respect pe cele două fete Warren – Dick deduse că averea lor depindea într-un fel sau altul de o bancă din Milano care avea ceva de-a face cu averea Warrenilor. Însă Baby Warren voia să stea de vorbă cu Dick, voia să-l cunoască exact cu același impuls care o împingea, rătăcitoare, spre toți bărbații noi, ca și cum ar fi alunecat pe o curea neelastică și ar fi dorit să ajungă la capăt cât mai curând cu putință. Își încruciașa mereu picioarele, unul peste altul și apoi celălalt peste primul, cum fac fecioarele înalte, nervoase.

— ...Nicole mi-a povestit că și dumneata te-ai ocupat în parte de cazul ei și că ai contribuit mult la însănătoșirea ei. Ce nu înțeleg eu e ce anume se așteaptă din partea *noastră* să facem – la sanatoriu toată lumea a fost foarte vagă; mi-au spus că trebuie să fie cât mai naturală și veselă. Știam că familia Marmora e aici și l-am rugat pe Tino să ne aștepte la funicular. Și ai văzut și dumneata ce s-a întâmplat – primul lucru pe care l-a pus Nicole să-l facă a fost să se cațere dintr-un vagon într-altul în funicular de parcă ar fi fost amândoi niște iresponsabili.

— A fost un lucru absolut normal, răsă Dick. Eu aș spune mai degrabă că e un semn bun. Nu făceau altceva decât să cochetze unul cu altul.

— Dar de unde pot să știu *eu* asta? Până să-mi dau seama, aproape sub privirile mele, s-a și tuns scurt, acolo la Zürich, din cauza unei poze din *Bâlciul deșertăciunilor*.

— Și asta e foarte bine. Ea e o schizoidă – o persoană care se comportă în permanență excentric. Nu puteți schimba nimic aici.

— Și asta ce înseamnă?

— Exact ce v-am spus – o excentrică.

— Ei, și cum poate cineva să mă convingă pe mine ce este excentric și ce este nebunie curată?

— Nici nu poate fi vorba de nebunie aici. Nicole e o ființă foarte tânără și fericită, n-aveți de ce să vă faceți griji.

Baby își foi genunchii într-o parte și-ntr-alta – părea un exemplar tipic din categoria femeilor nemulțumite care se îndrăgostiseră de Byron cu o sută de ani înainte; și totuși, în ciuda legăturii ei tragice cu ofițerul din gardă, era în făptura ei ceva rigid, însingurat.

— Mie nu-mi pasă atât de responsabilitate, declară ea, însă chestia e că sunt în aer. N-am mai avut așa ceva în familia noastră până acum – știm că Nicole a avut un șoc, și părerea mea e că a fost ceva în legătură cu un băiat, însă ce anume nu știm în realitate. Tata zice că l-ar fi împușcat dacă l-ar fi descoperit.

Orchestra cânta *Sărmanul fluture*; tânărul Marmora dansa cu maică-sa. Era o melodie încă nouă pentru ei toți. Ascultând-o și privind umerii lui Nicole în vreme ce discuta animat cu bătrânul Marmora, al cărui păr, cu șuvițe albe, se asemena cu claviatura unui pian, Dick se gândea la umerii unei viori, și pe urmă se gândi la dezonoare, la taina aceea. O, fluture – clipele care se preface în ceasuri...

— De fapt, *eu* am chiar un plan, continuă Baby cu o duritate lipsită de agresivitate. S-ar putea ca dumitale să ți se pară cu totul nepractic, însă toată lumea mi-a spus că Nicole are nevoie de cineva care să stea cu ochii pe ea câțiva ani de acum încolo. Nu știu dacă dumneata cunoști sau nu orașul Chicago.

— Nu-l cunosc.

— Ei, există un cartier nordic și unul sudic, sunt bine separate unul de altul. Partea de nord este șic și așa mai departe, și noi acolo am stat de când ne știm, cel puțin de ani de zile; însă

o mulțime de familii, familii vechi din Chicago, dacă înțelegi ce vreau să spun, mai stau și acuma în partea de sud. Și Universitatea-i tot acolo. Adică, vreau să spun, pentru unii e cam îngheșuală, însă în orice caz e ceva deosebit de partea de nord. Nu știu dacă mă înțelegi.

El aprobă din cap. Concentrându-se oarecum, fusese în măsură să o urmărească.

— Acum, bineînțeles că și noi avem relații acolo, o mulțime – tata controlează unele catedre și burse de studii la Universitate și așa mai departe, și m-am gândit că dacă am duce-o pe Nicole acolo și am pune-o să stea laolaltă cu tipii de la Universitate – știi și dumneata, are ureche muzicală și știe toate limbile astea moderne – ce-ar putea să fie mai bine în starea ei decât să se îndrăgostească de vreun doctor de acolo?

O izbucnire de ilaritate crescă în Dick; Warrenii aveau de gând să-i cumpere lui Nicole un doctor. „N-aveți cumva un doctor drăguț pe care l-am putea lua noi în antrepriză?” Nu mai avea nici un rost să-și mai facă griji în legătură cu Nicole dacă ei erau în stare să-i cumpere un doctor tânăr, drăguț, cu luciul încă proaspăt pe el.

— Și doctorul de unde-l luați? întrebă, mecanic.

— Trebuie să fie o mulțime care să se repeadă la o ocazie ca asta.

Dansatorii se reîntorseseră la masă, dar Baby îi șopti repede:

— Cam la așa ceva m-am gândit. Acum, unde-o fi Nicole – s-a dus cine știe unde! O fi sus, în camera ei? Ce trebuie să fac eu într-o situație ca asta? Nu știu niciodată dacă e vorba de ceva nevinovat sau dacă n-ar trebui să mă duc să văd ce e cu ea.

— Poate că vrea pur și simplu să fie singură – oamenii care au trăit în singurătate vor uneori să mai rămână singuri. Observând că domnișoara Warren nu-l asculta, tăcu. Am să mă duc eu să mă uit...

O clipă, lumea de afară, închisă în ceață, îl duse cu gândul la o scenă de primăvară privită printre perdelele trase. Viața întreagă se strânsese în jurul hotelului. Dick trecu prin fața unor ferestre de la subsol, unde șoferii de autobuz ședea pe niște lăzi și jucau cărți, în fața cu câte un litru de vin spaniol. Pe când

înainta pe promenadă, stelele începuseră să apară deasupra creștelor albe ale Alpilor uriași. Pe zidul în formă de potcoavă, de peste lac, Nicole se ivi ca o siluetă nemișcată între două felinare și el se apropie de ea tăcut, peste iarba pașiștii. Se întoarse spre el ca și cum i-ar fi spus: „Iată-te“ și o clipă el regretă că venise.

— Sora dumitale își face griji.

— O! Era obișnuită să fie păzită astfel. Cu efort, explică: Uneori mi-e puțin... mă cam depășește situația. Am trăit atât de liniștită până acum... În noaptea asta muzica mi s-a părut deodată prea mult... Cum o ascultam așa, îmi venea să plâng.

— Înțeleg.

— A fost o zi minunată, îmbătătoare.

— Știu.

— Nu vreau deloc să fac ceva nepoliticos – le-am dat tuturor până acuma destulă bătaie de cap. Dar în seara asta am simțit nevoia să mă retrag dintre ei.

Lui Dick îi trecu deodată prin minte, așa cum ar fi putut să-i treacă prin minte unui muribund, că a uitat să spună unde-i este testamentul, că Nicole fusese „reeducată“ de Dohmler și de generațiile fantomatice din spatele acestuia; îi veni în minte de asemenea că mai existau multe lucruri încă pe care fata asta ar fi trebuit să învețe să le cunoască. Știa că înțelesese aici un adevăr, însă acum trebuia să se întoarcă la aspectul imediat, insistent al situației actuale, astfel că-i răspunse:

— Ești o fată grozavă – și în viitor tot așa trebuie să faci, să te conduci exact după felul în care dumneata singură judeci situația.

— Dumitale îți sunt simpatică?

— Sigur că da.

— Ai fi... Se îndreptau acum încet către capătul întunecat al potcoavei, cam la vreo două sute de metri în față. Dacă n-aș fi fost așa de bolnavă, ai fi – vreau să spun, aș fi fost eu genul de ființă de care dumneata să – o, la dracu', știi exact ce vreau să spun.

Intrase acum în miezul problemei, era stăpânit de o senzație uriașă de erealitate. Era atât de aproape de el încât simțea cum i se întetește respirația, însă și de data asta experiența lui de medic îi veni în ajutor, impunându-și un răs băiețesc și o remarcă brutală.

— Îți cauți nod în papură singură, draga mea. Am cunoscut și eu odată pe unul care se îndrăgostise de infirmiera lui. Anecdota urmă monotonă, punctată de pașii în care înaintau amândoi.

Dintr-odată, Nicole îl întrerupse, cu izbucnire de *slang* din Chicago:

— Rahat!

— Asta este o expresie extrem de vulgară.

— Și ce dacă? se însufleți ea. Dumneata nu crezi deloc că așa avea și eu bun-simț – până m-am îmbolnăvit n-am avut, însă să știi că acuma am. Și dacă n-aș ști că dumneata ești omul cel mai fascinant pe care l-am întâlnit în viața mea, atunci chiar că ar trebui să crezi că sunt încă nebună. E ghinionul meu – să nu-mi spui că nu-mi dau seama de asta – știu foarte bine tot ce trebuie să știu și despre dumneata, și despre mine.

Dick se simțea tot mai în dezavantaj. Își aducea aminte de declarația mai vârstnicei domnișoare Warren despre medicii care puteau fi cumpărați în docurile intelectuale ale cartierelor de sud ale orașului Chicago și o clipă se înăspri.

— Ești un copil foarte atrăgător, dar eu nu mi-aș putea permite să mă îndrăgostesc.

— Nu vrei să-mi dai nici o șansă.

— Ce mai e și asta?

Impertinența, dreptul de a se amesteca în viața altuia pe care le implicau acest răspuns îl uluiră. În afară de cea decurgând din anarhia totală, nu-i venea acum în minte nici o șansă pe care ar fi putut-o merita Nicole Warren.

— Dă-mi acum o șansă.

Vocea ei scăzuse, coborâtă adânc în piept, făcând parcă să-i vibreze bluza strâmtă deasupra inimii în timp ce se apropiase mult de el. Îi simțea buzele tinere, trupul suspinând de ușurare în căușul brațelor lui care se încordau s-o susțină. Acum nu-și mai aveau locul alte planuri, în afara celor pe care Dick și le-ar fi putut face alegând o anume combinație indisolubilă de atomi reuniți și inseparabili; i-ai fi putut elimina pe toți deodată din viață știind însă că niciodată n-aveau să se mai reunească astfel în încregăturile moleculare. Cum o ținea astfel în brațe, simțindu-i mireasma tânără, cum ea se cuibărea tot mai mult lângă el, și buzele lui, pentru ea neștiute, o înecau și o cuprindeau cu iubire,

îmblânzită și triumfătoare, simțea că trebuie să fie recunoscător chiar și numai pentru faptul că trăia, fie și numai ca să se oglindească o clipă în ochii ei umezi.

— Dumnezeule, găfâi el, ce miracol e să te sărut!

Erau doar niște vorbe, însă Nicole îl câștigase mai bine acum și dorea să-și păstreze avantajul, deveni cochetă și se îndepărtă, lăsându-l suspendat între două sentimente, cum fusese suspendat în funicular mai devreme. Ea se gândea: „Așa, asta are să-l învețe minte; încrezutul; credea că mă poate juca pe degete; dar n-a fost minunat? L-am prins, acum e al meu“. Acuma, următoarea mișcare era fuga, însă era totul atât de dulce și de nou, încât ea șovăi, voind parcă să absoarbă totul în fința ei.

Se cutremură deodată. La aproape șapte sute de metri sub ea vedea colierul și brățara de lumini care erau Montreux și Vevey și, dincolo de ele, nuanța nedeslușită care era Lausanne. De acolo de jos, de undeva, urca sunetul stins al muzicii de dans. Nicole își simțea capul limpede acum, calcula cu răceală, încercând să dea formă sentimentalismelor ei din copilărie, deliberat, ca un bărbat care vrea să se îmbete după o luptă. Însă tot îi mai era frică de Dick, și el se oprise alături, sprijinindu-se, în atitudinea lui caracteristică, de grilajul de fier; asta o îndemnă să spună:

— Îmi mai aduc aminte cum stăteam să te aștept în grădină – și mă purtam pe mine toată ca pe un coșuleț cu flori. Așa mi se părea mie, oricum – și mi se părea că e ceva foarte frumos – așteptam coșulețul acesta.

El respiră pe deasupra umărului ei și o întoarse nerăbdător către el; ea îl sărută de mai multe ori la rând, și fața i se făcea uriașă de fiecare dată când se apropia de el, și mâinile ei îl cuprinsă pe după umeri.

— Plouă tare.

Dintr-odată se iscă o detunătură între pantele acoperite de vii de dincolo de lac; erau tunurile trăgând spre norii purtători de grindină, căutând să-i spargă. Luminile de promenadă se stinseră, apoi se aprinseră iarăși. Pe urmă furtuna coborî grăbită, întâi căzând din cer, apoi prăvălindu-se, cu puteri îndoite, în torente, din munți, și curățind totul în calea ei pe drumuri și prin șanțurile pietroase; cu ea veniseră și cerul întunecat, înspăimântător, și filamentele sălbatice ale fulgerelor și tunetelor care despicau

lumea întreagă, în timp ce nori mânioși, distrugători alergau pe deasupra hotelului. Munții și lacul dispăruseră cu totul – hotelul se chirci în miezul tumultului, haosului, întunericii.

La vremea aceasta însă Dick și Nicole ajunseseră în vestibul, unde Baby Warren și cei trei Marmora îi așteptau îngrijorați. Era o senzație îmbătătoare să intri brusc din ceața udă, odată cu ușile trântite, să te oprești acolo, răsând, șiroind de emoție, cu vântul în urechi și cu ploaia pe haine. Acum, în sala de dans orchestra cânta un vals de Strauss, asurzitor, amețitor.

...Și doctorul Diver s-a căsătorit cu o pacientă, o bolnavă mintal? Cum s-a întâmplat? Când a început?

— Nu vii înapoi după ce te schimbi? îl întrebă Baby Warren după ce îi aruncă o privire atentă, cercetătoare.

— N-am nici un fel de schimburi, decât niște șorturi.

Pe când se bălăcea prin băltoace spre hotelul lui într-o haină de ploaie împrumutată de la cineva, îi venea mereu să râdă în sine.

„Ce *mare* noroc – o, da, Dumnezeu! Tot s-au hotărât ei să-și cumpere un doctor! Ei, n-au decât să rămână la ăia pe care pot să pună ce îi aruncă mâna la Chicago!“ Revoltat de propria lui duritate, căuta s-o scuze pe Nicole, amintindu-și că până atunci nu simțise niciodată ceva atât de proaspăt și de tânăr ca buzele ei, amintindu-și de ploaia asemenea unor lacrimi vărsate parcă pentru el, așternută pe obraji ei licărind, ca de porțelan... Tăcerea care se lăsase după încetarea furtunii îl trezi pe la ceasurile trei și se îndreptă spre fereastra camerei. Frumusețea lui Nicole urca pe panta deschisă înainte-i, îi pătrunse în cameră, foșnind fantomatic printre perdele.

...În dimineața următoare, urcă două mii de metri spre Rocher de Naye, amuzat de întâmplarea că și conductorul din ajun alesese tot ziua aceasta ca să facă o ascensiune.

Apoi Dick coborî tot drumul până la Montreux, să înoate în bazin, și se întoarse la hotel tocmai la vreme pentru cină. Îl așteptau două bilete.

„Nu mi-e rușine deloc de seara trecută – a fost lucrul cel mai frumos care mi s-a întâmplat până acum și chiar dacă nu te-aș mai vedea niciodată, *mon Capitaine*, tot mi-ar părea bine că s-a întâmplat.“

Asta era într-adevăr dezarmant – umbra greoaie a lui Dohmler bătea în retragere pe când Dick deschidea celălalt plic.

„Dragă doctore Diver. Ți-am telefonat, dar nu erai la hotel. Mă întreb dacă aş putea să-ți cer o mare favoare. Circumstanțe neprevăzute mă recheamă la Paris, și constat acum că pot ajunge mai repede prin Lausanne. N-ai putea s-o iei pe Nicole până la Zürich cu dumneata, pentru că tot te întorci și dumneata luni? Și s-o lași la sanatoriu? Crezi că-ți cer prea mult?

Cu sinceritate,
Beth Evan Warren“

Dick se înfurie – domnișoara Warren știa foarte bine că el era cu bicicleta; și totuși își construise biletul în așa fel încât îi era cu neputință să refuze. Face pe mijlocitoarea! Dulcea apropiere a trupurilor și banii Warrenilor!

Nu avea dreptate! Baby Warren nu avusese deloc asemenea intenții. Ea îl cântărise pe Dick cu ochii femeii de lume, îl măsurase cu măsurile pervertite ale anglofiliei din ea și-i găsisese lipșuri – în ciuda faptului că i se păruse atrăgător. Însă din punctul ei de vedere era prea „intelectual“ și îl asimilase instinctiv cu o adunătură de oameni nu prea bine îmbrăcați și cam snobi pe care-i cunoscuse odată la Londra – i se păruse că joacă prea mult un rol ca să fie cu adevărat corect. Nu vedea deloc cum l-ar fi putut face să se potrivească cu ideea ei despre un aristocrat.

Pe lângă toate astea, era și încăpățânat – îl văzuse cum abandonează pur și simplu conversația cu ea și se retrage în spatele propriilor săi ochi, în felul în care-i mai văzuse și pe alții făcând, și asta de vreo cinci-șase ori. Ei nu-i plăcuse felul de a fi liber și degajat al lui Nicole, din copilărie, și acum se obișnuise s-o considere „într-o parte“; și în orice caz, doctorul Diver nu era felul de medic pe care ea și l-ar fi putut închipui în propria ei familie.

Voia numai, cu toată nevinovăția, să-l folosească acum când se ivise nevoia.

Însă cererea ei avu efectul pe care Dick presupunea că și l-ar fi dorit ea. Un drum cu trenul poate fi un lucru teribil, apăsător sau, dimpotrivă, comic; poate fi un zbor de verificare; poate fi o prefigurare a unei alte călătorii, tot astfel cum o zi rezervată întâlnirii cu un prieten poate fi lungă, de la senzația de grabă dimi-

neața și până la constatarea că amândoi sunt înfometaji și se opresc să ia masa împreună. Pe urmă vine după-amiaza, și călătoria își încetinește ritmul, lăncezește, pentru ca să se anime iarăși spre sfârșit. Dick era trist să vadă bucuria firavă a lui Nicole; totuși era o ușurare pentru ea să se reîntoarcă acum la singura casă pe care și-o știa. În ziua aceea nu fu vorba de dragoste între ei, dar când se despărțiră în fața ușii triste a clinicii de pe lacul Zürich și se întoarse să-l mai privească o dată, el înțelese că problema care-i stătea în față era o problemă care le stătea amândurora în față de acum înainte și pentru totdeauna.

X

La Zürich, în septembrie, doctorul Diver lua ceaiul împreună cu Baby Warren.

— Eu cred că așa ceva nu este de dorit, spuse ea. Și nici nu sunt sigură că-ți înțeleg motivele.

— Te rog, să nu fim dezagreabili.

— Dar, în fond, sunt sora lui Nicole.

— Asta nu-ți dă și dreptul să fii dezagreabilă. Pe Dick îl irita faptul că știa atât de multe lucruri pe care nu putea să i le spună. Nicole e bogată, dar asta nu face din mine un aventurier.

— Tocmai asta e, se plânse cu încăpățănare Baby. Nicole e bogată.

— Dar câți bani are exact, la urma urmei? întrebă el. Ea tresări; și cu un râs tăcut, el continuă:

— Vezi ce prostesc e totul? Aș prefera să stau de vorbă cu un bărbat din familia voastră.

— Toate astea au rămas în sarcina mea, persistă ea. Nu că am crede c-ai fi un aventurier. Nici nu știm cine ești.

— Sunt doctor în medicină, spuse el. Tatăl meu e pastor, în momentul de față pensionar. Am locuit la Buffalo și trecutul meu e deschis pentru orice fel de anchetă. Am studiat la New Haven; după aceea am avut o bursă Rhodes. Străbunicul meu a fost guvernatorul Carolinei de Nord și sunt descendent din Anthony Wayne Nebunul.

— Cine a fost Anthony Wayne Nebunul? întrebă Baby suspicioasă.

— Anthony Wayne Nebunul?

— Cred că e destulă nebunie și-așa în toată chestia asta.

El își clătină, deznădăjduit, capul, exact în momentul în care Nicole ieșise pe terasa hotelului și-i căuta cu privirea.

— A fost prea nebun ca să mai apuce să le lase urmașilor bani la fel de mulți ca Marshall Field, spuse el.

— Bine, bine, toate bune...

Baby avea dreptate și ea știa foarte bine că are dreptate. Puși față în față, tatăl ei ar fi putut să-l facă pe orice pastor să-și coboare privirile. Ei făceau parte dintr-o familie princiară americană, chiar dacă fără titlu – doar numele lor scris în registrul unui hotel, semnat pe o scrisoare de recomandare, folosit într-o situație delicată dădea naștere unei metamorfoze psihologice în ceilalți, și ca răspuns cristalizase și pentru ea o anumită optică a situației sale sociale. Ea cunoștea asemenea situații de la englezi, care ei înșiși le cunoșteau de mai bine de două sute de ani. Însă nu știa că în două rânduri Dick fusese pe punctul să-i arunce în față retractarea cererii în căsătorie. Cea care salvă situația de data aceasta fu Nicole – le găsisese masa și strălucea spre ei, albă și proaspătă și pură în după-amiaza de septembrie.

Ce mai faceți, domnule avocat? Plecăm mâine la Como pentru o săptămână și apoi înapoi la Zürich. Din cauza asta am ținut ca dumneata și cu soră-mea să aranjați lucrurile, pentru că adevărul e că nouă nici nu ne pasă cât anume e partea mea. Noi o să trăim o viață foarte liniștită la Zürich timp de doi ani de zile și Dick are de ajuns ca să ne întrețină pe amândoi. Nu, Baby, am mai mult simț practic decât crezi – n-o să am nevoie decât pentru îmbrăcăminte și alte chestii... Cum așa e mai mult decât... Într-adevăr, din averea noastră mi se poate aloca chiar o rentă ca asta? Nici n-am să ajung să cheltuiesc atât vreodată. Și tu ai tot atât? De ce ai tu mai mult – asta pentru că se presupune că eu nu sunt prea cu picioarele pe pământ? Foarte bine, atunci n-are decât să se adauge la partea mea... Nu, Dick refuză să aibă în orice fel de-a face cu ceva din asta. Am să fiu obligată să simt numai eu cum îmi crește avutul, așa, pentru amândoi... Baby, tu habar

n-ai ce fel de om e Dick – nu. Acuma, unde trebuie să semnez? O, scuzați-mă.

...Nu-i minunat și cam ciudat să fim așa, împreună, Dick? N-avem nici unde să ne mai ducem acuma decât unul alături de celălalt. N-o să facem altceva decât să ne iubim și iar să ne iubim? O, dar eu sunt cea care iubește mai mult aici, și știu numai-decât când tu te îndepărtezi, oricât de puțin. Acuma văd cât de minunat e să fii exact ca oricine altcineva, să întind doar mâna și să te gălesc aici, cald de tot, alături de mine, în pat.

...Dacă sunteți amabil să-l căutați pe soțul meu la spital. Da, cârticica lui se vinde peste tot – vor s-o publice în șase limbi. Ar fi trebuit să fac eu traducerea în franceză, dar sunt atât de oboșită în vremea din urmă – mi-e teamă să nu cad din picioare, sunt atât de greoaie și de stângace – ca o păpușă din acelea cu balans care nu se mai poate ține dreaptă. Stetoscopul acela rece pe inima mea și simțământul meu cel mai puternic, *Je m'en fiche de tout*¹. O, dar femeia aia, săraca de ea, la spital, cu copilașul acela, albastru tot, mult mai bine c-a murit... Nu-i minunat că acuma suntem trei?

...Nu-i deloc rezonabil, Dick – avem toate motivele să luăm apartamentul acela mai mare. De ce ne-am ține din scurt singuri numai pentru că se întâmplă ca banii Warrenilor să fie mai mulți decât banii Diverilor? O, mulțumesc, *camerière*, dar ne-am răzgândit. Reverendul acela englez ne spunea tocmai că vinul dumneavoastră este excelent aici, la Orvieto. Nu se exportă? Probabil că din cauza asta n-am mai auzit de el, pentru că noi apreciem mult vinul bun.

Lacurile sunt adâncite în pământul lutos, cafeniu și pantele de aici fac cute ca un pânțec. Fotograful ne-a dat pozele cu mine, părul îmi atârnă despletit peste marginea bărcii, la Capri. „*Adio, Grotă albastră, cânta luntrașul, venim în cu-urând.*“ Și pe urmă, trasând conturul lucitor, fierbinte, sinistru al cizmei italiene, cu vântul suflând pe lângă castelele nefirești, și morții pândind din susul dealurilor...

...Vaporul e minunat, și uite cum sună călcâiele noastre pe punte, împreună. Aici e colțul unde bate vântul și de fiecare dată

¹ Nu-mi pasă de nimic (fr.).

când ne întoarcem, mă înclin în vânt și-mi strâng haina pe lângă mine, dar nu pierd pasul cu Dick. Cântăm prostii:

„Oh-ho-ho-ho
Alți flamingo decât mine,
Oh-ho-ho-ho,
Alți flamingo – o“.

Viața e atât de vie cu Dick împreună – oamenii din fotoliile de pe punte se uită după noi, și uite și o femeie care încearcă să audă ce cântăm. Dick s-a plictisit să mai cânte, așa că du-te singur înainte, Dick. Ai să mergi altfel singur, dragul meu, printr-un aer mai dens, și-ai să-ți deschizi drumul printre umbrele scaunelor, prin fumul picurând din coșurile vaporului. Ai să-ți simți răsfrângerea cum alunecă prin ochii tuturor celor care se uită la tine. Nu mai ești deloc o insulă; dar am ajuns și eu să cred că trebuie să strângi de-a binelea în brațe viața ca să poți țâșni apoi din ea.

Așezată aici, pe marginea bărcii de salvare, privesc spre larg și-mi las părul să se spulbere și să strălucească. Stau nemișcată, profilată pe cer și barca e făcută să-mi poarte trupul tot mai departe, înainte, în întunecimea albastră a viitorului, sunt Pallas Atena, sculptată cu evlavie pe ciocul unei corăbii. Apa plescăie în cabinele de toaletă și frunzișul verde, de agată, al valurilor spulberate își schimbă mereu contururile, și plânge la proră.

...Am călătorit o mulțime în anul acela – din golful Woloomollo până la Biskra. La marginea Saharei am intrat într-un nor de lăcuste și șoferul ne-a explicat, foarte amabil, că sunt bondari. Cerul era atât de jos noaptea, încărcat de prezența unui Dumnezeu ciudat și parcă gânditor. O, și sărăcăcioasa, golașa Oued Nail; noaptea uruind de tobele dinspre Senegal și flautele, și cămilele țipând, și indigenii lipăind în încălțări făcute din cauciucuri de automobile.

Însă la vremea aceea eram dusă iarăși – trenurile și plajele erau una pentru mine. Din cauza asta m-a și luat el în călătoriile astea, dar după copilașul al doilea, micuța Topsy, totul s-a întunecat iarăși.

...Dacă aș putea trimite vorbă soțului meu, care a considerat nimerit să mă părăsească aici, să mă lase aici pe mâinile unor in-

competenți... Îmi tot spuneți că copilașul meu e negru – asta e o prostie, să mori de răs, o chestie ieftină. Am fost în Africa numai ca să vedem Timgadul, pentru că principalul meu centru de interes în viață este arheologia. M-am plictisit să nu știu nimic și să mi se tot amintească de asta mereu.

...Când mă fac bine, vreau să fiu frumoasă și elegantă, așa ca tine, Dick – aș studia și eu medicina, doar că acum e prea târziu. Trebuie să cheltuim banii mei și să ne facem o casă – m-am plictisit de apartamentele astea de hotel și să te tot aștept. Ți s-a urât și ție de Zürich și, uite, nu mai ai timp deloc să scrii aici, și tu întotdeauna ai spus că pentru un om de știință să nu mai scrie înseamnă să-și recunoască slăbiciunea. Am să trec în revistă toate domeniile cunoașterii să-mi aleg ceva și am să află cu adevărat lucrurile care trebuie învățate, așa ca să am de ce să mă agăț dacă o iau iar razna. Tu ai să mă ajuți, Dick, așa că n-am să mă mai simt atât de vinovată. O să locuim pe lângă o plajă fierbinte, unde să fim bronzăți și tineri, numai noi, unul cu altul.

...Asta are să fie vila de lucru pentru Dick. O, nu, ideea ne-a venit amândurora deodată, în aceeași clipă. Trecusem pe Tarmes de zeci de ori, și pe urmă am venit aici și am descoperit că vila asta e goală, doar două grajduri ocupate. Când am cumpărat-o, am tratat printr-un francez, dar marina militară a și trimis spioni imediat aici, când a aflat că americanii au cumpărat o parte din satul acesta de pe deal. Au cercetat să vadă dacă nu sunt tunuri prin tot materialul de construcție, și până la urmă Baby a trebuit să tragă niște sfori pentru noi la Ministerul *des Affaires Etrangères* la Paris.

Nimeni nu vine pe Riviera vara, așa că nu cred c-o să avem decât câțiva oaspeți și o să lucrăm. Sunt și niște francezi pe aici – Mistinguet, săptămâna trecută, și a fost surprins să vadă că e deschis hotelul, și Picasso, și omul ăla care a scris *Pas sur la bouche*.

...Dick, de ce ai trecut în registru: „Domnul și doamna Diver“ în loc de: „Doctor și doamna doctor Diver“? M-am întrebat și eu așa – mi-a trecut pur și simplu prin minte... Tu m-ai învățat că munca e singurul lucru care contează și eu te cred. Spuneai mereu că sunt oameni care știu niște lucruri și că atunci când încetează să le mai știe ajung ca oricare și lucrul important e ca ei să dobândească și puterea înainte de a înceta să mai știe lucrurile

alea. Dacă ții cu tot dinadinsul să întorci lucrurile cu dosul în sus, foarte bine, dar trebuie neapărat ca și Nicole a ta să vină după tine și să meargă și ea în mâini, dragule?

...Abe North spune că sunt foarte tăcută. După ce m-am făcut bine prima dată, stăteam de vorbă o mulțime cu Dick, noaptea târziu, stăteam în pat, sprijiniți de perne, și aprindeam țigară de la țigară, și după aceea ne scufundam din zorile albastre și ne afundam în perne ca să nu ne intre lumina în ochi. Uneori cânt, și mă joc și cu animalele, și am și câțiva prieteni – Mary, de pildă. Când Mary și cu mine stăm de vorbă nu ascultăm nici una ce spune cealaltă. Conversațiile sunt pentru bărbați. Când încep să stau și eu de vorbă, îmi spun că poate sunt Dick. De câteva ori am fost și băiatul meu, când mi-am adus aminte cât e de deștept și de cumpănit. Uneori sunt doctorul Dohmler, și o dată aș putea să fiu chiar o fațetă din dumneata, Tommy Barban. Tommy e îndrăgostit de mine, cred, însă într-un fel calm, liniștitor. Îndeajuns de mult totuși pentru ca el și cu Dick să fi început să se antipatizeze unul pe altul. Una peste alta, cred că niciodată lucrurile nu mi-au mers mai bine. Mă aflu printre prieteni care țin la mine. Sunt aici, pe plaja asta liniștită, foarte aproape de casa mea, privind asupra Mediteranei, cu soțul meu, și cu cei doi copii ai mei și prietenii noștri buni. Totul este cum nu se poate mai bine – dacă aș putea numai să termin de tradus cu bine, în franțuzește, rețeta asta blestemată de pui *à la Maryland*. Degetele de la picioare mi s-au înfierbântat de tot în nisip.

— Da, mă uit. Alte chipuri noi – o, fata aceea – da. Cu cine spuneai că seamănă?... Nu, nu l-am văzut, n-avem prea multe prilejuri vedem filmele noi americane, aici. Rosemary cum? Mda, uite, începem să fim la pas cu moda, acum în iulie, mi se pare destul de ciudat... Da, e drăguță, dar parcă sunt prea mulți oameni.

XI

Doctorul Richard Diver și doamna Elsie Speers erau așezați la o masă la Café des Alliés, în august, la umbra copacilor răcoroși și prăfuiți. Strălucirile punctelor de mică din pavaj erau atenuate de pământul copt de căldură, și câteva izbucniri de mistral, din-

spre coastă, se strecurau dinspre Esterel și legăneau bărcile de pescuit din port, făcând să se înalțe ici și colo catargele, către un cer lipsit de orice reper.

— Am primit o scrisoare astăzi dimineață, spunea doamna Speers. Ce necazuri trebuie să fi avut negrii aceia! Dar Rosemary mi-a spus că ai fost minunat, în ce o privește.

— Rosemary ar merita să fie decorată. A fost ceva care ne-a pus tuturor nervii la încercare, singura persoană care nu s-a tulburat deloc a fost Abe North. El plecase cu avionul spre Le Hâvre, probabil că nici n-a aflat nimic încă.

— Îmi pare foarte rău că doamna Diver a fost atât de impresionată, spuse ea precaută.

Rosemary îi scrisese din Paris:

„Nicole părea să-și fi ieșit din minți. N-am mai vrut să plec spre sud împreună cu ei pentru că am impresia că Dick are și așa destule pe cap“.

— Acum e complet restabilă. El vorbea aproape cu nerăbdare. Așadar, plecați mâine. Când vă imbarcați?

— Imediat.

— Dumnezeu, e groaznic că trebuie să plecați.

— Nouă ne-a părut foarte bine că am venit aici. Am petrecut minunat, grație vouă. Dumneata ai fost primul bărbat pentru care a simțit vreodată afecțiune Rosemary.

O altă izbucnire de vânt încordă aerul în jurul dealurilor de porfir din La Napoule. Era ceva în văzduh care spunea că pământul se grăbește spre o altfel de climă; momentul îmbeșugat al miezului verii, scos în afara timpului, trecuse acum.

— Rosemary a avut momente din astea, dar mai devreme sau mai târziu îmi aducea întotdeauna capul bărbatului – râdea doamna Speers – să i-l disec pe toate părțile.

— Așadar, eu am fost cruțat.

— Oricum, n-aș fi putut face nimic. Era îndrăgostită de dumneata încă înainte de a te fi cunoscut. Eu n-am făcut decât să-i spun să meargă înainte.

El constată că nu se prevăzuse nici un fel de loc pentru el, sau pentru Nicole, în planurile doamnei Speers – și își dădu seama că amoralitatea ei provenea din modul retras de viață. Era dreptul ei, pensiunea în care se retrăseseră propriile ei emoții. Femeile sunt în mod necesar capabile de aproape orice în lupta lor pentru supraviețuire și nu vor putea fi niciodată condamnate pentru crime atât de dependente de optica bărbaților cum ar fi „cruzimea“. Atâta vreme cât alternanțele dintre iubire și suferință se continuau circumscrise în limitele decenței, doamna Speers putea să le urmărească cu detașarea și umorul unui eunuc. Nici măcar nu se gândise la posibilitatea că Rosemary ar fi putut fi rănită – sau poate că era chiar atât de sigură că asta nu s-ar fi putut întâmpla în nici un caz?

— Dacă ce spuneți e adevărat, nu cred că i-a făcut vreun rău. Se încăpățâna să ducă până la capăt prefăcătoria că ar mai fi fost capabil să se gândească cu obiectivitate la Rosemary. Și oricum – continuă el – deja a depășit această stare. Și totuși, atât de multe lucruri în viață încep prin a părea accidentale...

— Acesta n-a fost un accident, insistă doamna Speers. Dumnezeu ai fost primul bărbat – dumneata ești un ideal pentru ea. În toate scrisorile ei îmi spunea asta.

— E atât de politicoasă...

— Dumnezeu și cu Rosemary sunteți ființele cele mai politicoase pe care le-am văzut eu vreodată, însă cu toate acestea ea e chiar sinceră când spune asta.

— Politețea mea este un truc sentimental.

În parte era adevărat. De la tatăl său, Dick învățase bunele maniere ale tinerilor din statele din sud care se îndreptaseră către nordul Statelor Unite după războiul civil. Adesea făcea uz de ele și tot atât de adesea le disprețuia pentru că nu reprezentau un protest împotriva a ceea ce era dezagreabil în egoism, ci împotriva a ceea ce părea dezagreabil în general.

— Eu sunt îndrăgostit de Rosemary, îi spuse deodată. E un fel de concesie față de mine însumi să vă spun dumneavoastră asta.

I se părea totul foarte straniu și oficial, ca și cum până și scaunele și mesele din Café des Alliés aveau să-și amintească de clipa aceasta totdeauna. Simțea de pe acum absența ei sub cerul de aici; pe plajă nu-și mai putea aminti decât umărul ei jupuit pentru

că stătuse prea multă vreme la soare; la Tarmes strivea sub tălpi urmele ei pe când se plimba prin grădină; și acum orchestra, care începuse să cânte *Carnavalul din Nisa*, un ecou al bucuriilor dispărute de anul trecut, atacase un mic dans care se învârtea tot în jurul ființei ei. Într-o sută de ceasuri ea ajunsese să ia în stăpânire întreaga magie neagră a universului; beladona cea orbitoare, cafeina care convertea energia fizică în energie nervoasă, mătrăuna care impunea armonia.

Cu un efort, acceptă iarăși ficțiunea că și el ar fi împărțit de-țatarea doamnei Speers.

— Dumneata și cu Rosemary nu semănați de fapt, îi spuse. Înțelepciunea pe care a căpătat-o de la dumneata a trecut cu totul în ființa ei, în masca la adăpostul căreia ea face față lumii. Ea nici nu gândește; adevăratele ei profunzimi sunt celtice și romantice și ilogice.

Doamna Speers știa foarte bine că Rosemary, în ciuda aparenței ei delicate, era ca un mustang tânăr din vreo crescătorie patronată odinioară de căpitanul doctor Hoyt din armata Statelor Unite. Tăiată în secțiune, Rosemary ar fi dat la iveală o inimă, un ficat, un suflet imens, toate îngrămădite laolaltă sub aspectul ei superb.

Luându-și rămas-bun, Dick fu deodată conștient de farmecul deplin al lui Elsie Speers, conștient de faptul că femeia aceasta însemna pentru el într-un fel ceva mai mult decât o ultimă partinică fără voie părăsită de Rosemary. El ar fi reușit poate s-o înțeleagă cu adevărat pe Rosemary, dar n-ar fi reușit niciodată s-o înțeleagă cu adevărat pe mama ei. Dacă mantia, pintenii și briliantele lui Rosemary erau atribute pe care el însuși i le dăruise, îi făcea bine, prin contrast, să privească grația naturală a mamei sale, știind cu certitudine că era vorba de un lucru pe care nu-l evocase el însuși. Femeia aceasta avea aerul că așteaptă, de pildă, ca un bărbat să termine ceva mai important decât ființa ei, o bătaie sau o operație, în timpul căreia nu trebuia stânjenit sau grăbit. Când bărbatul termina, avea s-o găsească așteptând, fără nerăbdare sau iritare, undeva pe un scaun înalt, întorcând încet filele unui ziar.

— Adio — și aș dori mult să vă mai amintiți cât de dragi ne-ați fost mie și lui Nicole.

Întors la Vila Diana se închise în atelierul său și¹ împinse în lături obloanele, până atunci trase împotriva strălucirii de amiază. Pe cele două mese lungi din încăpere erau răspândite, într-o confuzie ordonată, materialele pentru cartea sa. Volumul întâi, care se ocupa cu clasificarea, se bucurase de pe acum de un mic succes când apăruse într-o ediție publicată în tiraj redus, prin subsidii. Era în tratative pentru reeditare. Volumul al doilea urma să constituie o amplificare la mari proporții a primei lui cărțițele, *Psihologia pentru psihiatri*. Ca atâția alți bărbați constatase și el că nu avea decât una sau două idei — că mica serie de broșuri, acum ajunsă la a cincizeca ediție germană, cuprindea în germene tot ceea ce ar fi ajuns să gândească sau să știe vreodată.

Însă în momentul de față era neliniștit de starea lucrurilor. Se gândea cu resentiment la anii pierduți la New Haven, dar mai mult decât orice, simțea o discrepanță între luxul crescând în care trăia familia Diver și nevoia de a se manifesta ca atare în public, care, după toate aparențele, decurge de aici. Amintindu-și de ce povestise odată prietenul său român despre omul care lucrase ani de zile pe creierul unui tatu, lui Dick îi venea să creadă că existau germani răbdători care se învârteau în jurul bibliotecilor din Berlin și Viena anticipându-l cu meschinărie. Acum, aproape că se hotărâse să lase lucrarea în starea actuală și să o publice ca un volum, fără aparat documentar, de circa două sute de pagini, ca o introducere la tomurile cu caracter mai pronunțat științific care aveau să-i urmeze.

Își confirmă această hotărâre plimbându-se în razele soarelui târziu de după-amiază prin camera sa de lucru. Ar fi putut fi gata până în primăvară, începea să simtă că, dacă un om cu energia lui constată că este urmărit de un an de zile de îndoieli crescânde, acesta este un indiciu că există o fisură în planurile sale.

Își așeza acum, cu grijă, barele de metal poleit pe care le folosea drept prespapier alături de teancurile de notițe. Șterse o clipă praful — căci aici servitorii n-aveau voie să intre — își pulveriză, în trecăt, camera de baie cu parfumul *Bon Ami*, reășează un paravan

într-un colț și completă o comandă către o editură din Zürich. Apoi bău un deget de gin cu o cantitate dublă de apă.

O văzu pe Nicole prin grădină. Foarte curând trebuia să-și iasă în întâmpinare, și gândul acesta îl făcea să simtă o apăsare. Față de ea trebuia să păstreze o atitudine perfect impasibilă, și acum, și a doua zi, și săptămâna următoare și peste un an. Toată noaptea aceea la Paris o ținuse în brațe pe când ea dormea destinsă sub efectul luminalului; dimineața devreme intervenise înainte ca în ea să se fi putut reconstitui confuzia mintală din ajun, îi vorbise cu tandrețe protectoare și ea adormise iarăși cu fața lui îngropată în mireasma caldă a părului ei. Înainte ca ea să se trezească, aranjase totul, prin telefon, din camera de alături. Rosemary urma să se mute la alt hotel. Trebuia să-și reia rolul de „Fetița tatii“ și chiar să renunțe să-și mai ia rămas-bun de la el. Proprietarul hotelului, McBeth, avea să joace rolul celor trei maimuțe din bibelourile chinezești care-și acoperă ochii, urechile și gura. Făcându-și repede geamantanele în mijlocul grămezilor de cutii și al hârtiilor de mătase de împachetat de la nenumăratele lor târguiești, Dick și Nicole plecară la amiază spre Riviera.

Apoi urmă o reacție. Pe când se instalau în vagonul de dormit, Dick observă că Nicole aștepta această reacție, și ea se produse, promptă și deznădăjduită, înainte ca trenul să fi trecut pe linia de centură; îi venea că coboare câtă vreme trenul mergea încă încet, să fugă îndărăt și să vadă unde era Rosemary, ce anume făcea ea acum. Își deschise o carte și își aplecă pince-nez-ul asupra ei, conștient de faptul că Nicole îl pândea din patul ei, din celălalt colț al compartimentului. Incapabil să citească, se prefăcu obosit și închise ochii, însă ea îl pândea mai departe și, deși era încă pe jumătate adormită ca urmare a beției de medicamente, se simțea ușurată și aproape fericită că acum era iarăși al ei.

Era mai rău cu ochii închiși, pentru că asta îi crea un ritm, al regăsirii și al pierderii, al regăsirii și al pierderii; dar ca să nu pară neliniștit, rămase astfel, întins, nemișcat, până la amiază. La dejun, lucrurile se îndreptaseră mult – era oricum o masă de calitate, o mie de dejunuri în hoteluri și restaurante, în vagoane de dormit și în avioane reprezentau, la urma urmei, o împunătoare colecție de mese luate împreună numai ei doi. Graba

familiară a chelnerilor din tren, sticlulele cu vin și apă minerală, mâncarea excelentă din expresul Paris–Lyon–Mediterraneană le creau iluzia că totul era exact ca înainte, parcă primul drum pe care-l făcea cu Nicole și care reprezenta mai degrabă o plecare decât o sosire. Bău singur o sticlă întreagă de vin, cu excepția paharului turnat lui Nicole; vorbiră despre casă și despre copii. Însă reînțorși în compartiment, asupra lor coborî o tăcere asemenea tăcerii din restaurantul de peste drum de parcul Luxembourg. Retrăgându-te dintr-o suferință, ți se pare necesar să refaci aceiași pași care te-au dus spre acea suferință. O nerăbdare necunoscută îl cuprinse treptat pe Dick; pe neașteptate, Nicole spuse:

— Păcat că am lăsat-o pe Rosemary așa – crezi că are să se descurce?

— Sigur. Ea e în stare să se descurce în orice împrejurare. Ca să nu lase impresia că o asemenea afirmație ar fi însemnat o depreciere a capacității lui Nicole de a face același lucru, el adăugă: în fond, e acțiță, și chiar dacă maică-sa e întotdeauna în fundal, ea *trebuie*, la urma urmelor, să fie în stare să se descurce și singură.

— E foarte atractivă.

— E un copil.

— Totuși, e atractivă.

Vorbeau astfel, fără o țintă precisă, trecându-și vorbele de la unul la altul, fiecare vorbind pentru celălalt.

— Nu-i chiar atât de inteligentă pe cât am crezut, încercă Dick.

— E isteță foc.

— Nu foarte, totuși are un aer ce amintește de odaia copiilor, care persistă în jurul ei.

— E foarte, foarte drăguță, spuse Nicole pe un ton detașat, emfatic, și am constatat că dă foarte bine în film.

— A fost bun regizorul. Dacă stai să te gândești, nu era teribil de personală.

— Eu cred că era. Pot să-mi dau seama că ar fi extrem de atrăgătoare în ochii bărbaților.

Lui i se strânse inima. Căror bărbați? Pentru câți bărbați?

„— Te supără dacă trag perdelele?

— Te rog chiar, e prea lumină aici.“

Și acum unde e? Și cu cine?

— Peste câțiva ani are să arate cu zece ani mai bătrână decât tine.

— Dimpotrivă. Am schițat-o într-o seară, pe un program de teatru. Eu cred că are să rămână exact așa.

În timpul nopții, amândoi constatară că sunt neliniștiți. Într-o zi sau două, Dick avea să încerce să izgonească fantoma lui Rosemary înainte de a se apuca să se stabilească între aceleași ziduri cu ei. Însă pentru moment nu avea forța s-o facă. Uneori e mai greu să te lipsești de o suferință decât de o plăcere, și amintirea îl stăpânea cu atâta putere încât pentru moment nu era nimic de făcut decât să se prefacă. Îi era cu atât mai greu cu cât acum era și necăjit pe Nicole, care, după atâția ani, ar fi trebuit să-și recunoască simptomele de încordare și să se păzească de ele. De două ori în mai puțin de două săptămâni căzuse pradă unor asemenea crize: în noaptea când oferise petrecerea de la Tarmes și când o găsisse în dormitor zguduită toată de un răs dement și explicându-i doamnei McKisco că nu putea să intre în camera de baie deoarece aruncase cheia în puț. Doamna McKisco reacționase surprinsă și totuși, într-un fel, cu oarecare înțelegere. Dick nu fusese atunci deosebit de alarmat, căci după aceea Nicole se arătase dispusă să facă penitență. Telefonase chiar la hotelul lui Gausse, însă soții McKisco plecaseră.

Criza de la Paris era însă altceva, adăugându-se în mod semnificativ celeilalte. Anunța poate un nou ciclu, un nou puseu al maladiei. După ce trecuse el însuși prin chinuri cu totul neprofesionale în cursul îndelungatei ei reîmbolnăviri după nașterea lui Topsy, cel de-al doilea copil al lor, încerca să se înăsprească în atitudinea față de ea, operând o separare distinctă între Nicole bolnavă și Nicole sănătoasă. Din cauza aceasta îi era acum greu să facă deosebirea între detașarea profesională autoprotectoare și o răceală necunoscută a inimii. Cum o indiferență cultivată, sau lăsată să se atrofieze, devine cu vremea un gol, el se deprinsese să se golească pe sine însuși de Nicole, străduindu-se s-o ajute, împotriva propriei lui voințe, cu refuzuri și neglijență emoțională. Se vorbește în cărți despre răni cicatrizate – paralelă aproximativă cu patologia epidermei trupești –, însă așa ceva nu există în viața

personală. Acolo există răni deschise, câteodată restrângându-se până la un vârf de ac, dar care rămân răni vii. Semnele suferinței sunt mai degrabă compatibile cu pierderea unui deget sau a unui ochi. S-ar putea ca nici asemenea pierderi să nu le simțim decât câte un minut, o dată într-un an, însă atunci când simțim cu adevărat lipsa aceasta nu mai e nimic de făcut.

XII

O găsi pe Nicole în grădină, cu brațele încrucișate, cu mâinile strângându-și umerii. Îl privi cu ochii cenușii, cu o uimire cercetătoare, copilărească.

— Am fost la Cannes, spuse el. M-am întâlnit cu doamna Speers. Pleacă mâine. Ar fi vrut să vină să-și ia la revedere de la tine, dar am convins-o să renunțe.

— Îmi pare rău. Aș fi vrut s-o văd. Mie mi-e simpatică.

— Pe cine crezi că l-am mai văzut? Bartholomew Tailor.

— Ei, nu.

— Ți dai seama că n-aș putea să-i confund niciodată fața, chipul lui de nevăstuiică experimentală. Se străduia să pregătească terenul pentru toată menajeria Ciro – au să fie cu toții aici la anul. Îmi închipui că doamna Abrams a fost un fel de avanpost pentru ei.

— Și când te gândești că Baby a fost șocată în primul an când am venit noi aici.

— În realitate, lor nici nu le pasă unde sunt, așa că nu văd de ce nu stau să înghețe la Deauville.

— N-am putea să lansăm vreun zvon despre holeră sau mai știu eu ce?

— I-am spus lui Bartholomew că sunt unii care mor ca muștele aici – i-am spus că aici viața unui fraier e la fel de scurtă ca viața mitraliorului în vreme de război.

— Nu te cred!

— E-adevărat, nu i-am spus, recunosc el. Dar e simpatic. A fost o scenă de toată frumusețea, el și cu mine strângându-ne mâna acolo, pe bulevard, întâlnirea dintre Sigmund Freud și Ward McAllister.

Dick n-ar fi vrut să pălăvrăgească astfel; de fapt ar fi dorit să rămână singur, iar gândul la lucrul lui și la viitor să-i copleșească obsesiile în legătură cu iubirea lui și cu prezentul. Nicole știa, însă numai confuz și cu tristețe, urându-l puțin în felul ei animalic și totuși jinduind să se pisicească pe umărul lui.

— Iubita mea, spuse Dick binedispus.

Intră în casă și uită ce anume voia să facă acolo; abia pe urmă își aminti că voise să se așeze la pian, se așeză fluierând și începu să cânte după ureche:

„Să mi te-nchipui doar, pe genunchi,
Cu ceașca de ceai, ochi-n ochi,
Eu pentru tine, tu pentru mine...”

Prin melodia aceasta se strecură deodată gândul că Nicole, auzindu-l, ar fi ghicit nostalgia lui după ultimele două săptămâni. Se întrepruse cu un acord neglijent și plecă din fața pianului.

Îi venea greu să se decidă încotro să se îndrepte. Privea în jurul lui prin casa pe care o alcătuisese Nicole, pentru care plătiese bunicul lui Nicole. A lui nu era decât cabana cu atelierul și bucata de pământ pe care se afla. Cu cei trei mii de dolari ai lui pe an și cu ce mai pica din ceea ce publica își asigura hainele și cheltuielile personale, aprovizionarea pivniței de vinuri și investițiile pentru educația lui Lanier, pentru moment restrânse la leafa guvernantei. Nici unul dintre planurile lor financiare nu se discutasese fără ca Dick să nu-și calculeze partea de contribuție. Trăind mai curând ca un ascet, călătorind cu clasa a treia când era singur, mulțumindu-se cu vinurile cele mai ieftine și având o grijă minuțioasă de îmbrăcămintea proprie, pedepsindu-se pentru orice extravaganță, își menținea o independență financiară restrânsă. Dincolo de un anumit punct însă, îi era greu s-o mai facă – și mereu trebuiau să decidă împreună cum trebuiau cheltuiți banii lui Nicole. În chip firesc, Nicole, dorind să-l stăpânească, dorind ca el să rămână mereu dependent de ea, încuraja orice compromis din partea lui și, pe căi diferite și tot mai numeroase, era năpădit în permanență de o revărsare continuă de daruri și de sume de bani. Realizarea ideii de a-și construi o vilă pe coastă, discutată

într-o zi ca o simplă fantezie, constituia un exemplu tipic al felului în care acționau forțele care-i îndepărtau tot mai mult de înțelegerea lor simplă, la început, de la Zürich.

— N-ar fi nostim să...? spusese ea atunci, și apoi: N-are să fie grozav când...?

Nu mai era chiar atât de grozav. Munca lui se încălcea cu problemele lui Nicole; pe lângă aceasta, veniturile ei crescuseră atât de repede în ultima vreme, încât păreau să-i minimalizeze cu totul propria lui activitate. De asemenea, în interesul sănătății ei, el își asumase mulți ani o viață casnică rigidă, de care acum părea dispus să se îndepărteze, și obosea tot mai mult în actuala imobilitate pasivă în care, inevitabil, putea oricând să fie supus unui control minuțios, microscopic. Când Dick constată că nu mai putea să cânte la pian melodia pe care dorise s-o cânte, i se păru că lucrul acesta constituia un indiciu că viața începuse să-i devină artificială. Rămase în camera imensă, de lucru, multă vreme, ascultând zumzetul ceasului electric, ascultând timpul.

În noiembrie, valurile erau negre și se rostogoleau peste faleză, pe șosea, de-a lungul coastei, și viața estivală, cât mai supraviețuise, dispăru cu totul, iar plaja arăta melancolică și dezolată în bătaia mistralului și a ploii. Hotelul lui Gausse se închisese pentru reparații și extindere, iar schelăria cazinoului de vară de la Juan les Pins creștea uriașă și tot mai impresionantă. Când se duceau la Cannes sau la Nisa, Dick și Nicole întâlneau figuri noi – membrii unor orchestre, proprietari de restaurante, horticultori entuziaști, armatori, căci Dick își cumpărase un iaht vechi, și membri ai renumitului *Syndicat de l'Initiative*. Ajunseseră să-și cunoască acum bine servitorii și se preocupau mai îndeaproape de educația copiilor lor. În decembrie, Nicole părea iarăși bine instalată pe picioarele ei; când împlinise o lună fără să se mai manifeste vreo încordare, fără buze strânse, surâsuri nemotivate, remarci fără obiect, plecară în Alpii elvețieni în vacanța de Crăciun.

XIII

Dick își scutură, cu șapca, zăpada de pe costumul bleumarin de schi înainte de a intra. Holul cel mare cu dușumeaua ciocănită de decenii de bocanci cu ținte fusese golit pentru ceaiul dansant și vreo optzeci de americani cantonați în pensiunile de lângă Gstaad țopăiau în ritmul lui *N-o mai aduce pe Lulu* sau explodau cu violență la primele percuții ale charlestonului. Aici era o colonie de tineri, simpli și costisitori – *Sturmtruppen* ale bogătaşilor se aflau la St. Moritz. Baby Warren considera că făcuse un sacrificiu venind alături de soții Diver.

Dick le regăsi cu ușurință pe cele două surori în colțul celălalt al încăperii, delicat bântuite de umbrele dansatorilor, blând-legănătoare – ca pe un afiș colorat, impresionant în costumul lor de sport, al lui Nicole, albastru ca cerul, al lui Baby, roșu-cărămiziu. Tânărul englez le vorbea; însă ele nu-i dădeau nici o atenție, fascinate ca niște copii, urmărind cu gura căscată dansul adolescentin din jur.

Fața, lui Nicole, încălzită de zăpada de afară, se luminează și mai mult când îl văzu pe Dick.

— Unde e?

— A scăpat trenul – dau eu de el mai târziu. Dick se așeză, legănându-și o gheată greoaie de schi, peste genunchi. Arătați teribil de încântătoare amândouă. Din când în când uit că sunt cu voi și mă tulbur grozav când îmi ieșiți în față.

Baby era o femeie înaltă, frumoasă, adânc tulburată de depășirea recentă a vârstei de treizeci de ani. În chip simptomatic, trăsesse după ea, de la Londra, doi bărbați, unul de-abia ieșit de la Cambridge, altul bătrân și înrăit în lascivități victoriene. Baby avea anumite caracteristici ale fetei bătrâne – era foarte ostilă oricărei atingeri, tresărea dacă era atinsă pe neașteptate, și unele contacte fizice mai persistente, cum ar fi fost sărutările și îmbrățișările, îi străbăteau de-a dreptul trupul pătrunzându-i până în primul plan al conștiinței. Făcea puține gesturi cu trunchiul, cu trupul propriu-zis – în schimb, bătea din picior și-și arunca pe spate capul într-un gest aproape de modă veche. Savura gestul premonitoriu al morții prefigurat de catastrofele întâmplare prietenilor ei; se agăța

cu persistență de ideea pe care și-o făcea despre destinul tragic al lui Nicole.

Englezul cel mai tânăr al lui Baby le condusesse pe cele două femei pe pantele convenite spre pârtia de bob. Dick, pentru că-și luxase o gleznă într-un *telemark* prea ambițios, se mulțumise să se plimbe agale pe lângă pârtia copiilor sau să bea un cvas cu un doctor la hotel.

— Te rog mult, fii fericit și tu, Dick, îl îndemna Nicole. De ce nu faci cunoștință cu una din fetițele astea drăguțe, să dansezi cu ea astăzi după-masă?

— Ce-aș putea eu să-i spun?

Vocea ei scăzută, aproape aspră, urcă deodată cu câteva note, mimând o cochetărie plângărească.

— Spune-le și tu – ce fetițe dlă-dlăguțe. Ce crezi că se spune în cazuri din astea?

— Mie nu-mi plac fetițele drăguțe. Miroș a săpun cu ulei de măsline și a bomboane de mentă. Când dansez cu ele mă simt ca și cum aș împinge în fața mea un cărucior de copii.

Era un subiect primejdios – avea grijă, controlându-se mereu, să-și fixeze privirile undeva departe, deasupra capetelor fetelor de acolo.

— Avem de discutat o grămadă de afaceri, spuse Baby. În primul rând, știrile de acasă – proprietatea aceea căreia noi îi spunem locul de lângă gară... Căile ferate au cumpărat la început numai partea din mijloc. Acum au cumpărat și restul și fusese proprietatea mamei. Trebuie să vedem cum investim banii.

Prefăcându-se dezgustat de întorsătura aceasta materialistă pe care o luase conversația, englezul se îndreptă spre una dintre fetele de pe platforma de dans. Urmărindu-l o clipă cu privirile nesigure ale unei fete americane dominată o viață întreagă de anglofilie, Baby continuă sfidătoare:

— E vorba de o grămadă de bani. Trei sute de mii pentru fiecare din noi două. Eu știu să mă ocup personal de investițiile mele, dar Nicole habar n-are de acțiuni și de rente și nu cred că tu ai fi mai inițiat.

— Eu trebuie să mă duc să aștept trenul, spuse Dick evaziv.

Afară, trase adânc în piept fulgii umezi de zăpadă pe care acum nici nu-i mai vedea pe cerul ce se întuneca grăbit. Trei copii,

lunecând într-o sanie prin fața lui, îi strigară ceva într-o limbă străină; îi mai auzi chiuind la cotitura următoare și, mai departe, auzi clopoței sâniilor care urcau pe pantă în întineric. Stațiunea aceasta de vacanță scânteia toată, plină de așteptare, băieți și fete așteptau alți băieți și alte fete, și la vremea când sosi trenul, Dick intrase el însuși în ritm și se prefăcu față de Franz Gregorovius că de-abia își smulsese o jumătate de ceas dintr-o nesfârșită rostogolire de plăceri și distracții. Însă în clipa aceea Franz avea o intensitate în atitudine în stare să străbată orice mască a lui Dick. „S-ar putea să vin la Zürich pentru o zi, îi scrisese lui Dick, sau poate reușești tu să faci un drum până la Lausanne.“ Franz reușise să facă tot drumul până la Gstaad.

Avea patruzeci de ani acum. Peste această maturitate sănătoasă se înălța o structură de atitudini profesionale amabile, însă adevărul e că se simțea mai în largul lui într-o situație oficială, oarecum pretențioasă, de unde era liber să-i disprețuiască pe bogătașii frânți pe care-i reeduca acum. Descendența lui familială, de om de știință, ar fi putut să-i deschidă accesul într-o lume cu orizonturi mult mai largi, însă părea să fi ales cu bună știință statutul unei clase mai umile, o opțiune ilustrată și de felul în care-și alesese soția. La hotel, Baby Warren îl examinează grăbită și, neîntâlnind la el nici una din caracteristicile pe care le respecta ea, nici una din virtuțile sau curtoaziile mai subtile prin care cei din clasele privilegiate se recunosc unii pe alții, îl trată cu manierele rezervate celor din categoria a doua. Lui Nicole îi fusese întotdeauna puțin frică de el. Lui Dick îi era drag, așa cum îi îndrăgea pe toți prietenii lui, fără nici o rezervă.

Seara, coborâra spre sat, în săniile mici care îndeplinesc acolo rolul gondolelor la Veneția. Destinația lor era un hotel cu un salon de dans elvețian, de modă veche, lemnos și plin de ecouri, o încăpere cu ceasuri, butoiașe, coarne de cerb. Multe grupuri de la mesele cele lungi se topeau confuz într-o singură prezență, imensă, și mâncau *fondue* – o delicată celtică deosebit de îndigestă, atenuată de vinul fiert cu mirodenii.

Era ceva simpatic în încăperea enormă a restaurantului; englezul cel tânăr făcu o remarcă în sensul acesta și Dick recunoscu într-adevăr că folosise cuvântul cel mai potrivit. Sub efectul vinului, se relaxase acum și se prefăcea a crede că lumea fusese lipită

la loc de bărbații cărunți din perioada de aur a anilor nouăzeci, care-și clamau bucuriile la pianul cel mare, dar și de glasurile mai tinere și de costumele vesele pe care fumul strâns în încăpere le integra în atmosfera generală. O clipă avu impresia că sunt toți la bordul unui vapor care avea în față o cascadă; pe fețele tuturor fetelor era aceeași așteptare nevinovată a posibilităților închise în situația și în noaptea aceea. Privi o clipă în jur să vadă dacă o anumită față era acolo și o clipă i se păru că era la masa din spatele lor – apoi o uită și improvază un joc de societate încercând să-i facă pe cei de la masa lui să se simtă cât mai bine.

— Trebuie să stau de vorbă, o clipă, cu tine, spuse Franz în englezește. Eu nu pot să stau aici decât două zile.

— Mi-am închipuit că ai ceva pe inimă.

— Am un plan, adică ceva minunat. Își lăsase mâna pe genunchii lui Dick. Am un plan care o să ne facă oameni pe amândoi.

— Așa?

— Dick – există o clinică pe care am putea-o prelua împreună – vechea clinică a lui Braun de pe Zugersee. Toată instalația e modernă cu excepția câtorva detalii. El e bolnav – vrea să se retragă în Austria – să moară acolo probabil. E pur și simplu o șansă care n-are să mai vină niciodată. Tu și cu mine, ce pereche am face! Stai nițel, nu spune încă nimic până nu termin eu.

După scânteierea galbenă din ochii lui Baby, Dick înțelese că-i asculta.

— Trebuie să o preluăm noi, împreună. Pentru tine n-are să fie o obligație prea rigidă, ți-ar crea o bază, un laborator, un centru de studii. N-ai avea nevoie să stai acolo, să zicem, mai mult de jumătate din an, când e vremea frumoasă. Iarna poți să pleci în Franța sau în America și să-ți scrii textele izvorâte proaspăt din experiența și practica medicală, își coborî vocea: Și pentru convalescența din familia ta, ai avea la îndemână atmosfera și toate avantajele clinicii. Expresia feței lui Dick nu încurajă acest subiect, așa că Franz îl abandonează arătând asta cu retragerea grăbită a limbii care-i puncta, apărută printre dinți, vorbele. Am putea fi parteneri, eu aș fi directorul executiv, tu teoreticianul, consultantul strălucit și așa mai departe. Eu mă cunosc pe mine – știi că n-am geniu și că tu ai. Însă, în felul meu, se spune despre mine

că sunt destul de capabil; sunt competent într-adevăr în ce privește majoritatea metodelor clinice. Câteodată, luni de zile la rând, eu am fost conducătorul practic al clinicii noastre. Profesorul spune că planul e excelent, mă îndeamnă să mă apuc de treabă. Spune că el personal are să trăiască veșnic și că are să practice până în ultimul moment.

Dick își formă în minte imagini despre realizarea acestui plan înainte de a-și exprima vreo părere.

— Cum stau lucrurile din punct de vedere financiar? întrebă.

Franz își zvâcni în sus bărbia, sprâncenele, ridurile trecătoare de pe frunte, mâinile, coatele, umerii; își încordă mușchii picioarelor astfel că stofa pantalonilor i se umflă, își propulsă inima în gâtlee și vocea în cerul gurii.

— Asta e! Banii! se jeluie el. Eu n-am mulți bani. Prețul în bani americani este de două sute de mii de dolari. Măsurile moderniza...toare – își cântări plin de îndoială cuvântul –, pe care și tu ai să le vezi necesare, au să coste douăzeci de mii de dolari americani. Dar clinica este o mină de aur – îți spun, i-am văzut registrele. Pentru o investiție de două sute douăzeci de mii de dolari avem un venit asigurat de...

Curiozitatea manifestată de Baby era atât de mare, încât Dick o introduse în discuție.

— După experiența ta, Baby, n-ai constatat că atunci când un european vrea *foarte* tare să-l contacteze pe un american e ceva legat invariabil de bani?

— Ce vrei să spui? întrebă ea cu inocență.

— Tânărul privat-docent, aici de față, consideră că el și cu mine ar trebui să ne lansăm în afaceri pe picior și să încercăm să-i atragem pe toți faliții nervoși din America.

Jenat, Franz o privi pe Baby, în vreme ce Dick continuă:

— Dar cine suntem noi în fond, Franz? Tu porți un nume celebru și eu am scris două manuale. Ajunge asta ca să atragă pe cineva? Și pe urmă, eu n-am banii aceștia – n-am nici măcar a zecea parte din ei... Franz surâse cinic. Sincer, nu-i am, îți spun. Nicole și Baby sunt bogate ca Cresus, dar eu n-am reușit să pun mâna pe banii lor.

Îl ascultau toți acum – Dick se întrebă dacă fata de la masa din spatele lor îi asculta și ea. Ideea asta îl atrase. Se hotărî s-o

lase pe Baby să vorbească pentru el, așa cum adesea femeile sunt lăsate să-și ridice vocea pentru niște probleme care în fond nu depind de ele. Baby se transformă dintr-odată în propriul ei bun-ic, rece și gata să experimenteze toate eventualitățile.

— Cred că e o sugestie la care ar trebui să te gândești, Dick. Nu știu exact ce-ți spunea doctorul Gregory, dar mie mi se pare...

În spatele lui, fata se aplecase într-un inel de fum de țigară și ridica ceva de pe jos. Fața lui Nicole se adaptă după a lui de partea cealaltă a mesei – frumusețea ei, plutind și căutându-și loc să se cuibărească, se revărsă în iubirea lui, gata oricând s-o apere.

— Gândește-te la asta, Dick, insistă febril Franz. Când scrii probleme de psihiatrie, trebuie să ai contacte clinice concrete. Jung scrie, Bleuler scrie, Freud scrie, Forel scrie, Adler scrie – și toți sunt în contact permanent cu cazurile de dezordine mintală.

— Dick mă are pe mine, râse Nicole. Aș zice că are destulă dezordine mintală pe cap, pentru un singur om.

— Asta e altceva, spuse Franz precaut.

Baby se gândea că dacă Nicole avea să locuiască în preajma unei clinici, ea însăși ar fi putut să-și permită să nu-i mai ducă grija.

— Trebuie să cântărim lucrurile cu toată atenția, spuse ea.

Deși amuzat de insolența ei, Dick nu o încurajă.

— Hotărârea asta mă privește pe mine, Baby, spuse el politicos. E drăguț din partea ta că vrei să-mi cumperi o clinică.

Dându-și seama că se amestecase, Baby se retrase în grabă.

— Bineînțeles, asta e cu totul și cu totul treaba ta.

— Un lucru atât de important ca ăsta nu poate fi decis așa, de la o zi la alta. Mă întreb cum mi-ar plăcea să mă gândesc la Nicole și la mine ancorați la Zürich; – se întoarse către Franz anticipându-i răspunsul – știu, Zürichul are uzină de gaz și apă curgătoare și lumină electrică – am trăit și eu acolo trei ani.

— Am să te las să te gândești, spuse Franz. Personal, am încredere...

O sută de perechi de bocanci de câte cinci pfunzi începură să bocăne către ușă și intrară și ei în curentul celor ce se retrăgeau. Afară, în răcoarea clarului de lună, Dick o văzu pe fata aceea legându-și sania de una din săniile mari din față. Se urcară cu

toții în sania cu care veniseră și, la pocnetul aprig al bicelor, caii se încordară, cabrându-se în aerul rece. Pe lângă ei treceau, alergând și împleticindu-se, siluete, cei mai tineri împingându-se unul pe altul jos din săniuțe, înfundându-se în zăpada moale, pe urmă fugind după caii porniți, ca să se prăbușească epuizați în câte o sanie sau să țipe că sunt abandonați. De o parte și de alta, câmpia era cufundată într-o liniște binefăcătoare; noaptea, prin care înainta cavalcada lor, era înaltă și nesfârșită. Acum, ajunși la țară, era mai multă liniște, ca și cum cu toții ar fi tras cu urechea, cu o spaimă atavică, să audă lupii prin zăpadă, în urma lor.

La Saanen se năpustiră cu toții la bal, unde văcarii, personalul hotelurilor, vânzătorii din magazine, profesorii de schi, ghizii, turiștii, țărani se înghesuiseră dinainte. Reintrarea în aerul închis, cald de acolo, după entuziasmul panteist, animalic de afară, li se înfățișă ca o reînțoarcere spre cine știe ce simbol cavaleresc, absurd dar impresionant, tunător ca sunetul pintenilor de la cizmele de război sau ca zgomotul dur al țințelilor de la bocanci pe parchetul unui salon de multă vreme închis. Se auzeau jodlere convenționale, și ritmul lor familiar îl îndepărtă pe Dick de ceea ce i se părusese romantic în toată împrejurarea. La început își spuse că simțea astfel pentru că reușise să și-o scoată pe fata aceea din gând; apoi, odată cu amintirea cuvintelor pe care i le spusese Baby, înțelese: „Trebuie să cântărim toate acestea foarte atent“ – și înțelesurile nerostite din spatele vorbelor: „Tu ești proprietatea noastră, și ai s-o recunoști mai devreme sau mai târziu. E o absurditate să mai ții la fațada asta de independență“.

De ani de zile Dick nu mai fusese în stare să acumuleze resentimente față de vreo faptură – din primul an de la New Haven, când dăduse într-o revistă medicală peste un articol despre „igiena mintală“. Acum constată deodată că-și pierduse răbdarea cu Baby, încercând încă să se mai stăpânească, plin totuși de resentimente față de insolența ei rece, de parvenită. Ar fi trebuit să mai treacă sute de ani până când vreo amazoană din acestea veleitară să înțeleagă măcar faptul că un bărbat nu poate fi vulnerabil decât în orgoliul lui, și că rămâne delicat și susceptibil la lume odată ce a constatat că se amestecă cineva în treburile lui – chiar dacă unii bărbați sunt dispuși să discute teoretic despre asta mai târziu. Profesiunea doctorului Diver, care consta în a se îngriji

de oalele sparte ale altora, îi dădea totuși un fel de avans în problemele de acest fel.

— Prea multă politețe, totuși, în jurul nostru – spuse – pe drumul de întoarcere spre Gstaad în sania care aluneca, lin, pe zăpadă.

— Eu, personal, cred că așa e mai bine, spuse Baby.

— Nu, nu e, insistă el, adresându-se acum aglomerării fără nume de blănuri, de alături. Politețea aici înseamnă o recunoaștere a faptului că toți cei din jur sunt atât de fragili încât trebuie să te porți cu mănuși când îi abordezi. Există totuși respectul față de om – nu poți să-i spui prea ușor în față unui om că e un laș sau un mincinos, dar dacă ajungi să-ți trăiești toată viața menajând susceptibilitățile altora și hrănindu-le vanitatea, până la urmă nu mai ești în stare să-ți dai seama ce anume *trebuie* totuși să respecti la ei.

— Eu cred că americanii iau prea în serios problema asta cu politețea și bunele maniere, spuse englezul mai vârstnic.

— Așa zic și eu, răspunse Dick. Tatăl meu avea maniere moștenite de pe vremurile când întâi trăgeai cu pușca și pe urmă te gândeai să-ți ceri, eventual, scuze. Oamenii înarmați – dumnea-voastră, europenii n-ați mai purtat arme în viața civilă încă de la începutul secolului al optsprezecelea...

— Poate că, într-adevăr, n-am ținut o pușcă în mână...

— Nu în mână. Și nici în înțelesul adevărat al cuvântului.

— Dick, tu ai avut întotdeauna maniere frumoase, spuse Baby conciliantă.

Femeile îl priveau, de dincolo de grădina zoologică a blănurilor lor, cu o oarecare neliniște. Englezul cel mai tânăr nu înțelegea ce se petrece – făcea parte din categoria oamenilor întotdeauna gata să escaladeze cornișele și balcoanele, ca și cum ar fi considerat că nu sunt altceva decât balustrada punții unor vapoare – astfel că tot drumul până la hotel le spuse o poveste absurdă despre un meci de box cu cel mai bun prieten al lui, în care se părea că, ținând prea mult unul la altul, se pocniseră timp de un ceas cu cea mai mare și politicoasă rezervă. Dick simțea că devenise sarcastic.

— Așa că, de fiecare dată când îți ardea una, dumneata constatai că-ți este prieten și mai bun decât crezuseși înainte.

— Îl respectam mai mult.

— Tocmai asta e premisa pe care n-o înțeleg. Dumneata și prietenul dumitale cel mai bun vă luați, dintr-o pricină cu totul neînsemnată...

— Dacă dumneata nu înțelegi, eu n-am să-ți pot explica, spuse tânărul englez cu răceală.

„...Așa-mi trebuie dacă spun ce gândesc“, își zise Dick. Îi era rușine că îi căutase ceartă omului, dându-și seama că absurditatea poveștii consta în lipsa de maturitate a atitudinii eroilor în contrast cu felul sofisticat în care fusese povestită.

Atmosfera de carnaval continua să le domine grupul, astfel că intrară cu toții în restaurant, unde un barman tunisian manevra iluminarea încăperii în contradicție cu ora de noapte, și unde melodia dominantă era cea a lunii, privind din ramele ei de gheață, prin ferestrele reci. În lumina aceasta, Dick constată că fata care-l atrăsese era devitalizată și neinteresantă. Se întoarce de la ea, ca să guste întunericul, vârfurile țigărilor licărind verzi și argintii când luminile treceau în roșcat, o fâșie de alb căzând peste dansatori atunci când se deschidea și se închidea ușa.

— Acum, spune-mi, Franz, întrebă el, mai crezi chiar că, după ce stai toată noaptea și bei bere poți să te întorci și să-ți convingi pacienții că ai cu adevărat caracter? Nu crezi că au să te intuiască, că au să vadă în tine un gastropat?

— Eu mă duc la culcare, anunță Nicole. Dick o însoți până la ușa ascensorului.

— Aș veni cu tine, dar trebuie să-i demonstrez lui Franz că nu sunt făcut să fiu clinician.

Nicole intră în ascensor.

— Baby are mult bun-simț, spuse ea gânditoare.

— Baby e o...

Ușa pocni închizându-se. În fața bâzâitului metalic al cutiei pornite în sus, Dick își termină fraza în gând: „...Baby e o femeie vulgară, egoistă“.

Însă două zile mai târziu, în sania care-i ducea spre gară, Dick recunoscuse faptul că avea o părere bună despre întreaga chestiune.

— Începem să ne învârtim în cerc, recunoscuse el. Când trăim pe picior mare, așa ca noi, urmează o serie inevitabilă de încordări, și Nicole nu le poate supraviețui ușor. De altfel și calitatea

pastorală a vieții, acolo, pe Riviera, începe să se schimbe – la anul are să fie un sezon monden în adevăratul înțeles al cuvântului.

Treceau prin fața patinoarelor de un verde fragil de unde izbucneau valsuri vienezese; uniforme colorate ale multor școli din regiunile de munte licăreau pe fundalul cerului de un albastru palid.

— ...Nădăjduiesc c-o să fim în măsură s-o facem, Franz. Ești singurul om cu care m-aș gândi să încerc așa ceva...

Rămas-bun, acum, Gstaad! Rămas-bun, vouă, chipuri proaspete, flori dulci și reci, fulgi de zăpadă în noapte. Adio, Gstaad, adio!

XIV

Într-o dimineață de iulie, Dick se deșteptă la ceasurile cinci, după un vis lung despre război, se îndreptă spre fereastră și rămase o clipă să privească în jos, spre Zugersee. Visul începuse într-o notă de grandoare sumbră; uniforme bleumarin străbătând o piață întunecată în urma unor fanfare care intonau partea a doua din suita lui Prokofiev: *Dragostea celor trei portocale*. Curând urmaseră mașini de pompieri, simboluri ale dezastrului, și o revoltă înspăimântătoare a unor grupuri de mutilați într-o gară de schimb. Își aprinse lampa de pe măsuța de lângă pat și își însemnă visul în amănunt, terminând cu notația pe jumătate ironică: „Șocul de bombardament al unui necombatant“.

Așezat așa, pe marginea patului, avea sentimentul că încăperea, casa și noaptea întreagă sunt pustii, în camera de alături, Nicole murmura ceva cu o voce deznădăjduită și el simți, din toată inima, regrete pentru singurătatea, oricare ar fi fost, pe care o simțea ea prin somn. Pentru el timpul rămânea nemișcat și apoi, o dată la câțiva ani, se accelera într-o izbucnire, ca un film prezentat cu viteză sporită, însă pentru Nicole anii treceau după ceas și calendar, după aniversări și cu conștiința tot mai ascuțită a frumuseții ei pieritoare.

Chiar și acest an și jumătate pe care-l petrecuseră până acum la Zugersee i se părea ei timp pierdut, anotimpurile nefiind mar-

cate decât de muncitorii de pe șoseaua care se arăta trandafirică în mai, cafenie în iulie, neagră în septembrie și albă iarăși, primăvara. Ieșise la viață din prima ei boală, proaspătă, plină de noi speranțe, așteptându-se la atât de multe, și totuși lipsită de orice mijloc de subzistență în afară de Dick, crescând niște copii pe care se putea doar preface, cu blândețe, că îi iubește, ocupându-se de orfani. Oamenii pentru care simțea ea simpatie, cei mai mulți dintre ei niște răzvrățiți, o nelinișteau și aveau un efect negativ asupra ei – căuta în ei vitalitatea care-i făcuse independenți, sau creatori, sau înăspriți, și o căuta în zadar – căci secretele lor erau îngropate adânc în bătăliile duse de ei în copilărie și pe care le uitaseră cu totul. Pe ei îi interesau mai degrabă armonia și farmecul lui Nicole, cealaltă față a maladiei ei. Ea însăși ducea o viață singularică, stăpânindu-l pe Dick ca pe un bun personal, știind bine că Dick nu voia să se lase stăpânit astfel.

De multe ori el încercase, fără să izbutescă, să renunțe la controlul pe care îl exercitase odinioară asupra ei. Petreceau multe ceasuri frumoase împreună, aveau conversații fermecătoare între orele de iubire din nopțile lor albe, însă întotdeauna când se întorcea de la ea spre a rămâne singur cu sine însuși o lăsa pe ea strângând în mâini un Nimic mare și fixându-l cu privirea, dându-i acestui nimic multe nume, dar știind că nu este altceva decât speranța că avea să se întoarcă la ea cât mai curând.

Își făcu ghemotoc, cu un gest brutal, perna, se lungi din nou în pat și-și sprijini ceafa de ea, așa cum fac japonezii ca să-și încetinească circulația sângelui, și astfel adormi iarăși un timp. Mai târziu, pe când se bărbiera, se trezi și Nicole și începu să se învârtă prin casă, împărțind ordine scurte copiilor și servitorilor. Lanier veni să-l urmărească pe tatăl său cum se bărbierește – trăind astfel în preajma unei clinici psihiatrice căpătase o încredere extraordinară în tatăl său și o admirație nelimitată față de el, laolaltă cu o indiferență exagerată față de cei mai mulți dintre oamenii în toată firea din jur; pacienții îi apăreau fie în aspectele lor stranii, maladive, fie ca niște creaturi devitalizezate, mult prea corecte și lipsite de personalitate. Era un băiețuș frumos, care promitea mult și Dick îi consacra o mare parte din timpul său, stabilind între ei relațiile dintre un ofițer și un soldat dominat de respectul ierarhic.

— De ce, îl întrebă Lanier, îți lași întotdeauna puțin clăbuc pe păr, în creștet, atunci când te bărbierești?

Dick își mușcă, cu precauție, buzele acoperite de săpun:

— N-am reușit niciodată să aflu nici eu. M-am întreat și eu de multe ori. Cred că din cauză că mi se mânjește de săpun degetul atunci când îmi rad linia perciunilor, însă cum ajunge pe urmă în păr nu știu.

— Am să stau să mă uit mâine-diminețată de la început.

— Asta-i singura ta întrebare înainte de micul dejun?

— Eu nu zic că e într-adevăr o întrebare.

— Aici ai dreptate.

O jumătate de oră mai târziu, Dick se îndreptă spre clădirea administrației. Împlinise treizeci și șapte de ani – refuzând încă să-și lase barbă avea totuși un aer mai doctoral decât pe vremuri, pe Riviera. De un an și jumătate trăia în clinica aceasta care era în mod cert una dintre cele mai bine dotate din Europa. Ca și cea a lui Dohmler, era o clinică modernă – nu avea ca pe vremuri o singură clădire întunecoasă, sinistă, ci un adevărat sat în miniatură, cu clădirile răspândite și, totuși, fără să lase această impresie, bine strânse laolaltă. Dick și Nicole lucraseră mult la aspectul exterior, astfel încât întreg stabilimentul era acum un lucru frumos, vizitat invariabil de orice patologist în trecere prin Zürich. Dacă i s-ar fi adăugat și o clădire pentru personalul terenurilor de sport, ar fi putut foarte bine să se înfățișeze ca orice club sportiv în aer liber. *Eglantine* și *Mestecănișul*, casele pentru cazurile definitiv condamnate la negură mintală, erau așezate în spatele unor paravane de arbori, mai la o parte de clădirea centrală, ca niște puncte întărite, camuflate. În spate, era o fermă mare, cultivată în parte de pacienți. Existau trei ateliere pentru ergoterapie, plasate toate sub un singur acoperiș, și de aici își începea vizita de diminețată doctorul Diver. Atelierul de tâmplărie, întotdeauna plin de soare, exhală mirosul dulceag de rumeguș dintr-o epocă pierdută a lemnului; întotdeauna se aflau aici câte o jumătate de duzină de oameni, bătând cu ciocanul, desenând planuri, aferați – oameni tăcuți care-și ridicau ochii solemni de la lucrul lor când trecea el pe acolo. El însuși un bun tâmplar, se opri o clipă să discute cu ei despre eficiența anumitor unelte,

vorbindu-le cu voce calmă, plină de personalitate și de interes pentru munca lor. Alături era legătoria de cărți, adaptată pentru pacienții cu mai mare mobilitate, dar care nu erau în toate cazurile și cei cu cele mai multe șanse de recuperare. Ultima cameră era rezervată pentru țesătorie și lucrări de gravură. Fețele pacienților de aici purtau expresia unui om care a suspinat din adânc, dând la o parte o problemă insolubilă – însă asemenea suspine marcau doar reînceputul unor noi cicluri de frământare obsesivă, nu pe o linie dreaptă, ca la oamenii normali, ci într-un același cerc. Mereu și mereu în cerc. În cerc pentru totdeauna. Însă culorile luminoase ale materialelor cu care lucrau le dădeau străinilor iluzia momentană că totul era bine, ca într-o grădiniță de copii. Acești pacienți se luminau la față când intră doctorul Diver. Majoritatea îl simpatizau mai mult decât pe doctorul Gregorovius. Cei care trăiseră odată în lumea normală erau, fără excepție, mai mult atrași de el. Erau câțiva care gândeau că el i-ar neglija, sau că n-ar fi un om simplu și direct, sau că ar fi pozat. Răspunsurile lor se cam asemănau cu cele pe care Dick le-ar fi obținut de la oameni în afara activității sale profesionale, însă erau contorsionate și alterate.

Exista mai ales o englezoaică ce-i vorbea întotdeauna despre un subiect pe care-l considera o proprietate personală.

— Aveți muzică diseară?

— Nu știu, răspuse el. Nu l-am văzut pe doctorul Ladislau. Cum v-a plăcut concertul pe care ni l-au dat aseară doamna Sachs și domnul Longstreet?

— Era așa-și-așa...

— Mie mi s-a părut că a fost frumos – mai ales Chopin.

— Mie mi s-a părut că a fost așa-și-așa.

— Când o să cântați și dumneavoastră ceva pentru noi?

Ea ridică din umeri părând oarecum iritată de întrebarea asta.

— Odată și odată am să cânt. Dar eu cânt doar așa-și-așa.

Știa cu toții că ea nu știa să cânte la pian – avea două surori care erau muziciene strălucite, însă ea nu reușise să învețe nici măcar notele.

Din ateliere, Dick merse mai departe să-și facă vizita la *Eglantine* și la *Mestecăniș*. Văzute din afară, și aceste case erau la fel de luminoase și de vesele ca și celelalte; Nicole le proiectase

mobilierul și decorațiile interioare pornind de la baza necesară a grilajelor și a barelor de la ferestre și a mobilelor înșurubate în podea. Lucrase cu atâta imaginație, încât nici chiar vizitatorii avizați n-ar fi visat că lucrătura delicată, ca în filigran, de fier forjat, de la ferestre era în realitate un zăvor puternic, de nezdruncinat, al unei ieșiri, că piesele de mobilier oglinzind tendințele tubulare moderne erau mai de neclintit de la locul lor decât creațiile masive ale mobilierelor eduardiene – până și florile erau prinse în degete de fier și orice ornament și decorațiune, oricât de întâmplătoare, erau tot atât de neclintite ca și grinzile care încheagă zgârie-norii. Ochii ei neobosiți știuseră să scoată din fiecare încăpere capacitatea maximă de utilizare. Când i se făceau complimente, răspundea grăbită că ea nu era decât o simplă decoratoare.

Pentru cei ale căror busole nu erau cu desăvârșire stricate, multe amănunte din aceste case păreau ciudate. Doctorul Diver găsea adesea prilejul de a se amuza la *Eglantine*, pavilionul pentru bărbați; aici era, de pildă, un caz, adevărată piesă de colecție, un om convins că, dacă ar fi putut merge pe jos gol-goluț, fără a fi molest, între Place de l’Etoile și Place de la Concorde, la Paris, ar fi rezolvat multe probleme de cea mai mare importanță – și poate, se gândea Dick, chiar avea dreptate.

Cazul cel mai interesant era în pavilionul principal. O femeie de vreo treizeci de ani, internată în clinică de șase luni: o pictoriță americană locuind de multă vreme la Paris. Maladia ei nu prezenta o vindecare prea satisfăcătoare. Se întâmplase să o găsească o verișoară când intrase într-o criză acută, și după un interludiu nesatisfăcător într-una din clinicile improvizate, la modă, din marginea orașului, rezervate mai ales pentru turiști – victime ale drogurilor și băuturii –, reușise să o aducă în Elveția. La internare fusese o femeie excepțional de frumoasă – acum era doar o masă informă de suferințe abia respirând. Orice analiză a sângelui refuzase să ofere vreun indiciu și boala îi fusese diagnosticată drept o eczemă nervoasă, deși acest diagnostic nu satisfăcea pe nimeni. Suferea de două luni de această maladie, ca și cum ar fi fost închisă în mașinăria de tortură medievală numită „Fecioara de fier“. Era coerentă, chiar uneori plină de strălucire, bineînțeles în limitele halucinațiilor ei caracteristice.

Era în mod special pacienta lui. În crizele ei de hiperexcitație, Dick era singurul medic în măsură „să facă ceva pentru ea”. Cu câteva săptămâni înainte, într-una din multele ei nopți de insomnie torturantă, Franz reușise să-i provoace, prin hipnoză, câteva ceasuri din somnul atât de necesar, însă după aceea nu mai izbutise niciodată să-și repete succesul. Hipnoza era o armă în care Dick n-avea încredere și pe care o folosea rar, pentru că știa că nu reușea întotdeauna să se aducă pe sine în starea necesară – încercase odată cu Nicole și ea pur și simplu îi răsese în nas cu dispreț.

Femeia din camera douăzeci nu-l putea vedea atunci când intra în încăpere – întreaga regiune din jurul ochilor îi era îngrozitor de inflamată. Vorbea cu o voce puternică, amplă, adâncă, excitantă.

— Cât are să mai dureze? Are să țină așa o veșnicie?

— De-acum n-are să mai dureze mult timp. Doctorul Ladislau îmi spune că au început să se degajeze regiuni mari.

— Dacă aș ști ce-am făcut ca să merit asta, aș îndura-o fără să mă plâng.

— Nu e bine să fim prea mistici în problema asta; noi o identificăm acum ca pe o problemă nervoasă. E ceva în legătură cu roșeața – când erați fetiță roșeați ușor?

Ea zăcea întinsă pe spate, cu fața îndreptată spre tavan.

— N-am mai avut nici un motiv să roșesc de când mi-au ieșit măselele de minte.

— N-ați săvârșit și dumneavoastră, ca oricare, partea dumneavoastră de mici păcate și de greșeli?

— N-am nimic să-mi reproșez.

— Sunteți foarte norocoasă.

Femeia reflectă un moment; vocea îi răzbătea prin fața bandajată, bântuită de melodii subpământene:

— Împărtășesc soarta femeilor din epoca mea, când i-am provocat la război pe bărbați.

— Și spre surpriza dumneavoastră s-a dovedit că și războiul acesta a fost exact ca toate celelalte războaie, răspunse el adoptându-i afectările de exprimare.

— Exact ca toate războaiele. Ea medită o clipă. Ești înșelată sau, dacă nu obții și tu o victorie *à la* Pyrrhus, ești de-a dreptul

distrusă și ruinată pe viață – nu mai rămâne din tine decât un ecou sinistru venind dinspre un zid căzut în ruină.

— Dumneavoastră nu sunteți nici distrusă și nici ruinată pe viață, îi spuse el. Și, în fond, chiar sunteți sigură că ați luat parte la un război adevărat?

— Uită-te la mine! strigă, furioasă.

— Ați suferit, dar multe alte femei au suferit și ele până să-și dea seama că s-au înșelat dându-se drept bărbați. Discuția devenea o ceartă și el bătu în retragere.

— În orice caz, nu trebuie să confundați un singur eșec cu o înfrângere totală.

Ea pufni.

— Vorbe frumoase! și spusele acestea transpirând prin crusta ei de suferință îl umiliră.

— Am vrea să ajungem la adevăratele motive care au făcut necesară internarea dumneavoastră aici, începu Dick, însă ea îl întrerupse.

— Eu sunt aici ca un simbol pentru ceva. Credeam că poate dumneata ai să știi pentru ce anume.

— Sunteți bolnavă, spuse mecanic.

— Atunci ce-a fost lucrul acela pe care aproape că reușisem să-l aflui?

— O boală și mai gravă.

— Asta-i tot?

— Asta-i tot. Se asculta cu dezgust, cuminte, însă, aici și acum, vastitatea subiectului nu putea fi comprimată decât într-o minciună. În afară de asta, nu e altceva decât confuzie și haos. N-am să vă țin acum conferințe – ne dăm seama prea acut de suferințele fizice pe care le îndurați. Însă numai făcând față problemelor de zi cu zi, oricât de banale și de plictisitoare vi s-ar părea, veți reuși să faceți lucrurile să se integreze iarăși coerent în dumneavoastră. După asta – poate veți fi în stare să examinați singură... Vorbea tot mai rar, ca să-i evite încheierea inevitabilă a gândurilor:

— Să vă examinați singură frontierele conștiinței.

Frunтариile pe care artiștii au menirea să le cerceteze nu erau pentru ea accesibile, n-aveau să fie niciodată. Era prea delicată, eventual ar fi putut să-și găsească liniștea într-un misticism blând.

Explorările erau pentru cei care au în vine și sânge țărănesc, cei cu coapse puternice și glezne groase și care pot îndura pedepsele așa cum primesc pâinea și sarea, cu fiecare particică a trupului și sufletului lor.

— Nu pentru dumneata, aproape că-i spusese cu voce tare. E un joc prea dur pentru dumneata.

Și cu toate acestea, în majestatea îngrozitoare a suferinței ei, el i se dăruia fără rezerve, aproape cu o pasiune sexuală. Simțea dorința s-o strângă în brațe, așa cum făcuse des cu Nicole, să-i îndrăgească până și greșelile, până într-atât făceau parte, în fond, din ea însăși. Lumina portocalie strecurată prin obloanele trase, sarcofagul siluetei ei întinse pe pat, pata care era fața ei, glasul cercetându-și vacuitatea bolii și gășind acolo numai abstracții îndepărtate...

Când el se ridică în picioare, lacrimile ei se revărsară ca o lavă, prin bandaje.

— Plătesc pentru ceva, șopti ea. Trebuie să iasă ceva de aici...

Se aplecă spre ea și o sărută pe frunte.

— Trebuie să încercăm toți să fim mai buni, spuse.

Când ieși din cameră o trimise pe infirmieră să stea cu ea. Mai erau și alți pacienți care trebuiau văzuți: o fetiță americană de cincisprezece ani care fusese crescută după principiul că, în fond, copilăria trebuie să fie exclusiv alcătuită din distracții; vizita lui de-acum era determinată de faptul că tocmai își ciopârțise părul cu foarfeca de unghii. Nu se puteau face prea multe pentru ea; istoria familiei îi era plină de nevroze și nu exista în trecutul ei nimic stabil pe care să se poată clădi ceva. Tatăl, el însuși un om normal și conștiincios, încercase să-și apere descendenții, prea nervoși, de necazurile vieții și reușise doar să-i împiedice să-și dezvolte capacitățile de adaptare la surprizele inevitabile ale vieții. Dick nu avea prea multe de spus într-un caz ca acesta: Helen, când simți că nu știi ce faci, trebuie s-o întreb pe soră, să te înveți să ceri și sfaturile altora. Promite-mi c-ai să faci așa.

Ce însemna o promisiune când mintea era bolnavă? Mai aruncă o privire, într-altă cameră, unei fragile refugiate din Caucaz, acum legată cu conștiinciozitate într-un hamac, care la rândul său era cufundat într-o baie caldă, și în camera cu cele trei fice

ale unui general portughez care alunecau aproape pe nesimțite spre pareză. Intră în camera următoare și-l încredință pe un psihiatru, victimă a unui colaps nervos, că era mai bine, mereu mai bine, și celălalt căuta să citească pe fața lui ca să se lase convins, pentru că acum nu mai depindea de lumea reală decât prin asigurările pe care le putea găsi în rezonanțele, sau în lipsa de rezonanțe, din vocea doctorului Diver. După aceea Dick condecie un infirmier dezordonat și pe urmă constată că se făcuse vremea dejunului.

XV

Masa luată în comun cu pacienții reprezenta o corvoadă căreia el îi făcea față cu un sentiment de apatie. Societatea strânsă în sufragerie, și din care făceau parte cei internați în vilele *Eglantine* și *Mestecănișul*, era, la prima vedere, destul de convențională, însă întotdeauna apăsată de o melancolie întunecoasă. Medicii care erau de față întrețineau, de obicei, conversația, însă cei mai mulți dintre pacienți, istoviți parcă de ocupațiile lor de dimineață sau deprimați de vecinii lor de masă, vorbeau puțin și-și țineau privirile pironite în farfurii.

Odată terminat dejunul, Dick se reîntoarce la vila lui. Nicole era în salon, cu o expresie ciudată pe față.

— Citește asta, îi spuse.

Deschise scrisoarea. Era de la o femeie căreia i se făcuseră recent formele de ieșire, deși cu mult scepticism din partea doctorilor. Îl acuza, în termeni preciși, de a-i fi sedus fiica, pe vremea când fusese internată împreună cu mama ei, într-o perioadă critică a bolii acesteia. Semnatară presupunea că doamna Diver avea să-i fie recunoscătoare pentru informație și pentru că avea astfel să afle exact „ce fel de om“ era soțul ei.

Dick citi scrisoarea încă o dată. Deși era concepută într-o engleză limpede și concisă, o recunoscuse de îndată ca fiind opera unui maniac. O singură dată făcuse cu fata, o brunetă micuță, dispusă spre cochetării, un drum până la Zürich, și asta la cererea ei, iar seara o adusese înapoi la clinică. Din plictiseală, și mai mult cu indulgență, o sărutase. Mai târziu, ea încercase să ducă lucrurile

mai departe, însă el nu era interesat de așa ceva și, probabil din cauza aceasta, fata ajunsese să-l antipatizeze și o scosese pe maică-sa din clinică.

— Scrisoarea asta e o halucinație, spuse. N-am avut nici o relație de nici un fel cu fata aceea. Nici măcar nu-mi plăcea.

— Da, am încercat să-mi spun și eu asta, zise Nicole.

— Sigur că n-ai să crezi așa ceva?

— Am stat aici singură toată vremea.

El își coborî vocea pe un ton de reproș și se așeză alături de ea.

— Dar e absurd. E o scrisoare de la o bolnavă mintal.

— Și eu am fost bolnavă mintal.

El se ridică în picioare și îi vorbi cu o voce mai autoritară.

— Nicole, ce-ai zice să nu ne mai pierdem vremea cu prostii?

Du-te și ia copiii, să pornim.

În automobil, cu Dick la volan, ocoliră micile promontorii ale lacului, oglindind pe parbriz arsura luminii și a apei, trecând printr-un tunel în cascade de verdeață. Era automobilul lui Dick, un Renault atât de mic, încât ei aproape că nu mai încăpeau înăuntru, cu excepția copiilor, între care *Mademoiselle*, guvernanta lor, se înălța ca un catarg pe bancheta din spate. Cunoșteau fiecare kilometru din drumul acesta – și locul unde aveau să simtă mirosul de pin și cel unde domina mirosul fumului de la plitele de gătit. Un soare negru pe care era gravată ca pe o monedă o față bătea cu toată puterea pe pălăriile de paie ale copiilor.

Nicole era tăcută; Dick se simțea stânjenit parcă sub privirea ei directă, aspră. Adesea, se simțea singur când era numai cu ea, și adesea ea îl obosea cu revărsări scurte de destăinuirii personale pe care le rezerva exclusiv pentru urechile lui. „Așa sunt eu – sunt mai degrabă așa“, însă în după-amiaza asta i-ar fi părut bine dacă ea ar fi sporovăit grăbită, un timp, ca să-l lase să-i vadă din când în când gândurile. Situația era întotdeauna mult mai prevestitoare de rele atunci când se retrăgea în ea însăși și în închidea toate porțile în urma ei.

La Zug, guvernanta coborî și-i părăsi. Soții Diver se apropiau acum de Târgul de la Agiri, trecând printr-o adevărată menajerie de mașini gigantice care le făceau cu greu loc printre ele. Dick parcă automobilul și, când Nicole rămase nemișcată privindu-l,

îi spuse: „Haide, iubito“. Buzele i se traseră de pe dinți într-un surâs brusc, îngrozitor, și el simți cum i se contractă stomacul, dar ca și cum n-ar fi remarcat nimic, repetă: „Haide. Ca să poată coborî și copiii“.

— O, vin și eu numaidacă, răspunse ea smulgându-și parcă vorbele dintr-o poveste care i se desfășura undeva, în adâncurile ființei, prea rapidă pentru ca el s-o poată înțelege. Nu-ți face tu griji. Am să vin.

— Atunci vino.

Se întoarse aproape cu spatele la el pe când mergeau alături, unul lângă altul, însă zâmbetul îi mai pulsa încă pe față, ironic și îndepărtat. Numai când Lanier îi spuse ceva de câteva ori la rând reuși să-și fixeze atenția asupra unui obiect, o pantomimă cu marionete, și să privească puțin într-acolo.

Dick încerca să se gândească ce-ar fi trebuit să facă. Dualismul cu care o urmărea – punctul de vedere al soțului și cel al psihiatrului – îi paraliza, într-o măsură tot mai mare, facultățile. În acești nouă ani reușise să-l tragă după ea de câteva ori dincolo de linia normalului, dezarmându-l în felul în care-i trezea compasiunea sau printr-o revărsare de spirit, fantastic și dezaxat, astfel încât numai după ce termina întreg incidentul ajungea și el să-și dea seama, odată cu senzația de ușurare survenită după încordarea dinainte, că reușise să-l implice iarăși într-o trăire în care el ar fi trebuit să-și mențină facultățile mintale intacte.

O discuție cu Topsy despre paițele de la teatrul de marionete – dacă adică erau aceleași paițe pe care le mai văzuseră și anul trecut la Cannes – rezolvându-se, întreaga familie își reluă plimbarea pe lângă tarabele târgului sub cerul liber. Bonetele femeilor, ivindu-se pe deasupra jachețelor de catifea, fustele largi, în culori vii, din porturile tradiționale ale diferitelor cantoane păreau acum să se miște cu modestie pe lângă vopselele țipătoare ale căruțelor și obiectelor expuse la târg. Se auzeau zgomotele neîntrerupte, zumzuitoare, ale diverselor spectacole de bălci.

Nicole o rupse la fugă, brusc, atât de neașteptat încât o clipă Dick nici nu-i observă lipsa de lângă el. Îi văzu deodată, departe, rochia galbenă strecurându-se prin mulțime, ca o fluturare de culoare pe linia de despărțire dintre realitate și irealitate, și porni

în fugă după ea. Plecase în goană, pe ascuns, și el o urmărea la fel de tăcut. Când întreaga după-amiază fierbinte din jur căpătă dintr-odată o culoare stridentă și înspăimântătoare, lui îi pieriră cu totul din minte copiii; apoi simți impulsul să se întoarcă și să alerge îndărăt la ei, trăgându-i într-o parte și într-alta, apucându-i de braț și trăgând cu ochiul spre tarabele bălciului.

— *Madame*, strigă după o femeie tânără din spatele unei roți mari de loterie. *Est-ce que je peux laisser ces petits avec vous deux minutes? C'est très urgent – je vous donnerai dix francs.*

— *Mais oui.*¹

Îi împinse pe copii spre pavilionul unde era această femeie.

— *Alors – restez avec cette gentille dame.*

— *Oui, Dick.*²

Se repezi iarăși după ea, însă acum o pierduse; se învârti după căluți, rotindu-se mereu de jur împrejur până când își dădu seama că alerga pur și simplu pe lângă mașinarie și vedea mereu același căluț. Își făcu loc cu coatele prin mulțime; pe urmă, amintindu-și de o preferință mai veche a lui Nicole, ridică marginea unui cort de ghicitoare și privi înăuntru. O voce mormăind monoton îl salută: — *La septième fille d'une septième fille née sur les rives du Nil. Entrez, Monsieur*³.

Lăsând să cadă pânza cortului, alergă spre locul unde se termina parcul de distracții, pe malul lacului, și unde o roată imensă a norocului se rotea încet sub cerul gol. Acolo o găsi.

Pentru moment era singură în barca aflată tocmai atunci în susul roții, și pe când barca începea să coboare, o văzu cum râdea în hohote; se trase la loc în mulțime unde, când roata se roti iarăși, isteria intensă a lui Nicole începu să se facă remarcată.

— *Regardez-moi ça.*

— *Regarde donc cette Anglaise.*⁴

1 Pot să-i las pe micuții aceștia cu dumneavoastră? E ceva foarte urgent – am să vă dau zece franci. — Da, sigur (fr.).

2 — Hai deți, rămâneți cu doamna asta drăguță. — Da, Dick (fr.).

3 — Cea de-a șaptea fiică a unei a șaptea fete, născută pe malurile Nilului – intrați, domnule (fr.).

4 — Ia uitați-vă la asta. — Ia uite la englezoaica asta (fr.).

Roata cobora iarăși – de data aceasta își încetinise ritmul, ca și muzica, și o duzină de persoane se strânseseră în jurul ei, cu toții îndemnați de calitatea râsului ei să suradă cu un fel de simpatie neroadă. Însă când Nicole îl văzu pe Dick, râsul îi pieri – făcu un gest ca și cum ar fi vrut să se strecoare și să fugă de el; Dick o apucă de braț și o ținu aproape de el îndepărtându-se împreună.

— De ce ți-ai pierdut firea așa?

— Știi foarte bine de ce.

— Nu, nu știu.

— E o adevărată rușine – dă-mi drumul –, e o insultă pe care o aduci inteligenței mele. Crezi că n-am văzut-o pe fata aia cum se uita la tine – fata aia mică, negricioasă? O, ce comedie – și e un copil, n-are mai mult de cincisprezece ani. Ce crezi că n-am văzut?

— Stai aici o clipă și liniștește-te.

Se așezară la o masă, însă ochii ei erau un abis de suspiciune; își mișca mereu mâna ca și cum vederea i-ar fi fost întreruptă de ceva.

— Vreau ceva de băut, vreau un coniac!

— Coniac n-ai voie – poți să iei o bere, dacă vrei neapărat.

— De ce n-am voie coniac?

— Nu mai discutăm asta acum. Ascultă-mă – toată chestia cu fata aia e pur și simplu o închipuire de-a ta, înțelege ce vreau să spun?

— E-ntotdeauna o închipuire de-a mea când văd ceva ce n-ai vrea tu să văd.

El avea o senzație de vinovăție, ca într-un coșmar în care suntem acuzați de o crimă pe care o recunoaștem ca pe ceva cu nepuțință de negat, ca făcând parte din viața noastră, dar pe care, când ne trezim, ne dăm seama că n-am săvârșit-o. Ochii lui ocoleau acum privirile ei.

— Am lăsat copiii cu o țigancă într-un cort de bâlci. Ar trebui să mergem să-i luăm.

— Dar cine-ți închipui că ești tu? întrebă ea. Svengali?

Cu cincisprezece minute mai înainte fuseseră o familie unită, reală. Acum, când ea era împinsă cu de-a sila de el împotriva propriei lui voințe, avea impresia că toți, copiii, soțul, erau în ochii ei doar un accident primejdios pentru ea.

— Ne întoarcem acasă.

— Acasă! strigă ea cu o voce cu totul scăpată de sub control încât, în accentele mai sonore, îi tremură și i se frânse. Și acolo, să stăm așa și să mă gândesc că nu facem altceva, cu toții, decât să putrezim de-a-n-picioarele și că în fiecare cutie pe care-o deschid se află cenușa copiilor mei morți? Ce murdărie!

Constata aproape cu ușurare cum vorbele pe care le spunea o eliberau, o purificau, și Nicole, sensibilizată în tot trupul, parcă îndurerat, îi observă îndepărtarea așa cum i se întipărea pe față. Propriul ei chip i se împlânzi deodată și deveni brusc rugătoare:

— Ajută-mă, ajută-mă, Dick!

Un val de suferință chinuitoare îl străbătu din creștet până în tălpi. Era îngrozitoare senzația că o astfel de construcție zveltă, înaltă asemenea unui turn, nu se putea înălța, ci rămânea doar suspendată, suspendată departe de el, dar depinzând de el. Până la un punct așa și era bine; pentru asta existau bărbații, ca bârnă de susținere, ca un planșeu și un calcul logaritmic; într-un fel sau altul, Dick și Nicole ajunseseră o singură ființă omogenă, nu opunându-se, ci completându-se; ea era de asemenea și ființa lui Dick, era seceta care-i usca măduva din oase. El nu mai era acum în stare să-i privească dezintegrările fără să ia parte la ele. Intuiția lui în ce-o privea se revărsa spre ea ca un val de tandrețe și compasiune – însă nu putea lua decât atitudinea caracteristic modernă de a-i servi drept paravan. Avea să cheme o infirmieră de la Zürich să-i preia supravegherea la noapte.

— *Tu poți* să mă ajuți pe mine.

Insistențele ei pline de tandrețe îl făceau literalmente să simtă că-i fuge pământul de sub picioare.

— Tu m-ai mai ajutat până acuma – poți să mă ajuți și acuma.

— Eu nu te pot ajuta decât în același fel, ca și până acum.

— Dar trebuie să fie ceva să mă poată ajuta.

— Poate. Dar cel mai mult te poți ajuta tu singură. Haide acuma să-i luăm pe copii.

În bălci erau o mulțime de vagoane cu loterii și toate cu roți albe. Dick se sperie când se interesă la primul dintre ele și cel interogată habar n-avea despre ce era vorba. Cu ochii răi, Nicole stătea departe, renegându-i pe copii, degajându-se de ei cu resentiment

ca făcând și ei parte din lumea definită pe care ea căuta s-o facă deodată amorfă. Până la urmă Dick îi găsi, înconjurați de o mulțime de femei, care-i examinau încântate ca pe niște mărfuri de preț, și de copii de țărani, care-i priveau cu ochii mari.

— *Merci Monsieur, ah Monsieur est trop généreux. C'était un plaisir, M'sieur, Madame. Au revoir, mes petits.*¹

Porniră pe drumul de întoarcere scăldați într-un val de suferință fierbinte; automobilul era încărcat acum de spaimete și suspiciunile lor reciproce, și buzele copiilor erau strânse de dezamăgire și deziluzie. Suferința li se ridica acum în față în culori teribile, întunecate, nefamiliare lor. Undeva pe lângă Zug, Nicole, cu un efort convulsiv, repetă o remarcă pe care o mai făcuse mai devreme în legătură cu o casă gălbuie, cețoasă, mai retrasă de la șosea, și care arăta ca un tablou cu culorile încă nu cu totul uscate, însă nu era decât un efort de a se mai agăța de o frânghie care-i aluneca prea repede printre degete.

Dick încercă să se odihnească. Adevărata luptă avea să înceapă curând, odată ajunși acasă, și poate că avea să trebuiască să se apuce iarăși, răbdător, multă vreme de acum încolo, să reconstituie, piesă cu piesă, lumea pentru ea. Un *schizophrene* este o persoană cu personalitatea scindată – Nicole era alternativ o persoană care n-avea nevoie să i se explice nimic și căreia nu i se *putea* explica nimic. Era necesar să fie tratată cu o insistență activă și afirmativă, păstrând calea spre realitate permanent deschisă, făcând în același timp ca drumul spre evadare să fie tot mai greu de abordat. Dar strălucirea, versatilitatea nebuniei seamănă cu insistența plină de resurse a apei care se scurge prin, pe deasupra și în jurul unui stâvilar. E nevoie de frontul unit al unei mulțimi întregi pentru a lupta împotriva ei. Simțea că e necesar ca de data aceasta Nicole să se vindece singură; ar fi vrut acum să aștepte până când să-și amintească ea singură de alte prilejuri de acest fel și să se revolte singură împotriva acestor amintiri. Cu oboseală, se gândea că vor lua de la capăt regimul pe care și-l relaxaseră cu doi ani înainte.

O apucase pe o colină, pentru a scurta drumul către clinică, și deodată, când apăsă pe accelerator, pe o bucată de drum acci-

¹ Mulțumesc, domnule, domnul este prea generos. A fost o plăcere, dom'le, doamnă. La revedere, micuții mei (fr.).

dentat paralelă cu coasta colinei, mașina zvâcni cu violență spre stânga, se redresă către dreapta, se înclină pe două roți și, în vreme ce Dick, cu glasul lui Nicole țipându-i în urechi, îi arunca la o parte mâna dementă înțeleștată pe volan, automobilul se îndreptă, zvâcni iarăși într-o parte și țâșni în afara drumului pietruit; străbătu hățișurile de pe margine, se înclină iarăși și se opri încet, într-un unghi de nouăzeci de grade, sprijinindu-se de un copac.

Copiii țipau și Nicole țipa și îl blestema încercând să-i sfășie fața cu unghiile. Gândindu-se în primul rând la înclinația automobilului și nefiind în stare să-i aprecieze stabilitatea, Dick respinse brațul lui Nicole, se cățăra peste botul mașinii și-i scoase pe copii; apoi constată că mașina era într-o poziție stabilă. Înainte de a mai face ceva, rămase o clipă locului tremurând și găfâind.

— Tu! strigă el.

Ea râdea acum cu hohote, fără să-i mai fie rușine, fără să mai simtă vreo spaimă, fără să-i mai pese de ceva. Cineva, care s-ar fi întâmplat să asiste la scena de acum, nu și-ar fi putut imagina că ea fusese cea care provocase accidentul; râdea ca după o farsă nevinovată, copilărească.

— Te-ai speriat tare, nu-i așa? îl acuza ea. Tare mult ai mai vrea să trăiești!

Vorbea cu atâta putere de convingere încât, în starea lui de șoc, Dick se întrebă o clipă dacă nu cumva se speriasese pentru propria lui persoană – însă chipurile încordate ale copiilor privind-se unul pe altul îl făcură să simtă impulsul de a-i strivi lui Nicole în pumni fața, acoperită de rânjet, ca o mască.

Exact deasupra lor, la o jumătate de kilometru de drumul care cotea jos, în vale, dar numai la vreo sută de metri de urcuș, era un han; una dintre aripile clădirii se vedea dincolo de panta împădurită.

— Ia-o pe Topsy de mână, îi spuse el lui Lanier, așa, strânge-o bine, și urcați pe deal – vezi cărarea? Când ajungeți la han spuneți-le: „*La voiture de Diver est casée*”¹. Cineva are să vină atunci jos, aici, după noi.

1 Mașina lui Diver s-a stricat (fr.).

Lanier, care nu-și dădea încă bine seama ce se întâmplase, însă care bănuia ceva întunecat și nemaiîntâlnit până atunci, întrebă:

— Tu ce-ai să faci, Dick?

— Noi stăm aici cu mașina.

Nici unul dintre ei nu aruncă vreo privire spre mama lor atunci când o luară în sus, pe deal.

— Aveți grijă pe drum, acolo sus! Uitați-vă bine și-ntr-o parte și-ntr-alta! mai strigă Dick după ei.

El și Nicole se priveau acum unul pe altul, față în față, și ochii le erau ca ferestrele strălucind de lumină, de o parte și de alta a curții interioare a aceleiași case. Apoi ea își scoase o pudrieră, aruncă o privire în oglinjoara de acolo și-și netezi la loc părul pe lângă tâmple. Dick îi urmări pe copii urcând încă o clipă până când dispărură printre pini, cam la jumătatea pantei; apoi ocoli mașina să constate stricăciunile și să se gândească și cum s-o aducă iarăși pe drum. Putea să urmărească prin noroi calea hurducată pe care o străbătuseră, cam vreo treizeci de metri, pe deal în jos; se simți dintr-odată plin de un dezgust violent care nu semăna cu mânia.

Peste câteva minute proprietarul hanului veni în fugă, în jos pe pantă.

— Dumnezeule! exclamă el. Cum s-a întâmplat? Mergeați cu viteză mare? Ce noroc ați avut! Dacă n-ar fi fost copacul ăsta v-ați fi rostogolit în jos tot dealul.

Profitând de prezența acolo a lui Emile, cu șorțul lui lat și negru, cu sudoarea scurgându-i-se pe grăsimea obrazului, Dick îi făcu lui Nicole semn într-un chip cât mai natural să-i permită s-o ajute să iasă din mașină; la care ea sări singură peste partea din spate a automobilului, înclinată acum, își pierdu echilibrul pe pantă, căzu în genunchi, dar se ridică iarăși. Pe când se uita la hangiu cum încerca să urnească mașina din poziția ei înclinată, expresia feței ei deveni sfidătoare. Bucuros chiar și de dispoziția aceasta, Dick spuse:

— Du-te sus și așteaptă împreună cu copiii, Nicole.

De-abia după ce plecase își aminti că ea îi spusese că ar bea un coniac, și că sus, la han, ar fi putut să găsească coniac – îi zise atunci lui Emile să lase mașina; aveau să aștepte șoferul cu automobilul cel mare să vină să-i scoată la șosea. Și, împreună, se îndreptară în grabă spre han.

XVI

— Aș vrea să plec un timp, îi spuse lui Franz. Cam o lună sau așa ceva; cât mai multă vreme cu puțință.

— De ce nu, Dick? Așa a fost și aranjamentul nostru de la început – tu ai insistat să rămâi în tot acest timp. Dacă tu și cu Nicole...

— Nu vreau să plec cu Nicole. Vreau să plec singur. Chestia asta din urmă m-a dărâmat de tot – dacă mai reușesc să dorm două ore din douăzeci și patru e un adevărat miracol de-al lui Zwingli.

— Vrei adică un concediu de abstenență?

— Cuvântul este absență. Uite ce: dacă mă duc la Berlin la Congresul de psihiatrie, tu ai putea să te descurci, să menții pacea aici? De trei luni de zile se simte bine de tot și o simpatizează pe infirmiera de acum. Dumnezeu, tu ești singurul om de pe lumea asta căruia îi pot cere așa ceva.

Franz mormăi ceva, întrebându-se dacă toată încrederea care i se acorda pleca de la presupunerea că se gândește tot timpul numai la interesul partenerului său.

La Zürich, în săptămâna următoare, Dick plecă spre aeroport și se instală în avionul cel mare, către München. Plutind în văzduh, înconjurat de huruitul motoarelor, se simți deodată amorțit de tot, dându-și abia acum seama cât era de obosit; îl năpădise o liniște amplă, învăluitoare și se hotărî să lase baltă bolile pacienților, iar zgomotele motoarelor și orientarea avionului pe seama pilotului. N-avea câtuși de puțin intenția să participe nici măcar la o singură ședință a congresului – și le putea imagina și așa desul de bine; alte referate de Bleuler și de mai vârstnicul Forel pe care le putea digera mult mai bine acasă la el, un referat al americanului care vindecase *dementia praecox* scoțându-le dinții pacienților sau cauterizându-le amigdalele, respectul pe jumătate ironic cu care avea să fie primită această idee, și asta numai și numai pentru motivul că America era o țară atât de bogată și de puternică. Ceilalți delegați din America – roșcatul Schwartz cu fața lui de sfânt și răbdarea lui nesfârșită în a împăca două lumi, precum și duzinile de alieniști însuflețiți de spirit comercial, cu

chipuri de hingheri, sosiți, în parte, pentru a-și consolida pozițiile sociale și deci pentru a-și spori beneficiile grase de pe urma practicii în domeniul criminalisticii și, în parte, pentru a-și însuși sofisticările cele mai noi pe care să le folosească apoi în limbaj propriu, într-o desăvârșită confuzie a tuturor valorilor. Ar mai fi fost, fără îndoială, niște latini cinici și vreun reprezentant de-al școlii lui Freud de la Viena. Cel mai coerent dintre toți avea să fie marele Jung, amabil, mai mult decât convingător, în campaniile sale prin hățșururile antropologiei și nevrozelor adolescenților de vârstă școlară. La început avea să se remarce dominația americană asupra congresului, cam în formele și ceremonialurile cluburilor exclusiviste, apoi avea să răzbată vitalitatea mai concentrată și mai omogenă a europenilor, pentru ca, în cele din urmă, americanii să-și joace atuul: anunțarea unor colosale donații și fundații, a unor uriașe clinici și școli specializate. Ca în prezența cifrelor, europenii să se intimideze și să înceapă să umble în vârful picioarelor. Însă el n-avea de gând să se ducă să asiste la toate acestea.

Treceau acum peste Alpii Vorarlbergului, și Dick simțea o plăcere pastorală să privească astfel, de sus, satele. Vedea câte patru sau cinci deodată, fiecare strâns în jurul câte unei biserici. Era simplu să privești astfel pământul de sus, de departe, la fel de simplu ca în jocurile pline de pasiune ale copilăriei, cu păpuși și soldați de plumb. Aceasta era starea de spirit cu care oamenii de stat și comandanții, ca și toți cei ieșiți la pensie, priveau lucrurile. Oricum, era un bine-venit curent de aer proaspăt, o ușurare.

Un englez îi adresă cuvântul, peste culoarul dintre scaune, însă în ultima vreme el constatase că simte un fel de apatie față de englezi. Anglia i se părea asemenea unui bogătaș după o orgie și care se străduiește să îndrepte lucrurile față de propriii lui servitori apucându-se să pălăvrăgească cu fiecare dintre ei, când pentru toți e limpede că nu face altceva decât să caute să-și recâștige încrederea în el însuși pentru a-și uzurpa fostele puteri.

Dick avea cu el toate revistele accesibile pe peroanele gărilor: *Century*, *Motion Picture*, *L'Illustration* și *Fliegende Blätter*, însă îl distra mai mult să coboare, în închipuire, în toate satele acestea și să fraternizeze cu personajele rustice de acolo. Se așeza pe băncile bisericilor, așa cum se așeza pe vremuri în biserica din Buffalo,

în mirosul scrobit al hainelor de duminică. Asculta înțelepciunea Orientului Mijlociu, era răstignit, murea și era îngropat în biserică luminoasă de acolo, și încă o dată se necăjea ezitând între monedele de cinci și de zece cenți pentru talerul milelor, cu gândul la fata așezată în rândul de bănci din spatele lui.

Englezul îi ceru deodată cu împrumut revistele, schimbând astfel tactica de a intra în vorbă cu el, și Dick, căruia îi părea bine să le vadă dispărând de lângă el, își îndreptă acum gândul la călătoria care-i stătea în față. Cu o aviditate de lup, ascunsă sub blana de oaie de unde-i venise lâna cu firul lung al costumului său de stofă australiană, se gândea la o lume de plăceri – incoruptibilul peisaj mediteraneean cu petele de noroi dulce, învechit printre măslini, țărăncuța de lângă Savona, cu fața verde și trandafirie cum sunt culorile pe câte un misal. S-o ridice în brațe, s-o răpească peste frontieră...

...Însă acolo o părăsea – trebuia să se grăbească mai departe către insulele grecești, cu apele înnorate ale porturilor neștiute, cu câte o față rătăcită pe țarm și cu luna din cântecele atât de familiare. O parte însemnată din gândurile lui Dick era alcătuită din amintirile adolescenței sale. Și totuși, în bazarul cam îmbăcșit, care-i era acum mintea, mai reușise să-și păstreze viu focul mocrnit, îndurerat, al propriei sale inteligențe.

XVII

Tommy Barban era un conducător, Tommy era un erou – Dick îl întâlni din întâmplare pe Marienplatz, la München, într-una din cafenelele în care jucători mărunți își rostogolesc zarurile pe rogojini de „tapiserie“. Aerul mustea de politică și de clămpănitul sec al cărților de joc trântite una peste alta.

Tommy era așezat la o masă de unde i se auzea râsul marțial: „Hum-bu – ha-ha! Un – bu – ha-ha!“ De obicei, înainte bea foarte puțin; curajul era pasiunea sa și tovarășii săi erau întotdeauna puțin intimidăți de el. Recent, o suprafață reprezentând cam a opta parte din craniu îi fusese operată de un chirurg din Varșovia și sub păr avea acum o adevărată împletitură de cusături,

astfel că omul cel mai firav din cafenea l-ar fi putut omori cu o lovitură dată cu șervetul înnodat.

— ...Îl cunoști pe prințul Cilicev – un rus bătătorit de vreme, alb ca zahărul, de vreo cincizeci de ani, și iată-l pe domnul McKibben, și pe domnul Hannan. Acesta din urmă era o sferă vioaie cu ochii și cu părul negru, un adevărat clown; el i se adresa imediat lui Dick:

— Întâi și întâi, înainte de a da mâna – ce-ai de gând, te-ai apucat să te dai la mătușă-mea?

— Cum așa, eu...

— N-ai auzit ce-ți spun? în fond, ce urmărești aici, la München?

— Un-ba – ha-ha! râse Tommy.

Ce, dumneata n-ai mătuși ale dumitale? De ce nu te dai la ele?

Dick râse, la care omul își schimbă direcția atacului:

— Atunci, haide să nu mai vorbim despre mătușă. La urma urmelor, de unde știi eu că n-ai scornit dumneata toată chestia? Vii, un om complet străin, pe care nu-l cunosc nici de o jumătate de oră, și dai buzna peste mine cu o poveste de adormit de-a-n picioarele, cu mătușile dumitale. De unde știi eu ce mai ascunzi în mânecă?

Tommy râse iarăși, apoi spuse, binedispus, însă cu fermitate:

— Ajunge acum, Carly stai jos. Dick, ce mai faci? Ce face Nicole? Era unul din oamenii care nu țin îndeajuns de mult la nimeni altcineva și care nu trăiesc prezența altuia cu prea mare intensitate – acum era complet relaxat, pregătindu-se pentru o nouă luptă; așa cum un atlet bun care practică vreun sport se odihnește în cea mai mare parte a timpului, câtă vreme un om mai puțin pregătit se prefăce numai că se destinde și se menține toată vremea într-o tensiune nervoasă distrugătoare.

Hannan, care nu se considera pe de-a-ntregul redus la tăcere, se retrase spre pianul din colțul camerei și de acolo, cu un resentiment care-i reapărea pe față ori de câte ori își întorcea ochii spre Dick, scotea din când în când niște acorduri, mormăind:

— Mătușile astea ale dumitale! Și cu vocea mai stinsă: Dar nici n-a fost vorba de mătuși de fapt, discutăm despre țaruși.

— Ei, ce mai faci? repetă Tommy. Parcă n-ai mai fi atât – își căută o clipă cuvântul – așa de în formă ca pe vremuri, atât de pus la punct, dacă-nțelegi ce vreau să spun.

Remarca lui semăna prea mult cu exclamațiile prin care ți se atrage atenția, sâcâitor, că ți-ai pierdut vitalitatea și Dick se pregătea să schimbe vorba spunând ceva despre îmbrăcămintea ciudată a lui Tommy și a prințului Cilicev, costume de o croială și de o culoare de ajuns de fantasmagorice ca să te vezi în ele la plimbare duminica, pe strada principală a vreunui cartier rău famat, când i se și dădu explicația.

— Văd că te uiți la hainele noastre, spuse prințul. De-abia ne-am întors din Rusia.

— Au fost făcute în Polonia de croitorul Curții, spuse Tommy. Adevărat, să știi, chiar croitorul lui Pilsudski.

— Ați făcut o călătorie turistică? întrebă Dick.

Ei izbucniră în râs și prințul îl bătu pe Tommy pe umăr, cu un gest familiar.

— Da, am făcut o călătorie. Ăsta-i cuvântul – călătorie turistică. Am făcut Marele Tur al Rusiei, în formula de gală.

Dick aștepta explicația. Ea veni din partea domnului McKibben, comprimată în două vorbe.

— Au evadat.

— Ați fost prizonieri în Rusia?

— Eu am fost, explică prințul Cilicev, cu ochii săi morți, gălbui, fixați asupra lui Dick. Nu prizonier, ci ascuns.

— Și ați ieșit greu de acolo?

— Oarecum. Am lăsat trei gardiști morți la frontieră. Tommy – doi... Își ridică două degete în aer ca un francez: Eu – unul.

— Asta-i ce nu înțeleg eu, spuse McKibben. De ce-au avut ei obiecții la plecarea voastră?

Era o poveste de evadare în cea mai bună tradiție – un aristocrat care se ascunsese nouă ani de zile la un fost servitor și care lucrase într-o brutărie de stat; o fiică în etate de optsprezece ani, la Paris, și care-l cunoscuse pe Tommy Barban...

În timp ce asculta povestirea, Dick se gândea că relicva asta de carton presat a trecutului nu făcea, desigur, cât viețile a trei tineri... Se punea acum întrebarea dacă Tommy și Cilicev simțiseră vreodată că le e frică.

— Când mi-era frig, spuse Tommy. Mie întotdeauna mi se face frică atunci când simt frigul. În timpul războiului mi-era întotdeauna o groază teribilă când mi-era frig.

McKibben se ridică în picioare.

— Eu trebuie să plec. Măine-dimineață plec la Innsbruck cu nevastă-mea și copiii în mașină și cu guvernanta...

— Și eu plec acolo mâine, spuse Dick.

— Da? exclamă McKibben. De ce nu vii cu noi? Avem un Packard mare și nu suntem decât nevastă-mea, copiii și cu mine... și cu guvernanta...

— N-aș vrea să...

— Bineînțeles că, la drept vorbind, nu e chiar guvernantă, conchise McKibben, aruncându-i lui Dick o privire mai degrabă compătimitoare. De fapt, nevastă-mea o cunoaște pe cumnata dumitale, Baby Warren. Însă Dick nu voia să se lase atras într-o aventură de felul acesta.

— M-am înțeles cu doi prieteni să călătorim împreună.

— A, așa. Fața lui McKibben se lungi a părere de rău. Ei, atunci, la revedere. Dezlegă zgardele a doi focși sârmoși de la o masă de alături și mai adăstă o clipă. Dick își imaginează Packardul înghesuit îndreptându-se spre Innsbruck cu soții McKibben, și copiii lor, și cu bagajele, și cu câinii agitați și lătrând, și cu guvernanta.

— În ziare scrie că s-ar ști cine l-a omorât, spuse Tommy. Dar verii lui n-au vrut să se facă publicitate pentru că toată chestia s-a întâmplat într-un bar. Tu ce crezi?

— E ceea ce se numește mândria familiei.

Hannan scoase un acord puternic la pian ca să atragă atenția asupra lui.

— Eu nu cred că primele lui compoziții mai țin, spuse el. Chiar dacă nu-i punem la socoteală pe europeni, sunt cel puțin o duzină de americani în stare să facă exact ce a făcut North.

Fu primul indiciu care să-i arate lui Dick că fusese vorba până acum de Abe North.

— Singura deosebire este că Abe a făcut asta primul, spuse Tommy.

— Eu nu sunt de acord, insistă Hannan. Avea reputația că e un muzician bun pentru că bea atât de mult încât prietenii lui trebuiau să-i explice într-un fel sau altul...

— Ce-i cu Abe North? Ce i s-a întâmplat? A intrat în vreo încurcătură?

— N-ai citit *The Herald* de azi-dimineață?

— Nu.

— A murit. A fost omorât în bătaie într-un bar sordid din New York. A mai reușit doar să se târască acasă la el, la clubul Racquet, să moară acolo...

— *Abe North?*

— Da, sigur, zice că...

— *Abe North?* Dick se ridică în picioare. Sunteți siguri că-i mort?

Hannan se întoarce către McKibben:

— Nu la Racquet Club s-a mai târât cum spui tu, ci la clubul Harvard. Sunt sigur că nu-l primiseră membru la Racquet.

— Așa scrie în ziar, insistă McKibben.

— Trebuie să fi fost o greșală. Eu sunt sigur că nu era *Racquet*.

— *Omorât în bătaie într-un bar.*

— Se întâmplă ca eu să-i cunosc pe cei mai mulți dintre membrii clubului Racquet, spuse Hannan. Trebuie să fie clubul Harvard.

Dick se ridică în picioare, Tommy îl urmă. Prințul Cilicev tresări dintr-o îngândurare adâncă, meditănd la cine știe ce subiect nebulos, și li se alătură când ieșiră.

Abe North omorât în bătaie!

Pe drum spre hotel, drum pe care Dick abia dacă-și dădea seama că-l străbate, Tommy spuse:

— Așteptăm un croitor să ne termine câteva costume, ca să putem porni mai departe, spre Paris. Intru în afaceri, ca agent de bursă, și n-au să mă primească dacă mă înfațizez așa înaintea lor. În țara dumitale toată lumea face afaceri de milioane. Pleci într-adevăr mâine? Nici măcar nu putem lua masa împreună diseară. Se pare că prințul avea o iubită la München. A încercat să-i telefoneze, însă ea a murit de acum cinci ani, așa că astă-seară luăm masa cu cele două fete ale ei.

Prințul dădu din cap.

— Poate că aș putea face un aranjament și pentru doctorul Diver.

— Nu, nu, spuse Dick în grabă.

Dormi adânc în noaptea aceea și se trezi în sunetele unui marș lent și trist care-i trecea pe sub ferestre. Era o coloană lungă de oameni în uniformă, purtând pe cap căștile familiare din 1914, bărbați corpolenți, în fracuri și cu jobene, burghezi, aristocrați, oameni simpli. Era vorba de o asociație a veteranilor de război ducându-se să depună coroane pe mormintele eroilor. Coloana înainta încet, jinduind parcă după grandoarea pierdută, cu efort istovit, cu o jale uitată. Chipurile exprimau doar o tristețe de complezență, însă lui Dick i se strânsese o clipă inima pentru moartea lui Abe și pentru propria lui tinerețe așa cum o trăise cu zece ani înainte.

XVIII

Ajunse la Innsbruck în amurg, își trimise bagajele la un hotel și porni să se plimbe prin oraș. În lumina apusului de soare, împăratul Maximilian îngenunchea rugându-se; un grup de călugări iezuiți novici se plimbau citind prin grădinile Universității. Memorialele de marmură ale unor asedii, căsătorii, aniversări de demult se stinseră grabnic odată cu dispariția soarelui la orizont, și el se opri să mănânce o supă de legume cu cârnăciori tăiați mărunț înăuntru, bău patru halbe de Pilsner și refuză un desert impresionant cunoscut sub numele de „clătite imperiale“.

În pofida munților care dominau întreg peisajul, Elveția era departe. Nicole era departe și ea. Plimbându-se prin parc, mai târziu, când se făcuse întuneric de-a binelea, se gândi la ea cu detașare, cu dragoste pentru ce era mai bun în ființa ei. Își aminti de o împrejurare când iarba era umedă și ea alerga spre el cu pași mici, precipitați, și papucii îi erau leocă de rouă. Se urcase pe pantofii lui, strângându-se la pieptul lui și-și ridicase fața spre el, arătându-i-o ca pe o carte deschisă la o anumită pagină.

— Gândește-te cum mă iubești, îi șoptise. Nu-ți cer să mă iubești mereu ca acum, dar îți cer să-ți amintești de asta. Undeva, în mine, are să existe întotdeauna ființa care sunt în noaptea asta.

Însă Dick fugise de acolo pentru a-și salva sufletul, și acum începu să se gândească și la asta. Se pierduse pe sine însuși – n-ar

fi putut spune exact ceasul când se întâmplase, sau ziua, sau săptămâna, sau luna, sau anul. Odinioară fusese în stare să treacă prin complicațiile cele mai mari, să rezolve ecuațiile cele mai încurcate cu răbdarea lui. Însă între clipa când o găsisese pe Nicole deschisă ca o floare, lângă o stâncă pe țărmul lacului Zürich, și momentul când se întâlnise cu Rosemary ascuțișul lancei sale se tocise.

Faptul că fusese silit să urmărească strădania tatălui său, prin parohii sărace, îi stârnise dorința de a câștiga bani deși firea lui era în esență lipsită de sentimentul posesiunii. Nu era vorba de o necesitate sănătoasă, de grija pentru propria siguranță – nu se simțise niciodată mai sigur de el însuși, mai pe de-a-ntregul stăpân pe sine decât la vremea când se căsătorise cu Nicole. Și cu toate acestea fusese înghițit ca un simplu gigolo și într-un fel sau altul permisesse ca uneltele sale de lucru să-i fie încuiate în seifurile din depozitele de bancă ale familiei Warren.

„Ar fi fost cazul să se fi rezolvat totul în stilul continentalilor; însă eu cred că jocul nu s-a încheiat încă. Mi-am risipit nouă ani să-i învăț pe bogătași alfabetul decenței umane, dar, personal, nu sunt un om sfârșit. Mai am prea multe atuuri nefolosite în mână.“

Rătăcea astfel pe lângă tufișurile ruginii de trandafiri și pe lângă răsadurile cu ferigi înghesuite, cu miremele lor dulcege și umede. Era cald pentru luna octombrie, însă îndeajuns de răcoare ca să poarte pardesiul greu, de stofă groasă, încheiat cu un elastic micuț la guler. O siluetă se desprinsese din umbra neagră a unui copac și își dădu seama că era femeia prin fața căreia trecuse în holul hotelului, când ieșise. Se îndrăgostea de orice femeie drăguță pe care o vedea, de siluetele lor de la distanță, de umbrele pe care le aruncau pe ziduri.

Se oprise cu spatele spre el să privească luminile orașului. El își aprinse un chibrit, și ea auzi probabil zgomotul bățului frecat de cutie, însă rămase mai departe nemișcată.

Era o invitație? Sau un semn că rămăsese la distanță? Prea multă vreme trăise departe de lumea dorințelor simple și a îndeplinirilor lor la fel de simple, astfel că acum se simțea înapoi și nesigur. Putea foarte bine să fi existat vreun cod anume cunoscut de cei care rătăceau prin localitățile acestea balneare obscure, cu ajutorul cărui se găseau unul pe altul fără să-și piardă vremea.

Poate că el trebuia să facă următoarea mișcare. Copiii care nu se cunosc își surâd unul altuia și-și spun: „Haide să ne jucăm“.

Se apropie, și umbra din fața lui se trase la o parte. Poate că avea să fie pus la punct asemenea tinereilor buni de nimic de care auzise povestindu-se în propria lui tinerețe. Inima îi bătea acum agitată, în fața unei situații nemaicunoscute, nemaigândite, nemaiauzite, până atunci neexplicate. Brusc, se întoarse să se îndepărteze și exact în același moment și fata se rupse din friza pe care o închipuia frunzișul din jur, ocoli o bancă, cu pași nu prea grăbiți dar hotărâți și apucă pe cărarea care ducea înapoi spre hotel.

Împreună cu o călăuză și cu alți doi turiști, Dick porni în dimineața următoare să urce Birkkarspitze. Un sentiment de mare frumusețe începu să-l stăpânească odată ce ajunseră mai sus de clopoțelii de pe pășunile cele mai înalte. Dick se bucura de pe acum de noaptea pe care aveau s-o petreacă la cabană, simțindu-și cu satisfacție oboseala, supunându-se cu bună dispoziție indicațiilor ghidului, trăindu-și cu plăcere anonimul. Însă pe la amiază vremea se schimbă, începu o ploaie și apoi o grindină și muntele răsună de tunete. Dick și unul din ceilalți doi alpiniști ar fi vrut să meargă mai departe, însă ghidul refuză. Plini de regrete, se înapoiară la Innsbruck ca să pornească iarăși a doua zi dimineața.

După cină și după o sticlă din vinul greu, local, băută în sala de mese pustie, se simți însuflețit fără să-și dea bine seama de ce, până când se surprinse gândindu-se la scena din grădină. Trecurse pe lângă fata aceea în hol, înainte de masă și de data aceasta ea îl privise în față și era limpede că îl plăcuse; însă toată chestiunea îl necăjea. „De ce? Când aș fi putut foarte bine să mă bucur cum aș fi vrut de femei frumoase la vremea mea, doar să fi vrut s-o fac, de ce să încep acum? Cu o fantasmă, doar cu o rămășiță din propriile mele dorințe? De ce?“

Imaginația îl mâna înainte – vechiul ascetism, lipsa de familiarizare cu asemenea situații triumfale. „Doamne, aș putea la fel de bine să mă întorc pe Riviera și să mă culc cu Janice Caricamento sau cu fata aceea, Wilburhazy.“ Să devalorizeze acum toți anii aceia cu ceva ieftin și ușuratic?

Se simțea însă stăpânit de o excitație nervoasă, și atunci se retrase de pe verandă și urcă în camera lui să mai cântărească lu-

crurile. Când ești singur, cu trup și suflet, constăți că te cufunzi tot mai mult în singurătate, și singurătatea atrage după sine tot mai multă însingurare.

Sus, se plimbă un timp prin cameră gândindu-se la toate acestea și pregătindu-și hainele pentru ascensiunea de a doua zi, în fața radiatorului ușor încălzit; regăsi atunci telegrama lui Nicole, pe care n-o deschisese încă și care îi însoțea, zi după zi, itinerarul. Amânase s-o deschidă înaintea cinei – poate din cauza gândurilor la scena din grădină, din ajun. Era însă o cablogramă din Buffalo expediată mai departe, din Zürich.

„Tatăl dumitale s-a stins liniștit astă-noapte.

Holmes“

Simți cum se schimbă la față sub efectul surprizei, cum încearcă să-și concentreze puterea de rezistență; apoi, ceva dinlăuntrul lui îi puse parcă un nod în gât.

Mai citi o dată mesajul. Se așeză pe marginea patului, cu respirația tăiată și cu ochii țintă, întâlnind vechiul, egoistul gând al copilului la moartea unui părinte; ce are să fie cu mine acum când cea mai veche și mai puternică dintre barierele mele de apărare s-a năruit?

Spaima aceasta atavică trecu, și tot se mai plimba prin cameră, oprindu-se din când în când să mai arunce o privire asupra telegramei. Holmes era, în principiu, vicarul tatălui său, însă în realitate, și asta de mai bine de zece ani, el fusese pastorul propriu-zis al parohiei. Cum murise? De bătrânețe, avea șaptezeci și cinci de ani. Trăise mult.

Dick se simțea trist la gândul că tatăl său murise singur – supraviețuise soției, fraților și surorilor sale; mai erau niște veri, undeva, în Virginia, însă aceștia erau săraci și nu erau în măsură să mai vină spre nord, și Holmes fusese cel care trebuise să semneze telegrama. Dick își iubise tatăl – mereu se surprindea gândindu-se, când trebuia să ia vreo hotărâre, la ce ar fi spus sau făcut tatăl său într-o asemenea situație. Dick se născuse la câteva luni după moartea a două surori tinere, și tatăl său, gândindu-se la efectul acestui doliu asupra mamei, avusese grijă ca Dick să nu ajungă un copil răzgâiat, luându-și asupra lui rolul de îndrumător

spiritual. Însă încă de pe atunci era un bărbat obosit, care se ridicase totuși la înălțimea sarcinii asumate.

Vara tatăl și fiul se plimbau prin cartierele mărginașe ale orașului unde se opreau să-și văcsuiască ghetetele – Dick în costumașul său scrobit, de marinar, tatăl întotdeauna în veșmintele clericale, îngrijite și decent croite –, tatăl său era foarte mândru că are un băiețuș atât de frumos. Îi spusese lui Dick tot ce știa și el despre viață, nu multe lucruri, însă cele mai multe dintre ele adevăruri simple, ținând de buna purtare, așa cum le vedea el, ca pastor. „Odată, într-un oraș necunoscut, unde mi-am avut prima biserică, am intrat într-o încăpere plină de lume și nu mi-am putut da seama de la început care anume dintre doamnele de acolo era gazda. Mai multe persoane pe care le cunoșteam s-au îndreptat spre mine, însă eu nu le-am dat nici o atenție pentru că văzusem o femeie cu părul cărunț așezată în fața unei ferestre, la capătul celălalt al camerei. M-am dus la ea și m-am prezentat. După aceea am avut mulți prieteni în orașul acela...”

Tatăl său procedase astfel din adâncul inimii sale curate și fusese întotdeauna foarte mândru de cele două văduve pline de demnitate care-l crescuseră în credința că nimic nu era mai de preț decât „instinctele sănătoase”, onoarea, curtenia și curajul.

Tatăl său considerase întotdeauna că mica avere a soției sale îi aparținea de drept fiului și la colegiu, ca și la Facultatea de medicină, îi trimitea de câte patru ori pe an câte un cec cu micul venit de pe urma acestei averi. Fusese unul dintre cei despre care se spunea cu un fel de indiferență comodă în vremurile frumoase de demult: „Este, în mare măsură, un gentleman, dar nu dă dovadă de prea multă inițiativă...”

...Dick ceru să i se aducă un ziar. Încă plimbându-se prin cameră și revenind în răstimpuri la telegrama deschisă pe birou, alese un vapor care se îndrepta spre America. Apoi făcu o comandă telefonică la Zürich să vorbească cu Nicole, amintindu-și, pe când aștepta legătura, multe lucruri și spunându-și că ar fi dat oricât să fi fost întotdeauna bun cu ea, așa cum își pusese în gând la început.

XIX

Stăpânit cum era cu totul de reacțiile profunde față de moartea tatălui său, fațada plină de măreție a patriei sale, portul New York i se păru lui Dick un spectacol trist și fastuos, însă odată ajuns pe țărm, sentimentul acesta se destrămă și nu-l mai regăsi nici în rătăcirile sale pe străzi sau pe la hoteluri și nici în trenurile care-l purtară întâi la Buffalo, și apoi spre sud, în Virginia, însoțind trupul tatălui său. Numai când ajunse în trenul local care se târa peste șesurile lutoase, sărac împădurite din districtul Westmoreland, se mai simți iarăși ca făcând parte din ținutul înconjurător; din gară revăzu o stea pe care o știa de demult, și luna rece, strălucind peste apele golfului Chesapeake; ascultă iarăși scrâșnetul roților marilor camioane transportând bușteni, glasurile cu frumoasa vorbire înfumurată, târăgănată, susurul râurilor leneșe, străvechi, curgând molcom sub sunetele îmblânzite ale numelor lor indiene.

În ziua următoare, tatăl său fu îngropat în cimitirul local, printre o sută de Diveri, Dorsey și Hunteri. Se simțea împăcat lăsându-l acolo cu toate rudele în jur. Flori fuseseră presărate peste pământul cafeniu scormonit pentru săparea gropii. Acum nu mai exista nimic care să-l rețină și nu-și mai închipuia că avea să se mai întoarcă vreodată aici. Îngenunche pe pământul aspru, tare. Pe toți morții aceștia îi știa, le cunoscuse chipurile înăsprite de vreme și ochii albaștri, lucitori, trupurile uscate și violete, sufletele plămădite din pământurile acestea virgine în întunecimea greoaie a pădurilor, încă din veacul al șaptesprezecelea.

— Te las cu bine, tată, vă las cu bine pe toți cei care-mi sunteți părinți!

Pe pontoanele lungi, acoperite, de unde urcă pasarelele spre vapoare, te afli într-o țară care nu este nici a sosirii, nici a plecării. Bolțile cețoase, gălbui se umplu de ecoul strigătelor. Se aud uruiturile vagonetelor și bufniturile cuferelor, scârțâitul strident al macaralelor, se simt primele mirosuri sărate ale mării. Treci prin lumea aceasta grăbit, chiar dacă mai ai încă vreme; viitorul este gura arzătoare care se cască să înghită vaporul; aleea aceasta tulbure și agitată e, în mare măsură, parte integrantă din confuzia prezentului.

Odată ce începi să sui pe pasarelă, viziunea asupra lumii se ajustează, se îngustează. Devii cetățeanul unei comunități mai restrânse decât cea a unui stat ca Andorra, nu mai ești sigur de nimic. Oamenii de la ghișeele de schimb sunt tot atât de străni ca și cabinele; privirile călătorilor și ale prietenilor devin disprețuitoare. Apoi șuierele adânci, triste ale sirenei, vibrația atotcuprinzătoare și nava întregă, însăși ideea omenească a plutirii se pune în mișcare. Pontoanele și chipurile lui îți alunecă prin față și, o clipă, vaporul este o bucată de țărnamă desprinsă de toate acestea; chipurile rămân apoi tot mai în urmă, își pierd glasurile, pontonul e doar una din petele de culoare risipite pe chei. Portul se pune, fluid, în mișcare către larg.

Cu vaporul acesta plecase și Albert McKisco, etichetat de ziare ca reprezentând încărcătura cea mai prețioasă de pe bord. McKisco ajunsese la modă. Romanele lui erau pastişe după operele celor mai buni scriitori ai vremii, o realizare care nu trebuia minimalizată și, pe lângă aceasta, avea darul de a îmblânzi și a degrada tot ceea ce împrumută, astfel că mulți cititori păreau încântați de ușurința cu care erau în stare să-l urmărească. Succesul îl mai rafinase, devenise mai umil. Nu-și făcea iluzii prostești în ce privește capacitățile sale – își dăduse doar seama că avea mai multă vitalitate decât mulți alți scriitori superiori lui ca talent și era hotărât să se bucure până la capăt de succesul pe care și-l câștigase. „N-am făcut încă nimic, de fapt, obișnuia să spună. Nu cred că am într-adevăr geniu. Dar dacă am să încerc mai departe, s-ar putea întâmpla să scriu o carte bună...“ Salturi frumoase fuseseră reușite de pe trambuline mai precare decât cea pe care stătea el acum. Nenumăratele jigniri din trecut fuseseră uitate. De fapt, succesul de acum își avea temeiul psihologic în duelul cu Tommy Barban, pe care – pe măsură ce i se ștergea din amintire – își clădise un nou respect față de sine însuși.

Descoperindu-l pe Dick Diver din a doua zi a călătoriei, îl cântări, la început gânditor, din ochi, apoi i se înfățișă prietenește și se așeză alături de el. Dick își lăsase deoparte cartea pe care o citea și după cele câteva minute care-i trebuiră ca să înțeleagă schimbarea petrecută cu McKisco, dispariția aceluia iritant complex de inferioritate, constată că se putea sta de vorbă cu el la

modul plăcut. McKisco era „informat“ într-o varietate de subiecte, mai largă decât, de pildă, Goethe – era interesant să ascuți nenumăratele combinații facile pe care le prezenta ca înfățișându-i propriile păreri. Legară o oarecare prietenie și Dick luă de mai multe ori masa împreună cu el. Soții McKisco fuseseră invitați să ia loc la masa căpitanului, însă cu snobismul pe care și începuseră să-l adopte îi mărturisiră lui Dick că: „Nu puteau să suporte adunătura aceea“.

Violet era o doamnă în stil grandios acum, îmbrăcându-se la cele mai mari case de modă, încântată de micile descoperiri pe care fetele de familie bună le fac încă din adolescență. Ar fi putut de fapt să le fi făcut ea însăși ajutată de mama ei la Boise, numai că sufletul i se maturizase în sordiditatea micilor cinematografe din Idaho și pe atunci n-avea vreme pentru maică-sa. Acum făcea și ea parte din „lumea bună“ – laolaltă cu multe alte milioane de oameni – și era fericită, deși soțul ei o mai reducea, prin săsăituri, la tăcere atunci când ajungea să pară, prea violent, naivă.

Soții McKisco debarcară la Gibraltar. În seara următoare, la Neapole, Dick se întâlni, în autobuzul care-l ducea de la hotel la gară, cu o familie sărăcăcioasă, alcătuită din două fete și din mama lor, ce se pierduseră pe acolo. Le mai văzuse și pe la bord. O dorință copleșitoare de a-i ajuta pe alții, sau de a fi pur și simplu admirat, îl năpădi; începu să desfășoare, pentru ele, focuri de artificii de bună dispoziție; încă timid, le oferi vin și constată cu plăcere că ele începeau să-și recapete egoismul caracteristic. Căuta să le impună propria lui imagine despre ele, spunându-le vrute și nevrute și, prins prea mult de jocul său, bău excesiv ca să-și susțină iluziile, iar toată vremea femeile își închipuiau că întâlnirea aceasta era o adevărată mană cerească. Le părăsi de-abia când noaptea se risipea spre zori, iar trenul se legăna și pufăia la Cassino și Frosinone. Dimineața devreme, după o despărțire excentrică în stil american, în gara Roma, Dick se îndreptă spre hotelul Quirinal, aproape epuizat.

La recepție, tresări deodată și-și ridică privirile. Ca și cum ar fi fost sub influența unei băuturi, simțind cum alcoolul îi încălzește stomacul pe dinăuntru, simțind un val de căldură în creier, o văzu pe ființa pe care venise s-o vadă, ființa pentru care se hotărâse să facă această călătorie prin Mediterana.

Rosemary îl văzu și ea în același moment, remarcându-l înaintea de a-l recunoaște; îl privi și ea surprinsă și, părăsind-o pe fata cu care era, se îndreptă în grabă spre el. Ținându-și trupul cât mai drept, ținându-și respirația, Dick se întoarse spre ea. Cum traversa holul apropiindu-se, frumusețea ei, îngrijită expert ca cea a unui cal tânăr bine țeșălat, uns cu uleiuri și cu copitele lustruite, îl zgudui asemenea unui șoc; însă totul se petrecuse prea repede ca să mai poată face altceva decât să încerce să-și ascundă oboseala cât se pricepu mai bine. În fața încrederii spontane cu care îl privea ea acum, cu ochii înstelați, izbuti doar o pantomimă nesinceră.

Mâna ei înmănușată se închise peste a lui, pe tăblia pupitrului.

— Dick, filmăm aici *Măreția care a fost a Romei* – cel puțin sper că o s-o filmăm; s-ar putea să ne lăsăm păgubași de la o zi la alta...

O privea fix încercând să o facă să se simtă cât de cât stânjenită, ca să nu-i observe, prea supărător, obrajii nebarbieriți, gulerul mototolit după noaptea de nesomn. Din fericire, era grăbită.

— Începem devreme pentru că pe la unsprezece se ridică ceața – telefonează-mi la două.

În camera lui, Dick încercă să se reculeagă. Lăsă vorbă să fie trezit la amiază, se dezbracă și plonjă, în adevăratul înțeles al cuvântului, într-un somn adânc.

Dormi și, după apelul telefonic, se deșteptă totuși la ora unu, oarecum refăcut. Despachetând, trimise la călcat costume și rufe la spălat. Se barbieri, rămase timp de o jumătate de oră întins într-o baie caldă și își luă micul dejun. Soarele se revărsa acum pe Via Nazionale și îl lăsă să pătrundă și în camera lui odată cu clinchetul inelelor vechi de alamă ale perdelelor trase într-o parte. Așteptând să i se calce unul dintre costume, frunzări *Corriere della Sera* și află despre „*una novella di Sinclair Lewis, Wall Street, nella quale l'autore analizza la vita sociale di una piccola città americana*”¹. Apoi încercă să se gândească la Rosemary.

La început nu simți nimic. Era tânără și plină de magnetism, însă tot astfel s-ar fi putut spune că era și Topsy. Ghicea că avu-

¹ Un roman de Sinclair Lewis – *Wall Street* – în care autorul analizează viața socială a unui orașel american (it.).

sese iubiți pe care îi iubise și ea în cursul acestor patru ani. La drept vorbind, n-ai să poți ști niciodată cât spațiu ocupi în viețile celorlalți. Însă din încheșarea aceasta se desprinde afecțiunea – legăturile cele mai puternice se stabilesc atunci când cunoști foarte bine ce obstacole ai să întâlnești și dorești totuși să menții mai departe o asemenea legătură. Trecutul îi pluti iarăși prin fața ochilor și ar fi vrut s-o oprească locului pe Rosemary, în elocventa ei dăruire de sine, în gestul ei atât de fermecător de atunci, până când s-ar fi simțit el însuși în stare să-i primească total această dăruire, până când ea n-ar mai fi putut să existe decât prin el însuși. Încercă să strângă în jurul său tot ceea ce ar fi putut-o atrage – acum erau mai puține lucruri decât fuseseră cu patru ani înainte. O ființă de optsprezece ani poate să-și înalțe privirile spre una de treizeci și patru de ani prin cețurile adolescenței, însă una de douăzeci și doi putea s-o vadă pe una de treizeci și opt cu o luciditate plină de discernământ. Pe lângă aceasta, Dick se aflase în punctul culminant al vieții sale emoționale pe vremea trecutei lor întâlniri; de atunci se produsese răni în entuziasmul cu care-și trăia experiența.

Când valetul cu hainele se întoarse, îmbracă o cămașă albă cu guler tare și își puse o cravată neagră cu o perlă, cordelele ochelarilor lui de citit erau petrecute printr-o altă perlă, de aceeași mărime, care atârna cu o oarecare neglijență, puțin mai jos. După somnul de dimineață, fața își recăpătase bronzul sănătos al numeroaselor veri pe Riviera și, ca să se învieze de tot, se săltă în mâini pe un scaun cu capul în jos până când îi căzură stiloul și monedele din buzunare. La ora trei o sună pe Rosemary și fu invitat să urce la ea. Încă amețit de acrobațiile sale, se opri la bar să bea un gin cu apă tonică.

— Hei, doctore Diver!

Numai datorită prezenței lui Rosemary în același hotel mai reuși Dick să-l recunoască pe Collis Clay. Își păstrase același aer de încredere în sine și de prosperitate, precum și aceleași maxilare solide, neașteptate la un om cu fizicul său.

— Știi că și Rosemary e aici? întrebă Clay.

— Am întâlnit-o.

— Eram la Florența și am auzit că e aici, așa că am venit și eu săptămâna trecută. Nici n-ai mai recunoaște-o pe fetița

mămichii... Își modifică oarecum remarca: Vreau să spun că a fost crescută cu atâta grijă și a devenit o femeie de lume – dacă înțelegi ce vreau să spun. Crede-mă, i-a băgat în cofă pe tinereiiăștia de-aici, din Roma! Și încă cum!

— Dumneata îți faci studiile la Florența?

— Eu? Sigur, studiez arhitectura. Mă întorc duminică – stau aici pentru cursele de cai.

Cu greu îl opri Dick să-i treacă și băutura lui în contul pe care-l instituisese pentru sine la bar, ca pe un raport de bursă.

XX

Când ieși din lift, Dick înaintă pe coridorul întortocheat, orientându-se în cele din urmă după un glas care răzbătea din spatele unei uși luminate. Rosemary era îmbrăcată într-o pijama neagră; masa cu dejunul era încă în cameră; tocmai își bea cafeaua.

— Ești încă frumoasă, îi spuse el. Mai frumoasă decât oricând până acuma.

— Vrei cafea, tinere?

— Îmi pare rău că nu eram prea prezentabil azi-dimineață.

— Nu arătai bine; acum e-n regulă totul? Vrei cafea?

— Nu, mulțumesc.

— Acum ești iarăși frumos; azi-dimineață mă speriasem. Vine și mama luna viitoare, dacă mai stăm aici cu filmul. Mă întrebă mereu dacă te-am mai văzut, ca și cum și-ar închipui că am fi vecini. Ei i-ai plăcut dintotdeauna – a spus de la început că ești o persoană pe care ar trebui s-o cunosc.

— Da, îmi pare bine că se mai gândește încă la mine.

— A, sigur că se gândește, îl liniști Rosemary. Și încă mult de tot.

— Te-am mai văzut din când în când în filme, spuse Dick. O dată am pus să ruleze *Fetița tatii* numai pentru mine.

— În filmul ăsta de acum am un rol bun, dacă n-au să-l taie.

Făcu câțiva pași prin cameră în spatele lui, atingându-i umărul când trecu pe lângă el. Telefonă să se scoată masa și se cuibări apoi într-un fotoliu.

— Eram o fetiță când te-am întâlnit, Dick. Acum sunt femeie în toată firea.

— Să-mi povestești tot ce-ai făcut în vremea asta.

— Ce fac Nicole și Lanier și Topsy?

— Sunt bine. Vorbim des despre tine...

Sună telefonul. Când ea începu o conversație, Dick aruncă o privire pe titlurile celor două romane pe care le văzuse în cameră – unul de Edna Ferber, celălalt de Albert McKisco. Veni chelnerul să ia măsura; lipsită de prezența acestei mobile, Rosemary părea și mai singură în pijamaua ei neagră.

— ...Am un oaspete... Nu, nu e bine. Trebuie să mă duc la croitoreasă pentru o probă care ține mult... Nu, nu acum...

Ca și cum dispariția măsuței ar fi făcut-o să se simtă mai în largul ei, Rosemary îi surâse lui Dick – surâsul acela care ar fi spus într-un fel că ei doi reușiseră să scape de toate necazurile din lume și erau acum liniștiți într-un paradis numai al lor.

— S-a făcut, spuse. Îți dai seama că mi-am petrecut o oră întregă pregătindu-mă să te primesc?

Însă telefonul o solicită iarăși. Dick se ridică să-și mute pălăria de pe pat pe suportul pentru bagaje și, alarmată, ea acoperi receptorul cu mâna.

— Doar n-ai să pleci!

— Nu.

Când termină convorbirea, el încercă să dea un înțeles acestei după-amiezi spunând:

— Acuma am ajuns să mă aștept ca alții să mă hrănească pe mine.

— Și eu, se declară de acord Rosemary. Individul care mi-a telefonat adineauri a cunoscut-o pe vremuri pe o verișoară mai îndepărtată de-a mea. Închipuie-ți, să te apuci să telefonezi cuiva numai din cauza asta!

Ea făcu dintr-odată mai întuneric în cameră – ca pentru o scenă de dragoste. Ce alt motiv ar fi avut să-și ascundă astfel fața? El începu să-i vorbească precipitat, aruncând cuvintele spre ea ca pe niște scrisori, ca și cum ea l-ar fi părăsit cine știe când, înainte, și ar fi fost acum departe.

— E greu să știi că sunt aici, aproape de tine și să nu te sărut. Apoi se sărutară cu pasiune, în picioare, în mijlocul camerei. Se strânse o clipă lângă el, apoi se întoarse la fotoliul ei.

Însă lucrurile nu puteau rămâne așa, doar la stadiul acesta agreabil, câtă vreme erau amândoi în aceeași încăpere. Ar fi trebuit să se miște într-un fel, sau înainte, sau îndărăt, și exact în clipa aceea, când telefonul sună iarăși, el trecu cu pași înceți în camera de culcare și se întinse pe patul ei, deschizând romanul lui Albert McKisco.

— Ai cele mai lungi gene din lume, remarcă ea.

— Ne-am întors iar la balurile studențești. Printre cei de față am remarcat-o pe domnișoara Rosemary Hoyt, admiratoarea genelor...

Ea îl sărută și el o trase alături de el, astfel că erau acum amândoi întinși unul lângă altul, și apoi continuă să se sărute până când amândoi își pierdură respirația. Răsufflarea ei era tânără și vie și amețitoare. Buzele îi erau ușor înăsprite, însă moi de tot la colțuri.

Când amândoi nu mai fură decât brațe și picioare și veșminte învâlmășite, și gesturi grăbite ale mâinilor și ale spinării lui, și ale gâtului și sânilor ei, ea îi șopti deodată:

— Nu, nu acum – lucrurile astea au un ritm al lor!

Trezit la luciditate, el își strivi pornirea într-un ungher al minții și îi înălță ușor făptura fragilă, pe brațe, până când o văzu suspendată la câteva palme deasupra, când îi spuse calm:

— Draga mea – asta n-are nici o importanță.

Fața ei se schimbă așa cum o vedea în clipa aceea, de jos în sus, dar rămânea suflată de o aceeași veșnică lumină de lună.

— Ar fi o dreptate poetică dacă ai fi tu acela, spuse ea. Se răsuci să-i scape din îmbrățișare, se duse până la oglindă și-și aranjă părul zburlit lovindu-l ușor cu amândoi pumnii. Curând își trase un scaun alături de pat și se așeză mângâindu-l pe obraz.

— Spune-mi ce e cu tine, tot adevărul, îi ceru el.

— Întotdeauna ți l-am spus.

— Într-un fel – dar nimic nu se încheagă.

Râseră amândoi, însă el continuă:

— Ești cu adevărat virgină?

— Nu-u-u! cântă ea. M-am culcat cu șase sute patruzeci de bărbați – dacă un răspuns ca ăsta vrei cu tot dinadinsul.

— Nu e treaba mea.

— Ai nevoie de mine ca de un caz, în tratatele tale de psihiatrie?

— Considerându-te acuma ca pe o fată perfect normală de douăzeci și doi de ani, trăind în anul o mie nouă sute douăzeci și nouă, presupun că ai o anumită experiență în ce privește dragostea.

— Toate au fost ratate, spuse ea.

Dick nu reușea s-o creadă. Nu știa ce să-și închipuie – ea căuta în mod deliberat să ridice o barieră între ei, sau toată atitudinea ei de acum nu urmărea decât să dea mai mare importanță momentului când poate avea intenția să-i cedeze.

— Haide să facem o plimbare până în Pincio, sugeră.

Se scutură ca să-și îndrepte hainele și-și netezi părul. Sosise o clipă importantă și apoi într-un fel trecuse. Patru ani de zile Dick fusese idealul după care Rosemary îi măsurase pe ceilalți bărbați și, inevitabil, statura sa crescuse până la proporții eroice. N-ar fi vrut ca el să fie asemenea altor bărbați, și totuși existau aceleași solicitări și exigențe, ca și cum el ar fi dorit să-i smulgă ei ceva, o parte din ea, s-o ia cu sine când avea să plece.

Plimbându-se pe aleile cu heruvimi și filozofi, fauni și fântâni arteziene, ea îl luă de braț, tandră, cuibărindu-se lângă el cu o serie de gesturi mărunte, ca și cum ar fi vrut să se simtă cât mai bine, să rămână astfel pentru totdeauna. Apucă o rămurică și o frânse, însă nu găsi sevă în ea. Și deodată, descoperind ceea ce căutase ea pe fața lui Dick, îi apucă mâna înmănușată și i-o sărută. Apoi fugi de lângă el în salturi mici, copilărești, până când îl văzu surâzând, și atunci râse și ea și începură să se simtă cu adevărat bine unul în prezența celuilalt.

— Nu pot să stau cu tine în seara asta, iubitele, pentru că le-am promis-o de mult altora. Dar dacă te trezești devreme am să te iau cu mine pe platourile de filmare.

Cină singur la hotel, se duse la culcare devreme și se întâlni cu Rosemary în hol, a doua zi la șase și jumătate. Alături de el, în mașină, ea strălucea iarăși, proaspătă, necunoscută parcă, în soarele dimineții. Ieșiră pe Porta San Sebastiano și o luară pe Via Appia până ajunseră la un platou uriaș, cu Forumul, mult mai mare decât Forumul însuși. Rosemary îl încredință unui bărbat care-l conduse prin culise uriașe; arcuri și bănci în trepte și o

arenă acoperită cu nisip. Ea urma să filmeze pe o scenă care reprezenta o temniță pentru prizonierii creștini și curând ajunseră acolo și îl urmăriră pe Nicotera, unul dintre nenumărații Rudolf Valentino *in spe*, cum se împăuna pozând prin fața unei duzine de „captive“ cu ochi melancolici și scăldați în farduri.

Rosemary își făcu apariția într-o tunică lungă până la genunchi.

— Să fi atent la scena asta, îi șopti lui Dick. Vreau să-ți aflu părerea. Toată lumea care a văzut probele spune că...

— Ce sunt astea, probele?

— Când îți rulează ce s-a filmat în ziua precedentă. Spun că e prima dată când dau dovadă de *sex-appeal*.

— Eu nu-l remarc.

— Tu nici n-ai spune-o! Dar adevărul e că îl am.

Nicotera, înveșmântat în blană de leopard, îi vorbea, concentrat, lui Rosemary, în vreme ce electricianul parlamenta cu regizorul, ținându-și familiar mâna pe umărul acestuia. În cele din urmă, regizorul îi împinse cu brutalitate mâna la o parte și-și șterse fruntea scăldată în sudoare, iar cel care-l condusesese pe Dick remarcă:

— A-nceput iar cu stupefiantele, și încă cum!

— Cine? întrebă Dick, dar înainte ca celălalt să-i fi putut răspunde, regizorul se îndreptă grăbit spre ei.

— Cine a-nceput cu stupefiantele – tu ești ăla drogat! I se adresează cu toată vehemența lui Dick, ca și cum ar fi invocat un tribunal: Când începe el să se drogheze își închipuie că toți ălalți sunt ca el, și încă bine de tot! o mai fulgeră cu privirea pe călăuza lui Dick, apoi lovi din palme: Gata! Toată lumea pe platou!

Era ca o vizită într-o familie numeroasă și turbulentă. O actriță se apropie de Dick și întreținu cu el o conversație de cinci minute sub impresia că ar fi fost un actor recent sosit de la Londra. Descoperindu-și greșeala se îndepărtă cuprinsă de panică. Majoritatea celor de aici se simțeau sau mult superiori sau mult inferiori lumii din afară, însă sentimentele din prima categorie predominau. Erau oameni muncitori și plini de curaj; se găsiseră, pe neașteptate, pe niște poziții proeminente, într-o lume care de zece ani de zile nu cerea altceva decât să i se ofere distracții.

Ședința de filmare se încheie atunci când lumina începu să se înțețoseze – ar fi fost o lumină frumoasă pentru un pictor, însă

pentru aparatele de filmare nu se putea compara cu aerul limpede al Californiei. Nicotera o urmă pe Rosemary până la mașină, șoptindu-i mereu ceva – ea îl privi fără să-i suradă când își luă la revedere de la el.

Dick și Rosemary luară dejunul la Castelli dei Caesari, un restaurant splendid dintr-o vilă cu multe terase înalte dominând Forumul căzut în ruină, rămas dintr-o perioadă nedeterminată a decadenței. Rosemary comandă un cocteil și puțin vin, și Dick bău de ajuns de mult ca să-i treacă senzația de nemulțumire. După aceea se înapoiară cu mașina la hotel, însuflețiți și fericiți, plutind într-un fel de liniște a exaltării. Ea dorea să i se dăruie și chiar o făcu, și ceea ce începuse cu o dragoste copilărească și exagerată, pe o plajă de demult, își găsi în sfârșit împlinirea.

XXI

Rosemary avea o altă invitație la un dineu, o petrecere oferită de ziua unuia dintre membrii trupei de filmare. Dick se întâlni întâmplător cu Collis Clay în holul hotelului, însă prefera să ia masa singur, așa că pretextă o întâlnire la Excelsior. Bău un cocteil cu Collis și senzația vagă de nemulțumire se cristaliză în nerăbdare – nu mai avea nici o scuză să mai tragă chiulul la clinică. Toată situația era mai puțin o dragoste, o amețelă sentimentală de moment, cât o amintire romantică. Nicole era iubita lui – mult prea des simțea că e sătul până în gât de ea. Rămânea totuși iubita lui. Timpul petrecut cu Rosemary era numai o concesie față de sine însuși – timpul petrecut cu Collis era nimic plus nimic.

În pragul hotelului Excelsior se întâlni cu Baby Warren. Ochii ei mari și frumoși, arătând exact ca niște bile, îl priviră cu surpriză și curiozitate.

— Credeam că ești în America, Dick! E și Nicole cu tine?

— M-am întors prin Neapole.

Banda neagră de pe brațul lui o făcu să spună:

— Mi-a părut tare rău să aud de necazul pe care l-ai avut!

Era inevitabil. Cinară împreună.

— Spune-mi și mie ce s-a întâmplat, îi ceru ea.

Dick îi prezentă o anumită versiune a faptelor și Baby se încruntă. Găsea necesar să arunce asupra cuiva vina pentru catastrofele care se petreceau în viața surorii ei.

— Crezi că doctorul Dohmler a procedat cum trebuie cu ea de la bun început?

— Nu există prea multe alternative în tratamentul unei boli ca asta – sigur, trebuie să încerci să găsești personalitatea cea mai potrivită să ia în mâini un caz anumit.

— Dick, eu nu pretind să-ți dau sfaturi și nici nu spun că m-aș pricepe prea mult la așa ceva, dar nu crezi că o schimbare ar putea să-i facă bine – să iasă din atmosfera asta de boală și să trăiască și ea în lume, ca toți oamenii?

— Dar tu ai fost foarte încântată de ideea cu clinica, îi aminti el. Tu mi-ai spus că nu te-ai simțit niciodată perfect liniștită în ce-o privește...

— Asta a fost atunci, când duceți viața aia de pustnici pe Riviera, cocoțați pe un deal, departe de oameni. Nu ziceam să vă întoarceți iar la viața asta. Mă gândeam că ar fi foarte bine pentru voi dacă v-ați lua o casă la Londra pentru sezonul de primăvară – știu o bomboană de casă în Talbot Square, pe care ai putea-o obține și mobilată. Adică să trăiți și voi laolaltă cu niște englezi sănătoși la minte, echilibrați.

Ar fi continuat astfel să-i repete toate motivele propagandei din 1914 dacă el n-ar fi izbucnit în râs, spunându-i:

— Am citit o carte de Michael Arlen și e exact...

Ea îl înlătură pe Michael Arlen făcând un gest cu lingurița prin aer.

— Țsta scrie numai despre degenerare. Eu mă gândeam la englezii care merită.

Pe când ea își renega astfel prietenii mai vechi, Dick se surprinse înlocuindu-le în mintea lui cu imaginea chipurilor străine, posomorâte, mișunând prin micile hoteluri europene.

— Evident, nu e treaba mea, repetă Baby, ca preliminariei la o nouă încercare, dar s-o lași așa singură, într-o atmosferă cum e cea de acolo...

— M-am dus în America pentru că a murit tata.

— Asta am înțeles, și ți-am spus cât mi-a părut de rău. Se juca acum cu perlele de la colier. Însă acum avem *atâția* bani...

De ajuns pentru tot ce ți-ai dori, și ar trebui să-i folosim ca s-o facem bine pe Nicole.

— În primul rând nu-mi pot închipui deloc c-aș fi în stare să locuiesc la Londra.

— De ce nu? Aș zice că poți să lucrezi acolo la fel de bine ca oriunde în altă parte.

El se rezemă de speteaza scaunului, privind-o lung. Dacă femeia aceasta bănuise vreodată adevărul vechi și putred, motivul adevărat al bolii lui Nicole, era sigur că se hotărâse să-l nege față de ea însăși, să-l împingă într-un ascunziș prăfuit, într-un ungher ocolit, ca pe un tablou cumpărat din greșeală.

Își continuă conversația pe Ulpia, unde Collis Clay veni să ia și el loc la masa lor, și un chitarist, despre care se spunea că e talentat, fredonă, acompaniindu-se din strune, *Suona fanfara mia* în pivnița plină cu lăzi de sticle cu vin.

— S-ar putea ca eu să fi fost ființa nepotrivită pentru Nicole, spuse Dick. Cu toate acestea, probabil că ea s-ar fi măritat oricum cu un bărbat de felul meu, cu cineva pe care și-ar fi închipuit că ar putea să se bazeze la nesfârșit.

— Crezi că ar putea să fie mai fericită cu altcineva? se gândi deodată Baby cu glas tare. Bineînțeles, așa ceva s-ar putea aranja.

Numai când îl văzu pe Dick literalmente frângându-se în două în prada unor hohote nestăpânite de râs își dădu seama cât fusese de exagerată remarca ei.

— O, înțeleg perfect ce vreau să spun, îl asigură ea. Să nu-ți închipui vreo clipă măcar că nu-ți suntem recunoscători pentru tot ce ai făcut. Și știm foarte bine că ai trecut și tu prin momente penibile...

— Pentru numele lui Dumnezeu, protestă el. Dacă n-aș iubi-o pe Nicole ar fi poate altceva.

— Dar o iubești pe Nicole? întrebă ea alarmată.

Collis începea să înțeleagă acum despre ce era vorba, și Dick schimbă repede subiectul:

— Haide să vorbim despre altceva – despre ce faci tu, de pildă. Tu de ce nu te măriți? Am auzit c-ai fost logodită cu lordul Paley, vărul lui...

— A, nu. Ea deveni deodată timidă, dornică să se eschiveze. Asta a fost anul trecut.

— De ce nu te măriți? insistă Dick cu încăpățănare.

— Nu știu. Unul din bărbații pe care i-am iubit a murit în război, și celălalt mi-a dat cu piciorul.

— Povestește-mi și mie. Spune-mi și mie ceva despre viața ta, Baby, despre ce crezi tu de toate astea. Nu-mi spui niciodată nimic despre tine – nu vorbim niciodată decât despre Nicole.

— Amândoi au fost englezi. Nu cred că există ceva pe lume mai bun decât un englez de calitate, nu-i așa? Și chiar dac-ar exista, eu n-am întâlnit niciodată așa ceva. Omul acela – o, dar asta-i o poveste lungă... Nu pot să sufăr poveștile lungi, voi nu?

— Ba da! spuse Collis.

— Ba deloc – mie-mi plac – dacă sunt bune.

— E un lucru pe care tu poți să-l faci atât de bine, Dick... Tu poți să ții o societate întreagă cu sufletul la gură, să faci o petrecere amuzantă la culme doar cu o frază, cu câteva vorbe ici și colo. După părerea mea, e un talent minunat.

— E doar un truc, îi spuse el, blând. Aceasta era a treia opinie a ei cu care nu era de acord.

— Bineînțeles, și mie îmi place viața de societate – îmi plac lucrurile bine rânduite și pe scară mare. Știi că tu, probabil, nu ești de acord, dar trebuie să recunoști că asta e un semn de soliditate la mine.

Dick nici nu se mai osteni s-o contrazică și în privința aceasta.

— Știi și eu bine că toți spun probabil despre mine că Baby Warren se învârte de colo până colo, prin Europa, mereu în goană după câte o noutate, și în vremea asta scăpând lucrurile cele mai bune din viață, însă eu cred, dimpotrivă, că sunt unul din oamenii care, în realitate, sunt atenți la tot ce e mai bun. Am cunoscut oamenii cei mai interesanți ai vremii. Vocea îi fu acoperită de sunetele unui cântec la chitară, însă reuși să depășească o clipă muzica. Am făcut și câteva greșeli mari...

— Numai cele foarte mari contează, Baby.

Ea remarcase însă o umbră de ironie în ochii lui și schimbă subiectul. Se părea că ar fi fost cu neputință ca ei doi să-și găsească ceva comun. Însă, cu toate acestea, ea avea ceva care-i trezea lui admirația; o conduse până la hotelul Excelsior și se despărți acolo de ea cu o serie de complimente care o uimira și o încântă.

Rosemary insistă să-l invite ea pe Dick la dejun a doua zi. Se duseră la o mică *trattoria*, ținută de un italian care lucrase în America, și acolo mâncară ouă cu șuncă și pateuri. După aceea se înapoiară la hotel. Descoperirea lui Dick că, în realitate, nu era îndrăgostit de ea și nici ea de el adăugase, mai degrabă decât să scadă, ceva la pasiunea pe care o simțea față de ea. Acum, când știa că n-avea să pătrundă mai adânc în viața ei, devenise în ochii lui femeia stranie și tainică. Își spunea că probabil mulți bărbați nici nu vor să spună altceva când afirmă că s-au îndrăgostit – nu era vorba de cufundarea pătimașă, cu tot sufletul, de amestecarea tuturor culorilor într-o pastă întunecată, așa cum fusese iubirea lui pentru Nicole. Unele gânduri despre Nicole, că ar fi putut să moară, să se piardă în întunecime mintală, să iubească un alt bărbat, îl îmbolnăveau fizic.

Nicotera era în salonul apartamentului lui Rosemary, pălăvrăgind despre o problemă legată de filmul lor. Când Rosemary îl făcu să înțeleagă mai târziu că ar trebui să plece, el se ridică, cu o serie de proteste glumețe și cu un semn mai degrabă insolent cu ochiul către Dick. Ca de obicei, telefonul începu să zbârnăie și Rosemary fu imobilizată zece minute spre nerăbdarea crescândă a lui Dick.

— Hai să mergem sus, în camera mea, sugera el și ea fu de acord.

Se așeză pe genunchii lui, pe canapeaua cea mare; el își trecu degetele prin buclele-i superbe care-i coborau pe frunte.

— Lasă-mă să mai fiu curios în ce te privește, îi ceru.

— Ce mai vrei să știi?

— Bărbații. Sunt curios, ca să nu spun de-a dreptul libidinos.

— Vrei să spui, la câtă vreme după ce te-am întâlnit pe tine?

— Sau înainte.

— O, nu. Ea fu șocată. Înainte n-a fost nimic. Tu ai fost primul bărbat pentru care simt în realitate ceva... Stătu puțin pe gânduri. A fost cam la un an, cred.

— Cine a fost?

— O, un bărbat.

Căută s-o împiedice să-i mai ocolească întrebările.

— Pariez că pot să-ți spun și eu cum a fost: prima legătură a fost nesatisfăcătoare și după aceasta a urmat o pauză lungă. Cea

de-a doua a fost ceva mai bine, doar că adevărul este că nu-l iubeai pe omul acela. Cea de-a treia a fost exact cum trebuia... Torturându-se singur, continuă să vorbească: Pe urmă ai avut o legătură adevărată care s-a stins de la sine, și la vremea aceea începuse să-ți fie teamă că n-ai să mai ai nimic să-i oferi bărbatului pe care o să-l iubești cu adevărat în cele din urmă... Se simțea din ce în ce mai mult aiudoma unui personaj dintr-un roman victorian.

— După asta a urmat o serie de chestii strict episodice, exact până-n momentul de față. Cam așa a fost?

Ea râdea, pe jumătate amuzându-se, pe jumătate simțind că-i vine să plângă.

— Ești cât se poate de departe de adevărul-adevărat, spuse, spre ușurarea lui Dick. Însă într-o zi am să gădesc pe cineva și am să-l iubesc, și am să-l iubesc cu adevărat și n-am să-l mai las să plece de lângă mine.

Sună telefonul și Dick recunoscuse vocea lui Nicotera, cerând-o pe Rosemary. Acoperi receptorul cu palma.

— Vrei să vorbești cu el?

Ea se îndreptă spre telefon și spuse ceva precipitat, într-o italiană rapidă, pe care Dick nu fu în stare s-o înțeleagă.

— Toate telefoanele astea ne iau o grămadă de timp, spuse el. E trecut de patru și eu am o întâlnire fixată la cinci. Du-te mai bine și joacă-te cu *signor* Nicotera.

— Nu fi idiot.

— Atunci aș zice că atâta vreme cât sunt eu aici să-l lași pe el să cadă.

— E greu. Ea începuse deodată să plângă: Dick, te iubesc cu adevărat, niciodată n-am fost cu nimeni cum sunt cu tine. Dar ce ai tu pentru mine?

— Ce are Nicotera pentru indiferent cine?

— Asta e altceva.

— Pentru că tinerețea trage la tinerețe. E-un metec nenorocit! izbucni el. Își ieșise din fire din gelozie, nu mai voia să sufere iarăși.

— Nu-i decât un copil, spuse ea, smiorcăindu-se. Știi foarte bine că îți aparțin ție în primul rând.

Ca răspuns, o cuprinse pe după umeri, însă ea i se lăsă moale în brațe, cu oboseală; o ținu astfel îmbrățișată ca la finalul unui *adagio*, ea stând cu ochii închiși, cu părul revărsându-i-se pe spate, ca o înecată.

— Dick, dă-mi drumul; n-am fost niciodată atât de răvășită în viața mea.

El era ca o pasăre zburlită, iritată și instinctiv ea se trase îndărăt din fața lui atunci când gelozia lui nejustificată începu să ningă ascunzându-i blândețea plină de înțelegere și de atenție în care ea se simțise atât de bine.

— Vreau să știi și eu adevărul, spuse el.

— Bine. Petrecem o mulțime de timp împreună, el vrea să se însoare cu mine, însă eu nu vreau. Și ce-i cu asta? Ce-ai vrea să faci? Tu nu mi-ai cerut niciodată să mă mărit cu tine. Ai vrea să mă învârt toată viața cu tot felul de neisprăviți cum e Collis Clay?

— Ai fost cu Nicotera astă-noapte?

— Asta nu e treaba ta, suspină ea. Iartă-mă, Dick, de fapt e treaba ta. Tu și cu mama sunteți singurele două ființe pe lumea asta la care țin cu adevărat.

— Și cu Nicotera ce e?

— De unde vrei să știi?

Ajunseră acum în punctul când, evitând întrebările cele mai puțin semnificative, abia atunci ele capătă un înțeles ascuns.

— Cam așa ceva simțeau și față de mine, la Paris?

— Mă simt cu totul destinsă și fericită când sunt cu tine. La Paris a fost altceva. Dar nu mai poți să-ți dai seama exact ce-ai simțit odată. Tu poți?

El se ridică și începu să-și caute hainele de seară; chiar dacă ar fi trebuit să-și strângă în inimă toată amărăciunea și ura care existau pe lume, n-avea să se mai simtă îndrăgostit vreodată de ea.

— Nici nu-mi pasă de Nicotera! declară ea. Dar trebuie să plec cu toată compania la Livorno mâine. O, de ce-a trebuit să se întâmple toate astea? Urmă o nouă revărsare de lacrimi. Ce groaznică încurcătură! De ce-ai mai venit și tu aici? De ce n-am fi putut rămâne numai cu amintirea? Mă simt de parcă m-aș fi certat cu mama!

Când el începu să se îmbrace, se ridică și ea și se îndreptă spre ușă.

— Nu mă mai duc la petrecerea de deseară... Era ultimul efort din partea ei. — Am să stau cu tine. Oricum, nu vreau să mă duc.

Mareea începu iarăși să urce în el, însă era hotărât să reziste.

— Am să fiu în camera mea, spuse ea. Adio, Dick!

— Adio!

— O, ce păcat, ce groaznic! Ce groaznic! în fond ce înseamnă toate astea?

— Și eu mă tot întreb de multă vreme.

— Dar de ce să faci tocmai tu așa ceva, și tocmai mie?

— Probabil că sunt și eu ca Ciuma Neagră, spuse el încet. S-ar zice că nu mai sunt în stare să le aduc oamenilor fericirea, ca pe vremuri.

XXII

După cină, în barul Quirinal erau cinci persoane: un italian firav, cocoțat pe scaunul din fața barului și purtând o conversație încăpățânată împotriva răspunsurilor plictisite ale barmanului — „*Si... Si... Si...*“ un egiptean snob, deschis la culoare, care se simțea singur dar căruia îi era frică de femei, și cei doi americani.

Dick era întotdeauna profund conștient de mediul în care se găsea, în vreme ce Collis Clay trăia superficial, impresiile cele mai puternice dizolvându-se pe un aparat de înregistrare care îi se atrofiase devreme, astfel că Dick vorbea și celălalt asculta, ca un om așezat pe o bancă în bătaia brizei.

Istovit de întâmplările de după-amiază, Dick încerca să se răzbune pe toți cei care se întâmpla să se afle în clipa aceea în Italia. Privea în jur, prin bar, ca și cum ar fi nădăjduit că vreun italian avea să-l audă și să primească, cu resentiment, spusele lui.

— Astăzi după-masă am luat ceaiul cu cumnată-mea la Excelsior. Noi am ocupat ultima masă și pe urmă au intrat doi indivizi și au început să se uite prin sală să-și caute și ei o masă fără să găsească nici una. Așa că unul din ei a venit la noi și a spus:

„Nu-i asta masa rezervată pentru prințesa Orsini?“ Și eu am spus: „Nu era nici un semn pe ea“, și el a spus: „Dar eu cred că era rezervată pentru prințesa Orsini“. Nici măcar n-am putut să-i mai răspund.

— Și ce-a făcut?

— S-a retras. Dick se foi în scaun. Nu-mi plac deloc oameniiăștia. Zilele trecute am lăsat-o pe Rosemary singură două minute în fața unei prăvălii și un ofițer a început să se plimbe în sus și-n jos, prin fața ei, tot salutând-o cu chipiul.

— Nu știi, spuse Collis. Mai degrabă aș sta aici decât la Paris, care-i plin de hoți.

Dick își rechemă în minte imaginea pe care ultimele câteva zile i-o lăseseră și începu s-o studieze. Plimbarea către American Express, printre cofetăriile mirositoare de pe Via Nazionale, prin tunelul murdar către treptele din Piața Spaniei, unde sufletul i se înălțase în fața tarabelor cu flori și a casei în care murise Keats. El nu putea să iubească decât oamenii; locurile abia dacă le înregistra altfel decât prin clima lor; până când locurile își căpătau culoarea de la câte o întâmplare concretă. Roma era sfârșitul visului său despre Rosemary.

Un comisionar pătrunse în sala barului și îi înmână un bilet.

„Nu m-am dus la petrecere, *scria acolo*. Sunt în camera mea. Plecăm la Livorno mâine-dimineață devreme.“

— Spune-i domnișoarei Hoyt că n-ai dat de mine.

Întorcându-se către Collis, îi sugeră să meargă la Bonbonieri.

O cântăriră o clipă pe cocota de la bar, acor- dându-i minimum de interes pe care-l putea stârni profesia ei, și ea îl privi deschis, cu îndrăzneală, binedispusă; trecură apoi prin holul pustiu cu atmosferă apăsătoare, de la draperiile acumulând praf victorian în cutele lor greoaie, adresându-i un semn din cap portarului de noapte care le răspunse la acest gest cu slugărnicia amară caracteristică slujitorilor de noapte. Apoi, într-un taxi, trecură, pe străzile posomorâte, prin noaptea umedă de noiembrie. Nu se vedeau deloc femei pe străzi, doar bărbați palizi cu paltoane negre, încheiate până la gât, și care stăteau în grupuri pe lângă zidurile de piatră.

— Dumnezeule! oftă Dick.

— Ce s-a întâmplat?

— Mă gândeam la omul acela de azi după-masă: „Masa asta e rezervată pentru prințesa Orsini“. Dumneata știi cum sunt familiile astea vechi, romane? Sunt niște bandiți, sunt tipii care au luat în stăpânire templele și palatele după ce s-a prăbușit Roma și n-au făcut altceva decât să jefuiască poporul de rând.

— Mie îmi place Roma, insistă Collis. De ce nu încerci să mergi la curse?

— Nu-mi plac cursele.

— Dar acolo vin toate femeile...

— Știi că nu mi-ar plăcea nimic din ce-aș putea să văd acolo. Mie îmi place Franța, unde fiecare își închipuie că e Napoleon – aici cu toții își imaginează că ar fi Isus Cristos.

La Bonbonieri, opriră la un cabaret cu pereții căptușiți în paneluri de lemn care încercau fără speranță să dăinuie peste blocurile de piatră înghețată. O orchestră palidă cânta un tango și vreo duzină de perechi acopereau podeaua largă cu pași elaborați și prețioși, atât de agresivi în ochii americanilor. Un surplus de chelneri reprima agitațiile mărunțite pe care le putea stârni o mână de oameni înfierbântați; peste întreaga scenă cu frământarea ei plutea parcă simțământul că toată lumea așteaptă ca ceva – dansul, noaptea, echilibrul de forțe care o mențineau stabilă – să se termine. Totul părea să-l asigure pe clientul mai ușor de impresionat că, oricare ar fi fost senzația căutată, nu avea s-o găsească aici.

Pentru Dick lucrurile erau simple. Aruncă o privire în jur sperând că aveau să i se oprească ochii pe ceva, astfel ca mintea, în locul imaginației, să-l mai țină preocupat de ceva încă un ceas de acum încolo. Dar nu se prefigura nimic, și după o clipă se întoarse spre Collis. Îi comunicase și lui Collis unele din senzațiile lui imediate, și acum era plictisit de lipsa de memorie a celuilalt și de impasibilitatea lui. După o jumătate de oră petrecută cu Collis simțea o scădere sensibilă a propriei lui vitalități.

Băură o sticlă de vin spumos italianesc și Dick se făcu palid la față și deveni irascibil. Îl chemă pe dirijorul orchestrei la masa lor; era un negru din insulele Bahamas, sofisticat și antipatic, și în câteva minute începu cearta.

— Mi-ai cerut să iau loc.

— Foarte bine. Și ți-am dat cincizeci de lire, nu?

— Foarte bine. Foarte bine. Foarte bine.

— Foarte bine. Ți-am dat cincizeci de lire, nu? Pe urmă ai venit iar și mi-ai cerut să mai pun niște bani în trombon.

— M-ai invitat să iau loc, nu? Negi asta?

— Te-am invitat să iei loc, dar ți-am dat și cincizeci de lire, nu?

— Bine. Bine.

Negrul se ridică și plecă cu un aer acru, lăsându-l pe Dick într-o dispoziție și mai proastă decât înainte, însă văzu o fată care-i surâdea, din colțul opus al încăperii, și îndată contururile romane palide din jur se așezară într-o perspectivă mai umilă, decentă. Era o englezoaică tânără, cu părul blond și cu fața sănătoasă, agreabilă, englezească, și ea îi surâse din nou cu o chemare pe care el o înțelegea, lăsând deoparte detaliile trupești prin însăși acțiunea ce le aducea pe primul plan.

— Asta mai zic și eu că joacă tare, sau dacă nu, înseamnă că nu mă mai pricep la nimic, spuse Collis.

Dick se ridică și se îndreptă spre ea traversând sala barului.

— Nu vreți să dansați?

Englezul între două vârste care ședea la masă împreună cu ea spuse, parcă scuzându-se:

— Eu plec imediat!

Trezit puțin din noutatea împrejurării, Dick dansă cu ea. Descoperea în fata aceea un fel de sugestie a tuturor calităților englezești mai plăcute, evocarea unor grădini liniștite, împrejmuite din toate părțile de mare, suna parcă în vocea ei luminoasă și, când se îndepărtă puțin de ea s-o privească, fu atât de sincer în ce-i spunea în clipa aceea, încât îi tremură glasul. Promise că după ce însoțitorul ei va pleca, avea să vină să stea la masa ei. Englezul îi acceptă revenirea, cu scuze și surâsuri repetate.

Înapoiat la masa lui, Dick comandă încă o sticlă de vin spumos.

— Parcă-i o actriță de film, spuse. Seamănă cu cineva, dar nu-mi dau seama cu cine. Aruncă o privire nerăbdătoare peste umăr. Mă întreb de ce nu mai vine odată.

— Mi-ar plăcea și mie să mă apuc de cinematografie, spunea Collis gânditor. Ar trebui să intru în afacerile tatii, însă chestia asta nu mă atrage deloc. Să stai într-un birou în Atlanta douăzeci de ani de zile...

Tonul lui exprima protestul împotriva presiunilor civilizației materialiste.

— Ești adică prea bun pentru așa ceva? sugeră Dick.

— Nu, nu vreau să spun asta.

— Ba da, asta vrei să spui.

— De unde știi dumneata exact ce vreau eu să spun? De ce nu practici medicina dacă-ți place atât de mult să muncești?

Acum Dick reușise să-i facă pe amândoi să se simtă cât se poate de prost, însă în același timp amândoi începuseră să-și piardă șirul ideilor, amețiți de băutura. Și după o clipă uitară despre ce fusese vorba; Collis se ridică să plece și-și strânsă mâinile cu căldură.

— Gândește-te bine la asta, spuse Dick înțelepțește.

— Să mă gândesc la ce?

— Știi dumneata. Fusese parcă vorba ca el să intre în afaceri alături de tatăl său – era în orice caz un sfat cât se poate de plin de bun-simț.

Collis dispăru pur și simplu în spațiu. Dick își termină sticla și apoi dansă iarăși cu tânăra englezoaică, stăpânindu-și trupul care i se împotriva, făcându-l să execute cercuri îndrăznețe și pași gravi, hotărâți, pe platoul de dans. Și deodată se întâmplă un lucru cu totul remarcabil. Dansa cu fata, muzica se oprise – și ea dispăruse.

— N-ați văzut-o?

— Pe cine să vedem?

— Pe fata cu care dansam. A dispărut. Trebuie să fie pe undeva pe aici.

— Nu! Nu! Aici e toaleta pentru doamne.

Rămase în picioare în fața barului. Mai erau doi bărbați acolo, însă lui nu-i venea în minte nici un subiect cu care să înceapă conversația. Ar fi putut să le dea o mulțime de amănunte despre Roma și despre trecutul violent al familiilor Colonna și Gaetani, însă simțea că pentru un început de relație socială așa ceva ar fi fost cam nepotrivit. Un șir de păpușele de pe tejgheaua cu țigări se risipiră la pământ, urmă o oarecare învălmășeală și avu o clipă senzația că el ar fi fost cauza, așa că se întoarse la cabaret și bău o ceașcă cu cafea neagră. Collis plecase și plecase și englezoaică și se părea că nu mai avea nimic de făcut decât să se întoarcă și el la hotel și să se culce. Își plăti nota și se duse să-și ia de la garderobă pălăria și pardesiul.

Prin rigole și printre pietrele accidentate ale pavajului se strânseseră băltoace de apă murdară; o miasmă de mlaștină dinspre Campagna, sudoarea unor culturi istovite, mânjea aerul dimineții. Un grup de patru șoferi de taxi, cu ochii ițindu-li-se în pungile întunecoase, coborâte pe obraji, îl împresurară. Pe unul dintre ei, care i se tot vâră insistent în față, îl împinse brutal la o parte.

— *Quanto al Hotel Quirinal?*

— *Cento lire.*¹

Șase dolari. Clătina din cap și oferi treizeci de lire, ceea ce reprezenta de două ori tariful de zi, însă ei ridicară din umeri ca un singur om și se îndepărtară.

— *Trentacinque lire e mantie*², spuse el cu fermitate.

Începu să vorbească pe englezește.

— Pentru un drum de o jumătate de milă! O să mă luați cu patruzeci de lire.

— A, nu.

Era foarte obosit. Deschise ușa unui taxi și se sui.

— Hotelul Quirinal, îi spuse șoferului, care rămăsese încăpățânat în picioare în fața portierei. Șterge-ți rânjetul ăsta de pe față și du-mă la Quirinal.

— A, nu.

Dick coborî. În fața ușii la Bonbonieri era cineva care parlamenta cu șoferii, cineva care încerca acum să-i explice lui Dick punctul lor de vedere; și iarăși unul dintre ei se vârî în Dick, insistând și gesticulând și Dick îl împinse la o parte.

— Vreau să ajung la hotelul Quirinal.

— Zice că o sută de lire, îi explică interpretul.

— Înțeleg. Am să-i dau cincizeci de lire. Pleacă de aici. Asta către individul insistent care i se vârâse iarăși în suflet. Omul îi aruncă o privire, apoi scuiță disprețuitor.

Toată nerăbdarea febrilă, abia stăpânită, a săptămânii din urmă îl năpădi dintr-odată pe Dick și îl învălui într-un fulger de violență – dintotdeauna resursa onorabilă, tradițională, a patriei lui; făcu un pas înainte și-l pocni pe celălalt peste față.

1 Cât până la hotel Quirinal? – O sută de lire (it.).

2 Treizeci și cinci de lire și basta (it.).

Îl înconjură deodată, amenințând, dând din mâini, încercând fără succes să-l încolțească – cu spatele sprijinit de perete Dick lovea stângaci, răsând chiar, și câteva minute simulacrul acesta de încăierare, o învălmășeală de zvâcnete fără țință, de lovituri înăbușite, lunecate, îi legănă într-o parte și într-alta în fața ușii. Apoi Dick alunecă și căzu; simțea că-i rănit undeva, însă se luptă să se ridice iarăși în picioare, zbatându-se în strânsoarea unor brațe care deodată îl eliberară. Se auzea acum un glas nou și urmă o altă discuție îndelungată, însă el era paralizat, rezemat acolo de perete, gâfâind, furios pe lipsa de demnitate a situației în care se afla. Înțelegea că nimeni nu manifesta vreo simpatie față de el, însă în același timp nu se putea convinge că n-ar fi avut dreptate.

Se îndreptau acum spre circumscripția de poliție, să rezolve acolo toată neînțelegerea. Pălăria îi fu ridicată de jos și pusă în mână. Împreună cu cineva, care-l ținea ușor de braț și însoțiți de grupul de șoferi intrară pe o stradă laterală și pătrunseră într-o baracă golașă în care niște carabinieri ședeau pe o bancă la lumina unui bec gălbui.

La masă era așezat un căpitan căruia personajul îndatoritor ce oprise încăierarea i se adresă îndelung în limba italiană, uneori arătând cu degetul spre Dick și lăsându-se întrerupt de șoferii de taxi, care izbucneau din când în când în insulte și reclamații. Căpitanul începu să dea din cap nerăbdător. Își ridică mâna și toată acea hidră cu multe capete amuți în câteva exclamații finale. Apoi se întoarse spre Dick.

— *Spick italiano?* întrebă.

— Nu.

— *Spick français?*

— *Oui*, spuse Dick fierbând.

— *Alors... Ecoute. Va au Quirinal. Espèce d'endormi. Ecoutez: vous êtes saoul. Payez ce que le chauffeur demande. Comprenez-vous?*¹

Diver clătină din cap.

— *Non, je ne veux pas.*

— *Come?*

¹ Atunci... Ascultă. Du-te la Quirinal. Năucule. Ascultă: ești beat. Plătește cât cere șoferul. Înțelegi? (fr.)

— *Je payerai quarante lires. C'est bien assez.*¹

Căpitanul se ridică în picioare.

— *Écoute, strigă cu glas răsunător. Vous êtes saoul. Vous avez battu le chauffeur. Comme ci, comme ça.*² Izbea aerul cu mișcări agitate cu mâna dreaptă și cu mâna stângă. *C'est bon que je vous donne la liberté. Payez se qu'il a dit – cento lire. Va au Quirinal.*³

Tremurând de mânie și umilință, Dick îl privi în față.

— Bine. Se întoarse orbește spre ușă – în fața lui, rânjind și aprobând din cap era omul care-l adusese la circa de poliție. Mă duc acasă, zbigera el, însă întâi și-ntâi am să-l aranjez pe frumosul ăsta.

Trecu prin fața carabinieriilor uluiți îndreptându-se către omul care rânjea înainte și-l pocni cu pumnul stâng în bărbie. Celălalt se prăbuși la pământ.

O clipă rămase să-l privească cu o senzație sălbatică de triumf, lungit acolo, la picioarele lui – însă exact când primul fior de îndoială începu să-l încerce, lumea întreagă se răsturnă; fu literalmente trântit la pământ cu lovituri de baston și loviturile de pumn și de bocanci plouară asupra lui într-o dezlănțuire de coșmar. Simți cum îi plesnește osul nasului ca o țigla și cum îi țâșnesc ochii și cum îi pocnesc apoi, în orbite, ca și cum ar fi fost trași de un gumilastic întins. O coastă i se rupse sub un călcâi care i se împlântase în piept. O clipă își pierdu cunoștința, își reveni când îl ridicară în capul oaselor și-și simți încheieturile smucite laolaltă în cătușe. Se mai zbătea instinctiv. Locotenentul în civil pe care-l trântise la pământ cu pumnul se ridicase tamponându-și bărbia cu batista și cercetând-o apoi să vadă dacă e pătată de sânge; se îndreptă spre Dick, se cumpăni o clipă pe călcâie, își zvâcni îndărăt brațul și-l aruncă la podea dintr-o lovitură.

Când doctorul Diver rămase inert, aruncară peste el o găleată cu apă. Își deschise, cu efort, un ochi tulbure pe când îl târau pe jos de încheieturile mâinilor printr-o ceață însângărată și mai văzu

1 — Nu, nu vreau (fr.). — Cum? (it.) — Am să plătesc patruzeci de lire. E prea mult și așa (fr.).

2 Ia ascultă – ești beat. L-ai bătut pe șofer. Uite-așa (fr.).

3 Bine că te las în libertate. Plătește-i cât a spus el – o sută de lire. Du-te la Quirinal. (fr.; it.).

o secundă chipul omenesc și fantomatic al unuia dintre șoferii de taxi.

— Duceți-vă la hotelul Excelsior, strigă cu vocea stinsă. Anunțați-o pe domnișoara Warren. Două sute de lire! Domnișoara Warren. *Due centi lire!* O, porcilor – o, Doamne!

Îl târau mai departe prin ceața însângerată, încându-se și plângând, peste o suprafață accidentată până într-un loc îngust unde fu aruncat pe o dușumea de piatră. Ceilalți ieșiră din încăpere; se auzi o ușă trântindu-se și rămase singur.

XXIII

Până la ora unu, Baby Warren rămase în pat citind una dintre nuvelele-roman ciudat de lipsite de viață ale lui Marion Crawford, apoi se duse până la fereastră și privi în jos pe stradă. În fața hotelului erau doi carabinieri, groțești în capele lor largi și pălăriile de arlechini, legându-se voluminoși într-o parte și într-alta, ca niște paiate, și, privind-i, își aminti de ofițerul de gardă care o fixase cu atâta intensitate la amiază. Fusese un individ înzestrat cu aroanța unui exemplar înalt dintr-o rasă de oameni scunzi și care nu simte nici o altă obligație decât aceea de a fi înalt. Dacă ar fi venit direct la ea să-i spună: „Hai să mergem împreună, dumneata și cu mine“, ea i-ar fi răspuns: „De ce nu?“ – sau cel puțin așa i se părea acum, pentru că se simțea încă lipsită de trup în mediul acesta nefamiliar.

Gândurile i se întoarseră încet, de la ofițerul de gardă, trecând peste carabinieri, spre Dick – se urcă în pat și stinse lumina.

Puțin înaintea de ora patru fu trezită de o bătaie grăbită în ușă.

— Da – ce e?

— E portarul, *Madame*.

Își trase pe ea chimonoul și deschise, somnoroasă, ușa.

— Prietenul dumneavoastră cu numele Diver a dat de necaz. A avut o încurcătură cu poliția și l-au băgat la închisoare. A trimis un taxi să v-anunțe, șoferul spune că i-a promis două sute de lire. Făcu o pauză precaută așteptând să se aprobe ceea ce spu-

sese până aici, apoi adăugă: Șoferul zice că domnu' Diver a dat de bucluc. S-a bătut cu poliția și e rănit rău.

— Vin numaidecât jos.

Se îmbracă în acompaniament de palpitații anxioase și zece minute mai târziu ieși din ascensor în holul întunecat. Șoferul care adusese mesajul plecase; portarul chemă un alt taxi și-i dădu adresa poliției. Pe drum, întunericul începu să se subțieze și nervii lui Baby, care încă nu se trezise bine, se agățau cum puteau de un echilibru nestabil între noapte și zi. Încerca s-o ia înaintea zorilor; uneori pe bulevardele largi reușea, dar ori de câte ori gândul cu care căuta să se împotrivescă se oprea o clipă, pale de vânt începeau să sufle ici și colo, nerăbdătoare și lumina de zi își reîncepea lunecarea tăcută, furișată. Taxiul trecu pe lângă o fântână arteziană care plescăia zgomotos într-o umbră imensă, intră pe o alee atât de brusc încât clădirile de pe margine păreau să se străduiască din toate puterile să țină pasul cu ea; hurducându-se pe pietrele pavajului, mașina se opri zvâcnind în fața a două gherețe de santinelă care străluceau pe fondul unui zid de umezeală verzuie. Deodată, din întunericul violet al arcului de la intrare, se auzi vocea lui Dick – striga, țipa.

— Nu-i nici un englez aici? Nu-i nici un american? Nu-i nici un englez? Nu-i nici un... o, Doamne! Macaronari împuțiți!

Vocea se stinse și ea mai auzi sunetul surd al unor izbituri în ușa. Apoi vocea începu din nou.

— Nu-i nici un american aici? Nu-i nici un englez?

Urmând glasul acesta, trecu în fugă pe sub arcul de la intrare, într-o curte interioară, se roti o clipă amețită și localizează în sfârșit camera de gardă de unde se auzeau strigătele. Doi carabinieri se ridicară în picioare, însă Baby trecu grăbită pe lângă ei spre ușa celulei.

— Dick! strigă. Ce s-a întâmplat?

— Mi-au scos ochiul! strigă el. Mi-au pus cătușe la mâini și pe urmă m-au snopit în bătaie, porci... po...

Rotindu-se pe călcâie, Baby făcu un pas către cei doi carabinieri.

— Ce i-ați făcut? șopti cu atâta ferocitate încât se traseră îndărăt în fața intensității furiei ei.

— *Non capisco inglese.*¹

Începu să-i insulte pe franțuzește; mânia ei dezlănțuită, plină de încredere în dreptatea cauzei sale umplu încăperea, îi învâ-lui din toate părțile până când se făcură mici și începură să se zbată ca să iasă din învâlmășeala de vinovație pe care o aruncase asupra lor.

— Faceți ceva! Faceți ceva!

— Nu putem să facem nimic până nu ni se dă un ordin.

— *Bene! Bay-nay! Bene!*

Și iarăși Baby își dezlănțui furia asupra lor biciuindu-i cu vorbele până când începură să asude scuzându-se pentru nepu-tința lor, privindu-se unul pe altul cu senzația că, de fapt, intra-seră într-o mare încurcătură. Baby se îndreptă spre ușa celulei, se sprijini de ea, aproape mângâind-o, ca și cum astfel l-ar fi putut face pe Dick să-i simtă prezența și puterea, și strigă:

— Mă duc la ambasadă. Mă întorc numaidecât! Aruncând o ultimă privire plină de amenințări nesfârșite spre cei doi carabinieri, ieși în fugă.

Merse cu taxiul până la ambasada americană și-i plăti șoferul la insistențele repetate ale acestuia. Nu se făcuse încă ziua în clipa când urcă treptele în fugă și sună la ușă. Sună de trei ori până când un portar englez, adormit încă, veni să-i deschidă.

— Vreau să stau de vorbă cu cineva, spuse ea. Oricine – dar acum, numaidecât!

— Nu s-a trezit încă nimeni, doamnă. Nu deschidem până la nouă.

Cu un gest nerăbdător, ea înlătură din discuție problema timpului.

— E ceva important. E vorba de un om – un american, care a fost bătut, ceva teribil. E-acum într-o închisoare italiană.

— Nu s-a trezit nimeni. La ora nouă...

— Nu pot s-aștept până atunci. I-au scos ochii – e cumnatul meu, și nu vor să-i dea drumul din închisoare. Trebuie să stau de vorbă cu cineva – nu înțelegeți? Ce, nu ești în toate mințile? Ești complet idiot – ce stai să caști ochii așa, la mine?

¹ Nu înțeleg engleza (it.).

— Eu nu pot să v-ajut cu nimic, doamnă.

— Dar trebuie să te duci să scoli pe cineva! Îl apucase de umeri și-l zgâlțâia cu violență. E o chestiune de viață și de moarte. Dacă nu trezești acum pe cineva, are să ți se întâmple o chestie s-o ții minte toată viața...

— Vă rog frumos să nu puneți mâna pe mine, doamnă.

De undeva, de deasupra și din spatele portarului, pluti o voce obosită cu accent de Groton.

— Ce-i acolo?

Portarul răspunse cu ușurare.

— E o doamnă, domnule, și m-a zgâlțâit tot, zău așa. Făcuse un pas înapoi ca să răspundă și Baby se repezi pe lângă el pe hol. Pe palierul de sus, în mod vizibil atunci trezit din somn, înfășurat într-un halat persan alb, cu broderii, apăruse un tânăr ciudat. Fața îi era de un trandafiriu monstruos, nefiresc, de o nuanță vie și în același timp moartă, iar pe gură avea fixat ceva care părea să fie un căluș. Când o văzu pe Baby își trase capul înapoi în umbră.

— Ce e? repetă.

Baby îi spuse, în agitația ei mergând înainte până la piciorul scărilor. Pe măsură ce-i povestea, își dădu seama că în realitate călușul era un bandaj pentru mustață și că fața bărbatului era acoperită cu o cremă trandafirie, însă faptele astea nu făceau decât să-și ia, liniștite, locul în întreg coșmarul de până acum. Ce trebuia să facă el acum, striga Baby agitată, era să vină împreună cu ea la închisoare și să-l scoată de acolo pe Dick.

— Asta e o chestie urâtă, spuse el.

— Da, răspunse ea, conciliantă.

— Chestia asta, că a încercat să se bată cu polițiștii. O notă de jignire personală i se strecurase în glas. Mi-e teamă că nu se poate face nimic înainte de ora nouă.

— Înainte de ora nouă, repetă ea îngrozită. Dar dumneata poți să faci ceva, sigur că poți. Poți să vii cu mine la închisoare să ai grijă să nu-i mai facă cine știe ce, și mai rău.

— N-avem voie să facem așa ceva. De probleme de felul acesta se ocupă consulatul, care se deschide la nouă. Fața lui, constrânsă pentru moment la impasibilitate de bandajul petrecut peste mustață, o înfurie pe Baby.

— Eu nu pot să aștept până la nouă. Cumnatu-meu spune că i-au scos un ochi – e rănit grav! Trebuie s-ajung până la el. Trebuie să găsec un doctor... Își pierdu deodată controlul și începu să plângă furioasă înainte de a termina ce avea de spus, pentru că simțea că el avea să fie impresionat mai degrabă de tulburarea decât de vorbele ei.

— Trebuie să faci ceva în problema asta. E sarcina dumitale să aperi interesele cetățenilor americani când au o problemă din asta!

Însă acum avea în față un om crescut și format pe coasta răsăriteană, deci prea inflexibil și dur pentru tot ce i-ar fi putut spune ea. Clătinând din cap, răbdător, ca și cum i-ar fi acceptat faptul că ea nu reușea să-i înțeleagă situația, își strânse halatul persan pe lângă trup și coborî câteva trepte.

— Scrie adresa consulatului pentru doamna, îi spuse portarului, și caută adresa și numărul de telefon ale doctorului Colazzo și scrie-i-le și pe astea... Se întoarse către Baby cu expresia unui Crist exasperat: Draga mea doamnă, corpul diplomatic reprezintă guvernul Statelor Unite în fața guvernului Italiei. N-are nimic de-a face cu apărarea intereselor cetățenilor, decât la indicațiile specifice din partea Departamentului de Stat. Cumnatul dumneavoastră a încălcat legile acestei țări și a fost băgat la închisoare, exact așa cum și un italian ar putea fi băgat la închisoare la New York. Numai tribunalele italienești hotărăsc în această privință și, dacă cumnatul dumneavoastră va fi pus sub acuzare, puteți obține ajutor și sfaturi din partea consulatului, care apară drepturile cetățenilor americani. Consulatul nu se deschide până la ora nouă. Chiar dacă ar fi vorba de fratele meu n-aș putea face nimic.

— Poți să dai un telefon la consulat? îl întrerupse ea.

— Nu ne putem amesteca în activitatea consulatului. Când ajunge consulul acolo, la ora nouă...

— Poți să-mi dai adresa lui de acasă?

După o pauză de o clipă, celălalt scutură din cap. Luă bilețelul din mâna portarului și i-l dădu ei.

— Acum am să vă rog să mă scuzați.

O condusese pe nesimțite spre ușă; o clipă zorile violete se revărsară peste masca lui trandafirică și peste săculețul de pânză în care-i era mustața; apoi Baby se regăsi singură pe treptele de la

intrare. Stătuse în interiorul clădirii Ambasadei mai puțin de zece minute.

Piața din fața ei era pustie, cu excepția unui bătrân care culegea de pe jos mucerile de țiğări cu un baston cu cui la capăt. Baby găsi repede un taxi și se îndreptă spre Consulat, însă acolo nu erau decât trei servitoare mizere care spălau scările. Nu le putu face să înțeleagă că voia adresa de acasă a consulului – și simțind că i se redeșteaptă pe neașteptate spaima, ieși în goană din Consulat și-i ceru șoferului s-o ducă la închisoare. El nu știa unde se află închisoarea, însă cu ajutorul cuvintelor *sempre drette, destra* și *sinistra*¹ îl conduse până undeva în apropierea clădirii, și acolo coborî și explora un labirint de străduțe vag familiare. Însă clădirile și ulicioarele arătau toate la fel. Ieșind dintr-o asemenea ulicioară în Piața Spaniei, ochii îi căzură pe sediul Companiei American Express și inima îi tresări la citirea cuvântului *American* pe firmă. Se vedea la fereastră o lumină și traversând grăbită piața încercă ușa, însă era încuiată și înăuntru ceasul arăta abia ora șapte. Atunci îi veni în minte Collis Clay.

Își aduse aminte de numele hotelului unde era ea, o vilă înghesuită, căptușită cu pluș stacojiu, peste drum de Excelsior. Femeia de serviciu de la recepție nu era dispusă să o ajute – nu avea înputernicirea să-l deranjeze pe domnul Clay și refuză să o lase pe domnișoara Warren să urce singură în camera lui; convinsă, în cele din urmă, că nu era vorba de o chestiune pasională, o însoți până acolo.

Collis era întins gol-puşcă. Se întorsese acasă beat și acum, trezindu-se, îi trebuiră câteva momente până să-și dea seama de propria-i nuditate. Se răscumpără însă printr-un exces de modestie.

Luându-și cu el hainele, în baie, se îmbracă în grabă, murmurând: „Doamne, a avut toată vremea să mă vadă pe toate părțile“. După câteva telefoane, el și cu Baby găsiră închisoarea și plecară într-acolo.

Ușa celei era deschisă și Dick ședea prăbușit pe un scaun în camera de gardă. Jandarmul îl spălase cât de cât de sânge, pe față, îl periașe și îi așezase, ca să mai ascundă ceva din figura lui molestată, pălăria pe cap. Baby se opri în prag tremurând toată.

¹ Tot înainte, dreapta, stânga (it.).

— Domnul Clay are să stea acum cu tine, spuse ea. Eu vreau să mă duc după consul și după un doctor.

— Bine.

— Stai liniștit aici.

— Bine.

— Mă întorc numaidecât.

Porni din nou cu un taxi până la consulat; era trecut de ora opt și i se dădu voie să aștepte în anticameră. Către ora nouă veni consulul, și Baby, isterizată de sentimentul neputinței și de oboseală, îi repetă toată povestea. Consulul se arătă tulburat. Îi atrase atenția că nimeni nu ar trebui să intre în conflict în orașele străine, însă era mai ales preocupat să o vadă că așteaptă afară – disperată, citi în ochii lui de om care începuse să îmbătrânească faptul că ar fi dorit să fie amestecat cât mai puțin în toată această catastrofă. Așteptând să treacă la acțiune, își folosi timpul telefonând unui doctor și rugându-l să se ducă să-l examineze pe Dick. Mai erau și alte persoane în anticameră, și câteva dintre ele fură primite de consul. După o jumătate de oră, alese momentul când ieșea cineva și se strecură pe lângă secretară, în biroul consulului.

— E o rușine! Un american a fost molestat până a rămas pe jumătate mort și pe urmă aruncat în închisoare, și dumneata nu faci nimic să-i vii în ajutor.

— Numai o clipă, doamnă...

— Am așteptat destul. Vino imediat cu mine la închisoare să-l scoatem de acolo!

— Doamnă...

— Noi suntem oameni cu o situație extrem de importantă în America... Linia gurii i se înăspri vorbindu-i. Dacă nu ne-am gândi la scandal, am putea foarte bine să... O să am grijă ca indiferența dumitale în această chestiune să fie adusă la cunoștință cui trebuie. Dacă cumnatul meu ar fi fost cetățean britanic, ar fi fost pus în libertate de ceasuri bune, însă pe dumneata te preocupă mai mult ce ar putea să gândească poliția decât treaba pentru care ai fost pus aici.

— Doamnă...

— Pune-ți pălăria și vino cu mine chiar în clipa asta!

Faptul că i se pomenise de pălărie îl alarmă pe consul, care începu să-și șteargă ochelarii, precipitat, și să-și frunzărească hârtiile de pe birou. Însă toate astea nu-l ajutară cu nimic; însăși Femeia Americană, trezită acum la acțiune, îi stătea în față amenințătoare; izbucnirile iraționale de mânie, capabile să măture totul în calea lor, care frânseseră coloana vertebrală morală a unui popor întreg și transformaseră un continent într-o cameră de copii, îl covârșiră și pe el. Sună să vină viceconsulul. Baby câștigase.

Dick ședea la soare în căldura care pătrundea din belșug în camera santinelelor. Collis și cei doi carabinieri stăteau alături și așteptau cu toții să se petreacă ceva. Cu raza de vedere îngustată la un singur ochi, Dick îi cercetase pe cei doi carabinieri; erau niște țărani toscani, cu buzele de sus groase și scurte, și îi venea greu să-i asocieze cu scenele de brutalitate care se petrecuseră în noaptea trecută. Îl trimise pe unul din ei să-i aducă o bere.

Berea îl ameți și întreg episodul fu pentru el, o clipă, scăldat într-o lumină ironică, sarcastică. Collis credea că englezoaica ar fi avut ceva de-a face cu întreaga istorie, însă Dick era sigur că ea dispăruse cu mult înainte să se fi petrecut totul. Collis, în ce-l privea, era preocupat și acum de faptul că domnișoara Warren îl surprinsese gol-goluț în pat.

Mânia lui Dick se mai resorbise puțin și simțea acum o mare și criminală lipsă de răspundere. Ceea ce i se întâmplase era atât de îngrozitor, încât nimic în viitor n-ar mai fi avut importanță dacă nu reușea să înăbușe întregul episod și să-l facă să dispară cu totul, și cum așa ceva era improbabil, situația părea deznădăjduită. De acum încolo va fi cu totul alt fel de om și, în starea confuză în care se afla, își urmărea tot felul de gânduri și senzații bizare încercând să-și imagineze cum avea să evolueze de aici înainte. Situația i se părea cu totul stranie, căzută din cer. Nu există arian în toată firea care să fie în stare să profite de pe urma unei umilințe; când ajunge să ierte sau să uite, lucrul acela a devenit o parte din însăși viața lui, s-a identificat cu ceea ce l-a umilit odinioară – ceea ce în cazul lui era imposibil.

Când Collis îi vorbi despre eventuale despăgubiri, Dick clătină din cap și rămase tăcut. Un locotenent de carabinieri, cu hainele bine călcate, bronzat de soare, plin de vitalitate, intră în

încăpere ca și cum el singur ar fi alcătuit un grup de trei persoane și carabinierii săriră în picioare în poziție de drepti. Înșfăcă sticla de bere goală și dezlănțui asupra oamenilor lui o revărsare de incriminări. Era pătruns cu totul de spiritul nou și lucrul care i se părea cel mai urgent era să scoată sticla goală din încăpere. Dick îi aruncă o privire lui Collis și izbucni în râs.

Viceconsulul, un tânăr surmenat de prea multă muncă numit Swanson, sosi și el, și porniră spre tribunal; Collis și Swanson de o parte și de alta a lui Dick și cei doi carabinieri urmându-i îndeaproape. Era o dimineață galbenă, cezoasă; piețele și arcadele erau pline de lume, și Dick, trăgându-și pălăria adânc peste frunte, mergea repede, imprimând grupului întreg o grabă febrilă, până când unul dintre carabinieri, care avea picioarele scurte, începu să alerge ca să țină pasul cu el, protestând. Swanson aranjă lucrurile.

— Te-am compromis, nu? spuse Dick jovial.

— Riști să fi ucis dacă te iei la bătaie cu italienii, îi replică Swanson apatic. Probabil că de data asta au să-ți dea drumul, dar, dacă ai fi italian, te-ai alege cu două luni de închisoare.

— Dumneata ai fost vreodată în închisoare?

Swanson râse.

— Vreau să spun doar că trebuie să fi mai atent. Nu poți și niciodată dinainte cu cel fel de oameni ai de-a face aici.

— O, știu eu foarte bine ce fel de oameni sunt, îl întrerupse Dick iritat. Sunt niște împuțiți bătuti de Dumnezeu... Își întoarse capul spre carabinierii din spate: Ați înțeles ce-am spus?

— Eu te las aici, spuse Swanson repede. I-am explicat și cumnatei dumitale – avocatul nostru te așteaptă sus, în sala tribunalului. Fii și dumneata mai atent ce faci.

— La revedere. Dick îi strânse politicos mâna. Îți mulțumesc foarte mult. Sunt sigur că ai un viitor strălucit în fața dumitale...

Cu un nou surâs, Swanson se grăbi să se îndepărteze, reluându-și expresia oficială de dezaprobare.

Acum ajunseseră într-o curte interioară de unde porneau scările către sălile de la etaj. Pe când treceau peste lespezile curții, huiduieli, suierături, insulte începură să se audă dinspre grupurile de gură-cască din diferite colțuri, glasuri pline de furie și de dispreț. Dick privi uimit în jur.

— Ce-i asta? întrebă speriat.

Unul dintre carabinieri spuse ceva către un grup de oameni strânși acolo și murmurul se stinse.

Ajunseră în sala de ședințe. Un avocat italian cam ponosit, trimis de Consulat, parlamentă îndelung cu judecătorul, în timp ce Dick și Collis așteptau afară. Cineva care știa englezește se întoarse spre ei de la o fereastră dând spre curte și le explică ce era cu huiduielile care le însoțiseră trecerea cu puțin timp în urmă. Un individ din Frascati violase și înjunghiase o fetiță de cinci ani și urma să fie adus la judecată în dimineața aceea – mulțimea presupusese că era vorba de Dick.

După câteva minute avocatul îi spuse lui Dick că era liber – curtea considera că fusese pedepsit îndeajuns.

— Îndeajuns? strigă Dick. Pedepsit pentru ce?

— Haide, spuse Collis. Acum nu mai avem ce căuta aici.

— Dar ce-am făcut, decât în afară de faptul că m-am băgat într-o încăierare cu niște șoferi de taxi?

— Pretind că te-ai îndreptat spre un detectiv, prefăcându-te că vrei să dai mâna cu el și că până la urmă l-ai lovit.

— Asta nu-i adevărat! I-am spus de la început că am să-l pocnesc – și nici nu știam că era detectiv.

— Mai bine hai să plecăm de aici, insistă avocatul.

— Haide. Collis îl luă de braț și coborâră treptele.

— Vreau să țin un discurs, strigă Dick. Vreau să le explic ăstora de aici cum am violat o fetiță de cinci ani. Poate c-am și făcut-o...

— Haide odată!

Baby aștepta împreună cu doctorul într-un taxi. Dick nu voia să mai dea ochii cu ea și simți de la început antipatie față de doctor, ale cărui maniere pline de severitate îl indicau drept cel mai greu de înghițit dintre toate tipurile de europeni, moralistul de origine latină. Dick le expuse felul în care interpreta el dezastrul din noaptea precedentă, însă nimeni n-avea prea multe de comentat. Sus, în camera lui de la hotelul Quirinal, doctorul îi spălă urmele de sânge și sudoarea năclăită de pe față, îi drese nasul, coastele și degetele fracturate, îi dezinfectă rănilor mai ușoare și-i aplică un bandaj dătător de speranțe peste ochi. Dick ceru o mică doză de morfină, căci se simțea încă foarte departe de a adormi și prea plin

de energie nervoasă. Cu ajutorul morfinei adormi, doctorul și Collis pleacă, iar Baby rămase să-l vegheze până la sosirea unei infirmiere de la un institut medical britanic. Și ea petrecuse o noapte agitată, însă simțea satisfacția că, oricare ar fi fost până atunci trecutul lui Dick, dețineau acum asupra lui o superioritate morală care să le ajungă exact cât urmau să aibă nevoie.

CARTEA A TREIA

I

Frau Kaethe Gregorovius își ajunse din urmă soțul pe alea din fața vilei lor.

— Cum se simte Nicole? întrebă cu blândețe; spusese cuvintele acestea dintr-o singură răsufare, trădând astfel faptul că întrebarea îi stăruise în gând cât fugise după el pe ale.

Franz o privi surprins.

— Nicole nu-i bolnavă. Ce te face să întrebi asta, draga mea?

— O vezi atât de des – m-am gândit că poate-i bolnavă.

— Vorbim noi despre asta când ajungem acasă.

Kaethe se învoi, moale, cu spusele lui. Biroul medical era dincolo, în clădirea administrației, și aici, în salon, erau copiii, guvernanta; urcară în dormitor.

— Iartă-mă, Franz, spuse Kaethe înainte ca el să fi apucat să zică ceva. Îmi cunosc obligațiile și sunt mândră de ele. Dar există ceva, un simțământ neplăcut între Nicole și mine.

— Cine trăiește laolaltă trebuie să se înțeleagă, tună Franz. Găsind că tonul cu care pronunțase formula asta era nepotrivit cu sentimentele exprimate, își repetă spusele mai rar și cu ceva mai multă considerație, cum făcea bătrânul său maestru, doctorul Dohmler, care știa să dea semnificații adânci chiar și celor mai banale platitudini. Cei-ce-stau-laolaltă-trebuie-să-se-înțeleagă!

— Știu asta. Nu m-ai văzut până acum dând dovadă de lipsă de politețe față de Nicole.

— Te văd acum dând dovadă de lipsă de bun-simț. Nicole este, pe jumătate, pacientă – s-ar putea să rămână, într-un fel, pacientă tot restul vieții. În absența lui Dick, eu sunt răspunzător. Ezită; uneori cu o glumă nevinovată încerca să-i ascundă noutățile

lui Kaethe. A venit o telegramă de la Roma azi-dimineață. Dick a avut gripă și pleacă mâine spre casă.

Ușurată, Kaethe își continuă gândurile pe un ton ceva mai puțin personal.

— Eu cred că Nicole e mai puțin bolnavă decât zice lumea – își întreține doar boala ca pe un instrument al puterii. Ar trebui să facă cinema, ca Norma asta Talmadge, a voastră – e exact locul unde americancele s-ar simți mai fericite.

— Ești cumva geloasă pe Norma Talmadge?

— Mie nu-mi plac americanii, sunt egoiști, egoiști!

— Dar Dick îți place, nu?

— El îmi place, recunosc ea. El e altceva, se gândește și la ceilalți.

„...Tot așa se gândește și Norma Talmadge, își spunea Franz. Norma Talmadge trebuie să fie și o femeie aleasă, nobilă, dincolo de faptul că e și frumoasă. Probabil că e silită să joace rolurile alea stupide; Norma Talmadge e, sigur, o femeie pe care e un privilegiu să o cunoști.“

Kaethe uitase de fapt de Norma Talmadge, ea fusese doar o umbră ceva mai insufletită pentru care-și făcuse mult sânge rău într-o noapte, pe drumul de întoarcere spre casă, după ce fuseseră la cinematograful, la Zürich.

— ...Dick s-a însurat cu Nicole pentru banii ei, spunea acum. Asta a fost slăbiciunea lui – chiar și tu ai lăsat să se înțeleagă așa ceva când ședeam de vorbă într-o noapte.

— Ești rea.

— N-ar trebui să vorbesc așa, retractă ea. Ar trebui să trăim cu toții în bună înțelegere laolaltă, cum spunea tu. Însă e greu când o vezi pe Nicole cum face – când o vezi pe Nicole cum se trage așa, ca și cum și-ar ține respirația – ca și cum eu *aș mirosi* urât!

Kaethe atinsese aici un adevăr concret. Îndeplinea singură cea mai mare parte din îndatoririle ei casnice și, fiind econoamă, își cumpăra prea puține rochii noi. Pentru o vânzătoare americană de prăvălie, din cele care-și schimbă rufăria o dată pe zi, persoana lui Kaethe ar fi fost ca o aluzie la sudoarea de ieri reactualizată astăzi, mai puțin un miros, cât un fel de aducere-aminte, adiind a amoniac, a eternității muncii fizice și a decăderii trupești. Pentru

Franz, lucrul acesta era tot atât de firesc ca și mirosul dens, întunecat, al părului lui Kaethe, și lui i-ar fi lipsit deopotrivă dacă s-ar fi întâmplat să nu-l mai simtă; însă pentru Nicole, care avea de când se știa un sentiment de repulsie pentru acest miros, mirosul degetelor guvernantei îmbrăcând-o era încă una din încercările prin care trebuia să treacă.

— Și copiii, continuă Kaethe. Nu vrea să-i lase să se joace cu copiii noștri... Însă Franz se plictisise s-o mai asculte.

— Ține-ți mai bine gura – vorbe de felul acesta pot să-mi dăuneze din punct de vedere profesional; nu uita că datorăm clinica banilor lui Nicole. Haide, mai bine, să stăm la masă.

Kaethe își dădu seama că izbucnirea ei fusese inoportună, însă remarcă din urmă a lui Franz îi aminti că mai existau americani cu bani și, o săptămână mai târziu, își exprimă antipatia față de Nicole formulând-o în alte cuvinte.

Prilejul îl constitui o masă oferită în cinstea soților Diver la înapoierea lui Dick. De-abia se stinsese ecoul pașilor lor pe alee, când Kaethe îi spuse lui Franz:

— Ai văzut ce avea la ochi? Omul ăsta s-a desfrânat, nu glumă.

— Ia-o ușor, o rugă Franz. Dick mi-a povestit cum s-a întors acasă. A boxat în timpul călătoriei cu vaporul peste Atlantic. Pasagerii americani boxează o grămadă pe vasele astea transatlantice.

— Și vrei să cred așa ceva? pufni ea. Îl doare de-i ies ochii din cap când își mișcă brațul și are o rană necicatrizată încă la tâmplă – poți să vezi cât de colo că l-au și tuns în locul acela.

Franz nu remarcase asemenea detalii.

— Și atunci? întrebă Kaethe. Crezi că lucruri de genul ăsta pot să contribuie la renumele clinicii? Și l-am mai simțit cum duhnea a băutură, și în seara asta și încă de câteva ori, de când s-a întors, începu deodată să-și rostească vorbele mai rar, ca să-și acordeze vocea cu gravitatea lucrului pe care avea de gând să-l spună: Dick nu mai e un om serios.

Franz, care pornise în sus, pe scări, ridică din umeri, scuturându-se de insistențele ei. În camera de culcare, se întoarse deodată spre ea.

— E, cât se poate de sigur, un om serios și un specialist strălucit. Dintre toți doctorii care și-au luat, în ultima vreme, examenele

de specializare în neuropatologie la Zürich, Dick a fost considerat cel mai strălucit – mult mai bun decât aş ajunge eu vreodată.

— Să-ți fie rușine!

— Ăsta-i adevărul – rușinos ar fi să n-o recunosc, îi cer întotdeauna sfatul lui Dick când e vorba de cazuri mai complicate. Comunicările publicate de el sunt și acum clasice în domeniul lor – du-te la orice bibliotecă medicală și întreabă. Cei mai mulți dintre studenți cred că e englez – nu-și închipuie că o asemenea minuțiozitate științifică ar putea ieși dintr-un american. Gemu în sinea lui, scoțându-și pijamaua de sub pernă. Nu te înțeleg deloc; de ce vorbești așa, Kaethe? Am crezut că ții la el.

— Să-ți fie rușine, spuse Kaethe. Tu ești omul de bază aici, tu faci toată treaba. E ca povestea cu iepurele și cu broasca țestoasă – și după câte văd eu, iepurele și-a cam terminat cursa.

— Țț, Țț...

— Bine, bine, dar ăsta-i adevărul.

El tăie aerul printr-o mișcare bruscă cu palma deschisă.

— Taci acum!

Rezultatul fu că ajunseseră să se dueleze în vorbe ca la o ceartă în public. Kaethe recunoștea în sinea ei că fusese prea aspră cu Dick, pe care-l admira și în fața căruia se simțea intimidată, căci dintotdeauna fusese foarte atent și plin de înțelegere față de ea. În ce-l privea pe Franz, odată ce ideile lui Kaethe avuseseră timp să-i intre în cap, nu mai reuși niciodată să creadă că Dick ar fi om serios. Și, pe măsură ce trecea timpul, se convingea singur că nici nu crezuse vreodată cu adevărat așa ceva.

II

Dick îi expusese lui Nicole o versiune mult îmbunătățită a catastrofei de la Roma – că, din spirit filantropic, încercase să-și ajute un prieten beat. Putea să aibă încredere că Baby Warren va păstra tăcere, întrucât îi descriesese consecințele dezastruoase pe care le-ar fi putut avea adevărul asupra lui Nicole. Toate acestea însă erau prea puțin în comparație cu efectele dăunătoare pe care episodul continua să le aibă asupra lui.

Ca reacție față de asemenea înrâuriri, se aruncă într-o perioadă de activitate profesională intensă la clinică, astfel că Franz, care încerca s-o rupă cu el, nu putea găsi nici o bază de discuție în contradictoriu. Nici o prietenie demnă de acest nume nu a fost vreodată distrusă, într-un ceas, fără ca prin asta să nu se sfâșie dureros anumite aderențe fizice – și Franz înțelegea acumă că Dick înaintase din punct de vedere intelectual și emotiv cu o asemenea viteză încât până și vibrațiile îl tulburau acum; era un contrast până atunci considerat virtute în relațiile dintre ei. În felul acesta, de pildă, pentru treburile de zi cu zi, se fac pantofi din pielea rămasă de anul trecut.

Începuse însă luna mai până când Franz reuși să găsească prilejul ca să opereze o primă fisură între ei. Într-o zi, la amiază, Dick intră în biroul lor, palid la față și obosit, și se așeză pe un scaun spunând:

— Ei, s-a dus.

— A murit?

— I-a cedat inima.

Dick ședea istovit pe scaunul de lângă ușă. Își petrecuse ultimele trei nopți la căpătâiul pictoriței necunoscute, bântuită de eczeme și pe care ajunsese chiar să o iubească într-un fel; făcuse asta, în teorie, pentru a-i calcula dozele de adrenalină, însă, în realitate, ca s-o mai înconjoare cu lumina palidă pe care ar mai fi fost în stare s-o arunce în întunecimea ce-i stătea ei în față.

Tocmai pentru că simțea până la un punct ce simțea și el, Franz căuta să-și exprime repede o opinie:

— A fost un neurosifilis. Cu toate Wassermanurile pe care i le-am făcut, n-am să cred niciodată altceva. Fluidul spinal...

— Lasă acum, spuse Dick. O, Doamne, lasă acum! Dacă a ținut de-ajuns de tare la taina ei ca s-o ia cu ea când a murit, s-o lăsăm în pace și noi.

— Ai face mai bine să te odihnești.

— Nu-ți face griji. Am să mă odihnesc.

Franz avea acum prilejul să-și strecoare pana care să caște o crăpătură; ridicându-și ochii de pe telegrama către fratele decedatei îl întreabă:

— Sau poate că ai vrea să faci un mic drum?

— Nu acum.

— Nu vorbesc de o vacanță. E un caz la Lausanne. Am stat de vorbă toată dimineața la telefon cu un chilian...

— A fost atât de curajoasă, biata de ea, spuse Dick. Și i-a trebuit atât de mult! Franz clătină din cap cu simpatie și Dick își recâștigă controlul. Iartă-mă că te-am întrerupt.

— E o schimbare și asta. E vorba de un tată și de fiu-său – nu reușește să-l aducă pe băiat aici. Zice că să mergem unul din noi acolo.

— Ce e mai exact? Alcoolism? Destrăbălare? Când spui Lausanne...

— Câte puțin din toate.

— Mă duc eu. Ies ceva bani din cazul ăsta?

— O grămadă, aș spune. Contează că ai să stai acolo două sau trei zile și ai să te întorci cu băiatul dacă vezi că are nevoie să fie pus sub control. În orice caz, nu te grăbi; simte-te și tu bine; îmbină afacerile cu plăcerile.

După un somn de două ore în tren, Dick se simțea ca nou-născut și se îndreptă binedispus spre întrevederea cu *senor* Pardo y Ciudad Real.

Discuțiile în asemenea probleme se desfășurau aproape toate după același tipar. Adesea isteria reprezentantului familiei era la fel de interesantă din punct de vedere psihologic ca și situația pacientului. Cazul de față nu constituia o excepție: *senor* Pardo y Ciudad Real, un spaniol cărunt, prezentabil, cu atitudine nobilă, cu toate aparențele de bunăstare și autoritate, fierbea de mânie plimbându-se în sus și în jos prin apartamentul său, la Hotel des Trois Mondes; expuse istoria fiului său la fel de puțin stăpân pe sine ca și o femeie beată.

— Am ajuns la capătul puterilor oricât aș mai vrea să născocesc alte mijloace. Fiul meu e total corupt. Era corupt încă de la Harrow, corupt la King's College la Cambridge. E incorigibil. Acum, când mai e și băutura, se vede tot mai bine cât e de putred, și mereu are loc câte un scandal. Am încercat tot – am pus la punct un plan cu un doctor, un prieten de-al meu, i-am trimis pe amândoi într-o călătorie prin Spania. În fiecare seară îi făcea lui Francisco câte o injecție cu cantaridă și pe urmă se duceau îm-

preună la câte un bordel mai select – timp de o săptămână sau așa ceva; am avut impresia că merge, dar până la urmă rezultatul a fost zero. În cele din urmă, săptămâna trecută, chiar în camera asta sau, mai bine zis, în camera de baie – arăta cu degetul într-acolo – l-am pus pe Francisco să se dezbrace până la brâu și l-am bătut cu biciul.

— Asta a fost o prostie – și călătoria în Spania a fost inutilă. Se străduia să-și păstreze calmul în fața unui val de ilaritate; când te gândești că un om cu studii medicale s-ar fi putut preta la un asemenea experiment de amatori. *Señor*, trebuie să vă spun că în cazuri de felul acesta nu putem să promitem nimic. În ce privește băutura, suntem adesea în stare să realizăm ceva – asta cu condiția să avem din partea bolnavului sprijinul necesar. Primul lucru acum e să-l văd pe băiat și să caut să-i câștig încrederea ca să-mi dau seama dacă știe, intuitiv măcar, cum stau lucrurile cu el.

Băiatul, cu care ieși să stea de vorbă pe terasă, era în vârstă de aproximativ douăzeci de ani, bine făcut și cu o minte ageră.

— Aș vrea să aflu care e exact atitudinea dumitale în toată problema asta, îi spuse Dick. Ai impresia că situația ți se înrăutățește? Și vrei cu adevărat să faci ceva?

— Eu cred că da, spuse Francisco. Sunt foarte nefericit.

— Crezi că din cauza băuturii sau a acestei anormalități?

— Cred că băutura e provocată de cealaltă chestie. Rămase grav un timp – și deodată îl covârși o veselie nestăpânită și începu să râdă: Nu se mai poate face nimic. La King's mi se spunea Regina din Chile. Călătoria aceea în Spania – tot ce a ieșit de acolo a fost că acuma îmi vine să vărs când văd o femeie.

Dick căută să-l ia repede.

— Dacă te simți bine în situația asta, atunci n-am să pot să te ajut; am să-mi pierd timpul degeaba cu dumneata.

— Nu, să stăm puțin de vorbă; vedeți, pe toțiăștia îi disprețuiesc sincer... Era limpede că în băiatul acesta exista o anumită virilitate, pervertită acum într-o rezistență activă față de tatăl său. Însă avea în ochi expresia tipic perversă pe care și-o asumă pervertiții când își discută viciul.

— În cel mai bun caz e o chestiune pe muchie de cuțit, îi spuse Dick. Ai să-ți petreci toată viața făcându-ți sânge rău pe chestia

asta și în legătură cu urmările ei, și n-ai să mai ai nici timpul, nici energia să te mai ocupi de ceva serios sau folositor. Dacă vrei într-adevăr să faci față în lume, trebuie să începi prin a-ți controla senzualitatea – și în primul rând băutura care ți-o provoacă...

Vorbea mecanic – pentru că abandonase cazul cu zece minute înainte. Mai discută în modul cel mai agreabil încă vreun ceas despre casa natală a băiatului, în Chile, și despre planurile și ambițiile sale. Era prilejul cel mai bun pe care-l avusese Dick până atunci de a înțelege un asemenea caz dintr-un alt unghi decât cel patologic; își dădea seama că însuși farmecul pe care-l exercita îi permitea lui Francisco să-și înfăptuiască acțiunile asociale și, în ochii lui Dick, farmecul avea întotdeauna o existență independentă, fie că era vorba de curajul nebunesc și inutil al nefericitei care murise în clinică în dimineața aceea sau de grația plină de curaj pe care tânărul de acum, altminteri pierdut, o aducea în tot felul de istorii sordide și banale. Dick încercă să disece cazul în particule infime, pe care să le poată categorisi, știind că totalitatea unei vieți poate foarte bine să fie diferită calitativ de segmentele sale și, de asemenea, că viața, spre sfârșitul perioadei între treizeci și patruzeci de ani, nu mai putea fi analizată decât pe porțiuni mărunte. Dragostea lui pentru Nicole și pentru Rosemary, prietenia lui cu Abe North și cu Tommy Barban în universul sfărâmat de după sfârșitul războiului – astfel de contacte cu diverse personalități ajunseseră atât de apropiate, încât el însuși se identificase cu acestea; se ivise parcă o anumită necesitate de a accepta sau de a refuza totul; ca și cum, tot restul vieții, ar fi fost condamnat să ducă cu sine eurile anumitor oameni pe care-i întâlnise de timpuriu și pe care-i iubise de timpuriu, și să nu mai fie el întreg decât în măsura în care și ei erau oameni întregi. Era aici, sigur, un anumit fel de singurătate – atât de ușor era să fii iubit – atât de greu să iubești.

În timp ce ședea astfel, pe verandă, împreună cu tânărul Francisco, o fantasmă a trecutului îi ieși deodată în față. Un bărbat înalt, care se clătina în mod ciudat pe picioare, se desprinsese dintre tufșuri și se apropie de Dick și de Francisco cu un fel de fermitate nesigură. Pentru o clipă păru că e doar un element timid și neajutorat al peisajului, încât Dick abia dacă îl remarcă – apoi

doctorul se ridică repede în picioare, strângându-i mâna cu un aer preocupat, gândindu-se: „Dumnezeule! Am stârnit un adevărat viespar!“ și încercând să-și amintească de numele personajului.

— Domnul doctor Diver, nu?

— Ia te uită – domnul Dumphry, nu?

— Royal Dumphry. Am avut plăcerea de a fi invitat o dată la cină, în frumoasa dumneavoastră grădină.

— Sigur. Încercând să modereze entuziasmul domnului Dumphry, Dick începu să recite o cronologie impersonală. Asta a fost în 1924 și '25...

Rămase în picioare, însă Royal Dumphry, oricât păruse de timid la început, căuta să-și câștige pozițiile cucerite acum: i se adresă lui Francisco pe un ton jovial, intim, însă acesta din urmă, fiindu-i parcă rușine să comunice cu el, i se alătură lui Dick, încercând să-l facă să se îndepărteze.

— Domnule doctor Diver – un singur lucru vreau să vă spun până nu plecați. N-am uitat niciodată seara aceea în grădina dumneavoastră – cât de drăguți ați fost, dumneavoastră și soția dumneavoastră. Pentru mine e una dintre amintirile cele mai frumoase din viața mea, una dintre cele mai fericite, m-am gândit întotdeauna la oamenii pe care i-am întâlnit atunci ca la cei mai civilizați pe care i-am cunoscut în viața mea.

Dick își continua retragerea ca de crab către ușa cea mai apropiată a hotelului.

— Îmi pare bine că păstrați despre asta o amintire atât de plăcută. Acum, trebuie să văd...

— Înțeleg, continuă Royal Dumphry plin de simpatie. Am auzit că e pe moarte.

— Cine e pe moarte?

— Poate că n-ar fi trebuit să spun asta, dar avem amândoi același medic.

Dick tăcu o clipă privindu-l uimit.

— Despre cine vorbiți?

— Păi despre tatăl soției dumneavoastră – poate că am...

— Cine al soției mele?

— Presupun – vreți să spuneți că eu sunt primul...

— Vreți să spuneți că tatăl soției mele este aici, la Lausanne?

— Dar mi-am închipuit că știți – mi-am spus că pentru asta sunteți aici.

— Ce medic îl tratează?

Dick își însemnă numele într-un carnet; se scuza și se grăbi spre o cabină telefonică.

Doctorul Dangeu putea să-l primească pe doctorul Diver acasă la el chiar acum.

Doctorul Dangeu era un tânăr genovez; o clipă se temu că ar fi putut să-și piardă chiar un client rentabil, însă atunci când Dick îl liniști în privința aceasta, îi divulgă faptul că domnul Warren era într-adevăr pe moarte.

— N-are decât cincizeci de ani – însă ficatul nu i se mai reface; factorul precipitant este alcoolismul.

— Nu răspunde la tratament?

— Omul ăsta nu mai e în stare să rețină nimic decât lichide – îi mai dau trei zile sau, în cel mai bun caz, o săptămână.

— Fiica sa mai mare, domnișoara Warren, știe în ce stare e?

— Potrivit cu propria sa dorință, nu știe nimeni decât valetul său personal. Exact azi-dimineață am considerat că e cazul să-i spun – a primit știrea asta mai degrabă agitat, deși se află într-o dispoziție cucernică și resemnată încă de la începutul bolii.

Dick stătu o clipă pe gânduri.

— Mda – se hotărî încet –, în orice caz, am să mă îngrijesc eu de chestiunile familiale. Însă îmi închipui că familia are să ceară un consult.

— Cum doriți.

— Știu că vorbesc în numele lor când am să vă cer să-l chemați pe unul dintre cei mai cunoscuți medici de aici, din preajma lacurilor – Herbrugge, de la Geneva.

— Și eu m-am gândit la Herbrugge.

— Eu mai stau aici încă o zi cel puțin și am să păstrez legătura cu dumneavoastră.

În seara aceea, Dick îl vizită pe *señor* Pardo y Ciudad Real și stătura mai mult de vorbă.

— Avem proprietăți întinse în Chile – spunea bătrânul. Fiu-meu ar putea foarte bine să preia administrarea. Sau aș putea să-l bag

în oricare dintr-o duzină de mari întreprinderi din Paris. Clătină din cap și se îndreptă spre fereastră, dincolo de care cădea o ploaie de primăvară atât de senină, încât nici măcar nu le făcuse pe lebede să-și caute adăpost. Singurul meu băiat! N-ați putea să-l luați cu dumneavoastră? Spaniolul îngenunche pe neașteptate la picioarele lui Dick. — Nu mi-l puteți vindeca pe singurul meu băiat? Eu cred în dumneavoastră – îl puteți lua cu dumneavoastră, mi-l puteți vindeca!

— Este imposibil să internez o persoană pe asemenea motive. N-aș face-o chiar dacă aș putea.

Spaniolul se ridică în picioare.

— M-am pripit – m-am lăsat împins...

Coborând spre hol, Dick îl întâlnește pe doctorul Dangeu în ascensor.

— Eram tocmai pe punctul să te sun în camera dumatăle, spuse acesta din urmă. N-am putea sta de vorbă puțin pe terasă?

— A murit cumva domnul Warren? întrebă Dick.

— E-n aceeași stare – consultul are loc mâine-dimineață. Între timp dorește să-și vadă fiica – soția dumatăle – și asta cu disperare. Se pare că a fost o ceartă pe vremuri...

— Știu despre ce e vorba.

Cei doi medici se priviră unul pe altul, pe gânduri.

— De ce nu te duci să stai de vorbă cu el, până te hotărăști într-un fel? sugerează Dangeu. O să aibă o moarte liniștită – slăbiciune tot mai pronunțată, pierderea cunoștinței...

În cele din urmă, Dick consimți.

— Bine.

Apartamentul în care Devereux Warren se pierdea elegant în slăbiciunea tot mai pronunțată era de aceeași proporții ca și cel al lui *señor* Pardo y Ciudad Real – în tot hotelul se aflau mulți oaspeți care nu erau decât niște ruine bogate, evadați în fața justiției, pretendenți la tronurile unor principate trecute prin diferite stadii de evoluție, oameni care mai trăiau din derivatele opiului și barbituricelor, ascultând la nesfârșit, ca la un radio pe care nu l-ar fi putut închide, melodiile răgușite ale vechilor lor păcate. Colțul acesta al Europei este nu atât un punct de atracție pentru asemenea oameni, cât un loc care-i primește fără să le pună întrebări

jenante. Aici se încrucișează drumuri – oameni care se îndreaptă spre sanatorii particulare sau locuri pentru tratamentul tuberculozei, undeva, în munți, sau fințe care nu mai sunt *persona grata* în Franța sau Italia.

Apartamentul era menținut în întuneric. O călugăriță cu chip de sfântă îl îngrijea pe omul ale cărui degete emaciate atingeau un rozariu pe cuverturile albe. Era încă un bărbat prezentabil și glasul lui își regăsi tonul oarecum încețoșat al individualității de pe vremuri, când i se adresa lui Dick, după ce Dangeu îi lăsa singuri.

— La sfârșitul vieții înțelegem multe. De-abia acum, doctore Diver, înțeleg exact ce a fost.

Dick aștepta tăcut.

— Am fost un om rău. Dumneata știi că nu am nici un drept s-o mai văd pe Nicole vreodată, și cu toate acestea... trebuie să iertăm și să avem milă... Mătăniile îi scăpară dintre degetele fără vlagă și alunecară pe cuvertura imaculată a patului. Dick i le ridică. Dacă aș putea s-o mai văd pe Nicole zece minute, m-aș duce liniștit de pe lumea asta.

— Nu e o hotărâre pe care s-o pot lua eu singur, spuse Dick, Nicole nu e prea puternică. De fapt, el luase hotărârea și se prefăcea doar că mai șovăie. Pot să-i expun cazul acesta asociatului meu, doctorul cu care conduc clinica.

— Hotărârea pe care o va lua asociatul dumitale va fi bună și pentru mine – foarte bună, doctore. Să-ți mai spun că datoria pe care o simt față de dumneata este atât de mare...

Dick se ridică repede.

— Am să-ți anunț rezultatul prin doctorul Dangeu.

Întors în camera sa, făcu o comandă cu clinica de la Zugersee. După ce așteptă multă vreme, îi răspunse Kaethe de acasă de la ea.

— Aș vrea să intru în legătură cu Franz.

— Franz e peecat sus pe munte – și am să merg și eu după el – e ceva ce pot să-i comunic, Dick?

— În legătură cu Nicole – tatăl ei e pe moarte aici, la Lausanne. Spune-i asta lui Franz, ca să-și dea seama că e vorba de ceva important, și roagă-l să-mi telefoneze de acolo.

— Îi spun.

— Spune-i că am să stau aici în camera mea, la hotel, între trei și cinci, și pe urmă deseară, între șapte și opt, și că după aceea poate să ceară să fiu căutat în sala de mese.

Gândindu-se cum să fixeze orele acestea, uită să adauge că Nicole nu trebuia să fie anunțată. Când își aminti, legătura telefonică se întrerupse. Dar, oricum, Kaethe putea să-și dea singură seama.

...Kaethe, de fapt, nici nu avusese intenția să-i spună lui Nicole despre această convorbire telefonică, atunci când urca pe panta pustie presărată cu flori sălbatice de munte și bătută de vânturi tainice, unde pacienții erau scoși iarna să facă schi și primăvara alpinism. Când coborî din tren o văzu pe Nicole conducându-i pe copii într-un grup bine strâns. Apropiindu-se, își petrecu ușor brațul pe după umărul lui Nicole, spunându-i:

— Ce bine te înțelegi tu cu copiii – ar trebui să-i ajuți să se apuce vara de înot.

Jucându-se cu copiii, Nicole se încălzise și reflexul ei de a se trage în lături de sub brațul lui Kaethe fusese pur instinctiv, dar aproape brutal. Mâna lui Kaethe rămase o clipă stângace în gol, apoi reacționează și ea, tot instinctiv, și cu totul deplorabil.

— Ce, ai crezut că am vrut să te îmbrățișez? o întrebă cu asprime. De vină e numai convorbirea cu Dick, am vorbit cu el la telefon și i-am spus cât îmi pare de rău.

— S-a întâmplat ceva cu Dick? Kaethe înțelese deodată greșeala, însă făcuse un gest lipsit de tact și nu mai avea nici o posibilitate decât să-i răspundă; Nicole își continuă întrebările: Atunci de ce a *trebuit* să-i spui că-ți pare rău?

— Nu e nimic cu Dick. Trebuie să stau de vorbă cu Franz.

— *S-a întâmplat* ceva cu Dick?

Pe fața ei se zugrăvisse spaima și aceeași neliniște apăruse și pe chipurile copiilor Diver. Kaethe își pierdu cumpătul de tot:

— Tatăl tău e bolnav la Lausanne – Dick voia să stea de vorbă cu Franz în legătură cu asta.

— E foarte rău? întrebă Nicole – și tocmai atunci Franz se apropie de ele cu felul său doctoral de a fi, deliberat cordial. Ușurată, Kaethe îi spuse ce mai avea de spus, însă acum răul era făcut.

— Eu mă duc la Lausanne, anunță Nicole.

— Un moment, spuse Franz. Nu sunt sigur că ăsta e lucrul cel mai bun. Trebuie întâi să stau de vorbă la telefon cu Dick.

— Dar atunci pierd trenul, protestă Nicole, și pe urmă îl pierd și pe cel de ora trei de la Zürich. Dacă tata e pe moarte, trebuie... Lăasă fraza în aer, temându-se s-o termine. Trebuie să mă duc. Acum trebuie să alerg să prind trenul. Se îndreptă, vorbindu-le încă, în fugă, spre șirul de vagoane scunde care încununau creasta colinei cu aburi și cu pufnete. Le mai strigă peste umăr: Dacă îi telefonezi lui Dick, spune-i că am pornit spre el, Franz.

... Dick era în camera lui la hotel citind *New York Herald* când călugărița, care semăna cu o rândunică, intră agitată – și în aceeași clipă sună telefonul.

— A murit? o întrebă Dick pe călugăriță, cu oarecare speranță.

— *Monsieur, il est parti!*

— *Comment?*

— *Il est parti!*¹ – cu valetul, și bagajele au dispărut și ele.

Era incredibil: un om în starea în care se afla Warren să se dea jos din pat și să plece...

Dick răspunse la telefonul lui Franz.

— N-ar fi trebuit să-i spui lui Nicole, protestă el.

— Kaethe i-a spus, și a făcut foarte rău.

— La urma urmei, cred că a fost greșeala mea. Să nu-i spui niciodată un lucru unei femei până nu l-ai terminat. În orice caz, am s-o aștept pe Nicole... Auzi, Franz, aici s-a întâmplat chestia cea mai înnebunitoare... bătrânul s-a ridicat din pat și s-a dus...

— Ce-a făcut? Ce spunei?

— Spuneam că a pornit-o pe picioare... bătrânul Warren – s-a dat jos din pat și a șters-o.

— Și de ce nu?

— Dar era considerat pe moarte, în comă... și când colo, s-a dat jos din pat și a plecat, înapoi la Chicago, presupun... Nu știu bine, infirmiera tocmai e aici... Nu știu, Franz – acum mi s-a spus și mie... Mai cheamă-mă mai târziu...

¹ Domnule, a plecat! — Cum așa? — A plecat (fr.).

Petrecu următoarele două ore căutând să reconstituie ce făcuse Warren. Bolnavul găsisе un prilej în momentul când se schimbau infirmierele de zi și de noapte ca să se refugieze în bar, unde băuse pe nerăsuflate patru whisky-uri; își plătise hotelul cu o bancnotă de o mie de dolari, lăsând instrucțiuni funcționarului ca restul să-i fie trimis, și plecase, după toate probabilitățile, spre America. O ultimă încercare precipitată a lui Dick și Dangeu de a-l mai ajunge la gară nu avu alt rezultat decât că Dick nu mai reuși s-o întâmpine pe Nicole. Când se întâlniră în holul hotelului ea păru deodată istovită, și avea un fel de a-și strânge tare buzele care-l neliniști.

— Cum e tata? întrebă ea.

— E mult mai bine. Se pare că avea mari rezerve de energie. Ezită, încercând s-o pregătească pentru ce avea de spus. De fapt, s-a dat jos din pat și a plecat.

Simțind nevoia să bea ceva, căci vânătoarea după Warren îl făcuse să piardă ora mesei, o conduse, ea încă neînțelegând, spre sala de mese și continuă, în timp ce se instalau în două fotolii de pluș și comandau un cocteil și o bere:

— Doctorul care îl trata a pus un diagnostic greșit sau ceva de genul acesta – stai un moment, n-am avut vreme să mă gândesc nici eu bine la toată chestia.

— Și a plecat.

— A luat trenul de seară spre Paris.

Rămaseră tăcuți. Dinspre Nicole se simțeau efluviaile unei mari apatii.

— A fost instinctul, spuse Dick în cele din urmă. De fapt, era într-adevăr pe moarte, însă a încercat să mai reia o clipă ritmul – nu e primul om care s-a ridicat de pe patul de moarte să plece – ca un ceas vechi, înțelegi – îl scuturi și într-un fel sau altul, din obișnuință, pornește iarăși. Acum, și tatăl tău...

— O, nu-mi mai tot explica, spuse ea.

— Principala lui combustibil a fost frica, continuă el. I s-a făcut frică și atunci a fugit. Probabil că are să trăiască până la nouăzeci de ani...

— Te rog, nu-mi mai spune nimic, zise ea. Te rog, nu – n-aș mai putea suporta.

— Bine. Drăcușorul acela mic pe care am venit să-l văd e un caz fără speranțe. Ne-am putea întoarce amândoi mâine.

— Nu înțeleg de ce-a trebuit să intri tu în toate chestiile astea, izbucni ea.

— Chiar nu vezi? Nici eu nu înțeleg uneori.

Ea își lăsă mâna peste a lui.

— O, îmi pare rău c-am spus asta, Dick.

Cineva adusese un patefon în bar și rămaseră mai departe acolo să asculte *Nunta păpușii fardate*.

III

Într-o dimineață, o săptămână mai târziu, pe când se oprise în fața biroului să-și ridice poșta, Dick auzi deodată afară ceva neobișnuit: pacientul Von Cohn Morris pleca. Părinții lui, niște australieni, îi urcau cu tâmbălău bagajele într-o limuzină mare; alături era doctorul Ladislau, protestând cu gesturi ineficiente împotriva gesticulațiilor violente ale lui Morris-senior. Tânărul însuși supraveghea îmbarcarea cu o cinică detașare, când se apropie și doctorul Diver.

— Nu v-ați hotărât cam brusc, domnule Morris?

Domnul Morris tresări când îl zări pe Dick – fața rubicondă și carourile mari de pe costumul lui păreau că se însuflețesc și apoi se sting asemenea unor becuri electrice. Se apropie de Dick ca și cum ar fi vrut să-l lovească.

— E vremea să plecăm de aici și noi, și cei care au venit cu noi, începu – și se opri ca să-și tragă răsuflarea. E timpul, doctore Diver, e timpul...

— N-ați vrea să intrăm în biroul meu? îi sugeră Dick.

— Eu nu! Am să stau de vorbă cu dumneata, însă mă spăl pe mâini de dumneata și de instituția dumitale.

— Îmi pare rău că vă aud vorbind astfel.

Celălalt își agita amenințător degetul prin aer, spre Dick:

— Îi spuneam tocmai doctorului aici de față. Ne-am irosit și timpul, și banii.

Ladislau se mișcă într-un gest vag de negație, semnalizând o eschivare neconvingătoare. Dick nu-l simpatizase niciodată pe

Ladislau. Reuși să-l atragă pe furiosul australian pe alee, în direcția biroului său, încercând să-l convingă să intre acolo, însă celălalt clătină din cap.

— De *dumneata* e vorba, doctore Diver, de *dumneata*, chiar *dumneata* ești omul. M-am adresat doctorului Ladislau pentru că *dumneata* nu erai de găsit nicăieri, și pentru că doctorul Gregorovius nu se întoarce până diseară și eu nu mai puteam aștepta. Nu, domnule! N-am mai vrut să aștept nici un moment după ce fiul meu mi-a spus adevărul.

Se apropie amenințător de Dick, care stătea destins, gata să-l țină la distanță dacă i s-ar fi părut necesar.

— Fiul meu e internat aici pentru alcoolism și mi-a spus că a simțit miros de alcool în răsufierea dumatăle. Da, domnule! Aspiră repede, în aparență fără succes. Nu o dată, ci de două ori Von Cohn mi-a spus că a simțit miros de alcool tare în răsufierea dumatăle. Nici eu și nici doamna mea n-am atins niciodată o picătură de așa ceva în viața noastră. Noi ți-l dăm pe mână pe Von Cohn ca să-l vindec și, în mai puțin de o lună, el te miroase de două ori a băutură! Ce fel de cură mai e și asta?

Dick ezită; domnul Morris era într-adevăr în stare să facă o scenă pe aleea clinicii.

— În fond, domnule Morris, nu toată lumea are să renunțe la un lucru pe care-l consideră drept un element nutritiv pentru că fiul dumatăle...

— Dar *dumneata* ești doctor, omule! strigă Morris furios. Când muncitorii beau bere, o fac pe pielea lor – dar de la *dumneata*, aici, oamenii se așteaptă să-i vindecă...

— Mergeți prea departe. Fiul *dumneavoastră* a venit la noi pentru cleptomanie.

— Și ce era să-i provoace asta? Omul striga aproape în gura mare. Băutura – băutura până la pierderea minților. Crezi că nu știi ce-nseamnă să-ți bei mințile? Asta e! Unchiul meu de sânge a fost spânzurat din cauza asta, auzi! Fiul meu se internează într-un sanatoriu și propriul lui doctor duhnește a băutură!

— Am să vă cer să părăsiți sanatoriul.

— *Dumneata* să-mi ceri? Plecăm noi!

— Dacă v-ați putea stăpâni puțin, v-am spune care au fost rezultatele tratamentului până acum. Firește, din moment ce

gândiți cum gândiți, nu-l mai putem ține pe fiul dumneavoastră ca pacient...

— Dumneata îndrăznești să-mi vorbești mie de stăpânire?

Dick îi făcu semn lui Ladislau să se apropie și-i spuse:

— Vrei să ne reprezinți dumneata și să-ți iei rămas-bun în numele nostru de la pacient și de la familia sa?

Se înclină ușor în fața lui Morris și intră în birou; acolo rămase o clipă țeapăn, în picioare, chiar lângă ușă. Așteptă până ce automobilul, cu părinții grosolani, cu odrasla devitalizată, degenerată, se îndepărtă; era ușor de prezis evoluția accidentală a acestei familii prin Europa, terorizându-i pe oamenii mai buni decât ei prin ignoranța lor agresivă și prin forța banilor. Însă problema care-l frământa pe Dick, după ce caravana cu familia Morris dispăruse, era în ce măsură el însuși fusese cel care provocase această situație. Bea vin la fiecare masă, seara, înainte de a merge la culcare, mai bea un pahar, de obicei puncti de rom și uneori mai bea o anumită cantitate de gin după-amiază – ginul era cel mai greu de detectat în respirație. Bea în medie un sfert de litru de alcool în fiecare zi, prea mult pentru a se pierde total în combustia trupească.

Înlăturând tendința de a se justifica în fața propriilor săi ochi, se așeză la biroul său și scrise, ca pe o rețetă, un regim care să-i reducă la jumătate cantitatea de alcool. Medicii, șoferii și clericii catolici nu trebuie niciodată să miroasă a băutură, așa cum au voie pictorii, agenții de bursă, ofițerii de cavalerie; Dick nu se învinovăța decât de lipsă de discreție. Însă problema nu fu deloc clarificată când, jumătate de oră mai târziu, Franz, refăcut după două săptămâni petrecute în munți, își opri automobilul pe alee, atât de nerăbdător să-și reia lucrul încât se și adâncise în el înainte de a fi intrat în birou. Dick îl aștepta acolo.

— Cum a fost pe Everest?

— Am fi putut face și Everestul chiar, în ritmul în care am urcat. Ne-am și gândit la asta. Cum merg lucrurile pe aici? Ce face Kaethe a mea, ce face Nicole?

— Totul merge bine pe plan domestic. Dar, Doamne, Franz, am avut o scenă urâtă azi-dimineață.

— Cum așa? Ce s-a întâmplat?

Dick se plimba prin cameră în timp ce Franz telefona la vila lui. După ce conversația familială se termină, Dick spuse:

— Tânărul Morris a fost scos de la noi – s-a iscat un scandal.

Fața încântată a lui Franz se lungi.

— Știu c-a plecat. L-am întâlnit pe Ladislau pe verandă.

— Ce-a spus Ladislau?

— Doar că tânărul Morris și-a făcut ieșirea – și că ai să-mi povestești tu. Ce s-a întâmplat?

— Obișnuitele motive incoerente.

— Era un diavol băiatul ăla!

— Era un caz bun pentru anestezii, conveni Dick. Oricum, tatăl lui îl terorizase pe Ladislau ca pe un indigen într-o țară colonială până când am ajuns eu la fața locului. Ce facem cu Ladislau? Îl mai ținem? Eu zic că nu – nu face față situațiilor... Dick ezită o clipă, gata să mărturisească adevărul, n-o făcu totuși, ca să aibă timpul să se mai gândească încă o dată la toată situația. Franz stătea cocoțat pe marginea biroului, încă îmbrăcat cu halatul de șofer și cu mânușile groase în mâini. Dick spuse:

— Una din remarcile pe care băiatul i le-a făcut tatălui era că distinsul tău colaborator e un bețiv. Bătrânul e fanatic și descendentul pare să fi detectat urme din marele nostru *vin-du-pays* în răsufierea mea.

Franz se așeză, lungindu-și buza inferioară.

— Povestește-mi mai în amănunt totul, spuse în cele din urmă.

— De ce nu ți-aș spune chiar acum? sugeră Dick. Tu ești cel mai în măsură să știi că nu sunt omul care să abuzeze de băuturi tari. Ochii lui și ai lui Franz străluciră întâlnindu-se într-un schimb de priviri directe. Ladislau l-a lăsat pe bătrân să se monteze atât de tare, încât eu am fost pus în defensivă. Toate astea s-ar fi putut întâmpla în fața pacienților, și-ți închipui cât de greu e să te aperi într-o asemenea situație.

Franz își scoase mânușile și halatul. Se îndreptă spre ușă și-i spuse secretarei: „Să nu fim deranjați“. Întorcându-se în cameră se așeză la masa cea mare și-și făcu de lucru cu scrisorile, fără să se gândească prea mult la cum avea să acționeze, atitudine caracteristică

pentru cei ajunși într-o asemenea postură; mai degrabă întrebându-se cum să-și compună o mască potrivită pentru ce avea de spus.

— Dick, știu foarte bine că tu ești un om temperat, echilibrat, chiar dacă nu suntem întotdeauna cu totul de acord în ce privește alcoolul. Însă a venit vremea când... Dick, trebuie să-ți spun sincer că am băgat de seamă de mai multe ori că băuseși când n-ar fi fost momentul s-o faci. Trebuie să fie vreun motiv. De ce nu încerci să-ți mai iei un concediu, o perioadă de abțință...

— Absență, îl corectă Dick mecanic. Nu e o soluție pentru mine să plec.

Erau amândoi iritați, Franz pentru că i se stricase dispoziția în care se reîntorsese.

— Uneori parcă nu mai faci apel la bunul tău simț, Dick.

— N-am înțeles niciodată ce înseamnă bunul-simț când trebuie aplicat la situațiile complicate – afară de cazul când un medic cu pregătire de medicină generală ar fi în stare să facă o operație mai bine decât un specialist.

Era covârșit de un dezgust irezistibil față de întreaga situație. Să explice, să cârpească – lucruri de felul acesta nu mai erau operații firești la vârsta lor – era mai bine să continue cu ecoul disonant al aceluiași adevăr vechi bine-cunoscut urechilor.

— Așa nu mai merge, spuse el deodată.

— Da, așa cred și eu, recunosc Franz. Nu-ți mai stă gândul la clinica noastră, Dick.

— Știu. Vreau să plec – putem să ne gândim mai târziu la un aranjament oarecare ca să scoatem banii lui Nicole de aici, treptat.

— M-am gândit și la asta, Dick – îmi dădeam seama că o să ajungem aici. Sunt în măsură să obțin un sprijin din altă parte, și va fi posibil să vă luați înapoi toți banii până la sfârșitul anului.

Dick nu avusese intenția să ajungă atât de curând la o hotărâre în această privință și nici nu s-ar fi așteptat ca Franz să accepte atât de repede ruptura; cu toate acestea, acum simțea o ușurare. Constatase de mai multă vreme, cu deznădejde, că etica sa profesională se dizolva într-un haos.

IV

Familia Diver avea să se reîntoarcă pe Riviera, adică acolo unde se afla de fapt căminul lor – Vila Diana fusese închiriată iarăși pentru perioada de vară, astfel că-și petrecură timpul până în toamnă prin localitățile balneare germane și orașele cu catedrale din Franța, unde se simțiră invariabil fericiți vreme de câteva zile. Dick scrisse câte puțin, nimic sistematic însă; trăia una dintre clipele de viață care sunt mai ales de așteptare; nu în ce privește sănătatea lui Nicole, care părea să fie influențată în bine de călătorie, nici în ce privește lucrul, ci pur și simplu de așteptare. Cei care acordau semnificație acestei perioade erau copiii.

Interesul pe care Dick îl manifesta față de copii sporea odată cu vârsta lor, aveau acum șapte și, respectiv, nouă ani. Reușise să păstreze contactul sentimental cu ei trecând peste guvernante, conducându-se după principiul că, în loc de a obține cu forța dragostea copiilor, era mai bine să folosească atenția îndelungată, plină de griji, controlul, echilibrarea și continuitatea legăturii cu ei, toate menite să le arate că se aștepta din partea lor la un respect al datoriei. Ajunsesse să-i cunoască mai bine decât îi cunoștea Nicole și, în dispoziția expansivă pe care i-o dădeau vinurile din diferitele regiuni vizitate, stătea de vorbă și se juca îndelung cu ei. Aveau farmecul îngândurat, aproape trist, caracteristic copiilor care au învățat devreme să nu râdă sau să nu plângă; în aparență, nu se lăsau niciodată stăpâniți pe de-a-ntregul de vreo emoție, ci se mulțumeau cu regimul simplu și cu plăcerile simple care le erau permise. Trăiau la nivelul mediu găsit ca recomandabil prin experiența vechilor familii din lumea occidentală, ajutați să crească în vârstă mai degrabă decât în experiența exterioară. Dick considera, de exemplu, că nimic nu dezvoltă spiritul de observație mai mult ca obligația de a păstra tăcere.

Lanier era un băiat imprevizibil, cu o curiozitate neomenească: „Da, dar câți pomeranieni ar trebui să bată un leu, tată?” ar fi putut constitui un exemplu tipic de întrebare cu care-l hărțuia pe Dick. Topsy era mai ușor de condus. Împlinise șapte ani, era foarte blondă și delicios de asemănătoare cu Nicole; în trecut, Dick fusese chiar neliniștit din cauza aceasta. Mai târziu devenise robustă

ca orice copil american. Era mulțumit de amândoi, însă pe ei nu-i lăsa să vadă decât tacit asta. Nu li se permitea nici o abatere de la buna purtare. „Ori înveți politețea acasă“, spunea Dick, ori lumea te învață cu biciul să fii politicos și s-ar putea ca atunci să fii atins cam dureros. Ce-mi pasă mie dacă Topsy mă *adoră* sau nu? N-o cresc, doar, să-mi fie nevastă“.

Un alt element caracteristic pentru vara și toamna de atunci, în familia Diver, fusese abundența banilor. Ca urmare a vânzării părții lor din clinică și a unor evoluții petrecute în America, aveau acum atât de mulți bani, încât însăși cheltuirea lor și grija de bunurile pe care și le-ar fi putut cumpăra constituiau preocupări în sine. Stilul în care călătoreau părea de-a dreptul fabulos.

Să-i privim, de pildă, în momentul în care trenul încetinește la Boyen, unde au să-și petreacă două săptămâni vizitând punctele de atracție. Coborârea din vagonul de dormit a început încă de la frontiera italiană. Camerista guvernantei și camerista doamnei Diver au venit de la clasa a doua, ca să dea o mână de ajutor la bagaje și la adus câinii. *Mademoiselle* Bellois va supraveghea bagajele de mână, lăsând câinii cei mari în grija uneia dintre fete, iar perechea de pechinezi, celelalte. Nu sărăcia spirituală o face pe femeie să se împresoare de viață – s-ar putea să fie vorba de o supraabundență de interese; cu excepția crizelor specifice bolii ei, Nicole era întotdeauna în stare să se îngrijească de toate. Când, din vagonul de bagaje aveau să se descarce patru cuteri mari, un geamantan cu pantofi, trei cuteri pentru pălării, un grup de cuteri ale servantelor, o trusă portativă de manichiură, o cutie de doctorii, o lămpiță de spirt, un set pentru picnic, patru rachete de tenis în cutiile lor, un patefon, o mașină de scris. Distribuite printre locurile rezervate membrilor familiei și anturajului lor mai erau două duzini de sacoșe, valizoare și pachete suplimentare, fiecare dintre ele numerotate, până la eticheta de pe caseta cu bastoane. Astfel, întregul bagaj putea fi verificat în două minute pe oricare dintre peroanele gărilor, unele dintre pachete lăsate în gară, altele luate cu ei, de la „lista cu echipamentul pentru excursie scurtă“ până la „lista cu echipamentul pentru o vizită mai lungă“ mereu revizuite și purtate pe niște plăcuțe cu rame de metal în poșeta lui Nicole. Elaborase tot sistemul încă din călă-

toriile din copilărie însoțind-o pe mama sa mereu bolnavă. Era echivalentul sistemului folosit de ofițerii însărcinați cu manutanța unui regiment și care trebuie să aibă grijă de stomacurile și echipamentul a trei mii de oameni.

Familia Diver coborî în grup compact pe peron în amurgul care începuse să se lase devreme, în vale. Sătenii le urmăreau debarcarea cu o evlavie asemănătoare celei cu care urmăriseră pelerinajele italiene ale lordului Byron cu un secol mai înainte. Gazda lor era contesa di Minghetti, actualul rang al lui Mary North. Periplul ei, început dintr-o cameră de deasupra unei papetării din Newark, luase sfârșit printr-o căsătorie extraordinară.

„Conte di Minghetti“ nu era decât un titlu papal; bogăția soțului lui Mary provenea din faptul că era proprietarul și stăpânitorul unor zăcăminte de mangan, undeva, în Asia de sud-vest. El personal nu avea un ten suficient de deschis la culoare pentru a se putea aventura într-un vagon de clasa întâi, mai la sud de linia Mason-Dixon, în Statele Unite: era din neamul cabil-berber-sabean-hindus, care se întinde pe o centură largă de-a lungul Africii de Nord și al Asiei și pe care europenii îi privesc doar cu ceva mai multă simpatie decât pe corciturile din porturi.

Când aceste familii princiare, una din Răsărit și alta din Occident, se opriră una în fața celeilalte, pe peronul gării, splendoarea Diverilor părea să nu fie decât simplitatea unor pionieri în comparație cu a celorlalți. Gazdele veniseră însoțite de un majordom italian purtând baston de mareșal, de un cvartet de servanți cu turbane, cocoțați pe motociclete și de două femei pe jumătate ascunse sub voaluri, oprite, pline de respect, la câțiva pași în spatele lui Mary și care o întâmpinară cu salamalecuri pe Nicole, făcând-o să tresară la gesticulațiile lor neașteptate.

Pentru Mary, ca și pentru familia Diver, salutul acesta era într-un fel comic; Mary scoase un chiot de scuze, menit să mai îmblânzească gravitatea momentului; și cu toate acestea glasul ei, când își prezentă soțul, folosind titlul său asiatic, avea o notă de mândrie și o anume fluență sonoră.

În camerele lor, când se schimbau pentru masă, Dick și Nicole își adresară câte o grimasă plină de un respect simulat; bogații care doresc să fie considerați democrați se prefac, când sunt singuri, că sunt covârșiți de luxul din jur.

— Micuța Mary North știe perfect ce vrea, mormăi Dick cu obrazul acoperit de clăbuc. Abe i-a făcut educația și iat-o măritată cu un Buddha. Dacă vreodată Europa va deveni bolșevică, ea se va preschimba în mireasa lui Stalin.

Nicole își ridică ochii din trusa de toaletă.

— Fii atent ce spui, Dick. Însă râse și ea. Sunt dulci. Și vezi vasele de război trăgând salve în cinstea lor, să-i salute sau mai știu eu, poate să-i asalteze. La Londra, Mary umblă numai cu autobuzul Casei regale.

— Te cred, spuse el. Când o auzi pe Nicole discutând la ușă cu o cameristă și cerându-i să-i aducă niște ace, strigă: Mă întreb dac-aș putea căpăta un whisky; parcă simt aerul de munte.

— Are să aibă ea grijă; și curând Nicole îi strigă prin ușa camerei de baie: Era una dintre femeile de la gară. Acum văd că și-a scos voalul.

— Ce ți-a mai spus Mary despre viața ei? întrebă el.

— N-a spus prea multe. Se interesa de viața din lumea bună – mi-a pus o grămadă de întrebări despre arborele meu genealogic și așa mai departe, ca și cum aș avea cea mai vagă idee despre chestiile astea. Însă se pare că mirele mai are doi copii foarte smoliți dintr-o altă căsătorie – și unul dintre ei e bolnav de o boală asiatică din astea pe care nu le pot identifica exact. Trebuie să-i fac atenți pe copii. Mie mi se pare cam suspect. Mary n-are decât să înțeleagă singură ce credem noi despre toate astea. Rămase o clipă pe gânduri.

— Are să înțeleagă foarte bine, o liniști Dick. Probabil că îl țin la pat pe copilul ăsta bolnav.

La masă, Dick intră în conversație cu Hosain, care-și făcuse studiile la un colegiu englezesc. Hosain se interesă de cursul acțiunilor la bursă, despre Hollywood și Dick, stimulându-și imaginația cu șampanie, îi povesti niște istorii de adormit de-a-n picioarele.

— Miliarde? întrebă Hosain.

— Triliarde, îl asigură Dick.

— Nu prea pot să-nțeleg cum...

— Ei, poate că de fapt doar milioane, conveni Dick. Fiecare client al hotelului are la dispoziție un harem – sau, în sfârșit, ceva în genul unui harem.

— Și chiar și cei care nu sunt actori și regizori?

— Orice individ care se instalează la un hotel – chiar și voiajorii comerciali. Păi și mie au încercat să-mi trimită o duzină de candidate, numai că Nicole n-a vrut să audă de așa ceva.

Când se întoarseră în camera lor, Nicole îl certă:

— De ce atâtea cocteiluri? Și pe urmă de ce-ai folosit cuvântul „venetic“ în fața lui?

— Iartă-mă. Voiam să spun venețian. A fost un lapsus.

— Dick, nu te recunosc.

— Uite, îți mai cer o dată iertare. Nici eu nu mă prea simt în apele mele, ca pe vremuri.

În noaptea aceea, Dick deschise o fereastră în camera de baie, dând spre o curte îngustă, tubulară, a castelului, cenușie ca o blană de șobolan, dar în momentul acela răsunând de o muzică ciudată, plângăreată, tristă ca o melodie de flaut. Doi bărbați cântau, probabil într-o limbă orientală sau într-un dialect plin de k-uri și l-uri; se aplecă pe fereastră, însă nu reuși să-i vadă; sunetele aveau, evident, o semnificație religioasă și, el însuși obosit și fără nici o emoție, îi lăsă să-și facă rugăciunile și pentru el, însă nici el nu știa pentru ce anume, în afară de ruga de a nu se lăsa cuprins de melancolia tot mai stăruitoare.

A doua zi, pe coasta unui deal cu o pădure sărăcăcioasă, vânăra niște păsări slăbănoage, rude îndepărtate ale potârnicilor. Vânătoarea se desfășura după modelul vag al celor englezești, cu un corp de hăitași lipsiți de experiență, pe care Dick reuși să nu-i împuște numai descărcându-și arma direct deasupra capului.

La întoarcere, Lanier îi aștepta în camera lor.

— Tată, mi-ai spus să te anunțăm imediat dacă ajungem să ne apropiem de copilul bolnav.

Nicole se întoarce repede spre el, dintr-odată atentă.

— ...așa că, mamă, continuă Lanier, întorcându-se către ea, băiatul acela face baie în fiecare seară și astă-seară și-a făcut baia chiar înaintea mea și a trebuit să fac și eu baie în apa rămasă de la el, și era murdară.

— Cum? Ce tot spui acolo?

— I-am văzut cum l-au scos pe Tony din cadă și pe urmă m-au chemat pe mine să intru și în apa era murdară.

— Dar cum așa, ai intrat în apa aceea?

— Da, mamă.

— Cerule! exclamă ea către Dick.

— De ce nu ți-a schimbat apa Lucienne când ai intrat tu în baie? întrebă el.

— Lucienne n-a putut. E un cazan tare ciudat – parcă ar vrea să se dea la tine, și a ars-o tare de tot pe braț aseară, și acum ei i-e frică, și una din femeile alea două...

— Intră numaidecât aici în cadă și fă o baie.

— Să nu mă spui că *eu* ți-am zis, îl rugă Lanier din prag.

Dick intră și presără un dezinfectant în cadă; închizând apoi ușa, îi spuse lui Nicole:

— Sau stăm de vorbă cu Mary, sau mai bine plecăm de aici. Ea fu de acord și el continuă: Oamenii ăștia își închipuie că odraslele lor ar fi prin firea lor mai curate decât copiii altora și că bolile lor n-ar fi contagioase.

Dick se apropie de masă și-și turnă un pahar din carafă, mestecând cu iritare un biscuit în ritm cu apa pe care o auzea curgând în cadă, alături.

— Spune-i lui Lucienne să învețe cum se umblă cu cazanul acela – sugeră el. În clipa aceea una dintre asiatică bătău la ușă.

— El Contessa.

Dick îi făcu semn să intre și închise ușa.

— Băiețușul bolnav se simte mai bine? o întrebă cu simpatie.

— Mai bine, da; dar tot are eczeme foarte des.

— Îmi pare rău – îmi pare rău de ce aud. Însă, știi ce, copiii noștri nu trebuie să facă baie în apa rămasă de la el. Lucrul acesta nici nu trebuie să se discute – sunt sigur că stăpâna dumitale s-ar înfuria dacă ar afla c-ai făcut așa ceva.

— Eu? Femeia părea sincer surprinsă. Cum așa, am văzut-o pe femeia dumneavoastră că nu se pricepe să umble cu cazanul din baie – i-am spus ce să facă și am dat drumul la apă în cadă.

— Însă, când un copil e bolnav, trebuie să lași apa să curgă toată din cadă și să cureți bine cada.

— Eu?

Încându-se, femeia trase aer adânc în piept, scoase un suspin convulsiv și ieși în goană din cameră.

— Nu trebuie să-și facă ucenicia în civilizația occidentală pe spinarea noastră, spuse el furios.

La masă, în seara aceea, își dădu seama că vizita trebuia în mod inevitabil scurtată; despre țara lui proprie Hosain s-ar fi părut că nu remarcase decât că erau mulți munți și câteva capre și crescători de capre. Era un tânăr rezervat – să-l atragă în relații mai directe ar fi necesitat efortul sincer pe care Dick nu-l mai rezerva acum decât pentru cei din familia lui. Curând după masă, Hosain o lăsă pe Mary împreună cu soții Diver, însă vechea unitate era compromisă – între ei se întindeau acum teritoriile sociale neliniștite pe care Mary era dornică să le cucerească. Dick se simți ușurat când, la ora nouă și jumătate, Mary primi și citi un bilet, apoi se ridică în picioare.

— Vă rog să mă iertați – soțul meu pleacă într-o scurtă călătorie și trebuie să mă duc la el.

În dimineața următoare, urmând-o pe servitoarea care le aducea cafeaua, Mary intră în camera lor. Ea era îmbrăcată, ei încă nu, părea să se fi sculat mai demult. Fața îi era înăsprită de o furie rece, care-i crispa obrazul în ticuri.

— Ce-i cu povestea asta, că Lanier a fost obligat să facă baie în apă murdară?

Dick începu să protesteze, însă ea îl întrerupse.

— Ce mai e și povestea asta, că i-ai fi ordonat surorii bărbatului meu să curețe cada lui Lanier?

Rămăsese în picioare privindu-i pe când ei se ridicaseră în capul oaselor, neputincioși ca niște idoli în patul lor, încărcăți cu tăvile micului dejun în brațe. Exclamară într-un glas:

— Sora lui!

— Că i-ați comandat uneia dintre surorile lui să curețe cada de baie?

— Dar noi n-am... glasurile le sunau la unison, spunând amândoi același lucru: Am stat de vorbă cu servitoarea aceea indigenă...

— Ați stat de vorbă cu sora lui Hosain.

Dick nu putea să spună altceva decât:

— Mi-am închipuit că sunt servitoare.

— Ți s-a spus doar că sunt *himadune*.

— Ce spui? Dick se ridică din pat și se înfășură în halat.

— V-am explicat amândurora, când eram lângă pian, alaltăieri seară. Nu-mi spune că erai prea binedispus ca să nu fi înțeles.

— Ce mi-ai spus exact? Nici n-am auzit ce-ai spus la început. N-am făcut legătura – pur și simplu n-am făcut legătura, Mary. Mda, tot ce putem face este să ne ducem să-i cerem scuze.

— Să vă duceți la ea să-i cereți scuze! Ți-am explicat că atunci când membrul cel mai în vârstă al familiei – când se căsătorește cel mai în vârstă –, atunci cele două surori mai mari ale lui se consacără și devin *himadune* – adică damele de companie ale soției lui.

— Și din cauza aceasta a plecat Hosain aseară?

Mary ezită; apoi aprobă din cap.

— A trebuit să plece – au plecat toți. E imperativ pentru onoarea familiei lui...

Acum amândoi soții Diver se ridicaseră din pat și se îmbrăcau; Mary continuă:

— Și ce mai e și toată istoria asta cu apa din cadă? Ca și cum s-ar putea întâmpla așa ceva în casa noastră! Să-l întrebăm pe Lanier.

Dick se așează pe marginea patului dându-i de înțeles lui Nicole printr-un gest că o roagă să preia discuția. Între timp Mary se îndreaptă spre ușă și-i spuse ceva, pe italienește, unui servitor.

— Stai un moment, spuse Nicole. Eu nu admit așa ceva.

— Tu ne-ai acuzat, spuse Mary pe un ton pe care nu-l mai folosise niciodată până atunci față de Nicole. Acum am și eu dreptul să văd despre ce e vorba.

— Nu vreau să-l aduc pe copil aici la confruntare. Nicole își aruncă îmbrăcămintea prin cameră ca pe o bandă rulantă.

— Foarte bine, spuse Dick. Să-l aducem pe Lanier. Să rezolvăm odată toată chestia asta cu apa de baie – să vedem dacă e adevăr sau minciună.

Lanier, doar pe jumătate îmbrăcat și fizic, și moral, veni să privească cu ochii rotunzi chipurile adulților care-i stăteau în față.

— Ascultă, îl întrebă Mary, cum de-ai ajuns să-ți închipui că ai fost pus să faci baie într-o apă care mai fusese folosită de altcineva înainte?

— Vorbește, adăugă Dick.

— Era doar murdară, asta e tot.

— N-ai auzit din camera ta, de alături, cum curgea altă apă în cadă?

Lanier recunosc că s-ar fi putut întâmpla așa ceva, însă își repetă cuvintele: — Apa era murdară. Era puțin intimidat și încerca să se descurce în situația aceasta.

— N-ar fi putut să curgă, pentru că...

Cei mari căutau să-l facă să vorbească.

— De ce nu?

Stătea în fața lor în halatul său micuț, părinților lui trezindu-le simpatia, iar lui Mary sporindu-i și mai mult nerăbdarea – apoi spuse:

— Apa era murdară, era plină cu urme de săpun.

— Când nu ești sigur pe ceea ce spui... Începu Mary, însă Nicole o întrerupse.

— Termină, Mary. Dacă erau urme de săpun în apă era logic să-și închipuie că apa ar fi fost murdară. Tatăl lui i-a spus să vină să...

— Era cu neputință să fi fost urme de săpun în apă.

Lanier își privi tatăl cu reproș, căci acesta îl trădase. Nicole îl apucă de umeri, îl întoarse pe călcăie și-l trimise afară din cameră; Dick rupse încordarea izbucnind în râs.

Atunci, ca și cum râsul acesta ar fi rechemat trecutul, vechea lui prietenie, Mary își dădu seama cât de mult se îndepărtase de ei și spuse blând:

— Așa e întotdeauna cu copiii. Sentimentul ei de stânjenală spori pe măsură ce-și amintea despre trecutul lor comun. Ați face o prostie să plecați – Hosain trebuia oricum să facă această călătorie. În fond, voi sunteți oaspeții mei, și ați făcut o simplă gafă. Însă Dick, iritat de ocolișurile acestea și de faptul că ea folosise cuvântul gafă, se întoarse cu spatele la ea și începu să-și strângă lucrurile, spunând:

— Îmi pare rău de tinerele acelea. Aș vrea să-i cer iertare celei care a fost atunci la noi în cameră.

— Dacă ai fi ascultat ce-ți spuneam atunci, acolo, lângă pian...

— Dar erai atât de plicticoasă, Mary... Am ascultat și eu cât am putut...

— Mai bine taci din gură, îl sfătui Nicole.

— Îi mulțumesc pentru compliment, spuse Mary plină de amărăciune. La revedere, Nicole. Și ieși.

După asta, nu se mai puse problema ca ea să vină să-i conducă; majordomul fu cel care se îngriji de plecarea lor. Dick lăsă niște bilete politicoase pentru Hosain și surorile lui. Nu mai aveau nimic de făcut decât să plece, însă cu toții, și mai ales Lanier, se simțeau prost în situația dată.

— Eu insist să spun, continuă Lanier în tren, că în cada aceea de baie apa era murdară.

— Ajunge acum, îi spune tatăl său. Să lăsăm – doar dacă nu vrei ca eu să divorțez de tine. Știi că acum a ieșit o lege nouă în Franța, cum că poți să divorțezi de un copil?

Lanier râse să se prăpădească și familia Diver se regăsi unită. Dick se întrebă de câte ori avea să-i mai reușească.

V

Nicole se îndepărtă de fereastră și se aplecă pe pervaz să arunce o privire spre altercația care se iscase pe terasă. Soarele de aprilie strălucea trandafiriiu pe fața angelică a bucătăresei, Augustine, și albăstriu pe cuțitul de măcelărie pe care ea îl agita cu un gest de bețiv. Era în serviciul lor de când se reîntorseseră la Vila Diana, în februarie.

Datorită unui tufiș care năpădisese bolta, nu putea să vadă decât capul lui Dick și mâna lui ținând unul dintre bastoanele greoaie cu măciulie de bronz. Cuțitul și bastonul, amenințându-se unul pe altul, erau asemenea tridentului și săbiei scurte într-o luptă de gladiatori. Cuvintele lui Dick ajunseră până la ea.

— ...pasă cât vin din bucătărie bei, dar când te mai prind că-mi bei o sticlă de Chablis Mouton...

— Dumneata vorbești de băutură! strigă Augustine, agitându-și sabia. Dumneata care bei toată vremea?

Nicole strigă pe deasupra bolții:

— Ce s-a întâmplat, Dick? și el îi răspunse în englezește:

— Bătrâna asta s-a apucat să-mi devasteze pivnița de vinuri. O dau afară – sau cel puțin încerc.

— Dumnezeu! Vezi să n-ajungă până la tine cu cuțitul ăla! Augustine își scutură cuțitul în sus, spre Nicole. Gura ei bătrânicioasă era făcută din două cireșe mici care se întretăiau.

— Aș vrea să vă întreb, *Madame*, dacă știți că soțul dumneavoastră bea, la Bastide, cam cât un muncitor cu ziua...

— Taci din gură și pleacă de aici! o întrerupse Nicole. Cheamă jandarmii.

— Dumneata să chemi jandarmii! Când fratele meu e jandarm! Dumneata – o americană dezgustătoare?

În englezește, Dick strigă spre Nicole:

— Du copiii de acasă până când rezolv eu chestia asta.

— ...americani dezgustători care vin aici să ne bea vinurile noastre cele mai bune, striga Augustine cu voce de comunardă.

Dick reuși să-și impună un ton mai ferm.

— Acum ai să pleci, chiar în momentul acesta! Îți plătim tot ce-ți datorăm.

— Cred și eu c-o să-mi plățiți! Și să-ți mai spun – se apropie de el și-și roti cuțitul atât de furioasă încât Dick își ridică bastonul, la care ea dădu fuga în bucătărie și se reîntoarce cu cuțitul de măcelărie întărit și de o secure.

Situația nu era prea înfloritoare. Augustine era o femeie voinică și n-ar fi putut fi dezarmată decât cu riscul de a fi grav molestată – și cu complicații legale serioase, cum se întâmpla în cazul în care era brutalizat un cetățean francez. Încercând s-o păcălească, Dick îi strigă lui Nicole:

— Telefonează la circumscripția de poliție... Apoi, către Augustine, arătând armele cu care-i ieșise înainte: Asta înseamnă că au să te aresteze!

— Ha-ha! râse ea demonic; dar nu se mai apropie. Nicole telefonă la poliție, însă i se răspunse ceva care semăna aproape cu un ecou al râsului bucătăresei. Auzea murmure și îi urmărea cum discută între ei – apoi legătura se întrerupse pe neașteptate.

Întorcându-se la fereastră, îi strigă lui Dick:

— Dă-i ceva în plus!

— Dac-aș putea s-ajung eu la telefonul acela! Cum așa ceva nu părea cu putință, Dick capitulă. Pentru cincizeci de franci, sporiți la o sută atunci când cedă ideii de a o înlătura cât mai

repede, Augustine își părăsi fortificațiile, acoperindu-și retragerea cu salve furtunoase de exclamații ca: „*Salaud!*“ Pleca numai după ce avea să vină nepotul său să-i ia bagajele. Așteptând precaut în vecinătatea bucătăriei, Dick auzi un dop destupându-se, însă îi concesionă și punctul acesta. Alte complicații nu se mai iviră. Când sosi nepotul, numai scuze, Augustine îi adresă lui Dick un adio jovial și strigă: „*Au revoir, Madame! Bonne chance!*“ spre fereastra lui Nicole.

Familia Diver se transportă la Nisa unde luară masa, alegând o *bouillabaisse*, pește fript, cu niște mici stridii, mult condimentate cu sofran, și o sticlă de Chablis la gheață. El își exprimă compătimirea pentru Augustine.

— Mie nu-mi pare rău deloc, spuse Nicole.

— Mie îmi pare – și totuși parc-aș fi vrut să-i dau un brânci pe stânci.

Puține erau acum subiectele despre care mai aveau curajul să stea de vorbă; rareori mai găseau cuvântul potrivit, și apoi sosea întotdeauna prea târziu, când unul dintre ei nu mai reușea să răzbată până la celălalt. În seara aceea, Augustine, cu izbucnirea ei, îi zguduise pe fiecare din reveriile proprii; cu mâncarea și băuturile între ei, încercară să stea de vorbă.

— E adevărat că nu mai putem continua astfel? încercă Nicole. Sau poate că da? Tu ce crezi? Surprinsă că o clipă Dick nu negă, ea urmă; într-o anumită măsură îmi vine să cred că e vina mea – te-am distrus.

— Așa? Deci sunt distrus, da? întrebă el pe un ton agreabil.

— N-am vrut să spun asta. Dar într-o vreme tu voiai să crezi – să faci ceva –, acum, s-ar zice că nu mai vrei decât să te distrugi.

Tremura dându-și seama că îl critică în termeni prea impersonali, însă tăcerea tot mai apăsătoare pe care o păstra el o speria și mai mult. Ghicea că lua ființă ceva anume în spatele acestei tăceri, în spatele ochilor duri, albaștri, al interesului aproape nefiresc manifestat față de copii. Izbucniri de mânie care nu-i erau caracteristice constituiau pentru ea surprize – Dick era în stare să-și desfășoare dintr-odată un pergament nesfârșit de dispreț pentru vreo persoană, un popor, o clasă socială, o categorie de viață,

un mod de a gândi. Era ca și cum o povestire de neînțeles s-ar fi istorisit undeva, în sinea lui, și ea nu reușea să-și facă vreo idee despre asta decât în clipele când ieșea la suprafață.

— În fond, ce ai tu din toată viața asta? îl întrebă.

— Faptul că știu că tu ești tot mai puternică pe zi ce trece. Faptul că știu că boala ta urmează legea crizelor tot mai rare și mai puțin grave.

Vocea lui ajungea până la ea venind de foarte departe, ca și cum ar fi vorbit despre ceva inactual și de un interes pur academic; neliniștea pe care o simți deodată o făcu să exclame:

— Dick! și ea își întinse mâna către mâna lui, pe deasupra mesei.

O mișcare reflexă i-o împinse pe a lui Dick îndărăt și el adăugă:

— Trebuie să ne gândim la toată situația, nu? Nu e vorba numai de tine... Îi acoperi mâna cu mâna lui și spuse cu vocea lui de altădată, plăcută, ca a cuiva care se străduiește să creeze ceva pe tăcute, din plăcere, cu o bună dispoziție ironică, de dragul unui câștig spiritual, în numele bucuriilor vieții:

— Privește barca aceea din larg...

Era iahtul cu motor al lui T.F. Golding, legănându-se placid pe valurile mici ale golfului Nisa, în permanență angajat într-o croazieră romantică, niciodată în raport cu propria mișcare fizică.

— Să mergem până acolo și să-i întreb pe cei de pe bord ce fac. Să vedem dacă sunt sau nu fericiți.

— Dar abia dacă-l cunoaștem, obiectă Nicole.

— El ne-a invitat. Și pe urmă, Baby îl cunoaște foarte bine – practic s-a măritat cu el o dată, nu – n-a făcut-o?

Când plecară din port pe o șalupă închiriată, căzuse de fapt un amurg de vară și luminile izbucneau în spasme pe întregul arc al *Margin*-ii. Când opriră lângă bordul iahtului, îndoelile pe care le simțea Nicole reveniră.

— Dă o petrecere...

— E radioul, presupuse el.

Cineva le strigă ceva de sus – un uriaș cu părul alb, îmbrăcat într-o jachetă albă, îi privea de pe bord strigându-le:

— Îi recunosc pe soții Diver?

— Ahoi, *Margin*!

Șalupa lor se legăna lângă iahtul cel mare; pe când urcau, Golding se aplecă să-i întindă lui Nicole o mână imensă.

— Exact la vreme pentru cină.
O mică orchestră cânta pe puntea din față.

„Sunt a ta dacă mi-o ceri,
Dar pân-atunci nu poți să-mi ceri nimic...”

Și când brațele ciclopice ale lui Golding îi purtau pe sus, la bord, fără să-i atingă de fapt, Nicole simți că regretă și mai mult că veniseră, își pierduse răbdarea parcă și mai mult decât Dick. Pentru că adoptaseră o atitudine de detașare față de lumea care se distra în jurul lor pe vremea când lucrul lui Dick și sănătatea ei erau incompatibile cu acest gen vesel de viață, își creaseră reputația unor oameni care refuzau invitațiile. Cei care se succedau, în lumea bună a Rivierei, în decursul anilor, o interpretau ca pe un semn al unei vaği nepopularității. Cu toate acestea, din moment ce adoptaseră o asemenea poziție, Nicole considera că n-ar fi trebuit s-o compromită prea ușor de dragul unei clipe în care simțiseră și ei nevoia să se distreze.

În trecere prin salonul cel mare, vedeau în fața lor siluete care păreau să danseze în semiîntunericul punții din față. Era o iluzie creată de farmecul muzicii, de luminile nefamiliare și de prezența apei, peste tot în jurul lor. În realitate, cu excepția unor stewarzi preocupați, invitații leneveau lungiți pe o canapea imensă care se mula după curba punții. Se zăreau o rochie albă, una roșie, una nelămurită și plastroanele scrobite ale câtorva bărbați, dintre care unul, desprinzându-se și apropiindu-se pentru a fi recunoscut de ei, scoase de la Nicole unul din rarele ei strigăte de plăcere.

— Tommy!

Refuzându-i galicismul plin de formalism al înclinării spre mâna ei, Nicole își lipi obrazul de al lui. Se așezară sau, mai bine-zis, se lungiră pe bancheta aceea antoniniană. Fața lui plăcută era atât de întunecată la culoare încât s-ar fi zis că-și pierduse bronzul de soare, atât de atrăgător, fără să fi ajuns însă la frumusețea albăstrie a negrilor – era doar ca o piele uzată. Nota străină a pigmentării provocate de soarele unor ținuturi necunoscute, hrana unor țări neștiute, vorbirea lui parcă mai stângace, după frecventarea unor dialecte stranie, reacțiile sale stârnite de multe neliniști subite – toate o fascinau și o odihneau pe Nicole;

în clipa reîntâlnirii, ea se cuibări, sufletește, la pieptul lui, oferindu-i-se tot mai deplin... Apoi instinctul de autoapărare se deșteaptă și, reîntorcându-se în propria ei lume, începu să vorbească pe un ton superficial.

— Arăți exact ca aventurierii din filme – dar de ce a trebuit să stai așa de mult pe tot felul de coclauri?

Tommy Barban o privi, neînțelegând, însă alert; pupilele îi sticliră.

— Cinci ani, continuă ea afectat și cu vocea îngroșată. Mult prea mult. Adică n-ai fi putut să căsăpești pur și simplu un număr de ființe din alea stranii, și după asta să te întorci și să mai respiri același aer și cu noi, un timp?

În prezența ei atât de mult iubită, Tommy se europeniza repede.

— *Mais pour nous autres héros il faut du temps, Nicole. Nous ne pouvons pas faire de petits exercices d'héroïsme – il faut faire les grandes compositions.*¹

— Mie vorbește-mi englezește, Tommy.

— *Parlez français avec moi, Nicole.*²

— Înțelesurile chiar sunt deosebite. În franceză, poți să fii eroid și curajos cu demnitate, și știi asta. Pe englezește, nu poți să fii eroid și curajos fără să fii în același timp puțin absurd, și știi și asta. Tocmai de aici vine avantajul pentru mine.

— Dar, la urma urmelor – el chicoti deodată – chiar și în englezește eu sunt un om curajos, și eroid, și așa mai departe.

Ea se prefăcea amețită de admirație, numai că el nu se lăsa înșelat.

— Nu știi altceva decât ce văd la cinema, spuse el.

— Și e totul chiar ca în filme?

— Filmele nu sunt chiar atât de rele. De fapt, Roland Colman ăsta – ați văzut filmele cu el despre așa-numitul *bataillon d'Afrique*? Nu sunt deloc rele.

— Foarte bine; de câte ori am să mă mai duc la cinema am să știu că tu aveai trăiri de felul acesta în momentul respectiv.

1 Dar nouă, eroilor, ne trebuie timp, Nicole. Noi nu putem face doar mici exerciții de eroism – avem nevoie de un cadru gigantic (fr.).

2 Vorbește franțuzește cu mine, Nicole (fr.).

Stând de vorbă cu el, Nicole remarcă o femeie tânără, scundă, palidă, drăguță, cu un păr frumos, metalic, aproape verde în luminile de pe punte, așezată pe cealaltă parte a lui Tommy și care ar fi putut la fel de bine să intre în conversația lor sau în cea a grupului de mai departe. Era limpede că avusese până atunci monopolul asupra lui Tommy, dar acum își pierduse speranțele că i-ar mai fi putut recâștiga atenția și se comporta ca un personaj care nu știe să piardă; se ridicase să traverseze puntea, cu pași nerăbdători.

— În fond, eu sunt un erou, spuse Tommy calm, numai pe jumătate în glumă. De obicei, am un curaj feroce, ca un leu sau ca un bețiv.

Nicole aștepta ca ecoul acestor laude de sine să i se stingă în minte – înțelegea că probabil nu se mai lăudase astfel niciodată înainte. Pe urmă îi cercetă cu privirea pe cei de față și-i întâlni, ca de obicei, pe nevrozații dezlănțuiți ce se prefac plini de calm, plăcându-le la țară numai din oroare față de oraș, față de sunetul propriilor lor glasuri în care se recunosc încordarea și stridența. Întrebă:

— Cine este femeia aceasta în alb?

— Cea care ședea lângă mine? Lady Caroline Sibley-Biers. Îi ascultară o clipă vocea la capătul celălalt al punții:

— *Omul ăsta e o canalie, dar e un om dintr-o bucată. Am stat toată noaptea să jucăm chemin-de-fer în doi și acum îmi datorează o mie de franci elvețieni.*

Tommy râse, adăugând:

— În momentul de față este femeia cea mai imorală din Londra – ori de câte ori mă întorc în Europa dau de o recoltă de femei dintre cele mai imorale din Londra. Ea e cea mai nouă dintre ele – deși am impresia că acum a mai apărut una care este considerată aproape la fel de imorală.

Nicole îi mai aruncă o privire femeii de la capătul celălalt al punții. Era fragilă, cu aspect de tuberculoasă – de necrezut ca niște umeri atât de înguști, brațe atât de fragile să poată suporta o asemenea povară de decadență, ultima emblemă a răutății într-un imperiu pe cale de a se stinge. Semăna, mai degrabă, cu una dintre actrițele fără sâni ale lui John Held decât cu ierarhia

de blonde înalte și languroase care începuseră să pozeze pentru pictori și romancierii încă dinainte de război.

Se apropia Golding, luptându-se cu rezonanța propriei sale staturi uriașe, care-i transmitea voința ca printr-un amplificator gargantuesc; Nicole, încă rezervată, cedă insistențelor lui: iahtul *Margin* avea să pornească spre Cannes imediat după masă; mai erau, desigur, în stare să înghită niște icre negre și puțină șampanie, chiar dacă cinaseră; în orice caz, Dick era acum la telefon și transmitea șoferului lor instrucțiuni să plece cu mașina de la Nisa înapoi la Cannes și să lase automobilul acolo, în fața cafelei des Alliés, unde soții Diver aveau să-l găsească mai târziu.

Intrară în sufragerie și Dick fu așezat la masă alături de lady Caroline. Nicole constată că fața lui, de obicei agreabil congestionată, era acum palidă și golită de sânge; vorbea cu o voce dogmatică și numai fragmente din spusele lui mai ajungeau până la Nicole.

— ...Pentru dumneavoastră, englezii, e perfect, sunteți, toți, angajați într-un dans al morții... Trupele de sepoi în fortul căzut în ruină, vreau să spun sepoi la porți și veselia dominând în fort și tot așa mai departe. O pălărie verde, pălărie pe care s-a așezat cineva și a strivit-o, nici un viitor...

Lady Caroline îi răspundea cu propoziții scurte, punctate la capăt cu *nu crezi?* sau cu echivocul *exact!* sau acel deprimant *noroc!*, părând încărcate în permanență cu o notă de amenințare iminentă, însă s-ar fi spus că Dick nu-și dădea seama de primejdie. Pe neașteptate emise o definiție deosebit de vehementă, a cărei semnificație îi scăpă lui Nicole, însă o văzu pe tânăra femeie că se întunecă la față și păru și mai slabă și, încordată, o auzi răspunzându-i brutal:

— La urma urmelor, un tip ieftin rămâne un tip ieftin, n-ai să ajungi niciodată să te înțelegi cu el.

Iar reușise să jignească pe cineva – nu putea să-și țină și el gura? Cât avea s-o ducă așa? Până la moarte, sigur.

La pian, un tânăr scoțian cu părul blond, membru al orchestrei (care-și purta pe tobele mari denumirea *Ragtime College Jazzes of Edinboro*), începuse să cânte monoton, în genul celor din music-hall, acompaniindu-se cu câteva acorduri la pian. Își pronunța cuvintele cu o mare precizie, ca și cum i-ar fi făcut lui însuși o impresie insuportabilă:

„A fost odată o femeie din iad
Care sărea-n sus când auzea clopotul de jad,
Pentru că era o femeie rea – rea – de iad.
Sărea-n sus când auzea clopotul de jad,
Din iad (BUMBUM)
Din iad (TUTU)
A fost odată o femeie din iad...“

— Ce-o mai fi toată chestia asta? îi șopti Tommy lui Nicole.

Fata așezată lângă el, de cealaltă parte, îi răspunse:

— Caroline Sibley-Biers a scris cuvintele. El a compus muzica.

— *Quelle enfanterie!*¹ murmură Tommy când începu strofa următoare, în care se făcea aluzie la preferințele cam îndrăznețe ale tinerei femei. *On dirait qu'il récite Racine!*²

În aparență cel puțin, lady Caroline nu acorda nici o atenție operei sale. Aruncându-și iarăși privirea spre ea, Nicole se surprinse impresionată nu de forța de caracter sau de personalitatea celeilalte, ci de energia pură care părea să izvorască dintr-o anumită atitudine; Nicole se gândi că era o femeie formidabilă și această părere i se confirmă atunci când societatea se ridică de la masă. Dick rămase mai departe la locul său purtând pe chip o expresie stranie; apoi se aruncă cu capul înainte în niște cuvinte de o stridentă ineptie.

— Nu-mi plac subînțelesurile șoptelor ăstora în engleză.

Lady Caroline, care tocmai dădea să iasă din cameră, se întoarse și veni spre el; îi vorbi cu o voce joasă, deliberat aleasă, ca să fie auzită de întreaga societate.

— Dumneata m-ai abordat, obligându-mă să procedez astfel – dumneata, calomniindu-mi compatrioții, vorbindu-mi-o de rău pe prietena mea Mary Minghetti. N-am spus decât că ai fost văzut într-o companie cu totul îndoielnică la Lausanne. Să însemne asta o șoptă englezească? Sau pur și simplu te deranjează pe dumneata?

1 Ce copilărie! (fr.)

2 Parc-ar recita din Racine! (fr.)

— Încă nu mi se pare suficient de tare spus, zise Dick, puțin cam târziu. Așadar sunt un notoriu...

Golding îi acoperi cuvintele cu vocea sa:

— Ce? Ce-i? și-și împinse oaspeții afară din cameră cu amenințarea trupului său puternic. Ieșind și ea pe ușă, Nicole îl văzu pe Dick încă așezat la masă. Era furioasă pe femeia aceea pentru aserțiunile ei extravagante, la fel de furioasă pe Dick pentru că o adusese aici, pentru că se îmbătase astfel, pentru că-și lăsase descoperite vârfurile, odinioară atât de fine, ale ironiei sale, pentru că ieșise umilit din ciocnirea aceasta. Era încă și mai plictisită pentru că știa că ea îl luase pe Tommy Barban în stăpânire încă de la sosirea lor și că asta o iritase pe englezoaică.

Un moment mai târziu, îl văzu pe Dick oprit în mijlocul coridorului, în aparență perfect stăpân pe sine, discutând ceva cu Golding; apoi, o jumătate de oră nu-l mai văzu nicăieri pe punte și întrerupse un complicat joc malaiez, care se juca cu ațe și boabe de cafea, spunându-i lui Tommy:

— Trebuie să văd unde-i Dick.

Îndată după-masă iahtul se puse în mișcare către apus. Noaptea, foarte frumoasă, aluneca pe o parte și pe alta a vasului, motoarele Diesel vibrau liniștite și se iscase un vânt primăvărat care-i răvăși deodată părul lui Nicole când ajunse lângă balustradă; simți o ușurare aproape dureroasă când îl văzu pe Dick în picioare, lângă catargul cel mare. Glasul îi era limpede când o recunoscă alături de el.

— Ce noapte frumoasă.

— Eram neliniștită.

— Zău, erai neliniștită.

— O, nu mai vorbi așa. Ar fi pentru mine mult mai ușor dacă aș putea să cred că sunt și eu în stare să fac ceva, cât de cât, pentru tine, Dick.

Se îndepărtă puțin de ea, întorcându-se către valul de lumină stelară de deasupra Africii.

— Cred că ești sinceră, Nicole. Și uneori chiar cred că, cu cât ar fi vorba de un lucru mai mărunț, cu atât ți-ar fi ție mai ușor...

— Nu vorbi așa – nu spune lucruri din astea.

Fața lui, neclară în lumina pe care stropii albi o prindeau și o răsfrângeau îndărăt spre cerul strălucitor, nu avea nimic din

expresia de plictiseală la care s-ar fi așteptat ea. Părea chiar detașat; ochii i se concentrau acum treptat asupra ei ca asupra unei figuri de șah ce-ar fi trebuit mișcată; cu același aer leneș îi apuca încheietura mâinii și o trase spre el.

— Tu m-ai distrus, așa ziceai, nu? o întrebă blând. Atunci suntem amândoi distruși. Așa că...

Înspăimântată, ea își lăsă și cealaltă încheietură prinsă în mâinile lui. Foarte bine, avea să meargă cu el – iarăși simți frumusețea nopții, deodată vie de tot, o clipă, cu un abandon și o abnegație desăvârșite – foarte bine, atunci...

Pe neașteptate, se simți liberă și Dick îi întoarse spatele, oftând:

— Țț, țț...

Nicole își simțea lacrimile alunecându-i pe față. După o clipă auzi cum se apropie cineva; era Tommy.

— L-ai găsit! Nicole se temea că poate ai sărit peste bord, Dick, spuse el, pentru că acea mică *poule*¹ englezoaică te-a jignit adineauri.

— Ar fi un loc frumos să sari peste bord, spuse Dick încet.

— Nu-i așa? conveni Nicole repede. Haide să ne luăm niște colaci de salvare și să sărim cu toții peste bord. Simt nevoia să fac ceva spectaculos, îmi dau seama că toată viața am fost constrânși, reprimăți.

Tommy respira sonor, pe nas, privindu-i când pe unul, când pe celălalt, încercând parcă să adulmece situația odată cu aerul nopții.

— Să mergem și s-o întrebăm pe lady Bere, nu mai știi ce să facem – ea sigur știe lucrurile cele mai la modă. Și ar trebui să-i învățăm pe dinafară cântecelul: *A fost odată o femeie din l'enfer*². Am să-l traduc și am să câștig o avere cu succesul lui la cazino.

— Tu ești bogat, Tommy? îl întrebă Dick, pe când se întorceau străbătând în lung puntea.

— Nu chiar, în momentul de față. M-am plictisit de meseria de agent de bursă și m-am retras. Însă am niște acțiuni

1 Târfa (fr.).

2 Iad (fr.).

bune pe mâinile unor prieteni care mi le administrează. Totul merge bine.

— Dick se îmbogățește tot mai mult, spuse Nicole. Ca reacție, vocea începuse să-i tremure.

Pe puntea din spate, Golding pusese în mișcare trei cupluri de dansatori împingându-le cu labelle lui colosale. Nicole și Tommy li se alăturară, și Tommy remarcă:

— S-ar zice că Dick bea.

— Moderat de tot, spuse ea cu loialitate.

— Există oameni care sunt în stare să bea și alții care nu pot să și-o permită. Evident, Dick nu poate. Ar trebui să-i spui să se lase.

— Eu? exclamă ea uimită. *Eu* să-i spun lui Dick ce-ar trebui și ce n-ar trebui să facă?

Chiar dacă nu se vedea, Dick era încă adormit și cam împrăștiat când ajunseră la țărm, la Cannes. Golding îl ajută să coboare pe șalupa iahtului, la care lady Caroline își schimbă locul în mod ostentativ. Pe punte, se înclină luându-și rămas-bun, cu un formalism exagerat, și o clipă păru pe punctul să i se adreseze cu o epigramă mai spirituală, însă Tommy îl înghionti apucându-l de braț și se îndepărtară împreună spre automobilul soților Diver.

— Am să vă conduc eu până acasă, sugeră Tommy.

— Nu te mai osteni – putem să luăm un taxi.

— Mi-ați face un serviciu dacă ați avea unde să mă găzduiți la noapte.

Pe bancheta din spate a automobilului, Dick rămase liniștit până când trecură de monolitul gălbui de la Golfe Juan, și apoi dincolo de carnavalul perpetuu de la Juan les Pins, unde noaptea era muzicală și stridentă în glasurile multor limbi străine. Când mașina începu urcușul spre Tarmes, el se încordă deodată, trezită de înclinația vehiculului și începu o perorație.

— O fermecătoare reprezentantă a – aici limba i se încurcă o clipă – a firmei creier *à l'anglaise*. Pe urmă căzu într-un somn liniștit, sughițând din când în când, mulțumit, în întunericul cald, moale.

VI

În dimineața următoare, Dick intră devreme în camera lui Nicole.

— Am așteptat să te trezești. Nu mai e nevoie să-ți spun că regret ce s-a întâmplat aseară, dar ce-ar fi să lăsăm trecutul?

— Eu sunt de acord, spuse ea cu răceală, ridicându-și fața spre oglindă.

— Tommy a condus până aici? Sau am visat eu?

— Știi foarte bine că a condus el.

— Așa pare să fie, o aprobă, pentru că tocmai l-am auzit tușind. Mă duc să stau puțin de vorbă cu el.

Se simți ușurată când ieși el și asta pentru prima dată în viață – teribila lui calitate de a avea întotdeauna dreptate părea să-l fi părăsit în sfârșit.

Tommy se foia în pat, trezindu-se la *café-au-lait*.

— Te simți bine? întrebă Dick.

Când Tommy se plânse că îl doare în gât, el abordă o atitudine profesională.

— Încearcă o gargară sau ceva de felul ăsta.

— Ai așa ceva?

— Să-ți spun drept – n-am. Poate să aibă Nicole ceva.

— N-o mai deranja.

— S-a sculat.

— Cum se simte?

Dick se întoarse încet spre el:

— Te-ai fi așteptat să moară de rușine pentru că m-am îmbătat? Vorbea pe același ton agreabil. Nicole acum e făcută din pin de Georgia, lemnul cel mai rezistent din câte știu, în afară de *lignum vitae* din Noua Zeelandă.

Nicole, coborând, auzi sfârșitul conversației lor. Știa, așa cum știuse întotdeauna, că Tommy era îndrăgostit de ea; știa că el ajunsese să-l antipatizeze pe Dick, că Dick își dăduse seama de asta înaintea lui și că avea să reacționeze într-un fel la pasiunea singuratică a celuiilalt. Gândului acestuia îi urmă o clipă de satisfacție pur feminină. Se opri la masa cu micul dejun al copiilor și lăsă instrucțiunile pentru guvernantă, știind că sus, la etaj, existau doi bărbați preocupați de ea.

Mai târziu, în grădină, se simți fericită; nu voia să se mai întâmple nimic, ci doar ca situația să rămână în suspensie în timp ce acești doi bărbați și-o treceau unul altuia, în minte; nu mai existase de foarte multă vreme, nici măcar ca o minge.

— Haide, drăguțele, iepurașule, ce-i, nu-ți place? Hei, iepurașule – hei! Bun, nu? Sau ți se pare și ție ciudat?

Iepurașul, după ce experiența nu-l învățase până atunci nimic altceva – cu excepția frunzelor de morcov, se declară de acord cu ea după ce-și tremură de câteva ori năsul.

Nicole își continuă programul obișnuit de dimineață, lăsa florile pe care le tăiasă în diferite puncte ale grădinii dinainte stabilite pentru a fi apoi duse în casă de către grădinar. Ajungând la zidul de deasupra mării, intră într-o stare de spirit mai comunicativă fără să aibă cu cine să comunice; astfel că se opri o clipă să reflecteze. Era vag tulburată la gândul că se simțea interesată de un alt bărbat – însă și alte femei mai aveau iubiți – și atunci, de ce nu și ea? În acea frumoasă dimineață de primăvară, inhibițiile lumii masculine dispăruseră și acum era veselă ca o floare, în vreme ce vântul îi răvășea părul, până simți cum amețește. Și alte femei aveau iubiți – aceleași forțe care, cu o noapte înainte, o făcuseră să i se dăruie lui Dick până simțise că aproape se pierde o făceau acum să-și legene capul în vânt, mulțumită și fericită de logica argumentului: „De ce nu și eu?”

Se așază pe zidul scund să privească în jos, spre mare. Însă dintr-o altă mare, din leagănul larg al fanteziei, scosese acum ceva tangibil așezându-și-l alături de restul prăzii sale. Dacă nu era nevoie să fie o singură ființă cu Dick, așa cum i se păruse în seara trecută, atunci trebuia să fie ceva mai mult, nu numai o imagine a minții lui, condamnată la rotiri nesfârșite pe circumferința unei medalii.

Nicole își alesese locul acela din zid ca să se așeze pentru că stâncile închideau o mică pajiște în pantă unde se afla o grădiniță de legume. Printr-un păienjeniș de crengi vedea doi bărbați purtând greble și sape și discutând între ei într-un amestec de dialect din Nisa și provensal. Atrasă de cuvintele și de gesturile lor, începu să înțeleagă ce spuneau.

— Aici m-am culcat cu ea.

— Eu am avut-o dincolo de iedera aia de acolo.

— Ei nici nu-i pasă – și de altfel nici lui. Câinele ăla blestemat. Tocmai aici am întins-o pe jos...

— Grebla ai luat-o?

— E la tine în mână, prostule.

— Foarte bine, nu-mi pasă unde te-ai întins cu ea. Până în noaptea aia, nu mai simțisem sâni de femeie peste pieptul meu de când m-am însurat – doisprezece ani de zile... Și acum vii și-mi spui...

— Dar stai să-ți spun ce-i cu câinele ăla...

Nicole îi privea printre crengi; i se părea foarte firesc ce-și spuneau – un lucru era bun pentru unul dintre ei, altul pentru celălalt. Și cu toate astea, trăsesse cu urechea la ceva din lumea bărbaților; când se întorcea spre casă, se simți iarăși cuprinsă de îndoieli.

Dick și cu Tommy erau pe terasă. Trecu pe lângă ei fără să-i vadă parcă și intră în casă, ieși iarăși cu un bloc de schițe și se apucă să deseneze capul lui Tommy.

— Să nu stai niciodată cu mâinile încrucișate – și atunci vremea îți trece ușor, spunea Dick binedispus. Cum de putea să vorbească atât de vulgar, cu sângele golit de pe față, astfel că spuma castanie a bărbii părea acum la fel de roșie cum îi erau și ochii? Se întoarse către Tommy spunându-i:

— Eu sunt în stare să fac tot timpul ceva... Am avut odată o maimuțică polineziană, mereu agitată și mă jucam cu ea ceasuri întregi, până când au început ăștia din jur să facă glume nesărate.

Își ținea, cu ostentație, privirile departe de Dick. Curând el se scuză și intră în casă. Îl văzu turnându-și două pahare cu apă și se înăspri și mai tare față de el.

— Nicole – începu Tommy, însă se întrerupse ca să-și alunge nota de asprime din glas.

— Am să-ți dau o soluție specială cu camfor, îi propuse ea. E un produs american – Dick are încredere în el. Numai o clipă.

— Trebuie să plec, într-adevăr.

Dick ieși din casă și se așeză lângă ei.

— În ce am eu încredere?

Când se întoarse cu sticluța cu doctorie, nici unul dintre cei doi bărbați nu se mișcase de la locul său, deși înțelese că în vremea asta discutaseră agitat poate despre nimic important.

Șoferul era în prag cu un geamantan cu hainele lui Tommy din seara trecută. Văzându-l pe Tommy îmbrăcat acum în haine împrumutate de la Dick, se simți stăpânită de o emoție tristă, falsă, ca și cum Tommy însuși n-ar fi fost în stare să-și procure asemenea veșminte.

— Când ajungi la hotel, freacă-te cu asta pe gât și pe piept și pe urmă caută să inhalezi puțin, îi spuse.

— Stai nițel, murmură Dick, pe când Tommy începuse să coboare treptele, nu-i da lui Tommy toată sticluța – trebuie s-o comandăm de la Paris – la farmaciile de aici nu se mai găsește.

Tommy se întoarse spre ei și toți trei rămaseră o clipă în soare. Tommy stătea în fața automobilului, de parcă ar fi vrut să-l ia în cârcă.

Nicole începu să coboare și ea treptele.

— Prinde-o, îl sfătui ea. Vezi că e un lucru extrem de rar.

Îl simți pe Dick cum tace ostentativ alături; se îndepărtă cu un pas de ea și făcu un semn cu mâna, în timp ce mașina se pornea cu Tommy și cu medicamentul acela special, pe bază de camfor. Pe urmă se întoarse spre el să-și ia propria doctorie.

— Nu era nevoie de un asemenea gest, spuse Dick. Noi suntem patru aici – și de ani de zile, ori de câte ori unul dintre noi tușește...

Se priviră unul pe altul.

— Putem oricând să ne cumpărăm o altă sticluță – pe urmă își pierdu calmul și în curând îl urmă sus, la etajul vilei, unde el se întinse pe pat și rămase tăcut.

— Vrei să-ți trimit masa aici sus? îl întrebă.

El dădu din cap și rămase mai departe liniștit, întins, cu ochii țintă în tavan. Plină de îndoieli, coborî să dea instrucțiunile necesare. Reîntoarsă la etaj, mai aruncă o privire prin camera lui – ochii albaștri, asemenea unor reflectoare, se mișcau pe un cer mohorât. Rămase o clipă în prag, conștientă de păcatul pe care-l săvârșise față de el, prea speriată ca să mai intre... Își întinse mâna ca și cum ar fi vrut să-i mângâie fruntea, însă el întoarse capul într-o parte, ca un animal neîncrezător. Nicole nu mai fu în stare să facă față situației; cuprinsă de panică, asemenea unei servitoare fără experiență, alergă în jos, pe scări, înapăimântată

la gândul că omul atât de dur lovit rămânea să-și hrănească astfel spaima și singurătatea, în vreme ce ea avea, desigur, să continue să-și tragă viața în neștiere din forțele lui uscate, istovite.

Într-o săptămână, Nicole uitase de capriciul ei față de Tommy – n-avea o memorie prea bună în ce-i privea pe ceilalți, și-i uita ușor. Însă odată cu prima izbucnire a căldurilor, în iunie, află că el era la Nisa. Le scrisese un bilețel amândurora – și ea îl deschise sub umbrela de soare împreună cu celelalte scrisori care-i fuseseră aduse din casă. După ce-l citi, i-l întinse lui Dick și, ca răspuns, el îi aruncă o telegramă pe genunchii înveșmântați în pantalonii de pijama.

„Dragii mei, voi fi mâine la Gausse din nefericire fără mama; contez pe voi să vă văd.

Rosemary“

— Are să-mi facă plăcere s-o revăd, spuse Nicole întunecată.

VII

Încă în dimineața următoare, pe când se îndrepta spre plajă împreună cu Dick, simțea reînviindu-i spaima că Dick se gândea la cine știe ce soluție nebunească. După seara petrecută pe iahtul lui Golding, începuse să înțeleagă ce se întâmplă cu ei. Se afla într-un echilibru atât de delicat între vechea ei stabilitate dintotdeauna – care-i garantase până atunci securitatea proprie – și iminența unui salt în necunoscut, din care, în mod necesar, avea să se regăsească schimbată în însuși chimismul ei fizic și moral, încât nu mai îndrăznea să mai aducă întreaga situație în lumina reală a conștiinței. Siluetele lui Dick și a ei înseși, mișcătoare, nedefinite, îi apăreau ca niște stafii prinse într-un dans fantastic. De luni de zile fiecare cuvânt păruse să aibă în permanență un ecou cu un alt înțeles, gata curând să se rezolve în împrejurări pe care Dick ar fi trebuit să le determine. Cu toate că acum starea lui de spirit era parcă mai optimistă – anii îndelungați de trai împreună cu ea avuseseră un efect înviorător asupra acelor părți din firea ei pe care boala timpurie le ofilise și până la care Dick

nu fusese în stare să ajungă, nu din vina lui, ci pur și simplu pentru că nici o ființă omenească nu se poate extinde la nesfârșit înăuntrul alteia – ea se simțea totuși neliniștită. Aspectul cel mai nefericit al relațiilor dintre ei îl constituia indiferența crescândă a lui Dick, în momentul de față găsimu-și expresia prin excesul de alcool. Nicole nu știa nici ea dacă avea să fie strivită sau crucată – glasul lui Dick, vibrând de nesinceritate, complica și mai mult problema; nu putea să ghicească în ce fel anume avea să se comporte el mai departe, pe măsură ce covorul acesta al situației dintre ei continua să se desfășoare, nici ce avea să se întâmple până la urmă, în clipa când avea să se producă o criză.

Față de ce-ar fi urmat după aceea nu simțea nici un fel de spaimă – bănuia că avea să fie mai degrabă o ușurare, o eliberare de sub apăsare, o dezlegare a ochilor multă vreme legați. Nicole fusese făcută pentru schimbare, pentru a-și lua zborul, cu banii slujindu-i drept aripioare de înot și aripi de zbor. Noua stare de lucruri n-avea să însemne altceva decât că șasiul unei mașini de curse, ascuns ani de zile sub trupul unei limuzine de familie, avea să fie restituit vechii sale utilizări. Nicole simțea de pe acum briza largurilor – se temea numai de zguduirea de o clipă și de momentul în care avea să se producă.

Soții Diver se îndreptau spre plajă, ea în costumul de baie alb și el în chiloți albi, foarte albi, pe bronzul trupurilor lor. Nicole îl văzu pe Dick căutându-i din ochi pe copii printre siluetele și umbrele încâlcite de sub multele umbrele de soare și, când gândul lui o părăsi, slăbindu-și o clipă strânsoarea în jurul ei, îl privi cu detașare și își spuse că-și căuta copiii nu pentru a-i proteja, ci pentru a-și găsi protecție. Probabil că se temea de plajă, asemenea unui stăpânitor răsturnat de la putere, care-și vizitează în taină vechea curte. Ajunsesese să urască lumea lui cu glumele și politețurile ei delicate, uitând că mulți ani fusese singura lume care-i rămăsese ei deschisă.

N-avea decât să și-o admire – plaja lui, pervertită acum după gustul celor lipsiți de gust; ar fi putut să și-o cerceteze o zi întreagă și n-ar mai fi găsit nici o piatră din zidul chinezesc pe care și-l ridicase pe vremuri de jur împrejur, nici o urmă de pași ai prietenilor.

O clipă, lui Nicole îi păru rău că se întâmplase așa; amintindu-și de paharul pe care-l găsisese trecând cu grebla printr-o grămadă de gunoaie, amintindu-și de pantalonii de marinar și de jerseurile pe care le cumpăraseră pe o străduță dosnică din Nisa – haine care apoi cunoscuseră voga, făcute din mătase de croitorii din lumea bună a Parisului –, amintindu-și de fetițele simple, de franțuzoaicele cățărându-se pe dig și strigând: „*Dites donc! Dites donc!*“ ca niște păsărele, și de ritualul lor de dimineață, de liniștita și odihnitoarea lor cale spre mare și spre soare, de multe născociri ale lui, îngropate mai adânc decât în nisipuri sub curgerea unor atât de puțini ani... Acum locul acesta de înot ajunsese un „club“, însă ar fi fost greu de spus cine anume erau cei care nu aveau acces aici.

Nicole se simți iarăși înăsprindu-se când Dick îngenunche pe rogojina lor de paie și începu să se uite în jur după Rosemary. Ochii ei îi urmăreau pe ai lui, căutând printre podoabele noi din jur, peste trapezurile întinse pe apă, peste inelele de colaci de înot, peste cabinele portative, peste turnurile plutitoare, peste lanternele rămase de la sărbătoarea din seara precedentă, peste bufetul în linii moderniste, cu pereții albi împodobiți cu un motiv cam fără gust cu nesfârșite cârlige repetându-se întruna.

Apa fu aproape ultimul loc în care o mai căută pe Rosemary, pentru că prea puțini erau cei care mai înotau acum în acest paradis albastru, mai ales copii și un valet cam exhibiționist, care-și puncta distracțiile cu plonjeuri spectaculoase de pe o stâncă înaltă de vreo douăzeci de metri – cei mai mulți dintre clienții lui Gausse își lepădau pijamalele în care își ascundeau trupurile flasce doar pentru o scurtă imersiune de refacere în jurul ceasului unu.

— Uite-o acolo, remarcă Nicole.

Urmări ochii lui Dick care căutau locul lui Rosemary de la o plută la alta; însă suspinul care-i scăpă din piept era doar ceva care mai rămăsese de acum mai bine de cinci ani.

— Haide să înotăm până acolo și să stăm de vorbă cu Rosemary, propuse el.

— Du-te tu.

— Să mergem amândoi. Ea se mai împotrivi o clipă sugestiei lui, dar apoi porniră amândoi înot, luând urmele lui Rosemary

după bancul de peștișori care păreau s-o însoțească, împrumutându-și de la ea sclipirile orbitoare, ca scânteierea cârligului de undiță.

Nicole rămase în apă când Dick se săltă pe plută, alături de Rosemary, și ei se opriră o clipă acolo, în picioare, șiroind de apă și vorbind între ei, exact ca și cum nu s-ar fi iubit și nici măcar nu s-ar fi atins niciodată unul de altul. Rosemary era frumoasă – tinerețea ei fu pentru Nicole un șoc; îi păru totuși bine că fata aceasta tânără era cu un fir de păr parcă mai puțin zveltă decât ea însăși. Nicole înotă în jurul plutei în cercuri mici, ascultând-o pe Rosemary care exprima ca într-un joc bucurie și speranțe – cu mai multă încredere în ea însăși decât arătase cu cinci ani înainte.

— Mi-e tare dor de mama, dar, oricum, mă așteaptă la Paris luni.

— Au trecut cinci ani de când ați venit aici, spunea Dick. Și ce micuță nostimă erai, în halatul acela de la hotel.

— Ce bine ții minte dumneata lucrurile astea! întotdeauna ai avut memorie bună – și întotdeauna ai făcut lucruri drăguțe.

Nicole vedea cum vechiul joc al complimentelor și orgoliului reîncepe și se cufundă pentru o clipă în apă, reieșind tocmai la timp ca să audă:

— Hai să spunem că suntem acum cinci ani și că sunt iar o fetișcană de optsprezece ani. Întotdeauna ați reușit să mă faceți, știi, într-un fel, cum să-ți spun, fericită, dumneata și cu Nicole. Parcă ați fi încă acolo pe plajă, sub una din umbrelele acelea – oamenii cei mai drăguți pe care i-am întâlnit vreodată, pe care am să-i întâlnesc vreodată, poate.

Îndepărtându-se înot, Nicole putea să-și dea seama că norul de nostalgie care-l apăsa pe Dick se mai risipise puțin de când începuse să se joace cu Rosemary, dovedindu-și iarăși vechea pricepere în a se purta cu oamenii, asemenea unui bibelou patinat de vreme; ghicea că după un pahar sau două avea să încerce iarăși să-și repete numerele de echilibristică pe colacii de salvare în fața ei, împleticindu-se acum în aceste trucuri pe care altădată fusese în stare să le ducă la capăt cu toată ușurința. Remarcase că în vara aceasta, pentru prima dată, el evitase să mai plonjeze de sus în apă.

Mai târziu, pe când își făcea drum spre țarm de la o plută la alta, Dick o ajunse din urmă.

— Niște prieteni ai lui Rosemary sunt acolo cu barca cu motor. N-ai vrea să facem puțin schi pe apă? Eu zic c-ar fi amuzant.

Amintindu-și că odinioară el fusese în stare să stea în echilibru în mâini pe speteaza unui scaun așezat la capătul unei scânduri, ea îi făcu pe plac, exact așa cum i-ar fi făcut cheful lui Lanier. Cu o vară înainte, la Zugersee, se distraseră și ei cu sportul acesta acvatic, și Dick fusese atunci în stare să ridice un bărbat de o sută de kilograme de pe planșeta din apă și să-și înalțe trupul ținându-l pe celălalt în cârcă. Însă femeile se mărită și cu talentele pe care se întâmplă să le vădească soții lor și e firesc ca după aceea să nu mai fie atât de impresionate de acestea pe cât se prefac că ar mai fi. Nicole nici măcar nu se mai prefăcuse c-ar fi fost impresionată.

Știa însă că el era de fapt cam obosit, și că numai contactul atât de apropiat cu tinerețea însuflețitoare a lui Rosemary îl îndemna la efortul de care se pregătea acum – îl mai văzuse extrăgând o asemenea însuflețire și din trupurile tinere ale copiilor ei și se întreba, cu răceală acum, dacă avea să se dea în spectacol. Soții Diver erau mai în vârstă decât toți ceilalți ocupanți ai bărcii – tinerii erau politicoși, deferenți, însă Nicole simțea un fel de curent de răceală, ca și cum ei s-ar fi întrebat: „Cine Dumnezeu or mai fi și ăștia?“ Ea era lipsită de talentul spontan al lui Dick de a prelua controlul asupra unor situații și a le adapta după împrejurări – el se concentrase acum asupra a ceea ce avea de gând să facă.

Când ajunseră la vreo două sute de metri de țarm, motorul bărcii își încetini vibrațiile și unul dintre tineri se aruncă de-a dreptul peste balustrada punții. Înotă până la planșeta care atârna moale în urma bărcii, răsucindu-se în apă, o îndreptă, se urcă încet în genunchi pe ea – apoi se ridică în picioare pe măsură ce barca își accelera viteza. Lăsându-se pe spate, își legăna vehiculul cu oarecare efort într-o parte și într-alta în arcuri încete, gâfâitoare, care închideau dâra de spumă din urma bărcii. Când se stabilizează pe o linie dreaptă în spatele bărcii, dădu drumul la frânghia de care se susținea, rămase o clipă în echilibru, și apoi plescăi în apă, dispărând asemenea unei statui, într-o aură de glorie,

rearătându-și capul apoi ca un mic punct neînsemnat, pe când barca își înscria arcul larg al întoarcerii.

Nicole își refuză rându; apoi Rosemary pluti o vreme pe planșetă, corect, conservator, în mijlocul unor aplauze gălăgioase din partea admiratorilor ei. Trei dintre aceștia se luptară între ei cu egoism pentru cine să de a o ajuta să se urce pe bord, reușind în eforturile lor s-o facă să se zgârie la genunchi și la șold de marginea bărcii.

— Acum dumneata, domnule doctor, spuse mexicanul care ținea cârma.

Dick și cel din urmă dintre tinerii din barcă plonjară împreună și se îndreptară în colț spre planșetă. Dick avea de gând să-și încerce numărul cu ridicarea celuiilalt în cârcă și Nicole se pregăti să urmărească scena cu un surâs de dispreț. Trucurile acestea de eficiență fizică pe care le încerca el ca să-și dea aere în fața lui Rosemary o iritau cel mai mult.

Când cei doi bărbați schiaseră de ajuns de mult timp să-și asigure echilibrul, Dick îngenunche și-și potrivea ceafa între picioarele celuiilalt, apucă frânghia care-l lega de barcă și începu să se ridice încet în picioare.

Cei din barcă, urmărindu-l cu atenție, își puteau da seama că întâmpina dificultăți. Se sprijinea într-un singur genunchi; tot secretul acestui truc consta în a se ridica și a-și îndrepta pe deplin trupul cu aceeași mișcare cu care-și abandona poziția din genunchi. Se odihni o clipă, apoi fața i se contractă atunci când se decise să facă încercarea, și se ridică.

Planșeta era îngustă, bărbatul celălalt, deși cântărea mai puțin de șaptezeci și cinci de kilograme, își cumpănea cu stângăcie greutatea și se agăța penibil de capul lui Dick. Când, cu un ultim efort teribil al spatelui, Dick se ridică în picioare, planșeta alunecă într-o parte și cei doi căzură în mare.

În barcă Rosemary exclamă:

— Minunat! Aproape că ai reușit!

Însă, când barca se întoarse spre cei doi care înotau în urmă, Nicole privi cu luare-aminte chipul lui Dick. Expresia lui era de mare neplăcere. Așa cum își închipuise că avea să fie, căci își amintea că fusese în stare să facă figura asta cu ușurință doar cu doi ani mai înainte.

A doua oară fu ceva mai precaut. Se ridică numai puțin, încercând să-și echilibreze povara de pe umeri, apoi se așează din nou în genunchi; pe urmă, mormăind un „Ale-up!“ dădu să se ridice – însă când încercă să-și mențină trupul în poziție verticală, genunchii i se îndoiră deodată și trebui să împingă planșeta cu picioarele ca să evite să nu fie loviți atunci când se prăbușiră în mare.

De data aceasta, când barca *Baby Gar* se întoarse iarăși în locul unde căzuseră, toți pasagerii văzură că era de-a dreptul furios.

— Vă deranjează dacă mai încerc o dată? strigă, călcând apa. Adineaori aproape-aproape c-am izbutit.

— Sigur. Dați-i drumul.

Lui Nicole i se părea că arată tras la față din cauza efortului și îl preveni.

— Nu crezi că ajunge pentru moment?

El nu-i răspunse. Primul lui partener se săturase de jocul acesta și îl traseră în barcă, așa că mexicanul care ținuse cârma se oferi să-i ia locul.

Era mai greu decât celălalt. Când barca prinse viteză, Dick se mai odihnea încă, întins pe planșetă. Apoi se potrivi sub celălalt, apucă frânghia și mușchii i se încordară când încercă să se ridice.

Nu reuși. Nicole îl văzu cum își schimbă poziția și cum încercă iarăși să se încordeze în sus, însă în clipa când greutatea partenerului îi apăsă umerii nu se mai putu înălța. Încercă iarăși – câștigă un deget, două degete în înălțime – Nicole îi simți porii de pe frunte năclăindu-i-se de sudoare –, pe urmă nu mai făcu altceva decât să reziste pentru a-și menține terenul câștigat, după care cedă, căzu în genunchi cu un bufnet, și se răsturnară, scăpând ca prin urechile acului să nu se pocnească cu capul de planșetă.

— Repede, îndărăt! strigă Nicole către cel care ținea acum cârma bărcii; chiar când striga, îi văzu capul dispărând sub apă și scoase un mic țipăt; ieși din nou la suprafață și mexicanul înotă spre el să-l ajute. I se păru o veșnicie până când ajunse barca la el, dar când se opriră lângă locul unde pluteau și Nicole îl văzu pe Dick întins pe apă epuizat, cu fața lipsită de expresie, singur între mare și cer, panica i se preschimbă dintr-odată în dispreț.

— Te ajutam noi să urci, domnule doctor... Apucați-i piciorul... așa... acuma, hai împreună...

Dick rămase pe banchetă, găfâind, cu ochii în gol.

— Știam eu că n-ar fi trebuit să încerci, nu se putu împiedica Nicole să-i spună.

— S-a obosit prea mult de primele două ori, spuse mexicanul.

— A fost o prostie, insistă Nicole.

Rosemary, cu tact, rămase tăcută.

După o clipă, Dick își recâștigă răsuflarea, găfâind încă.

— De data asta n-aș mai putea ridica nici o siluetă de hârtie.

Un hohot de râs exploziv mai ușură din tensiunea provocată de eșecul lui. Toată lumea se arată plină de atenții față de Dick atunci când îl debarcară la țarm. Însă Nicole era enervată – totul o enerva acum.

Se așază împreună cu Rosemary sub una din umbrelele de soare, în vreme ce Dick se îndreptă spre bufet să bea ceva. Se înapoie curând, aducându-le și lor câte un pahar cu sherry.

— Prima dată când am băut alcool a fost cu voi, spuse Rosemary și, într-o izbucnire de entuziasm, adăugă: O, ce bine-mi pare să vă văd și să văd că e totul în regulă cu voi. Mi se făcuse frică... Glasul i se frânse când schimbă vorba: ...că poate nu sunteți bine.

— Ai auzit cumva că am intrat în declin?

— O, nu! Pur și simplu – auzisem că te-ai schimbat. Și acum îmi pare bine să văd cu ochii mei că nu-i adevărat.

— Este adevărat, răspunse Dick, așezându-se alături de ele. Schimbarea asta s-a produs demult de tot – dar la început n-a fost vizibilă. Felul de a fi mai rămâne intact o vreme după ce moralul a cedat.

— Practici medicina aici, pe Riviera? întrebă Rosemary în grabă.

— Ar fi de fapt locul cel mai bun să găsești specimene interesante. Făcea semne din cap, ici și colo, spre siluetele lungite la soare în nisipul auriu. Candidați de seamă la starea care mă interesează. O bagi de seamă pe vechea noastră prietenă, doamna Abrams, cum face pe ducesa, când știe că Mary North a ajuns, în comparație cu ea, o regină? Nu trebuie să fim geloși pe ea – gândește-te numai ce mult i-a trebuit doamnei Abrams să urce pe scările din dos, la Ritz, în patru labe și cât praf a trebuit să înghită.

Rosemary îl întrerupse.

— Dar aceea e într-adevăr Mary North? Privea o femeie care înainta alene spre ei, urmată de un mic grup de persoane care se comportau ca și cum ar fi fost obișnuite să fie privite. Când ajunseră la trei metri de ei, privirea lui Mary ezită o fracțiune de secundă asupra Diverilor, una din privirile nefericite care le arată celor astfel priviți că au fost văzuți, dar că vor fi trecuți cu vederea, privirea pe care nici soții Diver, nici Rosemary Hoyt nu-și permisese vreodată, în viața lor, s-o arunce cuiva. Dick se amuză când Mary o observă pe Rosemary și, răzgândindu-se, se îndreptă totuși spre ei. Îi adresează cuvântul lui Nicole cu o cordialitate agreabilă, dădu din cap fără să suradă către Dick ca și cum ar fi fost un fenomen molipsitor – la care el se înclină cu un respect ironic – și o salută pe Rosemary.

— Am auzit că ești aici. Stai mai mult?

— Până mâine, răspunse Rosemary.

Și ea remarcase felul în care Mary îi ignorase pe soții Diver ca să-i vorbească ei, și sentimentul de obligație față de ei o făcu să se arate lipsită de entuziasm. Nu, nu putea accepta o invitație la cină în seara aceea.

Mary se întoarse către Nicole, arătând în felul ei de a se purta cu ea o afecțiune amestecată cu milă.

— Ce fac copiii? întrebă.

Copiii se apropiau de ei în clipa aceea și Nicole se arăta acum preocupată dacă să le acorde îngăduința de a trece peste interdicțiile guvernantei în ce privea o anumită limită până la care se putea intra în apă.

— Nu, răspunse Dick în locul ei, ceea ce spune *Mademoiselle* rămâne valabil.

Fiind și ea de părere că autoritatea odată ce este încredințată altcuiva trebuie apoi sprijinită, Nicole le refuză cererea; Mary – care, asemenea unei eroine din romanele Anitei Loos, nu avea de-a face decât cu așa-numitele *faits accomplis*, de felul celor menite să nu tulbure nici măcar liniștea unui cățeluș – îi aruncă o privire lui Dick ca și cum l-ar fi văzut făcându-se vinovat de cel mai flagrant act de brutalitate. Dick, iritat de întreg acest spectacol, pentru el obositor, se interesă cu o solitudine simulată.

— Ce fac copiii dumneavoastră și mătușile lor?

Mary nu răspunse; îi părăsi, întâi coborându-și o mână plină de simpatie peste umărul lui Lanier. După ce se depărtase, Dick spuse: — Când mă gândesc la vremea pe care mi-am pierdut-o străduindu-mă cu ea...

— Mie mi-e simpatică, spuse Nicole.

Amărăciunea lui Dick o surprinse pe Rosemary, până atunci obișnuită să-l vadă ca un om care iartă toate și înțelege orice. Deodată își aminti de ce auzise spunându-se despre el. În conversațiile cu niște funcționari ai Departamentului de Stat, în călătoria cu vaporul peste ocean – niște americani europenizați, ajunși într-o situație în care abia dacă s-ar fi putut spune că mai aparțineau vreunei naționalități, în orice caz nu unei mari puteri, cel mult unui stat alcătuit din cetățeni de același fel – intervenise numele acelei pretutindeni cunoscute Baby Warren și se făcuse observația că sora mai mică a lui Baby se dăduse pe mâna unui medic căzut în darul beției. „Omul acesta nu mai este acum primit nicăieri“, spusese o femeie.

Vorbele acestea o tulburaseră pe Rosemary. Nu și-i putea închipui pe soții Diver ca fiind în relații sociale în care un asemenea fapt, dacă era într-adevăr vorba de un astfel de fapt, să fi avut vreun înțeles, totuși aluzia că ar fi existat o opinie publică organizată și ostilă lui Dick îi suna neplăcut în urechi. „Omul acesta nu mai este acum primit nicăieri.“ Și-l închipuia pe Dick urcând treptele la intrarea unei case elegante, prezentându-și cartea de vizită și spunându-i-se de către valet: „Nu vă mai primim“; apoi continuând de-a lungul unui bulevard doar ca să audă aceleași cuvinte de la nenumărați valeți ai unor nenumărați ambasadori, miniștri, însărcinați cu afaceri...

Nicole se întreba cum s-ar fi putut retrage. Ghicea că Dick, trezit acum la viață, avea să devină fermecător, s-o facă pe Rosemary să-i răspundă în același fel. Și, într-adevăr, o clipă mai târziu glasul său reuși să anuleze tot ceea ce spusese neplăcut până atunci.

— Mary e simpatică, într-adevăr – în fond, a reușit și ea în viață. Numai că e greu să continui să-i simpatizezi pe oamenii care nu te mai simpatizează pe tine.

Rosemary, intrând în joc, se legăna spre Dick, spunând cu voce cântătoare:

— O, ce drăguț ești. Nu cred că ar exista cineva în stare să nu te ierte indiferent care ar fi lucrurile pe care i le-ai făcut. Apoi, simțind că exuberanța ei constituie o încălcare a drepturilor lui Nicole, își coborî privirile pe nisip exact între ei. Aș fi vrut să vă întreb, pe amândoi, ce părere aveți despre ultimele mele filme – dacă le-ați văzut.

Nicole nu răspunse nimic, deoarece văzuse unul dintre ele și nu avea o părere bună.

— Nu e chiar atât de simplu de explicat – spuse Dick. Să zicem că Nicole îți spune ție că Lanier s-a îmbolnăvit. Ce faci când se întâmplă așa ceva în viață? Ce face oricine? Oamenii acționează, joacă o expresie – fața, vocea, cuvintele –, chipul arată durerea, glasul arată surpriza neplăcută, cuvintele exprimă o anume participare.

— Da, înțeleg.

— Însă la teatru, nu. La teatru comedienele cele mai bune și-au construit prestigiul traducându-și într-un mod burlesc răspunsurile emoționale corecte – teama și iubirea și simpatia.

— Înțeleg. Deși nu pricepea exact ce voia el să spună.

Pentru că-i pierduse șirul spuselor, Nicole începu să se simtă tot mai nerăbdătoare, în timp ce Dick continua:

— Pentru o actriță, primejdia stă în a răspunde prea bine. Sau, de pildă, să presupunem că-ți spune cineva: „Iubitul dumitale a murit“. În viață, probabil că asta te-ar distruge complet. Însă pe scenă, încerci să-i distrezi pe ceilalți – publicul poate da el „răspunsurile“ emotive. În primul rând, actrița are de urmărit un text, și pe urmă trebuie să recâștige pentru ea atenția publicului, abătând-o de la cel care tocmai a asasinat, sau de la acțiunea, oricare va fi fost ea, de pe scenă. Astfel că trebuie să facă ceva neașteptat. Dacă publicul este de părere că e vorba de un personaj dur, ea trebuie să se arate deodată vulnerabilă – dacă-și închipuie că e o ființă vulnerabilă, trebuie să se arate dură. Trebuie să-ți ieși cu totul din piele – înțelegi?

— Nu chiar, recunosc Rosemary. Cum adică, să-ți ieși din piele?

— Faci exact lucrul neașteptat până manevrezi publicul de la faptele obiective îndărăt la tine. Pe urmă, intri iar în pielea personajului.

Nicole nu mai putea suporta. Se ridică în picioare brusc, fără să mai facă vreun efort ca să-și ascundă nerăbdarea. Rosemary, care-i simțise de câteva minute iritarea, se întoarse într-un gest conciliator spre Topsy.

— Nu ți-ar plăcea să fii actriță când te faci mare? Cred c-ai fi o actriță bună.

Nicole o privi fix în chip ostentativ și, cu vocea bunicului ei, spuse rar și distinct:

— E cu totul *deplasat* să bagi idei dintr-astea în capul copiilor altora. Gândește-te că avem planuri cu totul deosebite în legătură cu viitorul lor. Se întoarse cu un gest brusc către Dick. Iau eu mașina până acasă. O trimit pe Michelle după tine și după copii.

— N-ai mai condus de luni de zile, protestă el.

— N-am uitat.

Fără nici o privire către Rosemary, a cărei față ardea violent, Nicole părăsi umbrela.

În cabină, cu chipul încă împietrit, își schimbă costumul de plajă. Dar când porni pe aleea de sub bolta de pini și văzu o veveriță dănțuind pe o creangă și simți vântul tremurând prin frunze, și un cocoș care sfâșia depărtarea, și lumina soarelui transpărând pe furii prin întreaga nemișcare din jur – glasurile de pe plajă nu mai existară. Nicole se destinse, se simțea tânără, fericită; gândurile îi erau acum limpezi ca niște clopoței – avea sentimentul că era vindecată și încă într-un fel nou. Eul începu să i se desfoaie ca o floare mare, bogată, detrandafir, în timp ce arunca o privire înapoi, peste labirinturile în care rătăcise ani de zile. Ura acum plaja, era plină de resentiment față de toate locurile unde ea nu fusese altceva decât o planetă în jurul soarelui pe care-l închipuise Dick.

„Iată, sunt aproape desăvârșită“, se gândea. „Pot să mă țin pe picioarele mele foarte bine și fără el.“ Și, ca un copil fericit, dorindu-și desăvârșirea cât mai curând posibil și știind încă nelămurit că Dick făcuse totul ca ea să ajungă să se bucure de asta, se întinse pe pat îndată ce ajunse acasă și-i adresă lui Tommy Barban, la Nisa, o scrisoare scurtă, provocatoare.

Însă asta fusese în timpul zilei – către seară, odată cu pierderea inevitabilă a energiei nervoase, moralul îi scăzu și gândurile începură să-i ezite în semiîntunericul amurgului. Îi era frică de ce-ar fi putut gândi Dick; simțea iarăși că există un plan în spațele acțiunilor lui de acum și îi era frică de asemenea planuri – de obicei se dovedeau eficace și aveau o logică atotcuprinzătoare pe care Nicole însăși nu ar fi fost în stare s-o controleze. Într-un fel, îi cedase lui rolul celui care gândește pentru amândoi și, în absența lui, oricare dintre acțiunile ei părea automat guvernată de ceea ce ar fi dorit el, astfel că acum se simțea neputincioasă dacă ar fi fost vorba să-și compare intențiile cu ale lui. Însă trebuia să gândească și ea cu mintea ei; ajunsese, în sfârșit, să vadă ceva deasupra pragului înfricoșător al fanteziei, pragul către salvarea care nu era de fapt o salvare; știa că păcatul cel mare pentru ea, acum și în viitor, era să se înșele singură. Îi trebuise mult să învețe lecția asta, însă, în sfârșit, o învățase. Sau gândești pentru tine însuși – sau, dacă nu, alții trebuie să gândească pentru tine și să preia puterea din mâinile tale, să-ți schimbe și să-ți disciplineze altfel gusturile firești, să te formeze, să te simplifice după voia lor.

Cina decurse liniștită, Dick bând prea multă bere și comportându-se plin de jovialitate cu copiii în camera treptat invadată de amurg. După aceea, el cântă la pian câteva piese de Schubert și câteva piese noi de jazz, din America, pe care ea le fredonă cu voce dulce, de contraltă, peste umărul lui.

„Să-i mulțumești tatii
Să-i mulțumești mami
Să le mulțumești că s-au întâlnit...”

— Asta nu-mi place, spuse Dick, pregătindu-se să întoarcă pagina caietului cu note.

— O, cântă-l, te rog! exclamă ea. Trebuie să-mi petrec tot restul vieții crispându-mă când aud cuvântul tată?

„Să mulțumești calului care a tras trăsura,
Să-i mulțumim că noi amândoi am fost cam
amețiți atunci.”

Mai târziu, se așezară împreună cu copiii pe acoperișul vilei, care forma o terasă în stil maur și priviră focurile de artificii de la cele două cazinouri, departe unul de altul, departe de ei, jos pe coastă. Încerca un sentiment de singurătate și de tristețe, să constate că sunt atât de goliți de sentimente unul față de altul.

În dimineața următoare, întorcându-se de la cumpărăturile făcute la Cannes, Nicole găsi un bilet în care se spunea că Dick luase mașina cea mică și plecase undeva, în Provența, să petreacă acolo, singur, câteva zile. Chiar pe când îl citea, sună telefonul – era Tommy Barban de la Monte Carlo spunându-i că-i promise scrisoarea și că pornea spre ea cu mașina. Își simți căldura buzelor în receptor, pe când îi răspundea că-i pare bine că vine s-o vadă.

VIII

Făcu o baie, se parfumă și-și acoperi trupul cu un nor de pudră, strivind sub picioare un alt strat de pudră, pe prosopul de baie. Își privi cu atenție microscopică contururile șoldurilor, întrebându-se când avea să înceapă să se lase, îngroșându-se, către pământ edificiul acesta splendid, zvelt. „Cam în șase ani, însă pentru moment mai sunt cum trebuie să fiu – de fapt sunt mai bine decât oricare dintre femeile pe care le știu eu.“

Nu exagera. Singura nepotrivire fizică dintre Nicole cea de acum și Nicole cea de cu cinci ani mai înainte consta pur și simplu că nu mai era o fetiță, însă era de ajuns de influențată de idolatria impusă de lumea tinereții, de filmele cu nenumăratele chipuri de fetițe, înfățișate cu toată naivitatea ca exprimând întreaga înțelepciune și toate realizările lumii, încât să simtă în sine ei oarecare gelozie față de tinerețe.

Își îmbracă prima rochie, lungă până la glezne, pe care și-o comandase și-și făcu, cu toată evlavia, o cruce cu parfum Channel 16. Când Tommy sosi în automobilul său la ora unu, Nicole făcuse din fapta ei cea mai încântătoare și mai bine îngrijită dintre grădini.

Ce bine era că lucrurile mai puteau să fie și astfel, că putea să fie iarăși idolatrizată, că se putea prefăce că are și ea o taină! Pierduse doi dintre anii aceia splendizi din viața oricărei fete drăguțe –

acum se simțea gata să și-i recâștige; îl salută pe Tommy ca și cum ar fi fost unul dintre numeroșii bărbați care i-ar fi stat la picioare, mergând în fața lui, în loc să rămână alături în timp ce străbăteau grădina, spre umbrela de soare. Femeile atractive de nouăsprezece ani ca și cele de douăzeci și nouă sunt la fel în ce privește încrederea lor plină de expansivitate; dimpotrivă, îmbrățișarea plină de dorințe a vârstei dintre douăzeci și treizeci de ani nu se străduise să cuprindă lumea exterioară în sine. Cea dintâi e vârsta insolenței, comparabilă cu cea a unui tânăr cadet de la școala de ofițeri, cealaltă e asemenea vârstei unui luptător care se mândrește că și-a terminat bătațiile.

Însă, în vreme ce o fată de nouăsprezece ani își extrage încrederea în sine dintr-un prinos de atenție din afară, o femeie de douăzeci și nouă de ani își găsește hrana în ceva mai subtil. Când dorește ceva, își alege ceea ce s-ar putea numi *les aperitifs*, în înțelepciune și, mulțumită, se bucură de voluptatea puterii pe care știe că o poate exercita asupra altora. Din fericire, s-ar părea că nici într-un caz, nici în celălalt nu anticipează anii de mai târziu, când intuițiile ei vor fi adesea tulburate de panică, de teama că va trebui să se oprească locului sau de spaima că va fi silită să meargă mai departe. Dar pe pragul vârstei de nouăsprezece sau de douăzeci și nouă de ani este cât se poate de sigură că n-o așteaptă nici o surpriză neplăcută.

Nicole nu-și dorea o legătură romantică vagă, pur spirituală – dorea o „legătură”; dorea o schimbare. Își dădea seama, gândind acum cu gândurile lui Dick, că, dintr-un punct de vedere superficial, ar fi însemnat să intre într-o combinație vulgară, lipsită de orice emoție, complăcându-se într-o indulgență care ar fi fost complicată pentru toți. Pe de altă parte, îl considera pe Dick vinovat de situația actuală și se gândea, cu toată onestitatea, că o asemenea experiență ar fi putut avea o valoare terapeutică. Toată vara fusese stimulată de spectacolul unor oameni care făceau exact ceea ce erau tentați să facă fără să plătească nici o penalizare pentru asta – mai mult decât atât, în ciuda intenției de a nu se mai minți pe ea însăși, încerca să-și spună acum că nu făcea altceva decât să încerce cât de departe poate merge pe un anumit drum și că s-ar fi putut retrace în orice moment...

În lumina umbrită din casă, Tommy o cuprinse în brațele sale, albe sub stofa costumului, și o trase spre el, privind-o în ochi.

— Rămâi nemișcată, îi spuse. De acum încolo am să stau să mă uit la tine foarte multă vreme.

Din părul lui se simțea o anumită mireasmă iar din veșmintele lui albe, o aură ușoară de săpun. Ea își ținea buzele strânse, fără să suradă și amândoi rămaseră să se privească unul pe altul.

— Îți place ce vezi? murmură ea.

— *Parle français...*

— Foarte bine, și ea întrebă iarăși, în franțuzește: îți place ce vezi?

El o atrase mai aproape de el.

— Îmi place tot ce văd la tine... Ezită o clipă. Îmi închipuiam că-ți cunosc fața, dar se pare că mai sunt unele lucruri pe care nu le-am știut până acum. De când ai început să ai ochi de trișor alb?

Ea se desprinsese din brațele lui, șocată și indignată, și-i strigă, în englezește de data aceasta:

— De asta voiai să vorbim franțuzește. Glasul i se liniști atunci când intră valetul aducând sticla și paharele de sherry. Ca să te poți simți mai în largul tău când mă jignești?

Și își plantă, cu violență, fundul mic pe perna de lamé a fotoliului.

— N-am nici o oglindă aici, spuse apoi, vorbind iarăși în franceză, însă cu fermitate, dar dacă ochii mi s-au schimbat, asta e pentru că acum m-am făcut bine. Și fiind sănătoasă, poate că am trecut iarăși la vechiul meu eu – s-ar putea ca bunicul meu să fi fost un ticălos și ca eu însămi să fiu o ticăloasă prin descendență, dar vezi și tu cum stau lucrurile. Acum îți este satisfăcută mintea ta logică?

S-ar fi zis că nu înțelege ce vrea ea să-i spună.

— Unde-i Dick – ia și el masa cu noi?

Observând că remarca de adineaori nu însemnase prea mare lucru pentru el, îi șterse orice efect printr-un hohot de râs.

— Dick e plecat într-o excursie, spuse. Și-a făcut apariția Rosemary Hoyt și acum sunt sau împreună, sau ea l-a zguduit atât de tare încât vrea să fie singur ca să viseze la ea.

— Știi, tu ești puțin cam prea complicată, în fond...

— O, nu, îl asigură ea repede. Nu – nu sunt deloc așa, la drept vorbind eu nu sunt decât o – nu sunt decât o mulțime de oameni diferiți, cu toții foarte simpli.

Marius aduse un pepene galben și o găleată cu gheață, și Nicole, meditănd fără să se poată împotrivi gândului la ochii ei de ticăloasă, nu-i mai răspunse; bărbatul acesta îți dădea de lucru cu mîntea, în loc să se împartă în bucățele pe care le-ar fi putut fărâmița.

— De ce nu te-au lăsat în starea ta firească? o întrebă Tommy curînd după aceea. Tu ești ființa cea mai dramatică pe care am întîlnit-o vreodată.

Ea n-avea ce să-i răspundă.

— Îmblînzitorii ăștia de femei! pufni el.

— În orice societate sunt unii... Ea simți fantoma lui Dick alături de ea, dar se supuse tonului mai poruncitor al lui Tommy.

— Eu am brutalizat o mulțime de bărbați până i-am adus acolo unde am vrut, dar n-aș risca să fac așa ceva nici măcar cu pe jumătate atâtea femei. Mai ales felul acesta de „intimidare“ a femeilor – ce folos poate aduce cuiva? Ție sau lui sau oricui?

Ea simți o clipă că-i tremura inima, apoi că i se strînge ușor la gîndul că, în realitate, îi datora mult de tot lui Dick.

— Îmi închipui că am...

— Ai prea mulți bani, spuse el nerăbdător. Asta e toată chestia. Dick nu i se poate împotrivi acestui fapt.

Se gîndi la ce spusese, în vreme ce slugile ridicau de pe masă cojile de pepene.

— Tu ce crezi c-ar trebui să fac?

Pentru prima dată, de zece ani de zile, se afla sub influența unei alte personalități decât cea a soțului ei. Tot ceea ce-i spunea Tommy devenea acum, pentru totdeauna, parte din ființa ei.

Băură sticla de vin în vreme ce un vînt ușor legăna acele de pin și căldura voluptuoasă a începutului de după-amiază iscă puncte mici, orbitoare, peste carourile de șah ale feței de masă. Tommy se ridică înconjurînd masa și se opri în spatele lui Nicole, punându-și brațele peste brațele ei, apucându-i mîinile într-ale lui. Obrajii li se atinseră, apoi buzele, și ea se înecă deodată, pe

jumătate de patimă pentru el, pe jumătate de surpriza de a-i constata puterea.

— Nu poți să trimiți guvernanta cu copiii undeva, în după-amiaza asta?

— Au lecții de pian. Oricum, eu nu vreau să stau aici.

— Mai sărută-mă o dată.

Puțin mai târziu, în drum cu mașina spre Nisa, se gândi: „Așa deci, am ochi de ticăloasă? Foarte bine atunci, mai bine o ticăloasă decât o puritană nebună!”

Aserțiunea lui i se părea că o absolvă de orice vină sau responsabilitate și simți un fior de plăcere gândindu-se acum la ea însăși într-un fel cu totul nemaiîncercat până atunci. Noi perspective îi apăreau în fața ochilor, populate cu chipurile multor bărbați, și pe nici unul dintre ei nu trebuia să-l asculte sau să-l iubească. Trase adânc aer în piept, își ridică umerii, cu un gest ironic și se întoarse spre Tommy.

— Trebuie neapărat să mergem tot drumul până la hotelul tău, la Monte Carlo?

El opri mașina cu un scrâșnet de cauciucuri.

— Nu! îi răspuse. Și, Doamne, n-am fost niciodată mai fericit decât sunt în clipa asta.

Trecuseră prin Nisa, de-a lungul coastei albastrii, și începuseră să urce pe Cornișa. Tommy întoarse mașina în jos, spre coastă, parcurse o mică peninsulă boantă și opri în spatele unui mic hotel de pe țârm.

Impresia că locul acesta părea atât de accesibil o sperie o clipă pe Nicole. La pupitrul de recepție era un american care discuta la nesfârșit cu funcționarul de acolo despre cursul de schimb al valutei. Așteptă, în aparență liniștită, dar simțindu-se nenorocită în sinea ei, pe când Tommy completa fișele pentru poliție – numele lui real, al ei, fals. Camera lor era o chilie mediteraneeană, aproape ascetică, aproape curată, umbrită în fața strălucirii orbitoare a mării. Pentru cele mai simple dintre plăceri – locurile cele mai simple. Tommy comandă două coniacuri și, când ușa se închise în urma chelnerului, luă loc pe unicul scaun; arăta foarte frumos, așa, cu chipul crestat de cicatrice, cu sprâncenele arcuindu-i-se și apoi ridicându-i-se spre tâmpile, asemenea unui Puck gata de luptă, unui Satan plin de gravitate.

Înainte de a-și fi terminat coniacul, se urniră amândoi deodată de la locurile lor și se ridicară în picioare, întâlnindu-se la jumătatea drumului dintre ei; apoi amândoi se treziră pe pat și el îi sărută genunchii băiețoși. Împotrivindu-se încă puțin, asemenea unui animal decapitat, ea uită de Dick și de noii ei „ochi de ticăloasă“, îl uită și pe Tommy și se cufundă tot mai adânc în minutele care treceau și în clipă.

...Când el se ridică să deschidă un oblon să vadă ce anume stârnise vacarmul crescând de sub ferestrele lor, silueta îi era mai neagră și mai puternică decât a lui Dick și mușchii încordați îi erau mai bine desenați. O clipă și el o uitase; când trupul lui se despărți de al ei, ea avu un fel de presimțire că lucrurile aveau să fie altfel decât se așteptase. Simțea teama fără nume care precede oricărei emoții – bucurie sau durere – la fel de inevitabil cum uruitul tunetului precedă furtuna.

Tommy aruncă, precaut, o privire pe deasupra balustradei balconului și-i spuse:

— Sunt două femei pe balconul de sub balconul nostru. Stau de vorbă despre vreme și se leagănă pe niște balansoare americane.

— Și ele fac tot tapajul ăsta?

— Zgomotul vine de undeva de sub ele. Ascultă:

„Depart, în Sud, în țara bumbacului,
Hotelurile-s în floare, afacerile s-au dus dracului,
la priviți...“

— Sunt niște americani.

Întinsă în pat, Nicole își desfăcu larg brațele, de o parte și de alta a trupului, și rămase cu privirile fixe pe tavan; pudra se umezise și ea și o acoperea într-o pojghiță lăptoasă. Îi plăcea goli-ciunea camerei, zumzetul unei muște care naviga pe undeva deasupra capului ei. Tommy aduse scaunul lângă pat și mătură hainele de acolo cu palma să-și facă loc; și ei îi plăcu aspectul rochiei ei ușoare și a sandalelor care se învâlmășiră cu pantalonii lui albi pe dușumea.

El îi cântări din ochi sânii prelungi, albi, în contrast parcă cu membrele cafenii și cu capul, și spuse, râzând cu gravitate:

— Ești nouă-nouță, ca un bebeluș.
— Cu ochii ticăloși...
— O să am eu grijă de asta.
— E foarte greu să ai grijă de astfel de ochi – mai ales de cei ai măsluitorilor de prin Chicago.
— Eu știu o mulțime de leacuri de pe la țărani din Languedoc.

— Sărută-mă, pe buze, Tommy.

— Asta e atât de americănește, spuse el, sărutând-o însă. Când am fost ultima oară în America, erau acolo niște fete în stare să te sfășie cu buzele, să se sfășie și pe ele, până când se făceau stacojii la față cu tot sângele strâns în jurul buzelor într-o pată mare-mare – dar mai departe, nimic.

Nicole se ridică sprijinindu-se într-un cot.

— Îmi place camera asta, spuse.

El privi în jur.

— Eu o găsesc cam sărăcăcioasă. Scumpa mea, îmi pare foarte bine că n-ai vrut să așteptăm până ajungem la Monte Carlo.

— De ce sărăcăcioasă? Ce vorbești, e o cameră minunată, Tommy – ca mesele acelea goale din tablourile lui Cézanne și Picasso.

— Nu știu. Nu încerca s-o înțeleagă. Uite, iar tãmbălăul ăsta. Ce Dumnezeu, doar n-o fi vreun omor.

Se duse iar la fereastră și de acolo raportă din nou:

— Parcă ar fi doi marinari americani care s-au luat la bătaie și alții în jur care-i aplaudă. Sunt de la crucișătorul vostru, de acolo, din larg. Se înfășură într-un prosop și se aventură mai departe de balcon. Au și niște târfe franțuzoaice cu ei. Am mai auzit eu de asta – femeile se țin după ei de la un loc la altul, oriunde se oprește vasul. Dar ce femei! Cu leafa lor ai zice c-ar putea să-și găsească ceva mai de soi! Când mă gândesc la femeile care se ținneau după noi! Nici nu ne-am fi uitat la ceva mai prejos de o balerină!

Lui Nicole îi părea bine că el cunoscuse atât de multe femei, atât de multe încât nici măcar cuvântul femeie nu mai însemna mare lucru pentru el; în felul acesta avea să fie în stare să-l păstreze numai pentru ea atâta vreme cât fința din ea transcendea universalile trupului său femeiesc.

- Dă-i la moacă!
- Ia-ha-a!
- Hei, fii atent ce-ți spun, arde-ll!
- Haide, Dulschmitt, mă porcule!
- Ia-ia!
- Ia-hu-ha!

Tommy întoarse spatele spectacolului.

— S-ar putea spune că locul ăsta ne-a fost cât a putut el să ne fie de util, acum a gata – nu crezi?

Era și ea de aceeași părere, însă se mai ținură îmbrățișați înaintea de a se îmbrăca, și li se păru că era un loc cât se poate de splendid...

Îmbrăcându-se în cele din urmă, Tommy exclamă:

— Dumnezeu, femeile astea două de pe balansoare, din balconul de sub noi, nici nu s-au mișcat! Încearcă să ignore toată chestia asta din fața lor. Au venit aici în vacanță, cu economiile lor. Și nici toată marina militară americană, nici toate târfele din Europa nu sunt în stare să le-o strice.

Se apropie tandru de ea și o cuprinse în brațe, trăgându-i breteaua stutienului la loc, peste umăr, cu dinții; apoi un zgomot teribil sfâșie calmul de afară – Crak! – Bum! – m-m! Era cruciatorul care dădea semnalul de adunare.

Acum, jos, sub ferestrele lor, se dezlănțuise un adevărat infern – căci vasul urma să se deplaseze spre un alt port. Chelnerii începură să facă socoteli și să ceară achitarea notelor, cu glasuri pline de neliniște; se auzeau înjurături și contestații, acuzații că notele ar fi fost prea pipărate și că restul nu fusese numărat corect; se organiză transporturi de la țărm spre navă și poliția maritimă își făcea auzit glasul în comenzi scurte, grăbite, mai presus de orice alte sunete. Se auziră plânsete, strigăte, promisiuni, atunci când prima șalupă de transport se despărți de țărm și femeile se strânseră pe ponton, țipând și lansând semnale de despărțire.

Tommy văzu o fată care se năpustise pe balconul de sub ei fluturând un șervet de masă și, înainte de a-și fi putut da seama dacă englezoaicele îi simțiseră, în sfârșit, prezența, se auzi o bătaie și la ușa camerei lor. Afară, glasuri tulburate de femei îi convinseseră

în cele din urmă să deschidă; apărură două fete, tinere, slăbuțe, necioplite, mai degrabă încă nedescoperite decât pierdute, pe coridorul din fața ușii. Una dintre ele plângea înecându-se în suspine.

— Nu ne dați voie să le facem semne, cu mâna, de pe balconul dumneavoastră? imploră una cu o voce plină de pasiune. Putem, vă rog frumos! Să le facem semne cu mâna la băieții de afară? Nu ne dați voie, vă rog frumos! Camerele celelalte-s toate ocupate.

— Cu plăcere, spuse Tommy.

Fetele dădură buzna pe balcon, și curând vocile lor își ridicară terțele stridente mai presus de vacarmul de afară.

— Pa, Charlie! Charlie, uită-te-ncoa!

— Trimite o telegramă *post-restant*, Nisa!

— Charlie! Uite că nu mă vede!

Una dintre fete își ridică deodată fusta, trase de slipul ei roz și-l sfășie, ridicându-l ca pe un steag de glorie; apoi țipând: „Ben, Ben!“ îl flutură dezlănțuită. Când Tommy și cu Nicole părăsiră camera, steagul acesta mai fâlfâia pe cerul albastru. O, mai ai încă în ochi culoarea tandră a trupului de care-ți mai aduci aminte? — în vreme ce la pupa crucișătorului se ridica, parcă luându-se la întrecere cu el, drapelul înstelat.

Cinară la noul cazinou de la țärm, la Monte Carlo... Mult mai târziu, înotară la Beaulieu într-o cavernă descoperită, sub clarul alb de lună, într-un cerc mic de stânci palide înconjurând o cupă cu apă fosforescentă, cu fața spre Monaco și spre contururile nedeslușite de la Mentone. Era bucuroasă că o adusese aici, în ascunzișul acesta răsăritean, în jocurile, noi pentru ea, ale vânturilor și ale apei; totul era la fel de nou pe cât își erau ei unul altuia. La modul simbolic, se întinsese pe oblâncul șei lui ca și cum ar fi răpit-o dintr-un Damasc de legendă și ar fi fugit cu ea pe podișurile mongole. Clipă după clipă, tot ceea ce o învățase Dick se desprindea de ea, și revenea tot mai mult la ceea ce fusese ea însăși la început, icoană în fața săbiilor ridicate și plecate în jurul ei în întreaga lume. Împletită în clarul de lună cu însăși iubirea, saluta haosul pe care i-l aducea iubitul de acum.

Se deșteptară amândoi în aceeași clipă, la vreme ca să vadă luna apusă și să simtă răcoarea nopții. Se ridică împleticindu-se, întrebând cât putea să fie ceasul și Tommy aprecie că trebuia să fi fost ora trei.

— Trebuie să mă întorc acasă!

— Credeam că o să dormim la Monte Carlo.

— Nu. E guvernanta cu copiii. Trebuie să fiu acasă înainte de ziuă.

— Cum vrei tu.

Mai intrară o clipă în mare și, când o văzu înfiorându-se, el o frecă bine cu un prosop pe tot trupul. Când suiră în mașină, cu părul încă ud, cu trupurile proaspete și strălucitoare, ar fi vrut amândoi să mai fi rămas. Locul unde se opriseră era foarte luminat și, când Tommy o sărută, îl simți cum se pierde în albeața obrazului și dinților ei albi și pe fruntea ei rece și pe mâna care îi atinge fața. Încă legată de felul de a gândi al lui Dick, părea că așteaptă o interpretare, o prețuire a clipelor de acum; însă nu venea nici una, nici alta. Liniștindu-se, somnoroasă și fericită, știind acum că nu mai trebuia să se teamă de așa ceva, se strânse pe banchetă și somnolă până când torsul motorului își schimbă ritmul și simți automobilul urcând spre Vila Diana. La poartă, îi dădu un sărut, aproape automat, de despărțire. Sunetul pașilor ei pe alee era acum altul, ferestrele grădinii fură deodată proiectate în trecut, însă îi părea bine că se întorsese. Trăise ziua aceasta într-un ritm accelerat, întretăiat, și cu toate satisfacțiile pe care i le adusese, nu era obișnuită să-și ducă viața într-o asemenea încordare.

IX

La ora patru, în după-amiaza următoare, un taxi se opri în fața porții și Dick coborî. Luată pe neașteptate, Nicole îi ieși în întâmpinare fugind pe treptele terasei, cu respirația tăiată de efortul pe care-l făcea ca să se controleze.

— Unde-i mașina? îl întrebă.

— Am lăsat-o la Arles. N-am mai avut chef să conduc.

— Credeam, după biletul tău, că ai să lipsești mai multe zile.

— Am dat de mistral și de ploaie.

— Te-ai distrat bine?

— Cât poate să se distreze unul care fuge de ceva. Am dus-o pe Rosemary până la Avignon și am suit-o în tren acolo... Urcară spre terasă împreună și, ajunși acolo, el își lăasă jos valiza. Nu ți-am spus asta în biletul pe care ți l-am lăsat pentru că mă gândeam că ai să-ți închipui cine știe ce.

— A fost foarte drăguț din partea ta că te-ai gândit la asta. Nicole se simțea mai sigură pe ea acum.

— Am vrut să văd dacă ea are să-mi ofere ceva – și singurul mijloc era să fiu singur cu ea o vreme.

— Și – are ce să-ți ofere?

— Rosemary a rămas un copil, răspunse el. Probabil că-i mai bine așa. Tu ce-ai făcut?

Ea îi simți fața zvâcnind toată, ca a unui iepure.

— Am fost să dansez aseară – cu Tommy Barban. Am fost amândoi la...

El se crispă la față, întrerupând-o.

— Nu-mi spune nimic. N-are nici o importanță ce faci, numai că nu vreau să știu nimic precis.

— Nu e nimic de știut.

— Foarte bine, foarte bine. Pe urmă, ca și cum ar fi lipsit o săptămână: Copiii ce fac?

În casă sună telefonul.

— Dacă-i pentru mine, nu sunt acasă, spuse Dick, întorcându-se repede cu spatele. Am ceva de lucru în atelierul meu.

Nicole așteaptă până când el se făcu nevăzut dincolo de puțul din grădină; apoi intră în casă și ridică receptorul.

— Nicole, *comment vas-tu?*¹

— S-a întors Dick.

El gemu.

— Vino să ne întâlnim aici, la Cannes, propuse el. Trebuie să stau de vorbă cu tine.

— Nu pot.

— Spune-mi că mă iubești. Fără să zică nimic, ea aprobă din cap în fața receptorului; el repetă: Spune-mi că mă iubești!

¹ Cum te simți? (fr.)

— O, da, îl asigură. Dar acum, pentru moment, nu e nimic de făcut.

— Sigur că e, spuse el nerăbdător. Dick vede foarte bine că s-a terminat totul între voi doi – e limpede că a renunțat. Ce se mai poate aștepta să faci?

— Nu știu. Va trebui să... Se opri când își dădu seama că ar fi vrut să spună: ...să aștept până-l întreb pe Dick! Termină cu: Am să-ți scriu și am să-ți telefonez mâine!

Rătăci prin casă mai degrabă mulțumită, odihnindu-se după ceea ce realizase. Era o poznașă, și asta era o satisfacție; nu mai era vorba de o vânătoare într-un ținut închis. Ziua de ieri îi reveni în minte în nenumărate detalii – detalii care începură să acopere amintirea unor clipe similare când iubirea ei pentru Dick fusese proaspătă și intactă, începuse să disprețuiască iubirea aceasta, astfel că i se părea că fusese știrbită de obișnuințe sentimentale încă de la început. Cu memoria oportunistă a femeilor, abia dacă-și mai amintea acum ce simțise pe vremea când Dick și cu ea se iubiseră în locuri tainice, prin diferite colțuri ale lumii, în luna dinainte de a se fi căsătorit. Tot astfel îl mințise pe Tommy în noaptea trecută când îi jurase că niciodată până atunci nu fusese atât pe de-a-ntregul, atât de deplin, atât de dincolo de orice stăpânire...

...Pe urmă, remușcărilor pentru clipa aceasta de trădare, care diminuea atât de vulgar un deceniu din viața ei, o făcură să se îndrepte către sanctuarul lui Dick.

Apropiindu-se fără zgomot, îl văzu în spatele cabanei, așezat pe un șezlong lângă zidul de deasupra stâncilor și o clipă îl privi tăcută. Era pierdut în gânduri, trăia acum într-o lume numai a lui, și în mișcările mărunte ale feței, în fruntea care i se înălța sau se pleca, în ochii îngustați sau lărgiți, în buzele strânse sau întredeschise, în jocul mâinilor, îl văzu trecând de la o fază la alta, într-o poveste numai și numai a lui, nu a ei. O dată își încleștă pumnii și se aplecă înainte, o dată ceea ce era în el îi aduse pe față o expresie de chin și deznădejde – și când lucrul acela trecu, întipăritura îi rămase în ochi. Pentru prima oară în viața ei simți că i-e milă de el – e greu pentru cei care au fost odată cu mintea bolnavă să mai simtă că le e milă de cei sănătoși – și, deși Nicole

mulțumea adesea pentru faptul că el o condusese înapoi, în lumea pe care o părăsise și se gândise întotdeauna la el ca la o energie inepuizabilă, incapabilă de a simți oboseala, uită de chinurile pe care ea i le provocase lui în clipa când uită de propriile ei suferințe care o împinseseră la acestea. Oare își dădea el seama că nu mai era acum în stare să o stăpânească? Dorise să se întâmple toate acestea? Simțea că-i i-e milă de el aproape la fel de mult cât simțise pe vremuri că-i fusese de Abe North și de destinul lui lipsit de noblețe, cât i-ar fi fost milă de neajutorarea copiilor și bătrânilor.

Se apropie de el și, petrecându-și brațul pe după umerii lui și apropiindu-și capul de al lui, spuse:

— Nu fi trist.

El o privi cu răceală.

— Nu mă atinge, spuse.

Încurcată, ea se trase cu câțiva pași înapoi.

— Iartă-mă, spuse el absent. Tocmai mă gândeam tot ce am simțit eu pentru tine...

— De ce nu mai adaugi niște clasificări noi la cartea ta?

— M-am gândit și la asta.

— N-am venit aici, la tine, ca să fim dezagreabili.

— Dar atunci de ce ai venit, Nicole? Nu mai pot să fac nimic pentru tine, de acum încolo. Încerc acum să mă salvez pe mine.

— De contaminarea cu mine?

— Profesia mea mă pune în contact cu companii îndoielnice uneori.

Ea începu să plângă de mânie la insulta aceasta.

— Ești un laș! Ți-ai ratat viața și vrei să arunci vina pe mine.

Când nu mai răspunse nimic, ea reîncepu să simtă fascinația hipnotică a inteligenței lui, uneori exercitându-se fără putere, dar totdeauna cu substraturi de adevăruri peste adevăruri pe care ea nu le putea frânge și nici măcar fisura. Și, iarăși, încercă să i se împotrivescă, aruncându-și în lupta cu el ochii ei frumoși, aroganța catifelată, de câine de rasă, trecerea ei spre un alt bărbat, resentimentul acumulat de-a lungul anilor; lupta împotriva lui cu banii ei, cu credința că sora ei îl antipatiza și că era alături de ea acum; gândul la noii dușmani pe care el și-i făcea cu cinismul

lui sentimentalizat, viclenia ei alertă împotriva ritmului lui tot mai lent, sănătatea și frumusețea ei împotriva deteriorării lui fizice, lipsa ei de scrupule împotriva moralității lui – în lupta aceasta lăuntrică se folosi chiar și de slăbiciunile ei, făcând uz, cu bravură și curaj, de cutii vechi și cești și sticle, de receptaculele golite ale păcatelor, greșelilor, jignirilor ei expiate. Și deodată, în mai puțin de două minute, ea își cuceri izbânda, și se justifică față de sine însăși, fără minciună sau subterfugiu, tăie pentru totdeauna legăturile. Apoi se îndreptă, cu picioarele moi și scuturată de suspine reci, către căminul acum, în sfârșit, al ei.

Dick așteptă până când ea se făcu nevăzută. Apoi își lăsă capul pe parapet. Cazul se încheiase. Doctorul Diver era liber.

X

La ora două, în noaptea aceea, telefonul o trezi pe Nicole și îl auzi pe Dick răspunzând din patul – căruia ei îi spuneau culcușul de neliniște – din camera de alături.

— *Oui, oui... mais à qui est-ce-que je parle?... Oui...*¹ Vocea i se însufleți de surpriză. Dar pot să vorbesc cu una dintre doamne, domnule ofițer? Sunt amândouă doamne din cea mai înaltă societate, doamne cu legături care ar putea să dea naștere la complicații politice din cele mai grave... E adevărat, vă jur... Foarte bine, veți vedea.

Se ridică din pat și, în vreme ce începea să înțeleagă despre ce era vorba, cunoașterea pe care o avea despre sine însuși îl încredință că până la urmă avea să-și asume sarcina de a face față acestei situații – era vechea și fatala lui amabilitate, farmecul lui autoritar dintotdeauna, năpădindu-l tumultuos: „Iată-mă!“ Avea să se ducă să rezolve toată chestia asta care nu-l interesa nici în cea mai mică măsură, pentru că asemenea demersuri erau de mult o obișnuință la care ținea, poate din clipa în care înțelesese că el reprezintă ultima speranță a unui clan în decădere. Într-o ocazie asemănătoare, când mai era la clinica din Dohmler, pe Zürichsee, dându-și seama de propriile lui forțe, făcuse alegerea,

¹ Da, da... dar cu cine vorbesc?... – Da... (fr.).

o alesese pe Ofelia, alesese otrava cea mai dulce și o sorbise cu totul. Dorind mai presus de orice să fie curajos și bun, dorise, de fapt, mai presus de aceasta, să fie iubit. Și fusese. Așa avea să fie întotdeauna, înțelegea acum, în aceeași clipă în care se auzea clinchetul lent, arhaic al telefonului când se întrerupse legătura.

Urmă o pauză lungă. Nicole strigă:

— Ce este? Cine era?

Dick începuse să se îmbrace, chiar când lăsase telefonul din mână.

— Era *le poste de police* din Antibes – le-au arestat pe Mary North și pe femeia aceea, Sibley-Biers. E ceva serios – polițiștii nu vor să-mi spună ce; tot dau zor cu *pas de morts – pas d'automobiles*¹, însă au lăsat să se înțelege că e vorba de orice altceva în afară de asta.

— Și de ce te-au chemat tocmai pe tine? Mi se pare foarte suspect.

— Trebuie să obțină eliberarea pe cauțiune ca să-și salveze reputația; și numai un proprietar din districtul Alpes-Maritimes are dreptul să ofere o cauțiune din astea.

— Știi că au tupeu.

— Mie nu-mi pasă. Dar tot am să-l iau și pe Gousse de la hotel...

Nicole rămase trează și după plecarea lui, întrebându-se care ar fi putut fi delictul; apoi adormi. Puțin după ora trei, când se întoarse Dick, se deșteptă tresărind, spunând:

— Ce e? ca și cum i-ar fi vorbit în vis.

— O chestie extraordinară, spuse Dick. Se așeză la picioarele patului ei, povestindu-i cum îl trezise pe bătrânul Gousse dintr-un fel de comă alsaciană, îi spusese că trebuie să-și golească sertarul de încasări și plecase apoi împreună cu el la secția de poliție.

— Dacă ar fi după mine, n-aș mișca un deget pentru englezoaica aia, mormăise Gousse.

Mary North și lady Caroline, înveșmântate în costume de marinari francezi, stăteau lungite pe o banchetă în fața sordidelor

¹ Nu-s morți – nu-i vorba de automobile (fr.).

celule din temniță. Cea din urmă avea aerul ultragiat al unui cetățean britanic care așteaptă ca dintr-un moment într-altul întrea-ga floră mediteraneeană să se îndrepte, cu toată forța aburilor, în ajutorul lui. Mary Minghetti era într-o stare de panică și de colaps nervos – se agățase literalmente de Dick, ca și cum el ar fi fost singurul cu care ar fi putut stabili cea mai strânsă asociație, implorându-l să facă ceva. Între timp, șeful poliției îi explica chestiunea lui Gausse, care asculta fiecare cuvânt cu vizibilă neplăcere, împărțit între nevoia de a-și arăta prețuirea față de darul de povestitor al personajului oficial și cea de a demonstra că, în calitatea lui de perfect slujitor al publicului, voia să arate că toată povestea asta n-avea nici un fel de efect asupra lui.

— A fost doar așa, o farsă, spunea lady Caroline cu dispreț. Am zis și noi că jucăm rolul unor marinari în concediu și-am agățat două prostănace de fete tinere. Li s-a urcat la cap și au făcut o scenă dezgustătoare într-o pensiune.

Dick dădea din cap, cu ochii ațintiți pe podeaua de piatră, ca un preot la confesional – se simțea și el împărțit între înclinația spre răs ironic și alta care să recomande cincizeci de lovituri cu „pisica așa-zisă cu nouă cozi“ și două săptămâni de carceră cu pâine și apă. Lipsa, pe fața lui lady Caroline, a oricărui sentiment al răului, în afară de cel iscat de două fete provensale fricoase și de poliția stupidă, îl năucea pur și simplu; și cu toate acestea ajunsese de mult să înțeleagă faptul că anumite categorii sociale ale poporului englez trăiau dintr-o esență concentrată a anti-socialului într-o asemenea măsură încât, comparativ, scandalurile New Yorkului căpătau doar dimensiunile poznelor unor copii care fac indigestie de prea multă înghețată.

— Trebuie să ies de aici până nu află Hosain, se ruga Mary. Dick, tu întotdeauna poți să aranjezi lucrurile – întotdeauna ai putut. Spune-le că ne ducem direct acasă, spune-le că plătim oricât...

— Ba deloc, spunea lady Caroline plină de dispreț. Nici un șiling. În schimb, am să mă îngrijesc al dracului de tare să aflu ce gândește Consulatul de la Cannes despre toate acestea.

— Nu, nu, insista Mary. Trebuie să ieșim de aici în noaptea asta.

— Am să văd ce pot să fac, spuse Dick și adăugă: În orice caz, niște bani tot vor trebui vărsați aici! Privindu-le ca și cum le-ar fi crezut niște ființe nevinovate, ceea ce de fapt nu erau, clătină din cap. Ca să vezi, încurcătura dracului!

Lady Caroline surâse cu indulgență.

— Dumneata ești doctor de nebuni, nu? Ar trebui să fii în stare să ne ajuți – și Gausse trebuie să ne ajute.

La punctul acesta Dick îl trase la o parte pe Gausse și discută cu el. Chestiunea era mai serioasă decât fuseseră lăsați să înțeleagă – una dintre fetele pe care le agățaseră era dintr-o familie respectabilă. Familia era furioasă sau se prefăcea că ar fi; trebuia să se ajungă la un aranjament cu ei. Cu cealaltă, o fată din port, se putea trata mai simplu. Existau anumite legi franceze care ar fi dus – în cazul că s-ar fi pronunțat o condamnare – la închisoare sau la expulzare. Adăugându-se acestor dificultăți, exista și o deosebire crescândă în ce privește toleranța între orașenii care beneficiau de pe urma coloniei de străini și cei nemulțumiți de creșterile prețurilor care decurgeau de aici. Gausse, după ce rezumase astfel situația, îl lăsă pe Dick să hotărască. Dick îl rugă pe șeful poliției să accepte o discuție.

— Dumneavoastră știți foarte bine că guvernul francez dorește să încurajeze turismul cu americanii – până într-atât încât la Paris în vara aceasta există o ordonanță prin care se spune că americanii nu pot fi arestați decât pentru delictе foarte serioase.

— Asta-i o chestie de ajuns de serioasă, Dumnezeule!

— Dar vedeți și dumneavoastră – aveți doar documentele lor de identitate.

— N-aveau nici un fel de acte. N-aveau nimic la ele – două sute de franci și niște inele. Nici măcar șireturi de pantofi cu care să se fi spânzurat.

Ușurat, când află că nu fuseseră găsite nici un fel de *cartes d'identité*, Dick continuă:

— Contesa italiană e totuși cetățeană americană. Este strănepoata – și aici povesti un șirag de minciuni vorbind rar și cu multă greutate – lui John D. Rockefeller Mellon. Ați auzit de el?

— O, cerule, da. Ce, credeți că eu sunt un fitecine?

— Pe lângă asta, e nepoata de soră a lordului Henry Ford și astfel e înrudită cu societățile Citroën și Renault. Se gândi că ar

face bine să se oprească aici. Chiar și așa, sinceritatea vocii sale începuse să-l convingă pe polițist, astfel că turui mai departe: S-o arestați pe ea ar fi ca și cum ați aresta un membru al casei regale din Anglia. Ar putea să însemne război!

— Dar cu englezoaica asta ce-i?

— Ajung și la ea. E logodită cu fratele prințului de Wales, ducele de Buckingham.

— Frumoasă mireasă are să-i fie.

— Acuma, uitați, noi suntem gata să oferim – Dick făcu calcul rapid – o mie de franci pentru fiecare dintre fetele acelea – și încă o mie de franci pentru tatăl celei „serioase“. Și încă două mii de franci pe lângă asta, ca să-i distribuiți dumneavoastră cum socotiți nimerit – aici dădu din umeri – printre oamenii care au făcut arestările, proprietarul pensiunii și așa mai departe, am să las la dumneavoastră cinci mii de franci și am să vă rog să purtați dumneavoastră tratativele necesare de îndată. Pe urmă pot fi eliberate pe cauțiune sub o acuzație oarecare, cum ar fi tulburarea ordinii publice, și amenda, oricare ar fi, o s-o plătim la magistrat mâine – printr-un mesager.

Înainte ca polițistul să-i fi răspuns, Dick înțelese după expresia feței lui că lucrurile se aranjaseră. Omul spuse șovăind:

— Eu n-am înregistrat cazul în nici un fel, pentru că nu au *cartes d'identité*. Să văd – dați-mi banii.

Un ceas mai târziu Dick și domnul Gausse le lăsau pe cele două femei la hotelul Majestic, în fața căruia șoferul lui lady Caroline dormea în mica limuzină.

— Să nu uitați, spuse Dick, că îi datorați domnului Gausse câte o sută de dolari fiecare.

— Foarte bine, conveni Mary. Am să-i dau un cec mâine – și încă ceva pe deasupra.

— Eu nu! Uimiți, se întoarseră cu toții spre lady Caroline care, acum când își revenise cu totul, se umfla vizibil de sentimentul dreptății. Toată chestia asta a fost o insultă. Eu nu te-am autorizat în nici un fel pe dumneata să le dai o sută de dolari la oamenii ăștia.

Micul Gausse se oprise alături de automobil cu ochii aruncându-i scânteii.

— N-o să mă plătești?

— Sigur că are să-ți plătească, spuse Dick.

Deodată toate jignirile pe care Gausse le suferise pe vremea când fusese comisionar la Londra i se revărsară în suflet și străbătu cu pași hotărâți clarul de lună îndreptându-se spre lady Caroline.

Înșirui un colier de vorbe de reproș și condamnare la adresa persoanei sale și, când ea îi întoarse spatele, cu un râs înghețat, făcu un pas după ea și, cu un gest rapid, își plantă micul său picior în cea mai celebră dintre ținte. Lady Caroline, luată prin surprindere, își zvâcni brațele în aer ca și cum ar fi fost împușcată, iar silueta ei, îmbrăcată marinărește, se prăbuși pe trotuar.

Glasul lui Dick îi acoperise izbucnirea de mânie.

— Mary, liniștește-o într-un fel! Sau amândouă o să vă treziți la pușcărie în zece minute!

Pe drumul de întoarcere spre hotel, bătrânul Gausse nu scoase nici un cuvânt până trecură de cazinoul din Juan-les-Pins încă hohotind și tușind în sunetele jazzului; apoi suspină.

— N-am mai văzut femei ca astea. Am cunoscut multe dintre marile curtezane ale lumii, și uneori pe unele le-am respectat, dar femei ca astea eu n-am mai văzut până acum.

XI

Dick și Nicole își făcuseră obiceiul să se ducă la frizer împreună și să se tundă și să se spele pe cap în încăperi alăturate. Dinspre partea unde era Dick, Nicole auzea clănțanitul foarfecelor, sunetul banilor de rest, exclamațiile *voilà* și *pardon*. A doua zi după întoarcerea lui, se duseră să se tundă și să-și usuce părul în briza parfumată a ventilatoarelor.

În fața hotelului Carleton, cu ferestrele la fel de încăpățânat oblonite în aerul de vară ca și ușile unor pivnițe, un automobil trecu pe lângă ei și înăuntru era Tommy Barban. Nicole îi surprinse o clipă expresia, taciturnă și îngândurată, apoi, în secunda în care o văzu și el, cu ochii larg deschiși și plini de vioiciune, lucrul acesta o tulbură. Ar fi vrut să fie cu el acolo unde se ducea. Ceasul de la coafor i se păru unul din intervalele de timp risipit

care-i alcătuiau viața, o altă mică temniță. Coafeza, în halatul ei alb, vag mirosind a ruj de buze și a colonie, îi amintea de multele infirmiere pe care le cunoscuse.

În camera alăturată, Dick somnola sub prosop și acoperit de clăbuc. Oglinda din fața lui Nicole răstrângea coridorul dintre secțiunea rezervată bărbaților și cea a femeilor, și Nicole tresări văzându-l pe Tommy intrând și literalmente dând buzna în secțiunea bărbaților. Înțelesese, cu o izbucnire fulgerătoare de bucurie, că avea să se ajungă la o înfruntare de un fel sau altul.

Auzi fragmente din începutul discuției.

— Hei, vreau să stau de vorbă cu dumneata.

— ...serios?

— ...serios!

— ...cu totul la dispoziție!

După o clipă, Dick intră în despărțitura în care se afla Nicole și fața îi ieșea, plictisită, din prosopul cu care-și ștersese în grabă obrazul.

— Prietenul tău s-a montat tare de tot. Vrea să stăm cu toții la o discuție, așa că am fost de acord să terminăm odată. Vino și tu!

— Dar părul meu e numai pe jumătate făcut.

— Lasă acuma – vino.

Plină de resentiment față de el, o puse pe coafeza surprinsă să o elibereze de sub prosoape și ace.

Simțindu-se dezordonată, și parcă dezgolită, îl urmă pe Dick, ieșind din clădirea hotelului. Afară Tommy se înclină peste mâna ei.

— Să mergem la Café des Alliés, spuse Dick.

— Oriunde putem să vorbim în liniște, fu de acord Tommy. Sub bolta crengilor abundentă, văratică, Dick întrebă:

— Tu iei ceva, Nicole?

— O *citron pressé*.

— Pentru mine, o *demi*, spuse Tommy.

— Mie Blackenwit cu sifon, spuse Dick.

— *Il n'y plus de Blackenwit. Nous n'avons que le Johnny Walkair.*¹

¹ Nu mai avem Black-and-White. N-avem decât Johnny Walker (fr., denumirile mărcilor de băuturi, incorecte).

„Nu e pusă pentru sunet –
Doar în liniștea cea mare
Ar trebui s-o pui la încercare...”

— Soția dumitale nu te iubește, spuse Tommy deodată. Mă iubește pe mine.

Cei doi bărbați se priviră unul pe celălalt cu o stranie neputință de a exprima ceva. Nu poate exista decât o comunicare redusă între cei doi bărbați într-o asemenea situație, pentru că relația lor este indirectă și depinde de cât de mult a stăpânit sau va stăpâni fiecare dintre ei femeia în chestiune, astfel încât emoțiile lor trec prin eul ei divizat ca printr-o legătură telefonică imperfectă.

— Așteaptă o clipă, spuse Dick. *Donnez-moi du gin et du siphon*.¹

— *Bien, Monsieur*.

— Așa, spune mai departe, Tommy.

— Mie îmi este foarte limpede că mariajul dumitale cu Nicole s-a încheiat. Ea a terminat cu dumneata. Am așteptat cinci ani să se ajungă aici.

— Nicole ce spune?

Amândoi o priviră.

— Am ajuns să țin foarte mult la Tommy, Dick.

El aprobă din cap.

— Ție nu-ți mai pasă de mine, continuă ea. E doar obișnuința. Lucrurile n-au mai fost niciodată la fel după Rosemary.

Neinteresat de acest aspect al problemei, Tommy o întrerupse repede:

— N-o înțelegi pe Nicole. O tratezi în continuare ca pe o pacientă, pentru că a fost cândva bolnavă.

Fură dintr-odată întrerupți de un american foarte insistent, cu aspect sinistru, care vindea exemplare din *Herald* și din *Times* proaspăt sosite din New York.

— Aveți totul aici, fraților, anunță el. Sunteți de mulțor pe aceste locuri?

— *Cessez cela! Allez ouste*², strigă Tommy; apoi către Dick: Acum nici o femeie n-ar suporta un asemenea...

1 Dă-mi gin și sifon (fr.).

2 Termină cu asta! Ia-o din loc (fr.).

— Fraților, îl întrerupse americanul iarăși. Credeți că eu stau să-mi pierd vremea – da' să știți că o grămadă de alți oameni nu sunt de părerea asta... Scoase un desen cenușiu din portmoneu – reprezenta milioane de americani revărsându-se din mari transatlantice ținând în mâini săculeți cu aur. Ce, credeți că n-am să-mi iau și eu partea de-aciaș? Ei, aflați că am s-o fac. Tocmai am sosit de la Nisa pentru marele *Tour de France*.

Când Tommy îl goni din nou cu un „*allez-vous en*“ feroce, Dick strigă după el:

— Când ajunge și aici *le Tour de France*?

— Poți să-l aștepti în orice moment, frățioare.

Plecă, în sfârșit, cu un semn jovial din mână și Tommy se reîntoarce spre Dick.

— *Elle doit avoir plus avec moi qu'avec vous.*¹

— Vorbește englezește! Ce înseamnă „*doit avoir*“!

— „*Doit avoir*“? Ar fi mai fericită cu mine.

— Asta pentru că ați fi ceva nou unul pentru celălalt. Însă Nicole și cu mine am cunoscut multă fericire împreună, Tommy.

— *L'amour de famille*², spuse Tommy pufnind cu dispreț.

— Dacă Nicole și cu tine v-ați căsători n-ar fi și acesta un *amour de famille*? Înghesuiala crescândă de pe stradă îl făcu să se întrerupă; curând ajunseră la un șir de oameni, pe promenadă, apoi la un grup, după care urmă o mulțime de oameni care ieșiseră de la siestele lor tănuite și aglomeraseră marginea trotuarelor.

Băiețandrii sprintau prin fața lor, pe biciclete, automobile pline vârf cu sportivi în jerseuri cu insigne alunecau în susul străzii, claxoanele sunau victorios anunțând apropierea cursei și chiar câțiva bucătari, pe care nimeni nu se așteptase să-i vadă, își făcură apariția în ușile restaurantelor, când procesiunea tocmai se ivi la colțul străzii. Întâiul era un ciclist singuratic, cu un tricou roșu, muncind concentrat plin de încredere, la pedale, răsărit parcă din soarele amurgind, trecând în melodia unei ovații stridente, joviale. Apoi trei împreună, alcătuiind o arlechinadă de cu-

¹ Ea are, fără îndoială, mai multe în comun cu mine decât cu dumneata (fr.).

² Amor conjugal (fr.).

lori ieșite în soare, cu picioarele galbene de praf și sudoare, cu fețele lipsite de expresie, cu ochii gri și nesfârșit de obosiți. Tommy se afla în fața lui Dick spunându-i:

— Eu cred că Nicole vrea să divorțeze – presupun că n-ai să ridici nici o piedică.

O trupă de alți cincizeci apărură după primii alergători, înșirați pe vreo două sute de metri; unii erau surzători și parcă intimidati, câțiva evident epuizați, cei mai mulți dintre ei indiferenți și plictisiți. Apoi trecu un grup alcătuit din câțiva băiețași, puțin întârziati, încă încăpățânându-se, și un camion mic purtând victimele accidentelor și înfrângerii. Se întoarseră la masa lor. Nicole ar fi vrut ca Dick să preia inițiativa, dar el părea mulțumit să stea acolo, cu fața pe jumătate bărbierită potrivitându-se cu părul ei pe jumătate coafat.

— Nu-i așa că nu mai ești fericit cu mine? continuă Nicole. Fără mine, te-ai putea întoarce iar la lucrul tău – ai putea lucra mai bine dacă n-ar mai trebui să-ți faci griji din cauza mea.

Tommy se foi nerăbdător în scaun.

— Nu mai are nici un rost. Nicole și cu mine ne iubim, asta e tot ce trebuie spus.

— Foarte bine, atunci, spuse doctorul, toate s-au lămurit, ce-ar fi să ne întoarcem la frizerie?

Tommy voia neapărat o înfruntare.

— Mai sunt câteva puncte...

— Nicole și cu mine vom discuta lucrurile astea, spuse Dick calm. Nu-ți face griji. Eu sunt de acord, în principiu, și Nicole și cu mine ne înțelegem întotdeauna. Sunt mai puține riscuri să se ajungă la neplăceri dacă evităm o discuție în trei.

Recunoscând fără să vrea logica celor spuse de Dick, Tommy mai simțea totuși un impuls irezistibil, caracteristic celor din neamul lui, de a-și șlefui avantajul.

— Să rămână înțeles că începând din acest moment, spuse el, eu mă aflu în postura de protector al lui Nicole până când vor putea fi aranjate detaliile. Și am să te fac direct răspunzător pentru orice abuz de pe urma faptului că încă mai continuați să locuiți în aceeași casă.

Dick dădu din cap și se îndreptă spre frizeria hotelului, urmărit de Nicole cu niște ochi albi.

— A fost destul de onest, recunosc Tommy. Scumpa mea, vom fi împreună în noaptea asta.

— Presupun că da.

Așadar se întâmplase – și cu un minimum de desfășurări dramatice; Nicole se simțea înșelată în așteptările ei, înțelegând că încă de la episodul cu frecția de camfor Dick anticipase totul. Însă, în același timp, se simțea fericită și însuflețită, și ciudata ei dorință dintotdeauna să comenteze toate aceste lucruri împreună cu Dick se risipi repede, însă ochii ei îi mai urmăriră silueta până când ajunse un simplu punct și se amestecă cu celelalte în mulțimea estivală.

XII

În ajunul zilei în care părăsi Riviera, doctorul Diver își petrecu toată vremea împreună cu copiii săi. Acum nu mai era un tânăr cu o mulțime de gânduri și visuri în care să se învâluie, așa că dorea să-și amintească bine, de toate, mai târziu. Copiilor le spusese că aveau să-și petreacă iarna împreună cu mătușa lor la Londra și că în curând aveau să vină să-l vadă în America. *Fräulein* n-avea să fie concediată fără consimțământul lui.

Acum era fericit că-i dăruise atâta fetei. În ce-l privea pe băiat, se simțea mai nesigur – dintotdeauna simțise o incertitudine când se gândea ce i-ar fi putut oferi băiețușului acestuia, mereu doritor să urce, mereu doritor să se agațe de ceva, mereu în căutarea unui sân la care să-și găsească protecția. Când își luă adio de la ei, ar fi vrut să le ridice capetele micuțe și frumoase și să le țină la pieptul lui ceasuri întregi.

Îl îmbrățișă pe bătrânul grădinar care le îngrijise prima grădiniță, la Vila Diana, cu șase ani înainte; o sărută pe fetica provenșală care dădea o mână de ajutor la îngrijirea copiilor. Ea fusese în serviciul lor aproape zece ani și acum căzu în genunchi și plânse până când Dick o smuci în picioare și îi dăruî trei sute de franci. Nicole dormi până târziu în dimineața aceea, așa cum se

înțeleseseră. Lăsa un bilet pentru ea și unul pentru Baby Warren, care tocmai se reîntorsese din Sardinia și locuia împreună cu ei. Dick își servi o doză respectabilă dintr-o sticlă de coniac înaltă de aproape un metru, conținând aproape cinci litri, pe care le-o făcuse cineva cadou.

Apoi se hotărî să-și lase bagajele în gară la Cannes și să mai arunce o ultimă privire pe plaja lui Gausse.

Plaja nu era populată decât de o avangardă de copii atunci când Nicole și sora ei ajunseră acolo în aceeași dimineață. Un soare alb, știrbit în contururi de un cer alb, se deschidea imens peste o zi fără vânt. Chelnerii aduseseră cantități suplimentare de gheață în bar; un fotograf american de la Associated Press lucra cu echipamentul său, într-o umbră precară, și-și ridica grăbit capul la fiecare sunet de pași pe treptele de piatră. La hotel, subiectele eventuale ale reportajelor lui mai dormeau în camerele cu obloanele lăsate după somniferele luate de-abia din zori.

Când Nicole porni pe plajă îl văzu pe Dick, care nu era îmbrăcat nici pentru plajă, nici pentru înot, așezat singur pe o stâncă, mai sus. Se trase îndărăt, la umbra cortului. Peste o clipă veni și Baby spunându-i:

— Dick e încă aici.

— L-am văzut.

— Cred că ar putea să aibă delicatețea să plece odată.

— E un loc care-i aparține – într-un sens el a descoperit plaja asta. Bătrânul Gausse a spus întotdeauna că-i datorează totul lui Dick.

Baby o privi calmă pe sora ei.

— Ar fi trebuit să-l fi lăsat să se limiteze la excursiile cu bicicleta, observă. Când îi scoți pe oameni din mediul lor, își pierd capul, oricât ar fi de încântător jocul de scenă pe care reușesc o vreme să-l ofere.

— Dick a fost pentru mine un soț bun timp de șase ani, spuse Nicole. Toată vremea asta eu n-am suferit nici un moment și asta pentru că el a avut grijă de mine, și s-a străduit întotdeauna să facă în așa fel încât nimic să nu mă rănească.

Maxilarul inferior al lui Baby ieși ușor înainte atunci când spuse:

— Doar a fost pregătit profesional pentru așa ceva.

Cele două surori rămaseră tăcute, Nicole întrebându-se, oboșită, tot felul de lucruri, Baby întrebându-se dacă să se mărite sau nu cu cel mai proaspăt candidat la mâna și la banii ei, un membru autentificat al familiei Habsburg. De fapt, nu se *gândea* chiar la asta. Legăturile ei semănau de mult atât de tare una cu alta încât, pe măsură ce ea însăși se usca, deveneau mai importante prin valoarea lor ca subiect de conversație decât prin ele însele. Emoțiile ei căpătau forma cea mai autentică de existență doar atunci când vorbea ea despre asta.

— S-a dus? întrebă Nicole după o vreme. Parcă știu că trenul lui pleacă la douăsprezece.

Baby aruncă o privire.

— Nu. S-a mutat ceva mai sus, pe terasă, și stă de vorbă cu niște femei. Oricum, s-a strâns acum atât de multă lume pe plajă încât n-are să mai fie obligat să ne vadă.

Le văzu totuși când ieșiră din pavilionul lor și le urmări cu ochii până când dispărură iarăși. Ședea alături de Mary Minghetti bând anisette.

— Ai fost așa cum fuseși pe vremuri în noaptea aceea, când ne-ai venit în ajutor, spunea ea, cu excepția momentului de la sfârșit, când ai fost atât de oribil cu Caroline. De ce nu poți să fi așa de draguț mereu? Poți să fi.

I se părea fantastic lui Dick să se găsească într-o situație în care Mary North să-l învețe cum să se poarte.

— Prietenii tăi încă mai țin la tine, Dick. Dar tu le spui oamenilor lucruri groaznice când bei. Cea mai mare parte a timpului, vara asta, mi-am petrecut-o luându-ți apărarea.

— Remarca asta este una dintre replicile clasice ale doctorului Eliot.

— E adevărată. Nu-i pasă nimănui dacă tu bei sau nu. Ezită o clipă. Abe, care bea și mai groaznic, n-ajungea să-i jignească pe oameni așa cum faci tu.

— Sunteți cu toții atât de plicticoși, spuse el.

— Dar noi suntem tot ceea ce există! strigă Mary. Dacă nu-ți plac oamenii bine, încearcă-i pe cei care nu sunt bine și ai să vezi singur. Tot ce vrea lumea este să se distreze bine, și dacă tu îi faci pe oameni să se simtă prost, îți tai singur craca de sub picioare și te lipsești singur de hrană.

— Am avut vreodată hrană? o întrebă el.

Mary se distra însă cu adevărat, deși nu-și dădea seama, căci se așezase alături de el doar din frică. Refuză un alt pahar și spuse:

— De fapt, autocomplăcerea e lucrul care le explică pe toate, la tine. Bineînțeles, după Abe poți să-ți închipui ce simt eu în legătură cu toate astea – pentru că am urmărit evoluția unui om adevărat căzând în alcoolism.

Pe scări în jos venea, săltăreață, lady Caroline Sibley-Biers cu un teatralism plin de viață.

Dick se simțea splendid. Ochii lui, o clipă limpezi ca ai unui copil, îi cereau simpatia și simți cum îl năpădește vechea nevoie de a o convinge că era ultimul bărbat din lume și ea ultima femeie.

...Căci atunci n-ar mai fi trebuit să se uite spre cele două siluete, un bărbat și o femeie, albe și negre și metalice profilate pe cer...

— Odată ai avut simpatie față de mine, nu-i așa?

— *Simpatie?* Te-am *iubit*. Toată lumea te iubea. Ai fi putut cuceri pe oricine, numai dac-ai fi vrut...

— Întotdeauna a fost ceva între tine și mine.

Ea mușcă grăbită din momeală.

— Crezi, Dick?

— Întotdeauna – eu știam cât suferi tu și cu cât curaj înduri suferințele.

Însă râsul lăuntric, atât de vechi, reîncepuse acum în el și știa că nu-l va mai putea reprima multă vreme.

— Întotdeauna m-am gândit că tu înțelegei o grămadă de lucruri, spuse Mary entuziasmată. Mai ales despre mine. Poate din cauza asta mi s-a făcut atât de frică de tine atunci când am început să nu ne mai înțelegem.

Privirea lui aluneca blândă și molatecă asupra ei, făcând-o să ghicească emoțiile pe care le ascundea; privirile li se însoțiră deodată, se culcară împreună, se încordară laolaltă. Apoi, atunci

când răsul dinlăuntru lui devenise atât de hohotitor încât i se părea că Mary ar fi trebuit să-l audă, Dick stinse brusc lumina pe care și-o aprinsese și amândoi se aflară iarăși în soarele Rivierei.

— Trebuie să plec, spuse.

Când se ridică în picioare se clătină o clipă; acum nu se mai simțea bine – sângele își încetinise cursul. Își ridică mâna dreaptă și, cu un gest papal, binecuvântă plaja, de acolo, de pe terasa înaltă. Mai multe fețe se întoarseră spre el de sub umbrele.

— Mă duc la el. Nicole se ridică în genunchi.

— Nu, n-ai să te duci, spuse Tommy, trăgând-o în jos ferm. Morții cu morții.

XIII

Nicole mai păstră legătura cu Dick după noua ei căsătorie; se schimbară unele scrisori în probleme de afaceri și în legătură cu copiii. Când spunea, așa cum spunea adesea: „L-am iubit pe Dick și n-am să-l uit niciodată“, Tommy îi răspundea: „Bineînțeles că nu – de ce să-l uiți?“

Dick își deschise un cabinet la Buffalo, însă, evident, fără nici un succes. Nicole nu află care fusese cauza eșecului, însă, câteva luni mai târziu, i se spuse că ajunsese într-un orașel numit Batavia, în statul New York, unde profesa medicina generală și, mai târziu, că era la Lockport. Din întâmplare află mai multe despre viața lui acolo decât în alte părți; că făcea excursii lungi cu bicicleta, că era foarte admirat de doamne și că avea întotdeauna pe birou un teanc de hârtii despre care se știa că e un tratat important despre o anumită problemă medicală și care era aproape gata. Se spunea despre el că e un om cu maniere desăvârșite și o dată ținu un discurs foarte frumos la o conferință pe teme medicale cu privire la problema drogurilor; însă se încurcase cu o fată care lucra într-o băcănie și, de asemenea, fu implicat într-un proces în legătură cu o chestiune medicală; așa că părăsi Lockportul.

După aceea, el nu mai ceru să-i fie trimiși copiii în America și nu mai răspunse când Nicole îi scrisese întrebându-l dacă avea nevoie de bani. În ultima scrisoare pe care o primi de la el, îi spunea că profesa medicina la Geneva, statul New York, și ea își

făcu într-un fel ideea că se stabilise împreună cu cineva care îi ținea casa. Căută această Genevă pe un atlas și descoperi că se afla în inima regiunii Finger Lakes, prin urmare că își spusese că e un loc încântător. Poate, așa îi plăcea ei să se gândească, acum aștepta momentul să înflorească în carieră, așa cum fusese cazul cu generalul Grant, la Galena; ultimul lui bilețel, scurt, purta ștampila poștei din Hornell, New York, aflat la oarecare depărtare de Geneva, un orașel foarte mic; în orice caz, el se afla în acea regiune, într-un oraș sau altul.

Postfață

Blânda noapte răcoroasă

Francis Scott Key Fitzgerald împarte cu Ernest Miller Hemingway renumele de *mit viu* al generației anilor 1920, cu toate că impozanta statură a jovialului compatriot din Michigan, aterizat parcă în chip magic la Paris ca „*chef d'école*“, la numai douăzeci și patru de ani, printre prozatorii americani și europeni din jurul lui Ezra Pound, Ford Madox Ford și Gertrude Stein¹, rămâne o constantă pricină de invidie. Nelipsit din cercurile mondene ale Parisului „vesel“ de după „marele război“, Fitzgerald ajunge cu o viteză la rându-i de invidiat reperul mai tuturor însemnelor identitare ale acestui *hic et nunc* post-traumatic ghidat de un extravagant hedonism: *epoca jazzului*, petrecerile decoltate, disputele provocatoare, uneori soldate cu dueluri romantice, spectacolele *ad hoc* „în plen“ ale protipendadei plictisite de statul acasă. Joacă, nu fără pervers deliciu, rolul de „*homme manqué*“, apoi „*homme épuisé*“² – clasicii ruși își numiseră propriul specimen „лимний человек“ (omul de prisos) – și se lansează în cele mai excentrice aventuri, alături de Zelda, strania soție, pe care, în stilul lui frust, amicul Ernest o categorisește, într-o bună zi, drept nebună de legat!

Cu Hemingway împarte și *complexul provincialului* din Midwest, adevăratul rezervor de natură primordială al atât de impropriu numitei Lumi Noi. O uriașă ambiție îl mână, ca și pe băiatul doctorului din nordul presărat de lacuri cu atracție magnetică,

1 Cf. Boris Ford (ed.), *The New Pelican Guide to English Literature: 9. American Literature*, Penguin Books, London, 1991 (© 1988), p. 429.

2 Calificative aplicate principalului personaj masculin din *Blândețea nopții*, Dick Diver, într-o scrisoare trimisă de la Baltimore, în ziua de 12 martie 1934, de către Fitzgerald bunului său prieten Edmund Wilson.

dincolo de care sălășluiesc încă oameni situați într-un raport mitic cu zeii. Întreaga traiectorie artistică și existențială a lui Fitzgerald poartă amprenta legământului făcut cu soarta, acela de a depăși condiția subalternă de fiu al unei familii modeste de origine irlandeză, în numele căreia scrisori către prietenul Edmund Wilson se vor încheia, mândru, cu „*Gaelichy yours, Scott*“. Între statutul de proaspăt emigra(n)t al literelor – „un american la Paris“ – și cel de acreditată celebritate a zilei se întinde scenariul regizat și jucat pe care îl deducem din lectura romanului-tip al acestui nou *dandy*, căruia nu-i displacea Wilde și care cocheta *chic* cu unele idei ale lui Karl Marx și poza („poza“?) lui Vladimir Ilici.

O considerabilă doză de *teribilism* adaugă scrierilor, precum corespondenței curente a lui Scott Fitzgerald, acea câțime de exotism care preface gustul obișnuit în indicibilă savoare. Histrionic ca „marele“ Gatsby, răvășitor prin seniorială curtoazie ca Dick Diver și dezabuzat prin pogorârea asupra-i a ironiei, „Sfântul Duh al zilelor noastre“, ca Anthony Patch, romancierul se confundă cu propriile personaje. *Alter ego* al acestora? Ele însele *intruchipări* ale autorului?¹ Legea coincidenței identitare trasată în subtile linii estetizante impune o prelungită, programatică confuzie: Oscar sau Dorian Gray, împăratul sau idolul Hadrian, lordul Byron sau Infantele Harold?

Pozei „romantice“, în ultimă instanță la ea acasă în orice tânărl artist american descins în „clasica“ Europă, i se alătură tonul moralizator provenind totodată din tradiția pionieratului de frontieră și din fondul familial celtic, simțul improvizăției alimentat de moda experimentului cu orice chip, plăcerea de a șoca tipică boemilor: „*épater le bourgeois*“. Într-o combinație *sui generis*, Scott Fitzgerald este idealistul cu himerice proiecte artistice și omul practic deloc dispus să piardă ocaziile, naratorul rafinat și libretistul tip Hollywood, stilistul decadent și comentatorul momentului². Caută cu îndârjire și practică reușit experimentul, dar

1 Într-o scrisoare adresată lui John Peale Bishop, la 9 august 1925, Fitzgerald declară – flaubertian – că Gatsby a devenit el însuși.

2 De dualitatea aceasta funciară, dar și dictată de necesități, Fitzgerald se arată absolut conștient, tratând-o, s-ar zice, cu sănătoasă distanță, dacă nu ar fi la mijloc suficient cinism. Din corespondența cu prietenii rezultă că îi repugnă gustul american impregnat de trucuri comerciale, clădit pe

suferă sincer de un plictis cehovian, precum Dick Diver, care se refugiază, în consecință, în *blânda noapte răcoroasă a Americii încă sălbatică*, ostenit de soarele mușcător al Rivierei franceze.

*

Balanță după zodie, adică predestinat carierei artistice și predispus fluctuațiilor temperamentale, Fitzgerald vine pe lume în ziua de 24 septembrie 1896, în orașul St. Paul din Minnesota. În ciuda numelui anglo-francez (literal, „fils de Gerald“), familia are obârșie irlandeză, se stabilește în Maryland și dă patriei adoptive un demn cetățean: o rubedenie îndepărtată este autorul imnului național închinat drapelului împodobit cu stele. Manierele alese moștenite din vremea aristocrației coloniale îi asigură lui Edward, tatăl scriitorului, căsătoria cu nepoata după bunic a unui bogătaș „self-made“ născut în Irlanda. În familie se întrepătrund ramura irlandeză romantică și filonul „de aur“ care-l va condiționa și pe Scott. Educația tânărului este pusă în sarcina instituțiilor de pe Coasta de Est, astfel încât, după școala romano-catolică, îl găsim la Princeton, unde leagă o prietenie de o viață cu Edmund Wilson și John Peale Bishop.

surogate și cultivat până la vomă. Fiicei Frances îi scrie că a dobândi un *stil genuin* înseamnă a absorbi autorii și textele mari – *Frații Karamazov*, *Moș Goriot*, *Nora sau casa cu păpuși*, *Crimă și pedeapsă*, *Evanghelia după Matei*, romanticii englezi – cu răbdare, în lecturi tihnite, până când impresiile se metabolizează de la sine. Tot lui Frances îi remarcă, îngreșat, că o seamă de „americani la Paris“ se laudă că citesc Joyce, când, în fapt, se îndoapă cu textele moralizatoare ale ieftin didacticului Mencken, angajat în mondena popularizare a lui Shaw și Nietzsche! Și asta în contextul în care Mencken se mândrea că scoală din somnul rațiunii penibila clasă de mijloc zisă și *booboisie* (de la *booby* – nătâng, dobitoc), pătura densă a Americii celei mai americane – sălbaticul Midwest, conservatorul sud și puritana zonă „Bible belt“. Un text pertinent despre „cele două identități“ ale lui Scott Fitzgerald este cel semnat de C.W. Bigsby, „The Two Identities of F. Scott Fitzgerald“, și publicat în *The American Novel and the Nineteen Twenties*, Stratford-upon-Avon Studies, Edward Arnold, London, 1971, pp. 129-150.

1 C.W.E. Bigsby, *op. cit.*, p. 139.

Inițierea în marea cultură datează din anii de colegiu, când Bishop îi deschide ochii asupra lui Keats, marea pasiune poetică până la sfârșitul vieții și inspiratorul multor pasaje, printre care și titlul romanului *Tender Is the Night* (*Blândețea nopții*), preluat din celebra *Ode to a Nightingale* (*Odă unei privighetori*). Citește, totodată, Shakespeare și Verlaine, pe care îi va recomanda fiicei sale, la vârsta propriei maturizări artistice. Debutează, neconvincător, într-un club dramatic studențesc și în cronici literare. Potrivit romancierului Glenway Wescott, Fitzgerald rămâne „unul dintre cei mai inculți autori ai lumii”¹, recunoscut însă ca „scriitor înăscut”². Este mânat de incomensurabila dorință de a deveni unul dintre acei „big men” ai epocii³ dintre care își va decanta prototipul numit „the great Gatsby”, trecerea de la o determinare la cealaltă fiind pariul cu sine însuși.

În toamna lui 1917, de pildă, mobilizat în vederea trimerii pe front, Fitzgerald se întrece pe sine să facă bună impresie ca ofițer și ca prozator. Primele încercări romanești sub titlul *The Romantic Egotist* (*Egoistul romantic*) par lipsite de succes, fapt ce-i atrage respingerea de către proaspăt cunoscuta și imediat îndrăgita Zelda Sayre. Succesul formei finale, *This Side of Paradise* (*Dincoace de Paradis*), din 1920, înseamnă un dublu câștig, în care, precum în soarta întreprinzătoarelor sale personaje, banii și dragostea se întrepătrund osmotic, asigurând protecția pe termen lung într-o lume a incertitudinilor augmentate, până nu demult, de război. Un egoism aristocratic îl caracterizează pe Amory Blaine, protagonistul clădit pe coordonatele existențiale ale lui Scott Fitzgerald, atras de *strălucirea luxului* și fascinat de *forța celebrității*. Așa se va contura „bărbatul nou” al „clocotitorilor ani '20” („*the Roaring Twenties*”), în tandem cu „femeia nouă” – specii modelate pe măsura cuplului marital Scott–Zelda⁴.

1 Cf. Cleanth Brooks, R.W. Lewis, Robert Penn Warren, *American Literature: The Makers and the Making*, Volume II, St. Martin's Press, New York, 1973, p. 2283.

2 Paul Rosenfeld, „F. Scott Fitzgerald”, în Edmund Wilson (ed.), *The Crack-Up*, New Directions, New York, 1956, p. 317.

3 Boris Ford, *op. cit.*, p. 422.

4 Despre corespondențele de esență dintre stilul artistic și stilul de viață al anilor '20, cu specială referire la Scott Fitzgerald, a scris cu aplomb Malcolm

Începe gloriosul deceniu postbelic, timp al exorbitantului *boom* american, timp al refacerii după profundele răni ale măcelului european. Abia din anii '90, circa trei sferturi de păttrar de veac mai târziu, s-a consolidat o recuperare sistematică a stării de cumplită demoralizare surprinsă de poeți ai primului război, unii participanți direct la lupte¹. Din epocă avem, instalate ca „tradiționale“, narațiuni americane, gen *A Farewell to Arms* (*Adio, arme*), din 1929, în care Hemingway tratează mai ales viața din spatele frontului, centrând intriga pe o poveste de dragoste, fie ea și diluată de un susținut ton ironic, sau romanele care stabilizează recunoașterea lui Scott Fitzgerald, interesate de zgomotoasa, prea zgomotoasa redresare morală postbelică: *The Beautiful and Damned* (*Cei frumoși și blestemați*), din 1922, și *The Great Gatsby* (*Marele Gatsby*), din 1925. Ele condensează formula magică de viață – luxul orbitor al celor puțini, ridicat pe mizeria care orbește a celor mulți².

Bradbury. Sunt de referință studiul „Style of Life, Style of Art and the American Novelist in the Nineteen Twenties“, în volumul *The American Novel and the Nineteen Twenties* (v. nota 4) și „Art-style and Life-style: The 1920s“, în Malcolm Bradbury, *The Modern American Novel*, Oxford University Press, Oxford & New York, 1992 (© 1983). În volumul *Seven Modern American Novelists* editat de William Van O'Connor (The University of Minnesota Press, Minneapolis, 1964, p. 97), Charles E. Shain definește romanul fitzgeraldian ca „acut conștient de existența unui stil american de viață al tinerilor, alături de tentația autorului de a folosi propria experiență ca și cum ar fi tipică“.

1 Chestiunea este tratată de Andrew Sanders, în *The Short Oxford History of English Literature*, Clarendon Press, Oxford, 1996 (© 1994), pp. 498-504. Edward Thomas (1878-1917), Rupert Brooke (1887-1915), Robert Graves (1895-1985) și Siegfried Sassoon (1886-1967) sunt exponenții generației în onoarea căreia, în 1919, se bate în Marea Britanie o medalie a „Victoriei“, având încrustată sintagma „Marele Război pentru Civilizație“. Or, atrage atenția Sanders, în 1920, la Londra, Ezra Pound scria *Hugh Selwyn Mauberley* pe un ton de acută tristețe, insistând asupra dezastrului civilizației și sancționând „sfințeniile tradiționale“ de care se despărțea bătrânul continent devastat.

2 V. capitolul „The Rich Are Different: Scott Fitzgerald and the Leisure Class“ din lucrarea lui Michael Spindler, *American Literature and Social Change: William Dean Howells to Arthur Miller*, Indiana University Press, Bloomington, 1983, pp. 150-167.

Complicațiile bolii mintale a Zeldei, cheltuielile nesăbuite în locurile cele mai la modă ale turismului mediteraneean pentru „*les nouveaux riches*“, expedientul financiar oferit de cronici și articole de ocazie transpar în *Blândețea nopții*, roman publicat în 1934. În octombrie 1939, o lună abia după izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, Fitzgerald începe *The Last Tycoon* (*Dragostea ultimului magnat*), roman creionat în atmosfera de paiețe a studiourilor Hollywood. Pentru ultima oară, ficțiunea și realitatea se suprapun consecvent, personajul de succes fiind replica omului de afaceri implicat în victoria lui Metro-Goldwyn-Mayer pe piața de acum intercontinentală a filmului. Plăsmuită după tiparul jurnalistei engleze în casa căreia va muri Scott Fitzgerald, pe 21 decembrie 1940, principala protagonistă amintește difuz de Zelda. Acesteia îi dedicase cu discreție *Blândețea nopții*, „cartea unei femei“, în care cercul personajelor este atât de strâns și de autosuficient, încât, mărturisise copilul-minune al anilor '20, parcă nu mai există lumea reală, ci doar aceste personaje¹. Disparut dintre cei vii la aproape patruzeci și cinci de ani, precum D.H. Lawrence, pe care îl recomanda fiicei sale, în locul lui Steinbeck, recomandându-l, totodată, pe Ibsen în fața lui O'Neill și pe Keats înaintea oricărui alt poet englez, cu excepția lui Shakespeare, Scott Fitzgerald se confundă cu *epoca jazzului*, exilul artistic la Paris, emanciparea emoțională și sexuală a unei lumi sufocate de convenții. Nu întâmplător, T.S. Eliot, teoreticianul *tradiției și al talentului individual*, va saluta *Marele Gatsby* drept „primul pas făcut de romanul american de la Henry James încoace...“².

1 Nancy Milford, *Zelda Fitzgerald: A Biography*, The Bodley Head, London, Sydney, Toronto, 1970, p. 287.

2 Este vorba de o scrisoare trimisă de la Faber & Gwyer Ltd. Publishers, companie care funcționa în celebra Russell Square din Londra. Documentul are cu atât mai mare valoare emoțională, cu cât este datat 31 decembrie 1925, încununând, așadar, anul maximului succes al lui Fitzgerald. În cuvinte elogioase, Eliot declară că nu a fost mai interesat și mișcat de vreun alt roman, fie el englez sau american, de câțiva ani buni. Recunoaștem în sintagma „*interested and excited*“ un topos al gândirii critice eliotești: una este mintea care creează, altul omul care suferă, iar, pentru a evita sentimentalizarea, *corelativul obiectiv* joacă beneficul rol de *filtru estetic*. Or, tocmai în această elegantă *transmutare* a existențialului în estetic, a faptului în

Despre anii '20 ca *mod de a fi* avem mărturii directe de la membrii „generației pierdute“ a lui Scott Fitzgerald și Ernest Hemingway. Formularea însăși are savoarea decadentă a înlocuirii realului plat de către un real posibil, dedat plăcerilor¹. Cu funcție de prefață la *The Sun Also Rises (Fiesta)*, Hemingway o preia din spusele „domnișoarei Stein“, pe când „eram încă buni prieteni“². Tronând în impunătorul jilț al apartamentului din 27, rue de Fleurus, necruțătoarea Gertrude îi servise temătorului Ernest o propoziție greu de șters din memoria noastră culturală: „You are all a *génération perdue*“, punctând înțepător vocabulele anglo-saxone cu acute france! O făcuse, scurt și cuprinzător, Ezra Pound, care, vai, îi ruinase „domnișoarei“ un taburet! În „In a Station of the Metro“ – manifest al imagismului – Pound aducea în poezie izul agresiv urban: „arătarea“ (*apparition*) fețelor livide din subteranele pariziene, prelucrare modernistă a infernului clasic, într-o anglo-franceză frustă. Încă mai mordant, impunătoarea Gertrude reproducea cuvintele unui șef de garaj la adresa „tinerilor care au servit patria în război“³. Toți, conduseseră mecanicul parizian, meșterind la aprinderea vechiului ei Ford, sunt niște bețivi irecuperabili...

Verdictul „domnișoarei“, dezvoltat ulterior în conceptul de *nada*, își pierde din aciditate, contrabalansat de înțelegătoare explicație a aceleiași matroane: „Aveau cu toții douăzeci și șase de ani“... Cam în același timp, Virginia Woolf constata că în sau aproximativ în decembrie 1910 se schimbaseră natura umană! Mutațiile survenite în urma războiului aruncă lumina necesară asupra fundalului istoric, narate ca episoade ale unei „sărbători de neuitat“ (*A Moveable Feast*) de către condeiful lui Hemingway, ca trepte

ficțiune, dublată de o aleasă mânăuire a *stilului*, identifică Eliot geniul lui Scott Fitzgerald.

1 Notele pe alocuri petroniene ale decadenței anilor '20 sunt recunoscute în critica de specialitate de un Frederick J. Hoffman, de pildă, în *The 20's: American Writing in the Postwar Decade*, The Free Press, New York, 1962 (© 1949), p. 124.

2 Ernest Hemingway, *A Moveable Feast*, Charles Scribner's Sons, New York, 1964, p. 29.

3 *Ibid.*

ale unui „faliment emoțional“ (*The Crack-Up*)¹ pe foile autobiografice semnate de Fitzgerald.

1921–1926 este intervalul parizian trăit de familia Hemingway în compania familiilor MacLeish, Murphy și Fitzgerald, potrivit relatărilor din *A Moveable Feast*. Descifrând, cu o cuvenită toleranță aritmetică, butada vârstei standard de douăzeci și șase de ani, rezultă că „generația pierdută“ pășește în viață exact la cumpăna secolelor. În 1900 se stingea, în cumplită sărăcie, la Paris, Oscar Wilde. În 1901 părăsea tronul imperial și lumea de aici regina Victoria, incapabilă să facă față lumii noi, după șaizeci și patru de ani de convenții necontestate. Un sfert de veac mai târziu, tinerii intelectuali deziluzionați de catastrofa militară se revoltau împotriva valorilor tradiționale, adoptând un hedonism cinic. La mijlocul secolului, exact în 1950, Hemingway îi făcea unui prieten o confesiune devenită motto: dacă ai norocul să fi trăit la Paris în tinerețe, oriunde ai merge după aceea, totul rămâne în tine, „căci Parisul este o sărbătoare de neuitat“.

Un capitol intitulat „Scott Fitzgerald“ immortalizează imaginea tânărului romancier vanitos și întru câtva arogant chiar la beție, stare în care tinde să emită judecăți pripite. Este complexat de stilul minimalist al amicului Ernest, pe care îl impresionează prin „talentul natural [...] ca modelul pe care-l face praful de pe aripile unui fluture“. La un moment dat, observă Ernest, Scott a „înțeles“ cât ar fi „înțeles“ un fluture cum s-a șters și s-a spulberat în vânt gingașul dar al naturii, după care „a învățat să gândească și n-a mai reușit să zboare pentru că-și pierduse plăcerea de a zbura“². Succesivele etape ale *pierderii* le descrie chiar Fitzgerald în *The Crack-Up*, tablou al debusolării colective pe care ne-o strecoară în porțiile degingoladei personale. Autobiografic și cu un marcat caracter documentar, volumul editat de marele prieten Edmund Wilson este cea mai cuprinzătoare relatare în nume pro-

1 Echivalentul românesc al titlului este preluat din studiul introductiv la Scott Fitzgerald, *Marele Gatsby*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1967, volum datorat în întregime distinsului traducător Mircea Ivănescu.

2 Ernest Hemingway, *A Moveable Feast*, p. 147.

priu despre nestăviliții ani '20, cu o „morală“ demnă de fondul provincial din Midwestul nativ: când, din „big man“, vrei să devii „great“, costul poate fi peste măsura puterilor.

Scrisori primite de la Gertrude Stein, Edith Wharton, T.S. Eliot, Thomas Wolfe și John Dos Passos, sau adresate lui Edmund Wilson, John Peale Bishop, Ernest Hemingway și fiicei sale Frances, alături de elogii aduse autorului post-mortem de către Paul Rosenfeld, Glenway Wescott, John Dos Passos, John Peale Bishop și Edmund Wilson refac, împreună cu rândurile lui Fitzgerald, un timp care ar putea fi minunea „dincoace de Paradis“ – timp al „marilor speranțe“ și al „iluziilor pierdute“. În „Ecouri ale epocii jazzului“, deceniul 1919–1929 este un fericit decupaj din istorie, lipsit de orice interes politic! O buclă în afara timpului circumscrie epoca miracolelor, a artei, a excesului (radiouri urlând pe stradă, beții, orgii), a satirei, a cocteilurilor – „supraviețuire găunoasă a vremii carnavalului“¹, o felliniană *dolce vita* în pregătire. Epoca unui nou tip uman: tânărul englez rușinându-l pe bătrânul american, precum curtezanul florentin sfidând aristocrația continentală, curtea franceză a secolului al XVII-lea acoperind sub faldurile de catifea și brocart orice altă instanță regală, moda englezească din anii 1870 dând tonul uniformei de ofițer german!

O cuprinzătoare metaforă sartorială pare să traverseze epoca jazzului. Mai întâi, șocantele *flappers*, cu carte de identitate onomatopeică! Sunt tinerele ale căror rochii au urcat nemaipomenit de mult de la pământ, etalând fără jenă picioare apetisante, al căror păr a ajuns nemaipomenit de scurt, făcând din confuzia de gen o virtute, al căror stil de viață atrage atenția ostentativ, cum ar fi dacă ar lovi – „flap-flap!“ – obrazul cuiva cu un dos de palmă, urechea cuiva cu o frază stridentă, privirea cuiva cu hainele cele noi și sumare... Haina face pe om. Ambalajul e totul. Reclama, suflul comerțului. Să luăm chiar cuvântul *jazz*, admite Fitzgerald. El a traversat semnificative metamorfoze, în drumul către respectabilitate, ancorat mai întâi în prohibiții sexuale, apoi în dans și doar apoi în muzică. A fost, în felul lui, un rând de „haine noi“ ale unui împărat de împrumut domnind peste o cultură orală, violentând confortabilele departajări de sorginte europeană,

1 Edmund Wilson (ed.), *The Crack-Up*, p. 32.

forțând gustul. Un stil „protestatar, minoritar și stereotip“¹ reclamând rearanjări ale tradiționalului „grand partage“, în numele unei bachelardiene „estetici a lui nu“, „muzică pentru ochi și acvaforte pentru ureche“² – multiplu semnal al modernității ca *discontinuitate, asimetrie, surpriză*.

Dar cine și cum s-a îmbrăcat cu straiile cele noi și atractive? Să nu vă vină a crede!, ne-o spune verde – „flap-flap!“ – arbitrul eleganței celei noi: perturbând (sau devoalând) amuzamentele cuminți ale sudului și vestului Americii provinciale, Don Juan a ieșit în stradă în Europa, socotind că nu are nimic de ascuns. Oricum, se citea *Amantul doamnei Chatterley* pe ascuns, se mergea la filme decoltate, indiferent de vârstă, profesiune și apartenență religioasă și se frecventau petreceri frivole, ignorându-l pe Savonarola, așa cum îl ignoraseră bunicile noastre, dansând tango prin 1912. Curat de doi specialiști, pe nume Freud și Jung, Savonarola era prea ocupat să deretice în grajdurile unui Augias cuprins de *insouci* general. Excedat, el abdică în fața unui hedonism dincolo de limitele ticluite ale vârstei decente. Există o asemenea vârstă, într-o vreme în care *Ulise* epuizează vocabularul „tare“ anglo-saxon și *Dincoace de Paradis* trece din mâinile adolescenților în cele ale pensionarilor?

„Orașul meu cel pierdut“ aduce în avanscenă un New York care „dă exemplu de descompunere“³ însuși desfrânatului Paris! Comparația dintre America și Europa – obsesiva *temă internațională* intens cultivată de James – atinge accente cu totul ieșite din comun în „Condu-i pe dl și dna Fitzgerald la camera nr. ...“, suită de impresii de călătorie semnate de cei doi soți mondeni. Un amețitor turneu european, punctat de scurte reveniri în America, acoperă intervalul dintre 1921 și 1934, anul în care apare *Blândețea nopții*⁴. Nimic nu poate rivaliza cu meridionalele stațiuni

1 André Hodeir, *Hommes et problèmes du jazz*, Flammarion, Paris, 1954, p. 17.

2 Jean Jamin & Patrick Williams, „Jazzanthropologie“, în *L'Homme – Revue française d'anthropologie: Jazz et anthropologie*, no. 158-159, avri-septembre, 2001, pp. 7-15.

3 Edmund Wilson (ed.), *op. cit.*, p. 30.

4 Se recomandă de la sine studiul lui Elizabeth D. Weston, *The International Theme in F. Scott Fitzgerald's Literature*, Peter Lang, New York, 1995.

și salba lor de hoteluri pe care le vom întâlni și în paginile romanului nostru. Anticipându-i inclusiv ca atmosferă și stil, oțioasele descrieri invită la popasuri în *relenti*: o mașină de jocuri de noroc la Royal Danieli din Veneția le distrage atenția de la ceara depusă de-a lungul secolelor pe tocăria ferestrelor, pe filigranul aurit de la Hôtel d'Italie din Roma țopăie nestingherite cohorte de țăntari, la Claridge's din Londra se servesc căpșuni în farfurii de aur, Hôtel de Paris din Monte Carlo are aerul unui palat dintr-o poveste cu detectivi, la un pas de Hôtel d'Europe din Avignon se ridică falnic palatul papilor, spre Albergo Tiberio din Insula Capri se urcă pe stradele în pantă flancate de măcelării rembrandtiene... Câteva zile în camera unde a locuit Hemingway la Beaune, sau în cea ocupată de Ring Lardner la Cannes catapultează trecutul într-un prezent continuu...

În sfârșit, *The Crack-Up* încearcă o definiție a falimentului emoțional de la mijlocul anilor '30, când soarta Zeldei este, în mod evident, pecetluită. Din arogant de sigurul ton al ambițiosului „big“, apoi „great man“, au sărit cioburi, ca din vesela unei căsnicii oboșite. Ca să-și facă singur curaj, Scott definește inteligența de primă mână drept capacitatea de „a avea două idei opuse în minte, în același timp“¹, încă încrezător în iluzia succesului literar, conchide că lumea există numai în ochii noștri și se refugiază în poezia engleză, citind, din nou, mult Keats, atunci când nu e forțat să scrie pentru bani scenariii hollywoodiene. Urăște tot mai mult speciemenele neanderthaliene din America natală, pe care le văzuse în uriașe cantități în Parisul boem al anilor '20. Sub ochii nevăzători ai doctorului Eckleburg din *Marele Gatsby* – reclama coextensivă cu viața (sic) – îi făcuse să evolueze ca tot atâția pigmei gonflați de orgoliul parvenitismului.

The Crack-Up marchează în detaliu identificarea de esență a *stilului artistic* cu *stilul de viață* din epoca incertă a petrecerilor excesiv terapeutice. Cum pune, pur și simplu, problema *stilului*. Personaje-tip care populează deopotrivă proza unor Anita Loos, Floyd Dell sau James Branch Cabell sunt „tinerei isteți ai unei epoci marcate de schimbarea moravurilor și manierelor juvenile“².

1 *Ibid.*, p. 69.

2 Malcolm Bradbury, *The Modern American Novel*, p. 78.

Cronicar și promotor al temelor, modelor și stilurilor anilor '20, Scott Fitzgerald este „un copil al noului secol“ maturizat înainte de soroc, pentru a lăuda cu decadent cinism „exoticul dans al poveștii romanțioase“¹. Cu minuția nuanței și plăcerea experimentului neîngrădit, Fitzgerald etalează stilul acumulării succesive, pendulând între referențialul care se pretinde document autentic și ficțiunea cu savoare romantică. Tehnic, compromisul între cele două maniere se rezolvă în *narațiunea unicului observator* – îndeobște personaj secundar, în același timp *actor* și *spectator* al intrigii.

*

Blândețea nopții reia, nouă ani după capodopera *Marele Gatsby*, teme favorite ale romanului fitzgeraldian: un tânăr arătos și inteligent, fără mari posibilități materiale, se îndrăgostește de o tânără crescută pe un munte de bani, într-o familie americană cu pretenții aristocratice. Se numesc Dick Diver și Nicole Warren și aduc mult cu Jay Gatsby și Daisy Buchanan, *adică* Scott Fitzgerald și Zelda Sayre². O romantică, patetică poveste de dragoste devine, treptat, o problemă, eșuând, în final, în dezastru de ambele părți. În căutarea himerei fericirii, Dick plusează serios, precum Fitzgerald, în zona profesională. Se remarcă, în consecință, în meseria de doctor, dar face greșeala fatală de a viola principiile psihiatrice, căsătorindu-se cu fosta sa pacientă. Mare parte din periculoasa evoluție a schizofrenicei Nicole, aparent vindecată, amintește de cazul Zeldei și se bazează pe relatările acesteia din propriul roman *Save Me the Waltz (Valsează numai cu mine)*.

Dick face un triplu legământ: să o protejeze și să o ajute pe Nicole, să devină un medic desăvârșit și să construiască în jurul lui și al prietenilor o lume a rafinamentului estetic. Recunoaștem ambițiile duale ale lui Fitzgerald, cu inevitabila tensiune dintre

1 *Ibid.*, p. 85.

2 Un „studiu psihoistoric“ al cuplului Fitzgerald insistă anume asupra acestor relații emoționale. Este vorba de Thomas J. Stavola, *Scott Fitzgerald: Crisis in an American Identity*, Vision Press Limited, London, 1979, pp. 23-72. O poziție similară întâlnim și la Lionel Trilling, în Frederick J. Hoffman, *The Great Gatsby: A Study*, Charles Scribner's Sons, New York, 1962, pp. 232-243.

vis și realitate. Decadenței care învăluie această lume alternativă Dick nu îi va putea face față, cum nu va putea nici Scott. Legătura mai întâi respinsă, apoi acceptată, cu Rosemary Hoyt, o jună actriță de film, va fi dublată de legătura lui Nicole cu alt bărbat, Tommy Barban, pentru care Nicole va divorța de Dick. Iluzie după iluzie se năruie în viața inițial plină de speranțe a lui Dick Diver, idealistul american adus la ordine de doi europeni lucizi, un intelectual român (sic) și un medic elvețian. Zâmbind ironic, cel din urmă recunoaște necesara povară a tradiției: cu un pantheon populat de Lavater, Pestalozzi și Zwingli, în fundal, ambiția lui Dick îi sună a „vorbe mari [...], adică studențești“¹.

Să trecem, așadar, în revistă câteva locuri comune fitzgeraldiene. Îmbătat de promisiunile „tineretii fără bătrânețe“, Dick își clădește o „minunată lume nouă“², un „paradis al mirajelor“³ în care serviciile pe care le prestează pot procura – contra bani – dragostea declarată! „Omul nou“ întruchipat de chipeșul mascul Diver, orchestrând neobosit petreceri excentrice pe terasa unui hotel, pe plaja Rivierei sau în propria vilă, se însoțește cu „femeia nouă“, în varii ipostaze. Ea este, mai întâi, răsfățata soartei, miliardara Nicole, pentru care din Chicago pleacă trenuri, pentru a ocoli burta coastei californiene, în fabricile din nord băieți harnici se întrec în a lua și a pune pe bandă rulantă piesele la care lucrează și fete la fel de prevăzătoare înghesuie roșii în cutiile de conserve, pe plantațiile de cafea din Brazilia trudes muncitorii cu sânge pe jumătate indian... Dar poate fi sora ei, Baby, depozitara tuturor poveștilor nefericite în care mii de femei l-au iubit, cu sute de ani înainte, pe lordul Byron... Sau Rosemary, pentru care pelicula din studio se suprapune peste imaginea nudă a unei companii languroase și obosite de inactivitate⁴, cu balerine, regizori

1 Elizabeth D. Weston, *op. cit.*, p. 96.

2 Edwin Fussell, „Fitzgerald's Brave New World“, în Arthur Mizener (ed.), *F. Scott Fitzgerald: A Collection of Critical Essays*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1963, pp. 43-56.

3 D.S. Savage, „The Significance of F. Scott Fitzgerald“, în Arthur Mizener, *op. cit.*, p. 150.

4 S-a remarcat afinitatea de substanță dintre societatea romanelor lui Fitzgerald și cea a eliotescului *Waste Land* (cf. Thomas J. Stavola, *op. cit.*, p. 153).

și scriitori ratați, cu chelneri dibaci și recepționeri abili – o societate și o cultură „bolnave de sațietate”¹.

Hugh Kenner este de părere că reiterata structură a romanului fitzgeraldian este de pus pe seama morganticelei Americi ca *topos cultural* al Tărâmului Făgăduinței. Anunțând, de pildă, *Blândețea nopții* drept „ceva cu totul NOU ca formă, idee, structură – modelul epocii pe care îl caută încă Joyce și Stein și pe care Conrad nu l-a găsit”, Fitzgerald recade sistematic în propria-i iluzie, „refăcând structura în care a operat înainte”². Clasabil între „povestea de dragoste și romanul de moravuri”³, ca și *Marele Gatsby*, romanul de față prezintă în *nevroza* vremii o componentă de bază a istoriei personale și colective a personajelor. Parte din relativul insucces al lansării a și fost pusă pe seama defazării dintre acțiunea plasată în promițătorii ani '20 și dezamăgirea vecină cu frica de a gusta fericirea în timpuri nefericite – topos dantesc foarte probabil cunoscut autorului din lecturile europene tot mai substanțiale în ultimii ani de viață.

În sfârșit, derivând din glisajul de viziune, *tehnica narativă* confirmă întocmai *perspectiva scindată*. Pe de o parte, faptele fruste, pe de alta, impresiile încărcate emoțional. Textul dă aparența unei relatări tradiționale la persoana a treia și numai lectura atentă relevă, treptat și subtil, *medierea subiectivă* care ascunde fața lumii dincolo de retina observatorului implicat. Romanul gravitează în jurul unui nucleu narativ reluat din mai multe unghiuri de vedere – o chestiune, într-adevăr, de *percepție*. Cartea I este, descoperim încet, relatarea lui Rosemary, cu multiple reveniri în trecutul personal – tehnica *flashback* –, cu hiatusuri și reduplicări violentând cursul faptic, dar încredințând cititorul de *veracitatea psihologică* a „povestirii”. Narațiunea devine brusc simplă, transparentă, „tradițională” în Cartea a II-a, care prezintă istoria cazului

1 James E. Miller, Jr., *F. Scott Fitzgerald, His Art and His Technique*, New York University Press, New York, 1964, p. 146.

2 Hugh Kenner, „The Promised Land: A Homemade World – The American Modernist Writers”, in Henry Claridge (ed.), *F. Scott Fitzgerald: Critical Assessments*, Helm Information, Mountfield, 1991, p. 261.

3 Richard Chase, *The American Novel and Its Tradition*, Doubleday, New York, 1957, p. 162.

Nicole, și continuă în maniera „obiectivă“, în Cartea a III-a, în care destinul lui Dick se împlinește în contopirea cu blânda noapte americană a nordului anonim, după „lunga vară fierbinte“ a cosmopolitului sud european.

Despre rearanjarea, de ultimă oră, a narațiunii în ordine cronologică, în speranța unui redobândit succes la public, s-a scris destul, cu evidența arhivelor la îndemână¹. Ediția de față urmează textul inițial, în care narațiunea experimentală înseamnă folosul unui *suspense* de cea mai bună calitate, ca și în capodopera lui Scott Fitzgerald – o dovadă în plus că „scriitorul înnăscut“ poate atrage, iluzoriu, mulți admiratori, dar cu siguranță adună puțini membri în clubul de elită.

Mihaela Anghelescu Irimia

¹ Rămâne de referință excelentul *Reader's Companion to F. Scott Fitzgerald's Tender Is the Night*, al lui Matthew J. Bruccoli și Judith S. Baughman, publicat de University of South Carolina Press, Columbia, 1996.

Cuprins

Cartea întâi	7
Cartea a doua	133
Cartea a treia	275
Postfață – <i>Blânda noapte răcoroasă</i> de Mihaela Anghelescu Irimia	365